

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

KUTNÁ HORA, VLAŠSKÝ DVŮR ROZŠÍŘENÍ A DOPLNĚNÍ EXPOZIC

LITERÁRNÍ SCÉNÁŘ

Mgr. Petr Kolínský

Mgr. Radek Široký, Ph.D.

Ing. Jiří Hána, Ph.D.

Ing. arch. Kateřina Knotová

Mgr. Jakub Krček

Ing. arch. Jan Trčka

2018

1.

ZÁŽITKOVÁ EXPOZICE „ZÁHADA ZTRACENÉHO STŘÍBRA“ ve sklepních prostorách

Tematická expozice bez průvodce

Zážitek z tohoto souboru bude především emotivní, vychází z autenticity středověkých prostor sklepů, jejich atmosféry, (vlhkost, chlad, stísněnost, tma ...). Klade důraz na světelné a zvukové efekty. Sklepní prostory budou slabě nasvíceny po celé lince kontaktu podlah se stěnami ledkovými trasami. Důvodem je jednak snadná orientace v polosšeřeném prostoru a jednak imaginativní efekt „příjemného strachu“.

Místnost 012 bude předělena mezi sloupy podpírající kanalizaci prodyšnou mezistěnou (cihly kladené s mezerami/lamely z vodovzdušné překližky), v níž budou situovány otvory do prostoru za tímto předělem. Zde bude vybudovaný labyrint chodbiček, jakási prolézačka pro zvědavé, znázorňující těžební štolu. Děti se setkají s náradím a nástroji pro těžbu rudy, s výdřevou, a ve vedlejších chodbičkách virtuálně i s rumpály, vozíky s dobově oděnými horníky, provedenými ve 3D simulaci. V dělící stěně budou skrytá dvířka pro možnost obsluhy a úklidu kolem „štoly“. Na čelním pohledu místnosti je informační panel s ukázkami středověkého vyobrazení havířské profese v Kutnohorském antifonáři, Kutnohorském graduálu a na Kutnohorské iluminaci. Panel bude skrývat i první kvízovou otázku – objevit jedinečný detail na soustavě ikonografického materiálu, správná odpověď = číslo 1 (doplnit do tabulky).

Přecházíme do místnosti 013, kde budou umístěny panely, tvořící koridor – simulace pocitu průchodu bludištěm těžební štol. Panely budou opatřeny pohybovým čidlem a při dotyku se rozsvítí díky vodivosti světla gravírovaná grafika – komiks, vyprávějící pověst „O ztraceném stříbre“. Celý prostor sklepení bude tajuplně nasvícen ledkovými trasami při spodních konturách místností a ozvučen tajuplnou hudbou mixovanou s kvílením meluzíny (duší vyvražděných Vlachů). Při jižní stěně místnosti 013 jako bychom se probourali do stříbrné šachty: vidíme náznak výdřevy štol, rumpál s naplněným košem, škvírami v hornině vidíme do její hloubky. Žebřík, vyčnívající v koruně klenby u úpatí větrací šachty směřuje někam, kde tušíme světlo – povrch země. Je slyšet kutání, kapání vody, pištění a šustění myší. Zhora je slyšet denní život (cinkání ztraceného zvonku, jakési hlasy, žebříňák, příroda – listí ve větru, ptáci, ...) Audionahrávka z reproduktorů poukazuje na to, že se nalézáme hluboko pod povrchem země.

V místnosti 014 bude prohlídka pokračovat a vrcholit při severozápadní stěně „neviditelným“ plexisklovým panelem. Pohybové čidlo rozsvítí panel, na němž je ze zadní strany vygravírován závěr komiksu. Na konci komiksu bude tlačítko, které aktivuje vyvrcholení celé prohlídky: ozve se stříbrný zvonek a nastartuje se pozvolné rozetmívání osvětleného výkopu v rohu místnosti (označeného archeologickými trasírkami) = simulace nálezové situace, zakryté skleněnou podlahou (zakrytí odvětrané, světlo studený zdroj – proti rosení a vzniku řas), v němž se objeví jakoby archeology odkrytý fragment zakopané truhlice s utajeným pokladem, glejtem a plány štol, o němž jsme právě shlédli komiksovým principem animovaný příběh.

Při odchodu z této místnosti fotobuňka startuje zvukovou stopu kvílení duší vlašských dělníků a pozvolna pohasínající světlo a současné rozsvícení podlah vždy v předešlém prostoru návštěvníky doprovází přes 013 a 012 úzkou chodbou k východu.

Prohlídka je bez průvodce, na začátku na schodech odečte vstupní branka maximální povolený počet návštěvníků. Světla i zvuky jsou načasované na pobyt menší skupinky, aktivizace celého programu se spustí průchodem úzkou vstupní chodbičkou.

Účel a přínos expozice:

- prezentace principu kontroly, důrazného uplatňování královského regálu při těžbě a zpracování stříbra.
- didaktická interaktivní prezentace technického zajištění těžby stříbrné rudy.

Vybavení:

Dětská prolézačka – výdřevový segment, odbočky a kapsy, v odbočkách nasvětlené prostorové scény z dolování, rumpál a větrák na kličku (loutečky a detaily, struktury,...), v kapsách hornické nářadí – kladiva, sekáčky, kahany, necičky a koše. Vše haptické, plastové.

Panel/panely – plexi (tl. +10 mm), hluboká frézovaná rytina zezadu, uchyceno v jackelovém rámu vzepřeném mezi podlahou a klenbou, horní a boční fixace v U profilu, vsazená led páska. Plexi roznáší světlo, které se zachytí pouze na rytině. Vznikne obraz jakoby ve vzduchu. Start světla pomocí dotykového čidla – chvěním plexiskla. Komiksová sekvence svítí cca 7 – 10 sec., pak se pomalu zháší (relátko).

Výroba:

- od okolní vlhkosti uzavřený prolézací tubus (průměr cca 70 cm, délka cca 6 m), fazetová výdřeva – negativní plastika, ekologický, zevnitř čistitelný povrch, 4 výjevy v odbočkách, 4 haptická nářadíčka.
- výtvarné zpracování komiksu (cca 10 -15 příběhových okének, jazykové mutace)
- 10 (110x80) panelů s dotykovým čidlem, obsahujících komiksový příběh – gravírované plexi s ochrannou fólií, elektro (rozvody v nově kladené cihlové podlaze). Ozvučení u posledního panelu, startované spolu s nasvětlením pohybovým čidlem. (013, 014)
- Imitace fragmentu štoly s hornickým vybavením, osvětlení malými bodovkami, olejovými lampičkami (elektrické), ozvučení (013)
- Odkrytá nálezová situace – fragment truhlice s mincemi a listinami (plast), zakryto nerozbitným větratelným sklem, vnitřní studené osvětlení, označeno archeologickými trasírkami (014)

Audio:

- zvuky těžby (sekání, kopání, kapání vody, pištění myší, zvuky z povrchu země, použito 2x – prolézačka i šachta
- zvuk stříbrného zvonku, meluzína/kvílení duší zabitých vlachů

Technické podmínky (stavba):

- elektrorozvody podle výtvarně prostorového řešení (S)
- osvětlení led pásem podél podlah (S)
- audiovybavení
- dotyková čidla u panelů

LITERÁRNÍ SCÉNÁŘE:

Audio Záhada stříbra

Komiks Záhada stříbra - panely 1-10

Prolézačka

Prolézačka panel

Prvky prolézačky

Štola - nález

Audio Záhada stříbra

Prolézačka (012)

Během vyměřeného pobytu běží audio záznam: kapání vody, šustění podzemní fauny, sypání drolínek, zvonivé kutání kladívky, vrzání rumpálu, svištění průvanu – zvuky jsou mixovány ve stupňující se intenzitě směrem k příjemnému strašení a opět pozvolna utichající, uklidňující, aby v zápletku vyběhl některý charakteristický zvuk a vystřídal se s jiným...

Sekvence cca 2 minuty je prolnta do nekonečné smyčky, která startuje a vypíná se „nášlapným“prkénkem v ústí vstupu a výstupu z chodbičky/prolézačky.

Zvuky štoly (013)

Spodní reproduktor:

pomalé prolínání jednotlivých témat: kutání rudy, kapání vody, sypání drolínek, pištění myší,... přejde do

horního reproduktoru:

vrzání rumpálu, přejezd vozíku po dlažbě, cvrlikání ptáků, vítr,...vítr se změní v průvan dolního reproduktoru a sekvence se opakuje ve smyčce znovu.

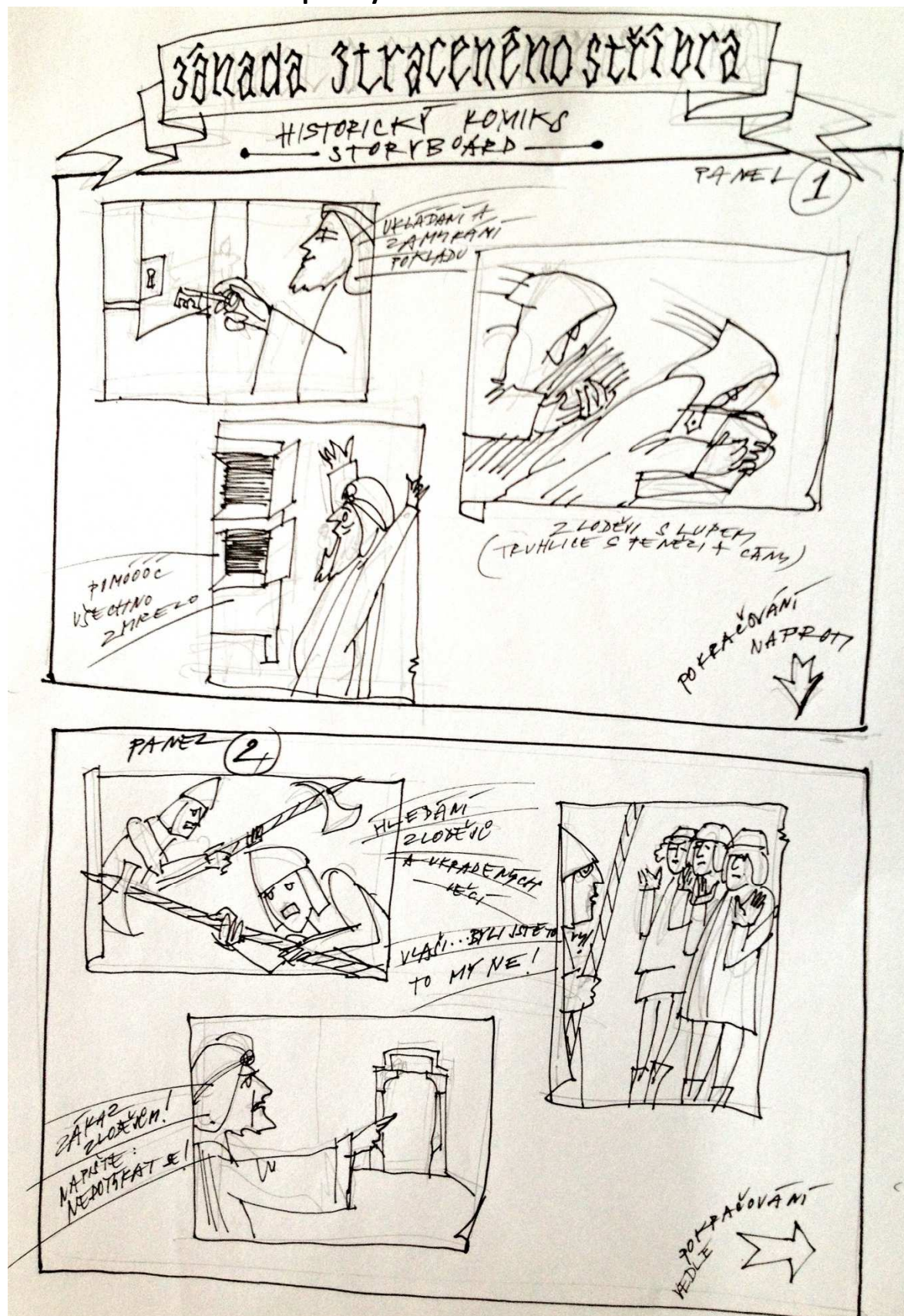
Délka sekvence cca 1 minutu.

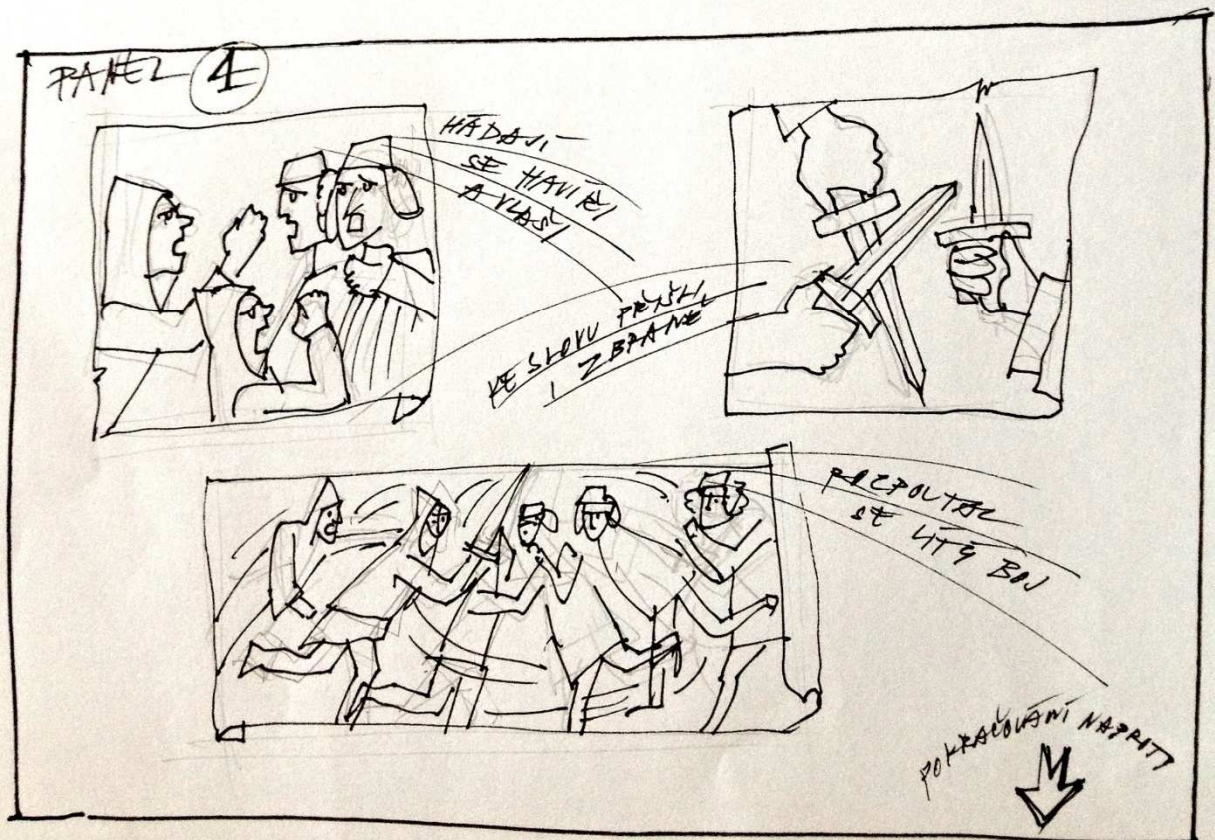
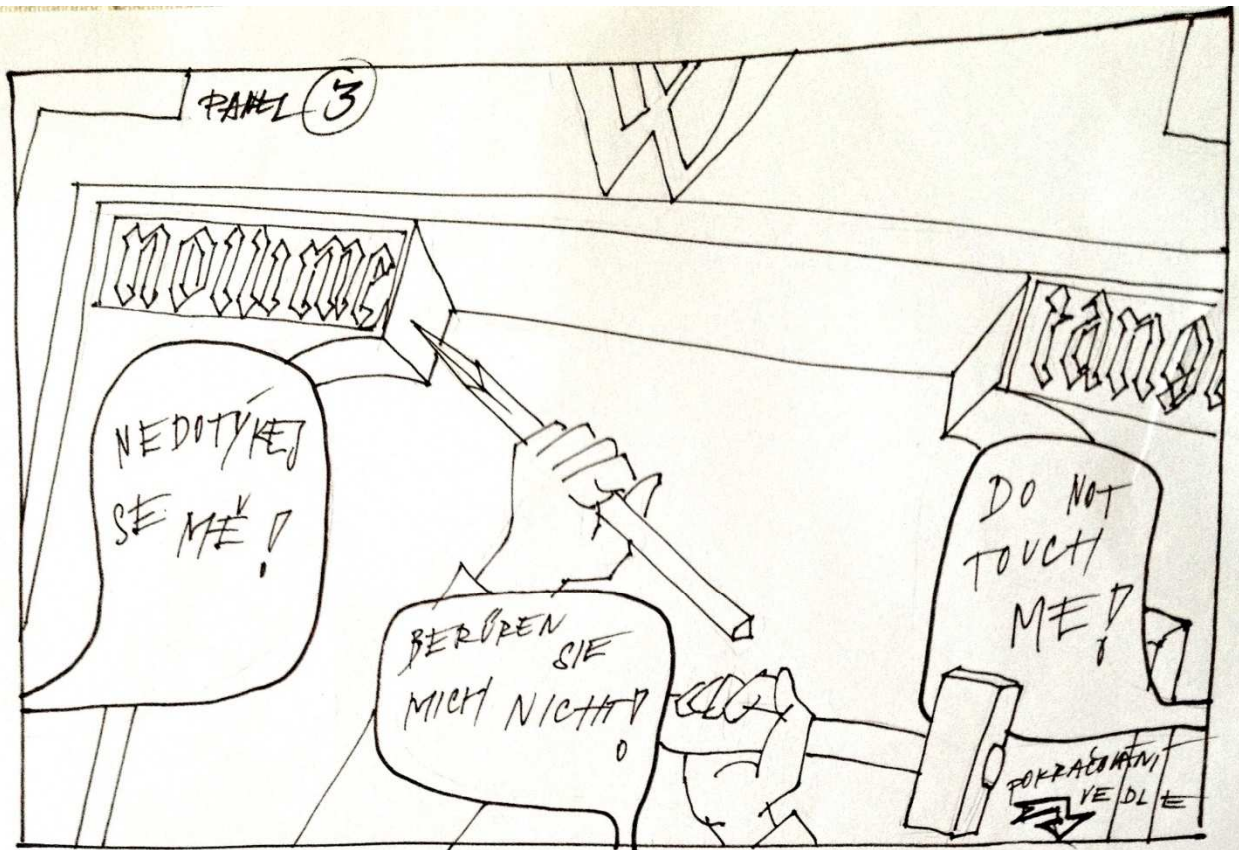
Audio komiks final (014)

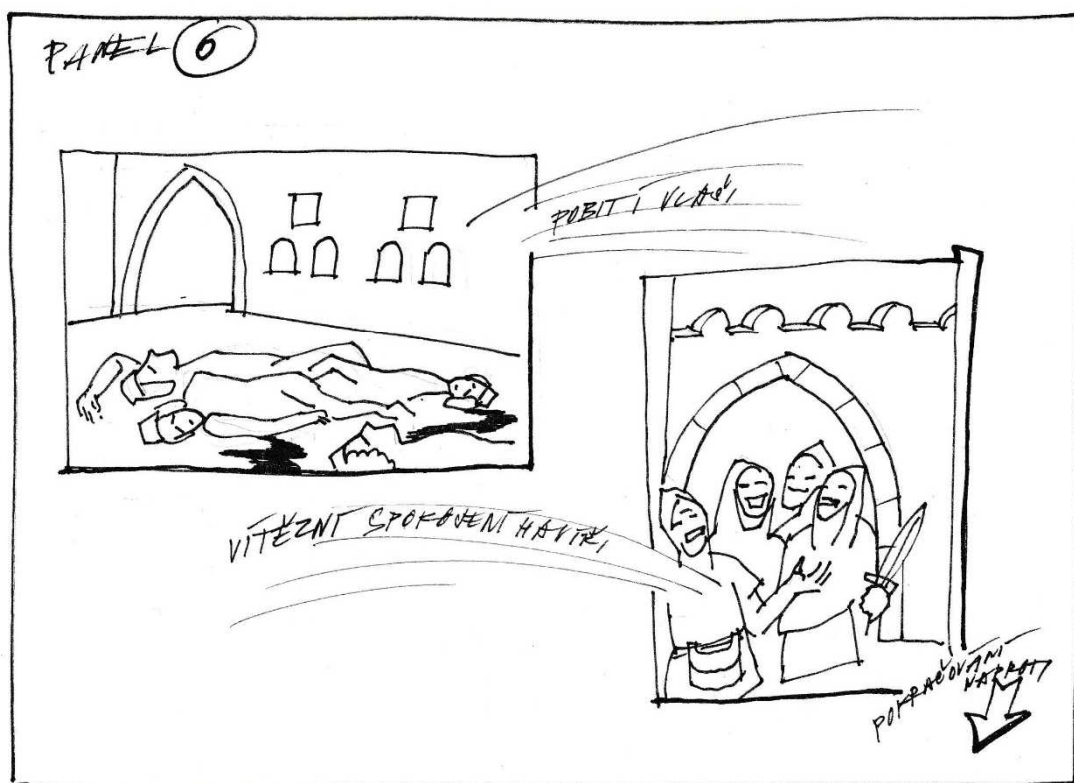
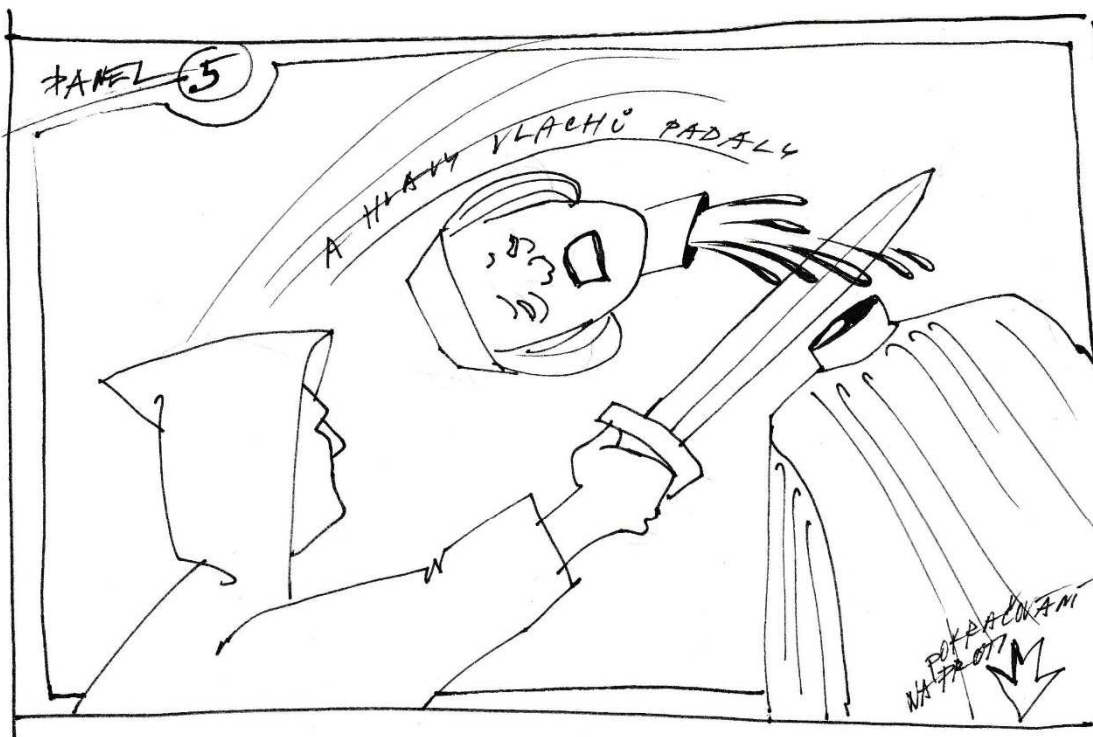
Zmáčknutím zvonku na panelu č. 10 komiksu – se rozezní umíráčkové klinkání stříbrného zvonku, které přejde v slavnostní chorál (Cantica) a v té době se slavnostně a intenzivně rozsvítí nálezová situace „vykopaný poklad“.

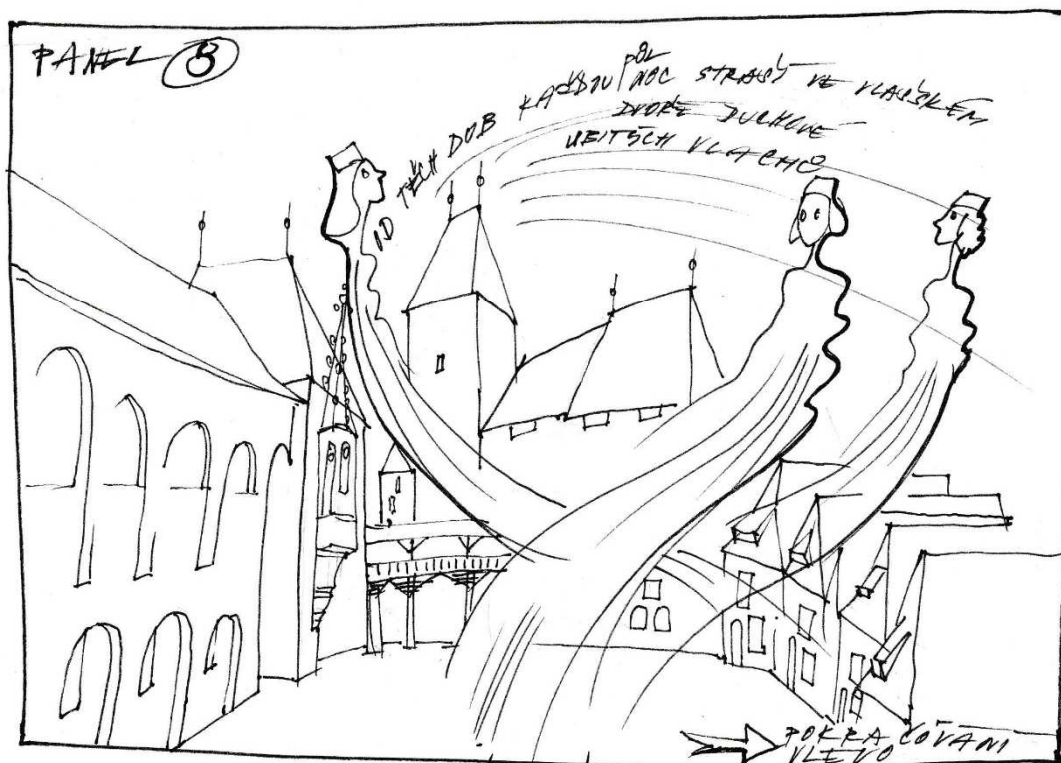
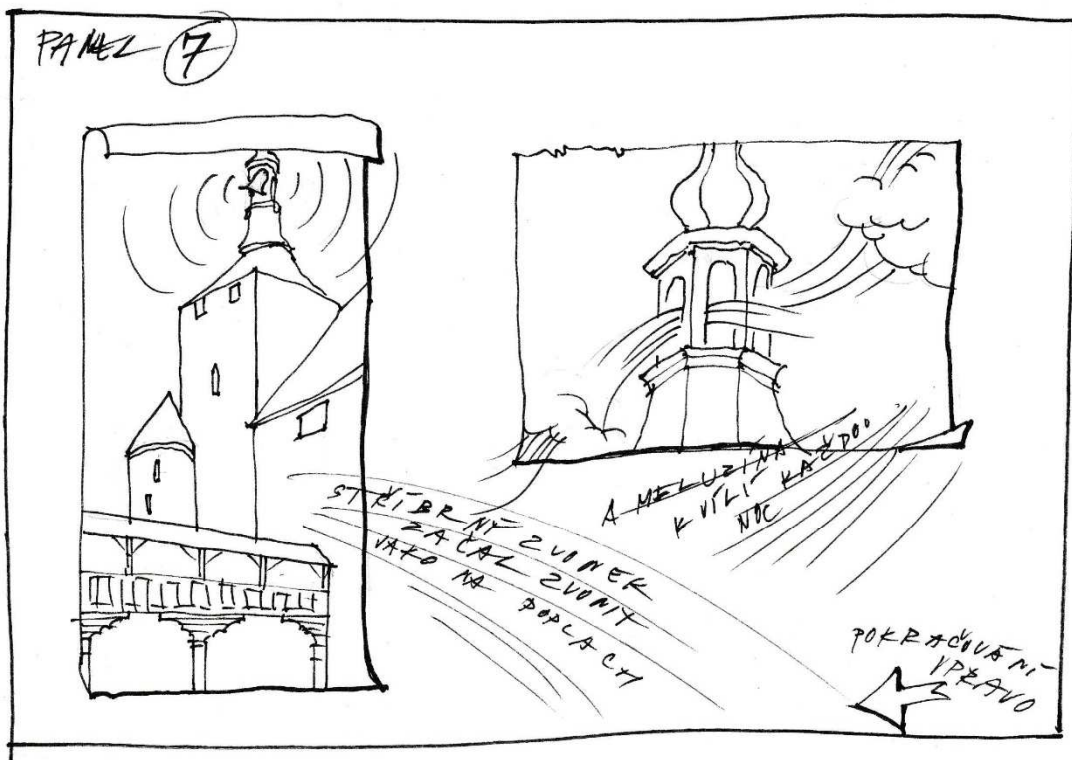
Po chvilce (cca 2 minuty)hudba přejde znovu do odbíjení zvonku, které se zpomaluje a utichá. Světlo nálezové situace pomalu uhasíná. Zůstane svítit jen led linie u paty stěn a je úplné ticho – signál, že máme sklepení opustit.

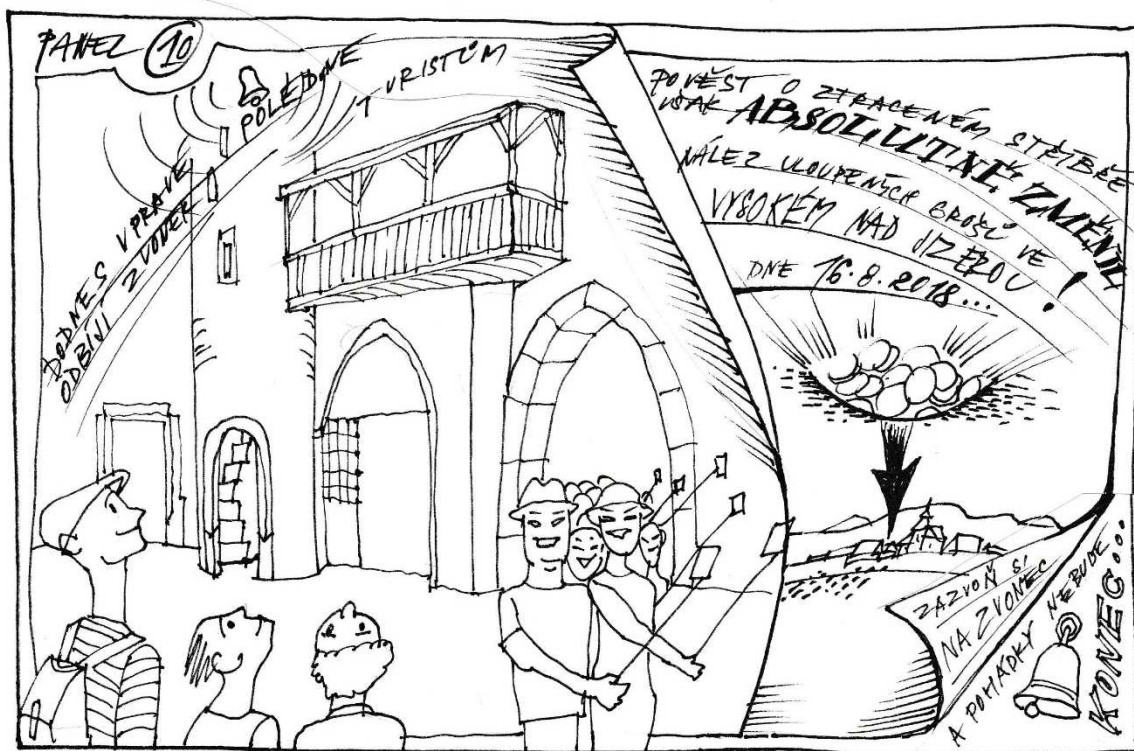
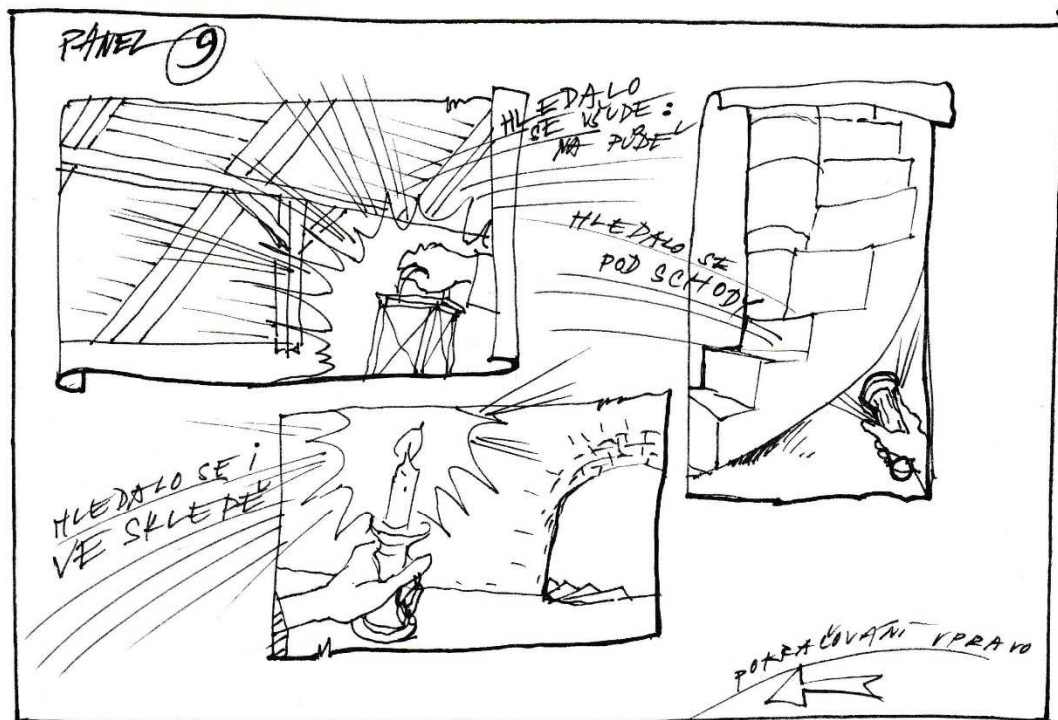
Komiks Záhada stříbra - panely 1-10

Prolézačka panel

Kutnohorské dolování ve středověku

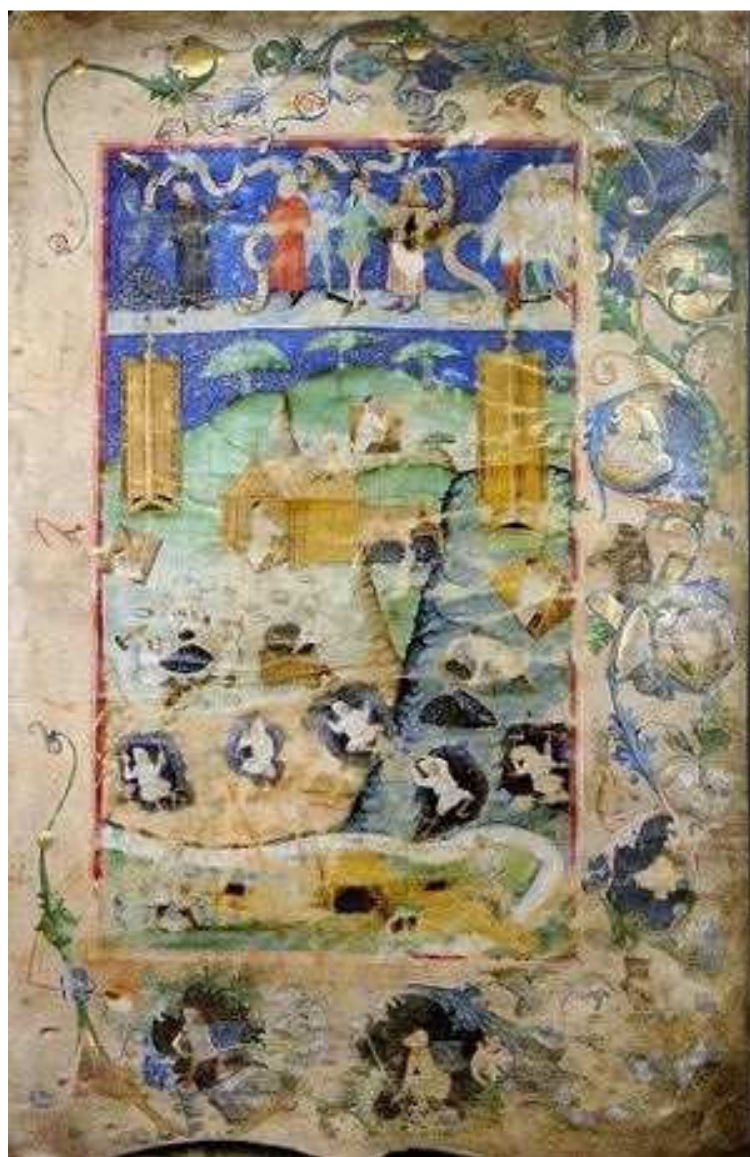
Kutnohorský antifonář

Úvodní list rukopisu

1471, Praha, dílna iluminátora Valentina Noha z Jindřichova Hradce

Národní knihovna ČR

Celek + detail spodní části s vyobrazením dolování

Kutnohorský graduál

Úvodní list rukopisu

cca 1490, Praha, dílna iluminátora Matouše

Österreichische Nationalbibliothek

Celek + detail spodní části s vyobrazením dolování

Kutnohorská iluminace

Zlomek rukopisu

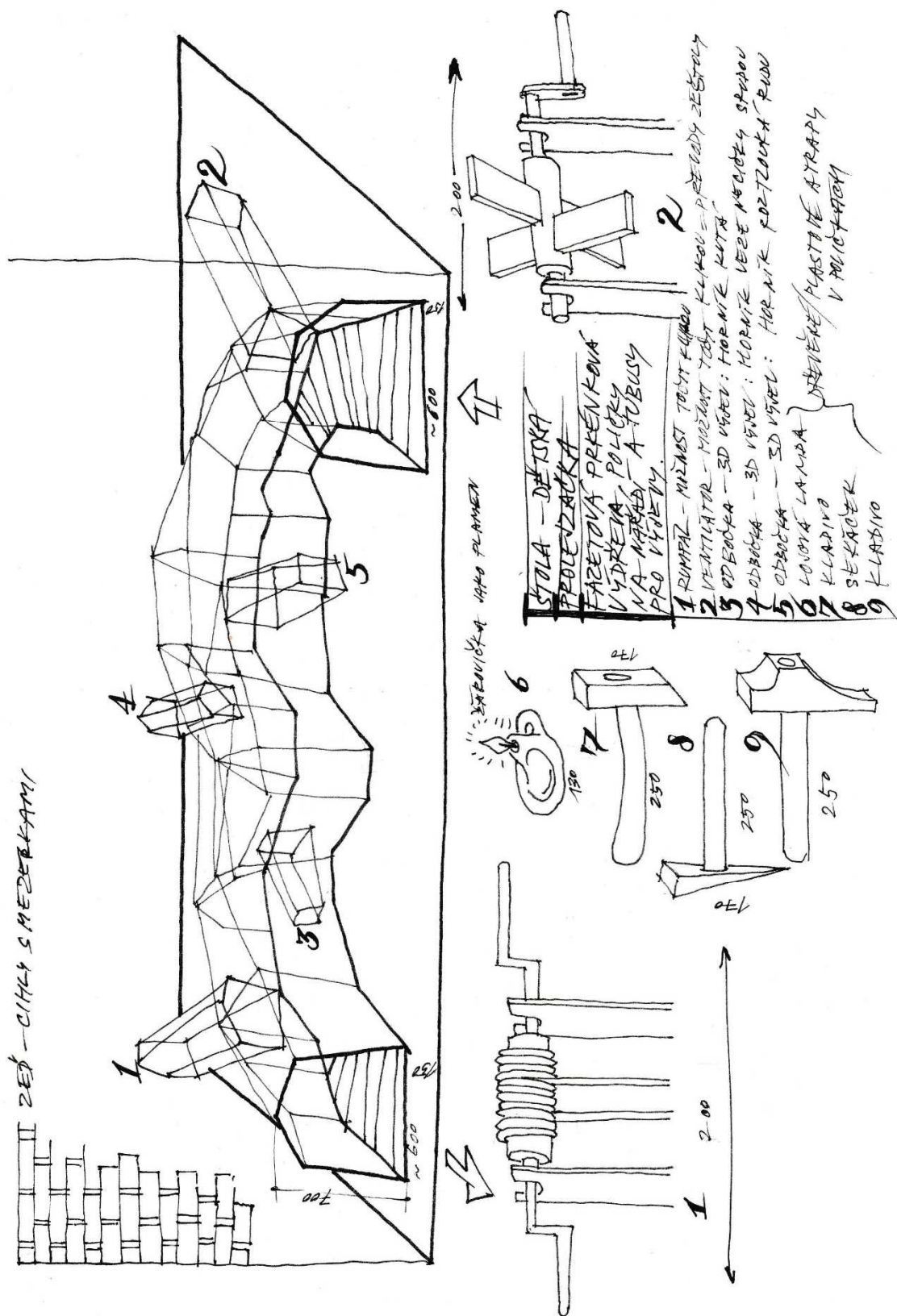
po 1491, Praha, neznámý autor

Galerie Středočeského kraje

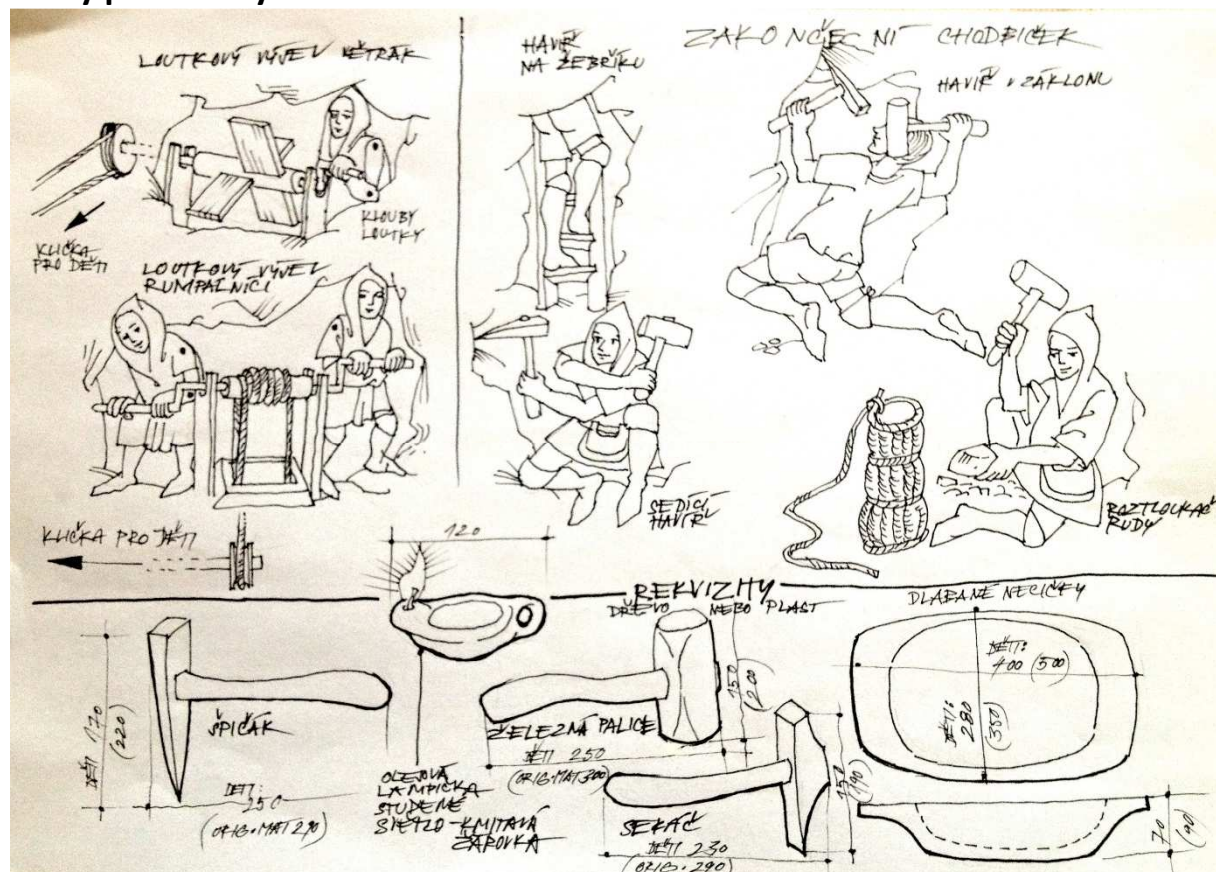
Celek + detail pravé části s vyobrazením dolování

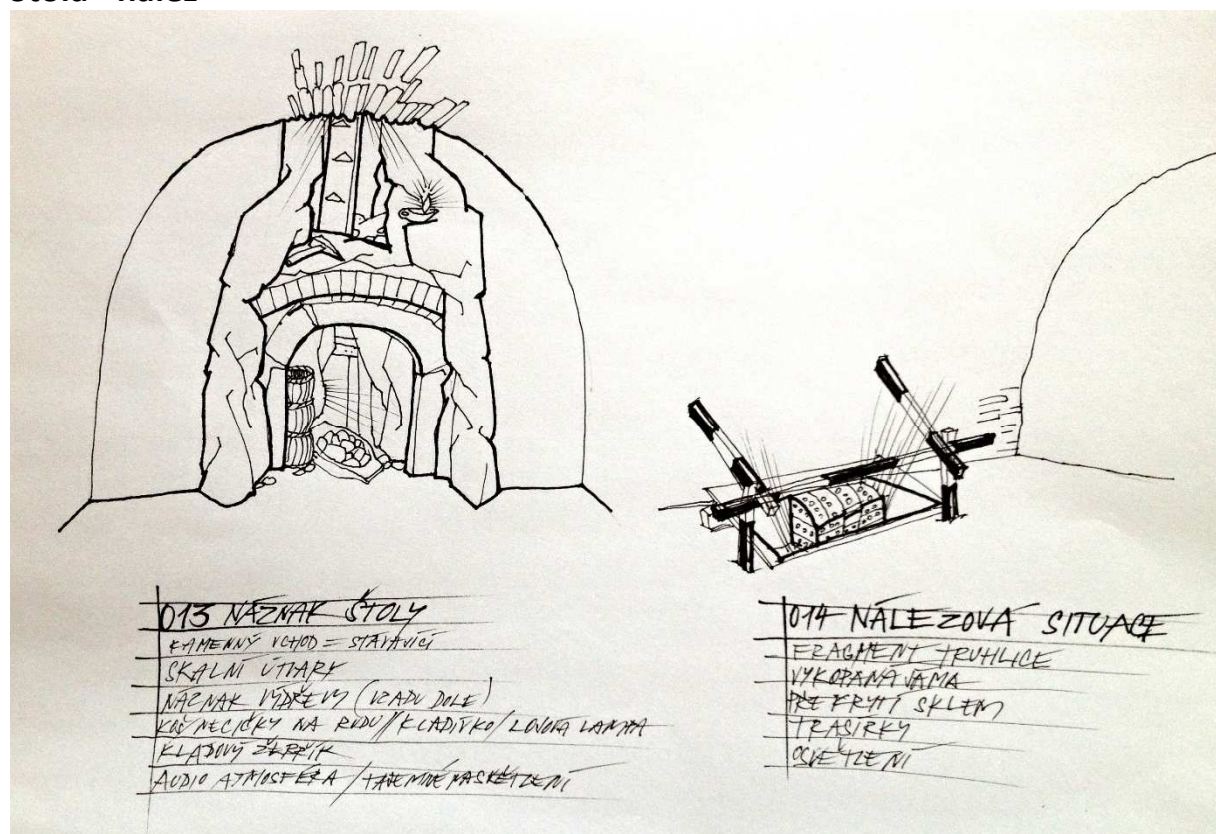
Prolézačka

Prvky prolézačky

Štola - nález

2.

VIRTUÁLNÍ EXPOZICE „ŠMITNY“ na nádvoří

Volně přístupný expoziční prvek, úvod do dalších expozic

Nádvoří se stane významným společenským centrem Vlašského dvora nejen pro návštěvníky expozic, pro turisty, ale i pro širší veřejnost v denním provozu kombinované funkce celého objektu (reprezentační úloha městského úřadu) tak, aby se NKP Vlašský dvůr stala integrální součástí života města. Ovšem svým vybavením a výtvarně architektonickým zpracováním bude anticipovat celý nový systém rozšíření a prezentace hlavního tématu, totiž zpracování stříbra a mincovní výrobní proces.

Jedna ze šmiten, vyčleněná jako volně přístupný expoziční prvek, představuje jakousi návnadu pro další expozice. Jedná se o první šmitnu vedle dvířek ke schodišti na chodbě v severovýchodním křídle komplexu Vlašského dvora (147). Vyzdívka okna bude odstraněna. Okno do šmitny bude zasklené duplexem (tepelný most) s antireflexní fólií, zabezpečené kovanou mříží (viz: Záruba – Vlašský dvůr, obr. 321 – stav po sejmutí fasády kolem 1893). Za uvolněnou zadržku okna, poběží projekce – virtuální animace reálného prostoru původní šmitny. Zezadu (z prostoru chodby, z důvodu údržby technologie a odvětrání bude kapotována ve schránce přiléhající ke stěně) bude nainstalována velkoplošná plazma s projekcí činností ve šmitně s dobovým vybavením a tradičními historickými postupy jednotlivých fází zpracování stříbra a ražby mincí (3D animace nebo animovaný film) a s komentářem o ostatních nově instalovaných expozicích. Možnost volby jazykové mutace bude umístěna před mříží.

Synopse projekce:

Základem je Kutnohorská iluminace, středověká malba, z ní sestavený ploškový příběh a vystřihané obrázky se mění v lineární čb komiksové kresbičky. Poměr ploškové obrázky : kresbičkám = 2/3 : 1/3. Krátké seznámení, co je šmitna, co se tam odehrávalo, jaká překvapení nás čekají dále, kam pro vstupenku, jak se v nových expozicích VD orientovat... Projekce je animovaný film s použitím prvků (tvarosloví) z Kutnohorské iluminace, ze statického iluzivního záběru (iluze násobena 3D prvky) se rozvíjí jednoduchá plošková animace. Do fragmentů originálu budou vloženy zjednodušené lineární kresbičky tam, kde materiál originálu bude přecházet až k dnešku... Délka max. 2 minuty.

Účel a přínos expozice:

- seznámení s prezentačními principy expozic, úvod do prezentace mincovního výrobního procesu

Vybavení:

- velkoplošná plazma umístěná ve vyjmuté vyzdívce okna do šmitny
- tlačítko Start a volba jazyků, audio výstupy před zaskleným oknem

Výroba:

- Revizní kastle pro umístění a servis projekční plochy (umístěná v chodbě v místě rozhraní konstrukce podlahy,
- Animovaný film s jazykovými mutacemi
- kovaná mříž

Technické podmínky (stavba):

Elektro, tlačítko Start vně okna, zabudování audio přehrávačů s volbou jazykové mutace, zasklení termosklem (S)

2/A.

Mincovní lis / automat

Na nádvoří bude umístěn volně přístupný mincovní lis. Bude vybrán typ lehkého pákového lisu, umístěného v bezpečnostní automatové kapotáži, odpovídající vzhledem historickému objektu. Návštěvník si bude moci po vhození mince do automatu vyrazit z měkkého střížku pamětní suvenýr. Proti povětrnostním vlivům bude tento lis umístěn v krytém prostoru mezi schodištěm do 1. NP a do 2. NP.

Technické podmínky (stavba):

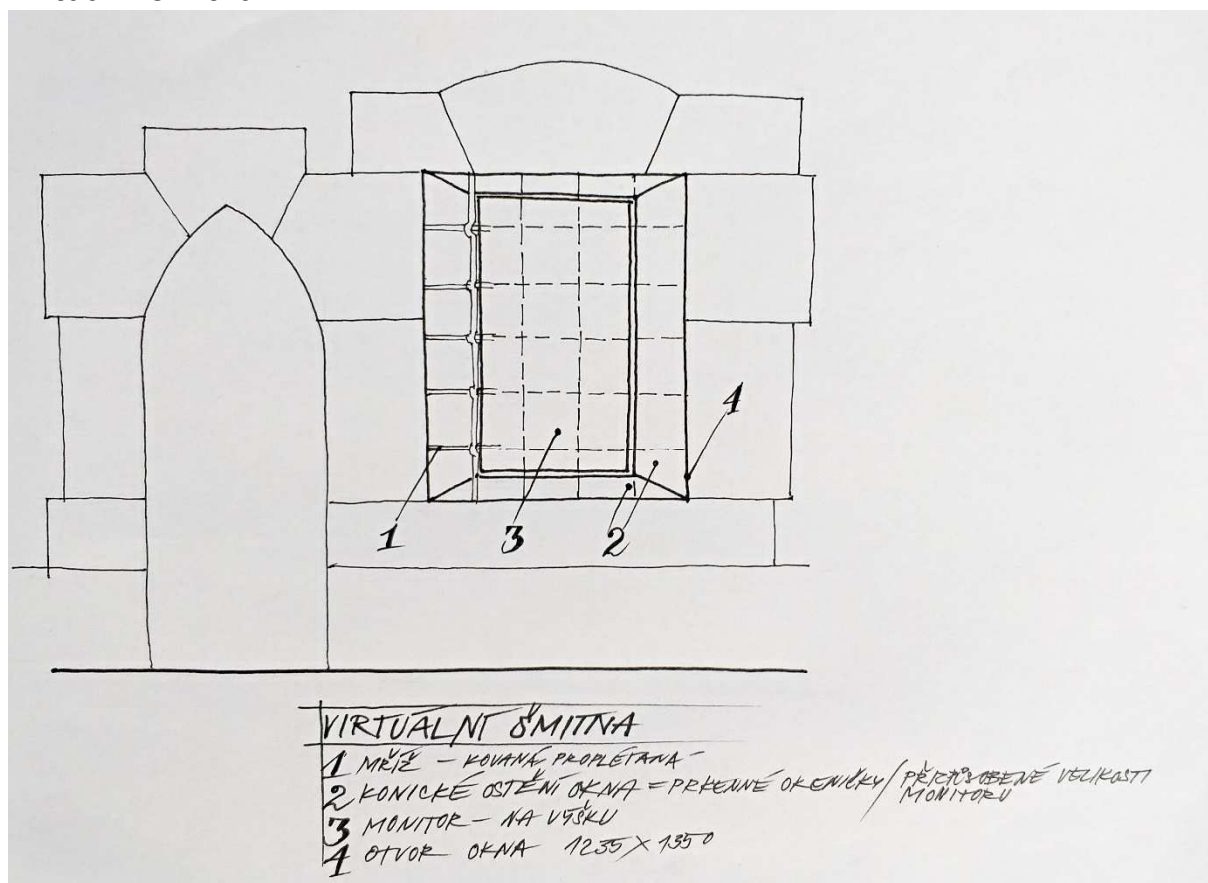
Přípojka elektro

LITERÁRNÍ SCÉNÁŘE:

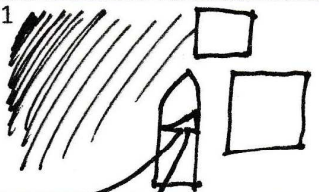
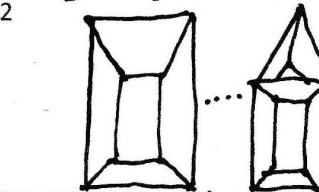
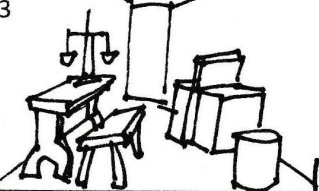
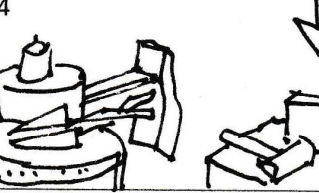
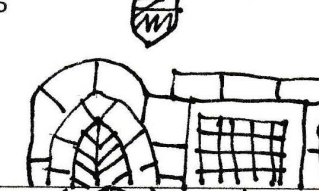
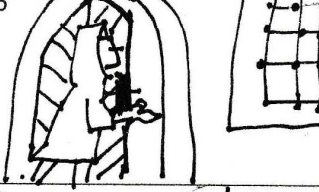

Virtuální šmitna

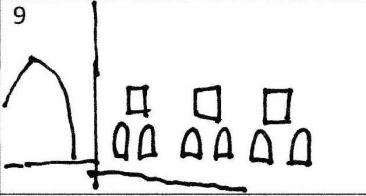
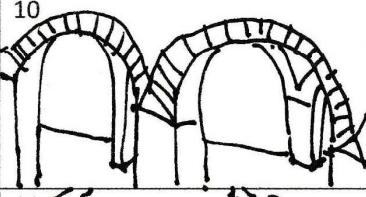

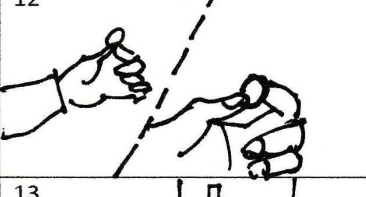
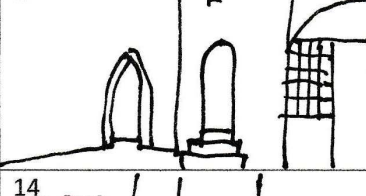
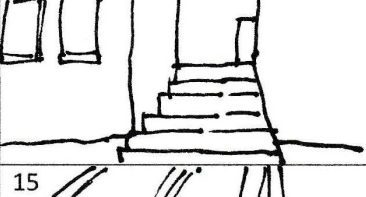
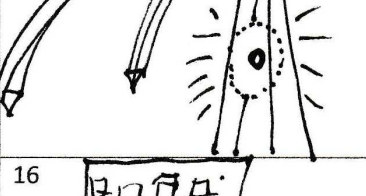
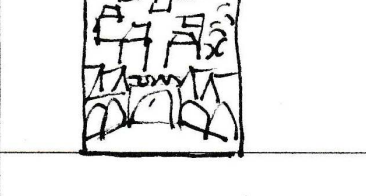
Storyboard

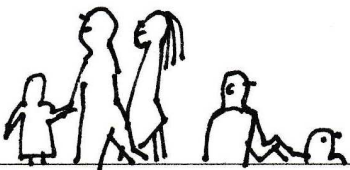
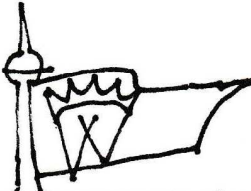
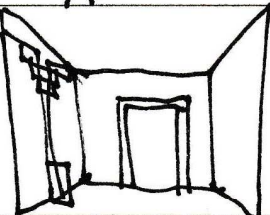
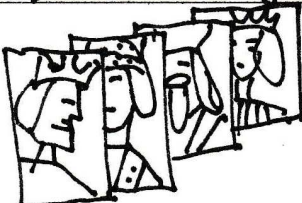
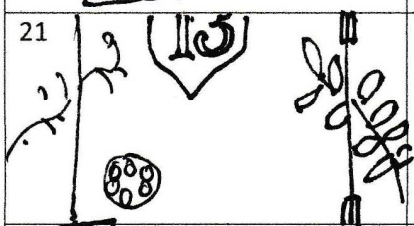
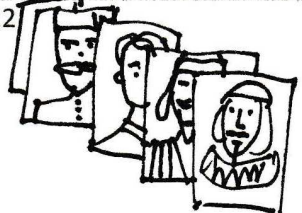
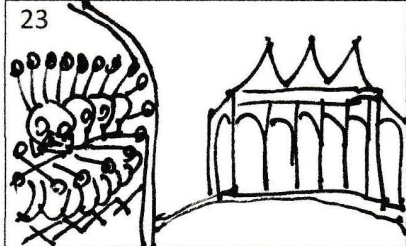
Virtuální šmitna

Storyboard

STORYBOARD VIRTUÁLNÍ ŠMITNA Obrázek	Děj, popis	Text, zvuk , hudba
1 	tma	veselá hudba <i>Za těmito dveřmi a za těmito okénky se nalézaly šmitny, celkem jich ve Vlašském dvoře bylo 17</i>
2 	bílá linka nakreslí podlouhlý hluboký prostor	Stavební ruch <i>Šmitna je vlastně dílna, kde se zpracovávalo surové stříbro na polotovary, ze kterých se razily mince</i>
3 	jednotlivé partie prostoru se pozvolna začínou konkretizovat (použít motivy z Iluminace)	Komiksové šplouchání
4 	prázdný prostor se začne zabydlovat – motivy z iluminace (nábytek, technologické vybavení, nástroje a pomůcky,...)	Rytmická hudba, perkuse
5 	prostor se oddálí a vidíme portál, okénko, městský znak (animovaná kresbička)	Akord-výjezd <i>Aby měl králpřehled o ražbě mincí, soustředil mincovny z celých Čech právě sem, do Kutné Hory</i>
6 	do portálu vejde jeden, pak více dělníků (postavičky z Iluminace)	Lidské hlasy, kroky, pracovní zvuky
7 	každý začne pracovat na své součásti procesu, postupně jsou fáze a mistři pojmenovávání	<i>Krátký komentář co kdo dělá</i>
8 	připravené střížky odnáší pomocník pregěři, který razí groše	<i>Když se otočíte, uvidíte preghaus</i>

9		pohled na protější stranu dvora – nakreslená linka preghausu zvenčí se přibližuje	Akord-výjezd
10		linka se mění v záběr z iluminace, zmnožený prostor, odpovídající současnému preghausu	Prghaus je nejstarší dochovaná původní středověká architektura v celém areálu Vlašského dvora
11		je tu několik pregéřů, kteří hlučně buší do raznic, groše cinkají, pomocníci je shromažďují do bedniček	Rány & cinkání
12		jeden z nich ukazuje povedený výlisek – detail Pražského groše	O tom se dovíte všechno, co vás bude zajímat, v královské mincovně
13		zase protipohled na vstup do expozice mincovny, který se mění v lineární kresbu	Komiksové štrachání
14		následuje sled lineárních perspektivních zákresů expozičních místností 102 – 105	Cink...cink...cink...cink
15		Kresba 105 se konkretizuje do stylizované fotky (a la iluminace)	Zde spatříte peníz věčný a svatý
16		záběr na iluminaci	hudba

17		výřez z iluminace a v ní se pohybují civilní návštěvníci (stylizované kresbičky)	Hlasy a pohyb návštěvníků v sále (s echem)
18		Detail královského znaku na korouhvičce - kresba	– královskou mincovnu založil král Václav II a nejen jeho komnatu najdete o patro výš, v královském paláci
19		sled kresebných perspektivních prostorů, navigujících nás do královského paláce (max3)	Veselá hudba
20		sled portrétů čtyř králů (podle obrazů ze síně králů)	Akord,akord,akord,akord
21		Tajné dveře s erbem „13“	ale můžete zažít i překvapení ve 13. komnatě, když se zúčastníte objevitelské hry, se kterou se seznámíte na vstupence dlouhý tajuplný akord
22		sled kresbiček pár osobností (max 5)	Vlašský dvůr skrývá i další zajímavosti. Na chodbách potkáte slavné osobnosti dávné i nedávné kutnohorské minulosti a zažijete historii městské správy. Pink...pink...pink...pink...pink
23		sled kresbiček charakteristických pointů v Kutné Hoře (max 5)	ale největším překvapením bude objev kódu ve 13. komnatě, který vás pustí do outdoorové hry po celé Kutné Hoře závěrečný akord, hudby dovytracena

3.

EXPOZICE „KRÁLOVSKÁ MINCOVNA“ v 1. NP

Tematická expozice bez průvodce

Hlavním tématem této expozice je prezentace výroby pražských grošů založená na inspiraci tzv. Kutnohorskou iluminací a jejím zhmotnění do reálného prostoru. Expozice využívá původní prostor gotické kaple a soubor místností imitujících gotické prostory. V těchto prostorách bude dominovat především autentická středověká architektura, plasticky nasvětlená.

Soubor místností 102, 103, 104 bude věnován historii těžby stříbra a ražby mincí v Kutné Hoře. Místnost 102 bude sloužit jako startovní bod celé prohlídky, kde se návštěvníci seznámí s programem této expozice a s režimem prohlídky.

Místnost 102

Bude obsahově zaměřená na mincování v Čechách do roku 1300, před založením Kutné Hory. Na jihozápadní stěně bude umístěna velká nástěnná mapa Čech – aproximativní rekonstrukce z doby kolem 1300, s komparační informační situací z dneška, kde budou zvýrazněné všechny lokality, v nichž docházelo k ražbě (celkem 22 lokalit). Erby měst budou totožné s erby nad šmitnami (6). Popiska k mapě bude lapidární. Výkladový komentář bude umístěn ve „sprchovém reproduktoru“ ve smyčce s možností volby cizího jazyka (AJ, NJ), viz NTM Plasy. Na severovýchodní stěně vlevo od schodiště budou umístěny dvě nástěnné vitriny s tematikou „Drahé kovy a mincování v Čechách před rokem 1300“. 1) mincovní produkce od 2. poloviny 10. století a 2) mincovní produkce 13. století. Vitriny ponesou ukázky/repliky denárů z 10. a 13. století. Budou zde rovněž vzorky stříbrného prutu a stříbrné žíly, umístěné vždy na mističce vah, vahadlo bude přesahovat vně vitriny a návštěvník tak může surovinu potěžkat.

Klenby místností 103 a 104 budou jemně plasticky nasvětleny a místnosti budou vybaveny panely o založení Kutné Hory a o jejím významu, o mincovní reformě krále Václava II., jejíž součástí bylo vybudování Vlašského dvora.

Místnost 103

Na jižní stěně bude umístěna schránka s faximilí stránky ze Zbraslavské kroniky a panel (P103/1) s přepisem a 4 klíčovými cíli mincovní reformy Václava II roku 1300.

Na západní stěně na dalším panelu (P103/2) mapa Kutné Hory s vyznačením lokace Vlašského dvora mapka se šmitnami – 12 šmiten, nejstarší vyobrazení Kutné Hory a Vlašského dvora (rytiny) a další panel (P103/3) na severní stěně ponese medailonky autorů reformy na podkladě mapy Evropy (Čechy – Itálie) s rytinou Florencie. Sestavením horního zákoníku byl zřejmě pověřen z Říma povolán zkušený italský profesor obojího práva Gozzo z Orvieta a rádci mu byli tři peněžní specialisté z Florencie – Rinier, Apard Donati a Cyno Lombardus.

Před oknem budou do masivního dřevěného soklu vintarzovány haptické repliky obou stran Pražského groše – velkého denáru a francouzského vzoru – Tourského groše. Na nejbližší stěně haptických modelů mincí panel s názornou ukázkou, co se dalo za platidla v kterém období koupit.

Místnost 104

Dveře do 105 budou neprůchodné. Na monitoru, umístěném v čele místnosti 104, v adjustážním panelu, bude prezentován detailně (kvalitní zvětšeniny) přehled vývoje mincí od počátku, od doby keltské, do současnosti s komentářem a možností „listovat v čase“ pomocí „volantu“ – kruhového ovladače, kde rychlost prohlídky si řídí návštěvník sám. Komentář k jednotlivým záběrům startuje až po sekundovém zastavení obrazu. Na panelu budou prezentovány značky mincmistrů s výkladem.

Návštěvníci projdou schodištní halou 106, oproštěnou ode všech výtvarných přídavků, kde bude dominovat reliéf portálu s nasvětleným detailem nápisu „Noli me tangere“.

Královské pokladnice 105

V královské pokladnici 105 ústředním motivem celého souboru nových expozic ve Vlašském dvoře se stane originál pražského groše ražby Václava II. ze 14. století, „peníz věčný a svatý“ (nákup originálu z numismatické sbírky). Bude instalován v komorní monumentální vitrině, asociující gotický fiál, umístěné v centru místnosti. Kolem dokola při stěnách budou ve třech podlouhlých úzkých pultových vitrinách s pojízdou lupou (interaktivní prvek) instalovány a nasvětleny repliky dalších mincí z období kutnohorské produkce od počátku až po zrušení mincovny.

V arkýři bude instalována expozice královského pokladu. Za masivní kovářsky zpracovanou středověkou mříží se zamčeným vchodem (replika z doby před novogotickou přestavbou, viz: Záruba – Vlašský dvůr, obr. 321 – stav po sejmutí fasády kolem 1893), bude efektně nasvícena středověká „trezorová“ skříňka (dvě truhlice nad sebou), v dolní polici bude naskládáno velké množství stříbrných cánů a destička na počítání grošů (podobná té kvečovací). V horní přihrádce bude truhlička s přetékajícím množstvím pražských grošů. Několik jich bude pevně fixováno na kraji police, kam lze dosáhnout rukou skrze mříž dveří, a ty budou určeny k haptickému vnímání. Na ostatní součásti pokladu nelze dosáhnout.

Na pravo od neprůchodných dveří bude stolec podobný jako v místnosti 103 s vintarzovanou haptickou replikou pražského groše pro srovnání s vintarzovaným eurem. V popisu bude zřejmé srovnání nominančních hodnot obou mincí v jejich epoše.

Královská kaple 107

Bývalá královská kaple 107 bude věnována původní středověké podobě Vlašského dvora jako účelového objektu, v němž byla soustředěna výroba mincí. Důraz bude položen na vysvětlení souvislostí mezi dispozicí a podobou objektu a technologickým postupem mincovní výroby, která v něm probíhala. Původní podoba objektu bude představena poukazem na autentické gotické architektonické prvky. Rozsah přestavby Vlašského dvora v 90. letech 19. století spojené s demolicí podstatné části autentických středověkých konstrukcí bude objasněn formou jednoduchého videomappingu promítaného na stěny kaple. V tomto interiéru došlo k rozšíření kaple odbouráním původní konstrukce ze 14. století a přemístění portálu s nápisem na jiné místo (106). Rozhraní zásahu bude zdůrazněno změnou struktury dlažby a virtuální projekcí: laserová linie v místě rozhraní zásahu, a fragmentární výměnou dlažby (v nově rozšířeném půdorysu bude původní stav simulován). Na stěnu přístavby bude do pravděpodobného původního místa promítnut portál s nápisem, který byl při rozšíření kaple přesunut mezi 105-106.

Místnost 108

V místnosti 108, která tvoří přístup k vrcholné části expozice ve velkém sále 110, bude na stěnách instalována audiovizuální animace „cesty časem“ retrospektivně ze současné podoby objektu přes novogotickou přestavbu 19. století až do původní středověké podoby Vlašského dvora. Tato časová

osa bude vytvořena s využitím historických ikonografických pramenů z doby před přestavbou a z průběhu přestavby. Budou použity dva projektory promítající rovnou na stěnu. Ikonografický materiál se bude průběžně v prolínajících se záběrech posouvat a navozovat tak cestu časem. Animace bude koncipovaná jako nezdržující, průchozí.

Synopse pro animovanou sekvenci:

Severní stěna, proměny východního průčelí objektu v pohledu od východu, sekvence historických vyobrazení současnost – 1985 – 60. léta 20. století – 30. léta 20. století – 1893/1895 – 1890 – 1865 – 1837

Jižní stěna, proměny východní části objektu se vstupní věží v pohledu ze západní strany nádvoří, sekvence historických vyobrazení současnost – 1985 – 60. léta 20. století – 30. léta 20. století – 1893/1895 – 1890 – 1856 – 1845 – 1842 – 1602 – 15. století

Vybavení 102-108:

- závěsné audio (102)
- audio (105)
- nástěnný monitor (104)
- volantový ovladač na stojanu (104)
- videomaping vybavení – projekce + audio (107)
- projektor pro cestu časem (108) – 2 ks

Výroba 102-108:

- Mapa Čech – nástěnná malba (102)
- 2x vitrina se vzorkem stříbra a s vahadlem (102)
- virtinka s faximilí Zbraslavské kroniky (103)
- 6x panel 100 x 130 s potiskem (103)
- sokl s haptickými replikami 4ks mincí (103 a 105)
- Volant k monitoru s elektronikou (104)
- AV programu pro projekci Mincovní volant, foto jednotlivých mincí pro program „mincovní volant“ (104)
- Atypická úzká dlouhá skleněná vitrina (fiála) na Pražský groš se specifickým osvětlením (105)
- 3 pultové vitriny s osvětlením a pojízdnou lupou pro repliky grošů (105)
- faximile IRM ve schránce (105)
- miniatura Václav II ve schránce (105)
- repliky a kopie pražských grošů cca 150ks (105)
- haptické repliky pražských grošů, zubařský kov, 4ks – přední a zadní strana pražský groš, přední a zadní strana tourský groš a pražský groš a euro (103 a 105)
- výroba expozičního souboru „Poklad“ – mříž se zamčenými dveřmi, skříň, obsah pokladu (truhlice s mincemi, plány štol, počítač destička, stříbrné cány) (105)
- audio progrm pro Pražský groš (105)
- výroba laserové projekce (107)
- scénáře a výroba AV programu pro projekci (108)
- AV program pro laser a imaginární portál (107)
- foto portál (106)

Hudba:

- Cantica (<http://cantica.kh.cz/?page=index>) (105)
- Cantica (<http://cantica.kh.cz/?page=index>) (107)

Technické podmínky (stavba):

Elektro a audiorozvod, osvětlení podle výtvarně prostorového řešení (102 – 108)

KUTNOHORSKÁ MINCOVNA (místnost 110):

Animovaná „cesta časem“ vede do velkého sálu 110, který je věnován technologii středověkého mincování. Jedná se o vyvrcholení hlavní prohlídkové trasy. V úvodu celé expozice bude instalován virtuální 3D model Vlašského dvora, prezentující jeho středověkou stavební podobu a umístění jednotlivých etap zpracování suroviny, od přípravy materiálu až po vlastní ražbu (viz například Plasy, virtuální model stavebních etap proměny areálu pivovaru, NTM – Centrum stavitelského dědictví). Rovněž zde bude umístěna faksimile středověké kutnohorské iluminace (GASK Kutná Hora) a pro srovnání ve výkladu rovněž kopie Kutnohorského graduálu, kolem r. 1490 (ÖNB Wien)

Interiér celého sálu obsahuje postupně všechny dílčí fáze zpracování stříbra podle středověké iluminace. Podél stěn jsou rozmístěny jednotlivé kóje, které představují postupně fáze těžby, hutní proces – pražení, tavení a shánění rudy, přes slévarenské procesy – přepalování, zrnění, sázení verku a odlévání cánů až po mincovní postupy ve šmitnách – zpracování cánů a úpravu střížků, abychom byli svědky vlastní ražby v preghausu, kterou autenticky demonstruje v dobovém kostýmu oděný pregěř. Expozice je prostorově uspořádána podobně, jako se staví filmové dekorace pro průběžné záběry z několika oddělených lokalit.

Každá kóje má svou vlastní náplň, vnímatelnou z různých hledisek. Pro děti je atraktivní „dětská trasa“, která v zábavně edukativní rovině předestírá dětem podklady pro vyplňování herních testů různých stupňů, podle věkových kategorií. Další hledisko (rovina vnímání) je přizpůsobeno „rychlému návštěvníku“, který se chce seznámit s expozicí obecně informativně. Pro zvědavého návštěvníka je připravena rovina obsáhlejší, když začne podrobněji zkoumat jednotlivé sekvence z různých úhlů pohledu. V nejodbornější rovině získá návštěvník odborník při podrobném sledování a odkrývání „skrytých“ výkladů netušené poukazy a zdroje informací. Kustod – animátor, který víc než hlídačem, je pomocníkem a rádcem návštěvníků, naviguje je do patřičného směru, nabízí jim možnosti neobjevených překvapení. Návštěvník si sám řídí tempo i rytmus prohlídky, která je plnohodnotná ve všech vrstvách. Jak ve vrstvě rychlé informativní, zážitkové, tak i v hravé dětské, ale i v rovině podrobné, edukativní až odborné.

Programová náplň:

Jednotlivé kóje budou uvedeny lineární kresbou celé iluminace s vybranou barevnou (původní) částí díla, aby se návštěvník seznámil s jednotlivými segmenty iluminace a jejich interpretací (Studničková, Pruš – Iluminace, GASK 2010).

Těžba:

V jedné z kójí je umístěn rumpál, vytěžující z podzemí na povrch (ze sklepa, kterým jsme prošli na začátku při návštěvě středověkého sklepení a rozluštění záhady ztraceného stříbra) putýnky s rudou. Druhá, podrobnější vrstva sledování je situována do rubového (zadního) pohledu – kulisy, tvořící prospekt každé sekce. Kulisy se z rubu stávají nosiči dalších vrstev informací, výkladů, nových neočekávaných překvapení (pověst, detail artefaktu, způsob ošetření sbírkového předmětu apod.), které návštěvník musí aktivizovat a objevit (např. otevřít okénko, v něm je umístěná lupa, nasměřovaná na detail surové horniny, která je zřetelně součástí hromádky rudy, adjustované v bezpečnostní schránce – vitrínce). Předměty: náradí a nástroje horníků, oděv a ochrana při práci, přepravní prvky (necičky, kolečka, ...), vážení, evidence a obchodování, nerosty/vytěžená ruda zvětšená lupou, možnost potěškání, ...

Rudokupci:

S těžbou rudy souvisí nedílně i její prodej, proto druhá část této kóje bude zařízena oktagonálním stolem, za nímž na pozadí sedí postavy z iluminace (zvětšenina malby) a na stole může návštěvník hapticky vyzkoušet materiály (test: uhodnout a porovnat váhu rudy X váhu hlušiny X váhu např. uhlí, ...).

Hutnictví:

Velká hutnická kóje bude obsahovat tři hlavní procedurální výklady – **Pražení rudy, Tavení rudy a Shánění**. Každý z těchto technologických postupů má specifické projevy, závislé na podmínkách a zručnosti tavičů. Tato kóje se skládá ze tří pecí. V první bude předvedena ukázka pražení na tzv. kamínek, druhá prezentuje stavení kamínku s olovem, které váže stříbro a ve třetí, sháněcí peci, se stříbro odloučí ze slitiny. Exponáty této kóje budou produkty z jednotlivých fází, jejich rozborové infrafotografie a reálné ukázky pro porovnání (potězkání): kamínek / slitina / stříbro. Stříbro bude rovněž prezentováno ve formě bochníkového ingotu (v předepsaném tvaru a váze) ..., imitace bochníku k potězkání.

Mincovna:

Má tři základní části – **prenárnou** (mincovní slévárnu), **šmitnu** (mincovní kovárnu) a **preghaus** (vlastní mincovní razírnu).

Prenárna je další trojdílná kóje, kde **preněř, kerner a gysar** zpracovávají stříbro do potřebné kvality a tvarovatelnosti. Uvidíme, jak **preněř** zde čistí stříbro v hrncovité nádobě, **kerner** bude zrnit měď, připravovat přísady a lít v kernárně taveninu přes březová košťata do vody a **gysar** za dohledu mincovního úředníka **vardajna** bude vážit stříbro a přesné množství mědi pro slití v gysárně. Poslední fáze zpracování stříbra v mincovní slévárně – odlévání cánů do barchánu, umístěného ve střelce – bude prezentováno v závěru této sekce

Mincovní slévači jsou ploché siluety dělníků, převzaté z kutnohorského graduálu, jejich tváře však jsou vyřízlé a místo nich se do stejné pozice můžou nastavit malí návštěvníci k vyfotografování. Exponáty: hrncovitá nádoba (tzv. test), březová košťata s vědrem, váhy na přesný poměr mědi a stříbra, ukázka cánů (tyče kruhového průměru). Ve vitríně čisté stříbro, měděná zrnka, mincovní slitina.

Šmitna má dvě části, dělí se na **zpracování cánů** a na **úpravu střížků**. Jeden mincíř rozková plech, rozstřihá jej na farfule, čtverečky a ostříhne na střížek nebo čtyřřázem roztepe = kvečování. Další mincíř klopováním zakulatí okraje sloupku mincí a kvečováním vyrovná střížky. Ve druhé části šmitny nakonec přijde **bělení** – vyvážení v roztoku kuchyňské soli a vinného kamene. Tyto specifické zručnosti jsou prezentovány v rámci 3D převedení fragmentů z iluminace, do které jsou vkomponovány monitory se záběry na detaily zručnosti mincířů. Vystavené předměty: nástroje pro rozkování a rozstřihání stříbrného plechu, nástroje na klopování a kvečování a „studené“ ohniště s měděnou pánvičkou na bělení.

Preghaus:

Je vyústěním celého procesu, celé expozice a je umístěn v druhé části této expozice v centru, jako ostrovní instalace ve druhém náměstíčku. Je to domeček, tvaroslovně převzatý z iluminace a je zařízen **pregéřským** vybavením pro dva **pregéře**. V této interaktivní simulaci **kustod** v **pregéřském** kostýmu vysvětluje způsob ražby, popisuje nástroj a vyrazí minci (cca 1 x za 30 minut).

Návštěvníci si mohou jeho kladivo potěžkat a pak si vyzkoušet „soft“ verzi ražby jednostranné mince na koženém odhlučném podkladě (ražba z měkkého materiálu, lehčí kladivo, bez rány). Vystavené předměty: spodní a vrchní razidla, kladivo, pracoviště dvou **pregéřů** (animátor razí minci na lavici + návštěvník sedí na trojnožce = soft verze), hotové mince, zvětšeniny mincí z rubu a z lícu, soutisk, zvětšené detaily razidel.

Poslední kóji expozice je tzv. **rejtunk (mincovní kancelář)** (opět tvaroslovně převzatý portál domečku z graduálu), skrze kterou návštěvníci procházejí k východu. Zde je zdokumentován postup evidování výroby, pracovních zápisů a vyplácení jednotlivých profesí. Rovněž odškrtačování hluchých pregéřů, kteří nemohli díky velkému parcovnímu nasazení v neúnosně hlučném prostředí pokračovat v práci.

Účel a přínos expozice:

- prezentace mincovního výrobního procesu a jeho souvislosti se středověkou podobou a funkcí objektu Vlašského dvora, představení postupů těžby a zpracování stříbra, výroby mincí.

Výroba:

- virtuální maketa VD včetně programu a technologie
- faximile Kutnohorské Iluminace a Kutnohorského Graduálu v reprezentativní nasvětlené kastli
- Výkryty oken barevně přechází gradientem od zalomení místnosti z černé do bílé (lomená bílá)
- 7x kóje – základní stavba a design: těžba /rudokupci / hutnictví / prenárna / šmitna / preghaus / rejtunk
- mobiliář: rumpál, oktagonální stůl rudokupců, tavicí pec, sháněcí pánev, stolová pícka, stůl prubíře, lavice + špalek, trojnožka pro soft ražbu, skříňka na lejsra s průzorem zezadu, 4 špalky s kovadlinkami
- repliky nástrojů, nářadí: kolečko, necičky, koš, 3x velký měch, 1x malý měch, hornické slévačské a minciřské nářadí a nástroje, 2x váhy (stojánkové, závěsné), raznice pregéře, raznice návštěvníka, *počet, popis, rozkresy viz obr. příloha*
- rekvizity: ptačí křídlo, předměty k práci podle Iluminace, koše a mechanismus na měchy,
- Kostýmy: 1x pregéřský honosný kostým, 1x čepec pro návštěvníka, 1x hornická kytle
- AV programy – zprcování stříbra (prenárna), příprava střížků (šmitna)
- audioprogramy
- studené ohniště (barvené hedvábí, větráček, spodní barevné nasvětlení)

Vybavení:

- AV technologie – monitor 2x

Technické podmínky (stavba):

- černé vymalování 1. části 110 (virtuální maketa potřebuje tmou), přechází gradientem od zalomení místnosti do bílého vymalování (lomená bílá)
- vynechání části finální podlahy pro simulaci výstupu ze šachty podle výtvarně prostorového řešení (co nejhlubší bude možné).
- Elektro a audiorozvod, osvětlení podle výtvarně prostorového řešení

3/A.

PREGHAUS

Tematicky je součástí expozice Královská mincovna, avšak přístupný by byl samostatně, případně přechodem do expozice Královský palác. Jedná se o jediný původní dochovaný kompletní prostor v areálu Vlašského dvora a svou autentickou stavební hodnotou je unikátní a z expozičního hlediska jedním z nejcennějších. Nebude-li provozně blokován významnou akcí městského úřadu (např. svatba), bude součástí prohlídkové trasy. Prostor, který bude úplně zbavený atributů obřadních akcí (kromě klavíru, umístěného jinde než v krbovém sopouchu), bude animovaný audioprogramem, v němž bude prezentována ražba mincí. Důležitým vjemem tohoto zážitku bude zvukový efekt

autentické rány ražby v daném prostoru (v důsledku těchto zvukových efektů v klenutém prostoru často přegéři i přes ochranné zalití uší voskem brzy ohluchli).

Výroba:

Audioprogram

Vybavení:

- Audio technologie

Technické podmínky (stavba):

- Elektro a audiorozvod (S)

LITERÁRNÍ SCÉNÁŘE:

102 Mapa

102 Panely

103 Panely

104 Panely

104 Mincovní volant (podoba slidu)

104 Mincovní volant

105 Panely

105 Poklad

107 Prezenatace kaple

108 Cesta časem

110 Model s videomappingem

110 Texty

110 Pohledy prvky

110 Těžba

110 Těžba úprava rudy

110 Rudokupci

110 Hutnictví

110 Rejtunk

110 Prenárna

110 Prenárna storyboard

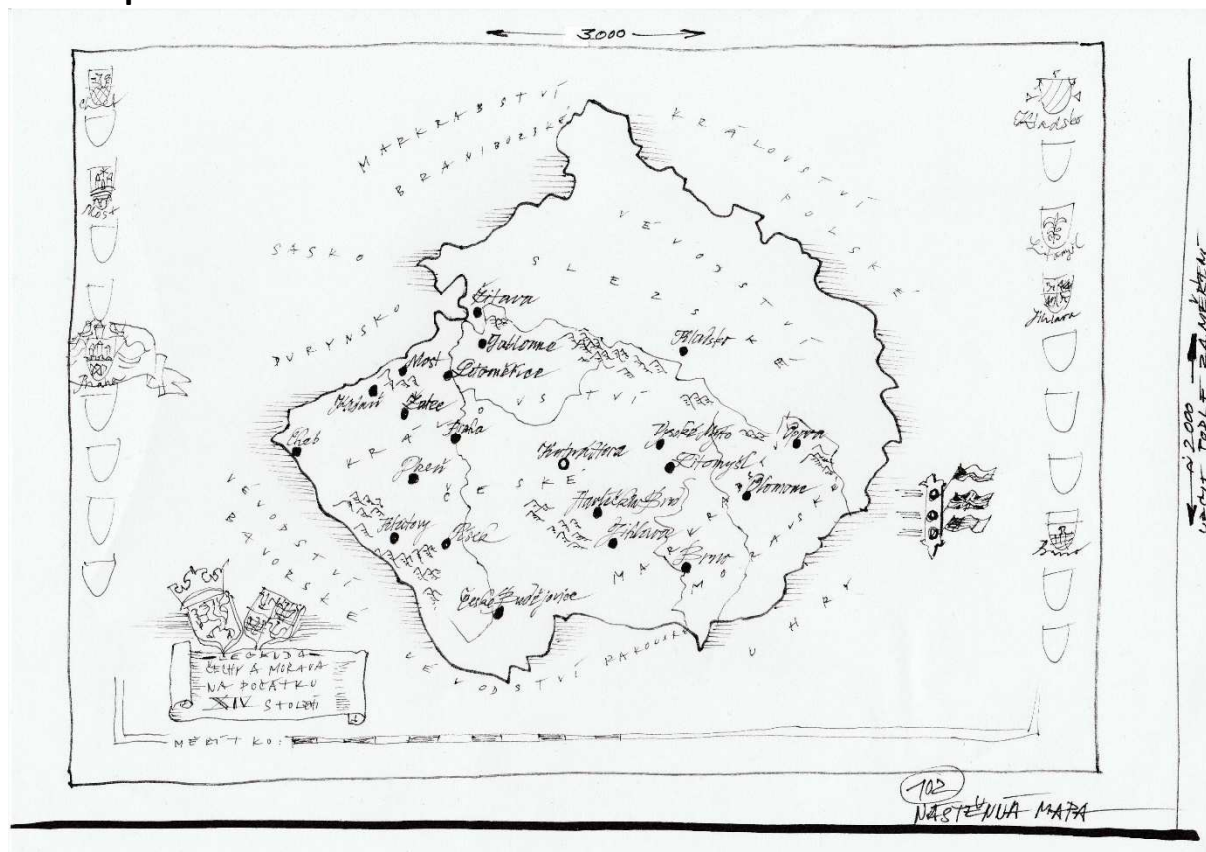
110 Šmitna

110 Šmitna storyboard

110 Preghaus

110 Audio preghaus

102 Mapa

102 Panely

Drahé kovy a mincování v Čechách před rokem 1300

Těžba stříbra v Čechách – zdroj kovu pro ražbu vlastní mince:

- ✓ v 10. století se předpokládá exploatace povrchových ložisek
- ✓ rozmach těžby ve 13. a 14. století – hlubinné doly, bohatá ložiska – Vysočina (Jihlava), Kutná Hora

nalevo černý akantit, na který narůstají zkroucené dráty (lokny) ryzího stříbra, napravo bohatá křemen-karbonátová žilovina lesklého akantitu, dříve též leštěnc stříbrný - významného minerálu stříbra s obsahem až 87%.

Ražba mincí v Čechách po sjednocení země pod vládou knížecího rodu Přemyslovců od sedmdesátých let 10. století. Produkce: stříbrné denáry podle bavorského vzoru.

Zpravidla v opisech na mincích doloženy mincovny Praha, Vyšehrad, Kouřim, Mělník, Plzeň, Malín, Libice (poslední dvě Slavníkovci)

Mincovní produkce od druhé poloviny 10. století:

Denáry

Boleslav I. (935–972) denár

Boleslav II. (972–999) denár

Oldřich (1012–1033, 34) denár

Od roku 1050 menší průměr

Vratislav II. (1061–85–1092) denár

Bořivoj II. (1100–07, 1117–1120) denár

Soběslav II. (1173–1178) denár

Mincovní produkce 13. století:

Denáry, od cca 1230 velké brakteáty, od 1260 střední brakteáty (menší průměr)

Přemysl I. Otakar (1192–3, 98–1230) denár

Přemysl I. (1192-3, 98-1230) denár (velký brakteát)

Přemysl II. Otakar (1253 – 1278)
denár (střední brakteát)

texty:

Vitrína 03/a: Drahé kovy byly na území dnešních Čech získávány už ve starověku; v období laténu ve 3. – 1. století před Kristem razili z českého zlata a stříbra svoje mince Kelty – Bójové. Vlastní mince českého státu známe až po sjednocení země pod vládou rodu Přemyslovců ve druhé polovině 10. století. Tehdejší technické možnosti umožňovaly těžbu jen do malých hloubek – dokud nezačala do jámy („dolu“) prosakovat spodní voda. Stříbrné rudy se proto získávaly především z povrchových nalezišť. Šlo z velké části o žilky přírodně ryzího stříbra. Ložiska se předpokládají v okolí pozdějších důlních lokalit.

Mince od začátku sedmdesátých let 10. století se nazývaly denáry a byly ražené podle bavorského, původně franckého, vzoru. Šlo o mince o průměru kolem 20 milimetrů a váhy kolem dvou gramů. Kolem roku 1050 byl průměr redukován na cca 15mm a hmotnost snížena na cca 1 gram. Obrazové náměty na mincích byly zprvu především křesťanské – kříž, stylizovaný kostel – tzv. kaplice, žehnající boží ruka, později jsou náměty figurální, rostlinné i architektonické, popř. mytologické, často s reminiscencemi náboženské symboliky.

Vitrína 03/b: Od druhé třetiny 13. století dochází k ražbě nového druhu mince, později historiky nazvaného brakteát (podle latinského výrazu pro tenký plech). Tyto denáry – brakteáty byly ražené z téměř čistého stříbra, měly průměr kolem 40mm a hmotnost kolem 1g. Tyto velké brakteáty většinou zobrazují sedícího korunovaného panovníka s žezlem a/nebo mečem. Kolem roku 1260 byl průměr brakteátu zmenšený na cca 26mm. Mluvíme tak o prvních velkých brakteátech a redukováných středních brakteátech (malé brakteáty byly ražené na Moravě). Obrazové náměty středních brakteátů jsou figurální, rostlinné, mytologické i architektonické; často už se prosazuje také nastupující heraldika.

Ve 13. století zaznamenává rozvoj hlubinná těžba stříbrných rud. České království je v té době již klasickou zemí rudního dolování a stává se v tomto období největším producentem stříbra v tehdejší známém světě. K tomu přispívá objev rudních ložisek na českomoravské vysočině a koncem 13. století také na místě pozdější Kutné Hory. V Českém království působí koncem 13. století nejméně 21 mincoven, z nichž 17 bylo přeneseno s výrobou i majetkovými právy na nově zřízené královské centrální mincovny ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře.

Mincovny v Českém království před založením Kutné Hory

- Mincovny, ke kterým se dochovaly kamenné městské znaky nad vchodem do šmitny (Písek, Most, Jihlava, Olomouc, Opava a Kladsko)
- Mincovny, ke kterým máme listinné doklady o šmitnách (Praha, Jablonné, Vysoké Mýto, Žatec, Brno a Žitava)
- Mincovny, o kterých víme z listin v jiné souvislosti nebo ze samotných mincí (Budějovice, Klatovy, Kadaň, Havlíčkův (Německý) Brod, Plzeň, Litoměřice, Litomyšl, Cheb a Znojmo)

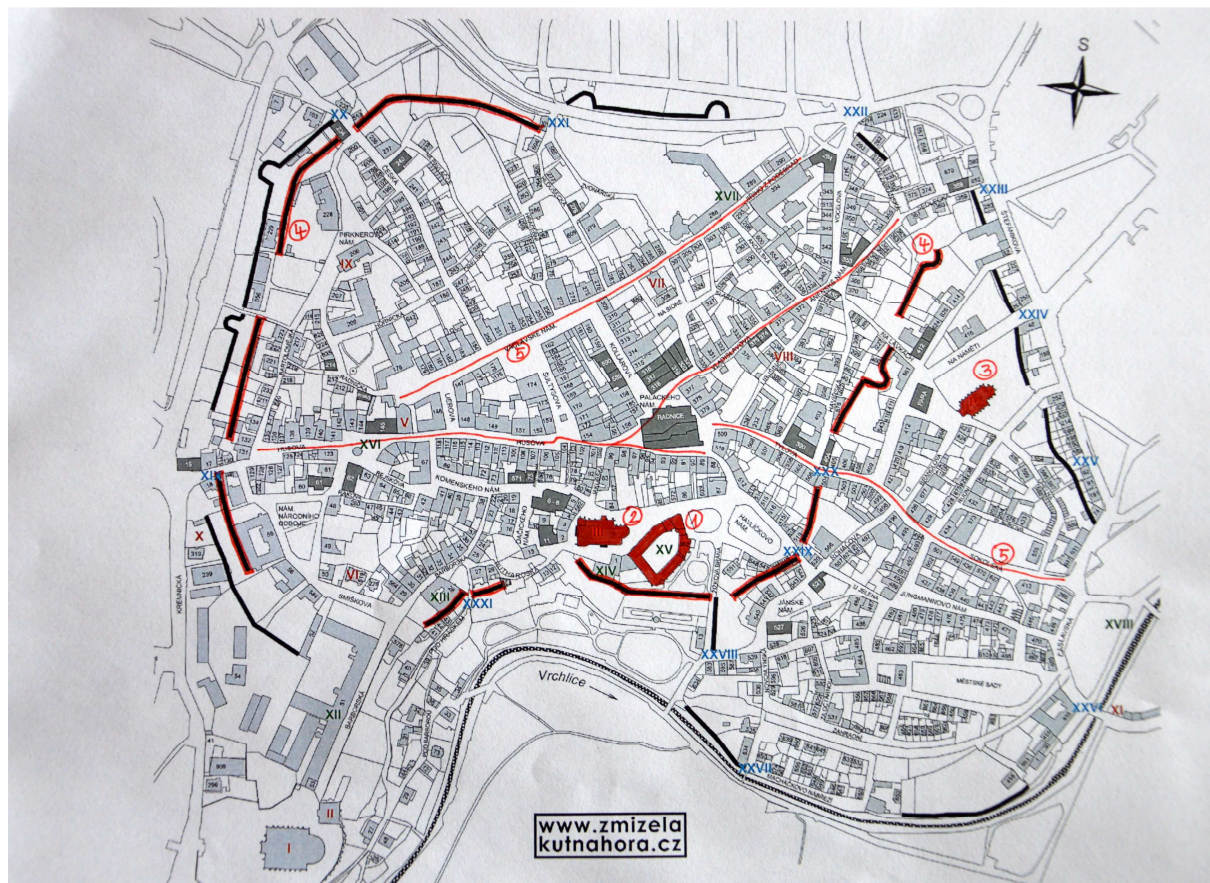
Z těchto uvedených mincoven, činných před rokem 1300, bylo s jistotou prvních 12 dílen přeneseno do Vlašského dvora v Kutné Hoře v rámci velké mincovní reformy krále Václava II. Dle celkového počtu šmiten na nádvoří Vlašského dvora bylo pravděpodobně přeneseno ještě dalších pět dílen z poslední skupiny.

103 Panely

Panel Město Kutná Hora

Mapa historického jádra města

Nadpis: Kutná Hora v první polovině 14. století

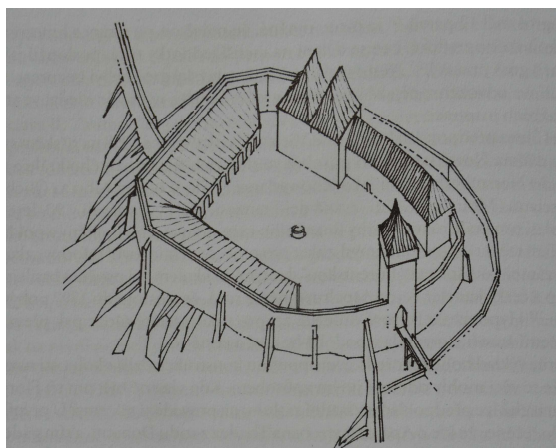
Bude graficky zpracováno z podkladu viz <http://www.zmizelakutnahora.cz/files/00-Mapa-High-Resolution-Download.jpg>. Zástavba bude generalizována do domovních bloků, budou vyznačeny významné prvky městské struktury.

Popisky:

- 1 – Vlašský dvůr
- 2 – Kostel sv. Jakuba (horní kostel P. Marie)
- 3 – Kostel Panny Marie na Náměti (dolní kostel P. Marie)
- 4 – Nejstarší městské hradby
- 5 – Hlavní ulice

Podoba Vlašského dvora ve středověku

Nadpis: Půdorys Vlašského dvora ve středověku

Kresba podle J. Šimečka, in Jan, L., Václav II. král na stříbrném trůnu, Argo, Praha 2015, s. 514. Plán je propojen linkou s lokalizací Vlašského dvora v mapě historického jádra města, barevným rastrem zvýrazněny přízemní šmitny.

Popiska:

Nedílnou součástí mincovní reformy Václava II. byla výstavba nové královské mincovny v centru vznikajícího hornického města. V opevněném objektu bylo pod přísným dohledem královských úředníků shromažďováno hrubě zpracované stříbro a probíhala zde výroba mincí. Jednotlivé prostory po obvodu nádvoří, tzv. šmitny, převzaly výrobu starších mincoven v různých městech českého království.

Veduta města, Jan Willenberg 1602

Celek veduty a výřez s Vlašským dvorem, výřez propojit linkou s celkem veduty.

Popisky:

Nejstarší pohled na město od jihu.

Nejstarší pohled na Vlašský dvůr od jihu. Jan Willenberg, 1602.

Velká mincovní reforma Václava II. 1300

Medailonky

Gozzo (Gocio) di Bartolo Florito z Orvieta: učený mistr, profesor obojího práva, kterého měl podle

Zbraslavské kroniky nechat král Václav II. povolát z italského Orvieta, aby sestavil psaný zákoník zemskeho práva. Podle listinaře boloňské univerzity scholar *dominus Gozius (Gotius)*, syn Bartola Florita z Orvieta; pravděpodobný redaktor *Ius Regale Montanorum*.

Rinieri (Peruzzi?): vystupuje jako hlava italského konsorcia (*socii de Florencia*), jeho přítomnost v Čechách je doložena od počátku roku 1300, avšak vzhledem k v té době již rozsáhlým obchodním aktivitám lze předpokládat jeho působení nejmeně o rok dříve. V roce 1305 vystupuje jako hejtman Krakovska (*capitaneus Cracouie*).

Apardo Donati (de Nigromonte): syn Thadea Donatiho z významné florentské rodiny Donatiů. V únoru 1305 je titulován v listině o prodeji mlýna na Brněnsku jako *camerarius regni Boemie* – komorník českého království – podkomoří – nejdůležitější úředník panovníkovy domény.

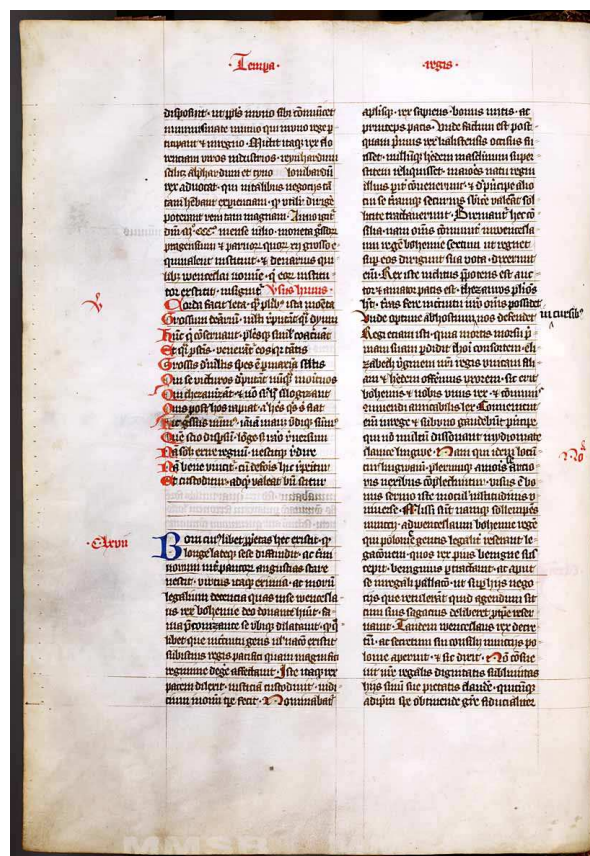
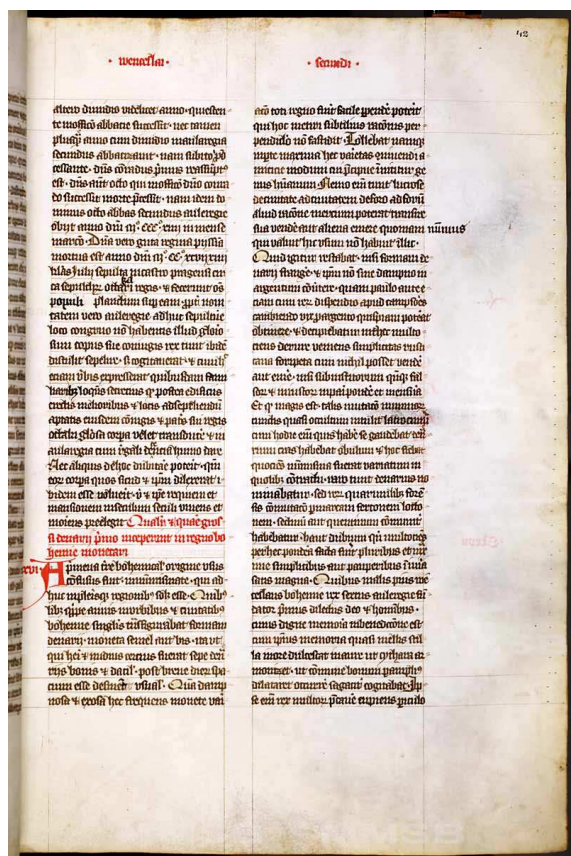
Cyno Lombard de Florentia: o třetím členu konsorcia nevíme mnoho. Vystupuje jen jako člen vysoce

exponované florentské obchodní společnosti (*socii de Florencia*), která se zabývala obchodem s nemovitostmi a díky službám královskému dvoru požívala značných výhod.

Zbraslavská kronika o mincovní reformě Václava II.

Pravděpodobně v roce 1305 – po smrti krále Václava II. – začal Ota Durynský, opat cisterciáckého kláštera na Zbraslavi, psát latinskou kroniku *Chronicon Aulae Regiae*, dnes známou jako Zbraslavská kronika. Toto monumentální dílo, v jehož sepisování pokračoval až do roku 1339 opat Petr Žitavský, je prvořadým vyprávěcím pramenem pro studium českých dějin první poloviny 14. století. Svůj ohlas zde pochopitelně našly i okolnosti Václavovy mincovní reformy a počátky ražby pražského groše. Kronika je zároveň – zvláště ve své první části – značně tendenční oslavou osobnosti a vlády Václava II. Tento panovník byl totiž zakladatelem a velkým dobrodincem zbraslavského kláštera, a proto jej tamní cisterciáci chovali v mimořádné úctě, kterou dodnes můžeme vnímat na stránkách Zbraslavské kroniky.

Ukázka pochází z rozměrného ozdobného rukopisu Zbraslavské kroniky z konce 14. století, který jako jediný z dochovaných exemplářů zahrnuje všechny tři knihy, z nichž se kronika skládá. Obsahuje také iniciálu s vyobrazením Václava II. a známá vyobrazení českých králů a královen. Originální rukopis je uložen ve Státním okresním archivu v Jihlavě.

„Capitulum LXVI. Qualiter et quare grossi denarii primo inceperint in regno Bohemie monetari.

A primeva terre Bohemicalis origine usus confusus fuit in numismate, qui adhuc in plerisque regionibus solet esse. [...] Quibus malis pius Wenceslaus, Bohemie rex sextus, Aule Regie fundator primus, dilectus a Deo et hominibus, cuius digne memoria in benedictione est, cum ipsius memoria quasi mellis stilla in ore dulcescat, in aure ut cithara armonizet, ut commune bonum per amplius dilataret, occurrere sagaciter cogitabat. Ipse enim rex multorum precavere cupiens periculo disposuit, ut populus in uno sibi communicet in numismate mutuo, ut puta qui in uno rege participant et in regno. Mittit itaque rex Florenciam, viros industrios, Reinhardum scilicet, Alphardum et Cynonem Lombardum advocat, qui in talibus negociis tantam habebant experientiam, quod utiliter dirigere poterant rem tam magnam. Anno igitur domini MCCC^o mense Julio moneta grossorum pragensium et parvorum, quorum duodecim grosso equivalent, instituitur et denarius quilibet Wenceslai nomine, qui eorum institutor exstitit, insignitur.“

(Chronicon Aulae Regiae, fol. 42r–42v)

„Kapitola LXVI. Jak a proč se začaly nejprve v království českém raziti veliké peníze (groše).

Od prvotního původu země České bylo užívání peněz nespořádané, jako bývá dosud v četných krajinách. [...] A to zlo chytře zamýšlel zameziti, aby více rozšířil obecné dobro, zbožný Václav, český král šestý, první zakladatel Zbraslavi, milovaný od Boha i lidí, jehož památka právem jest požehnána, protože vzpomínka naň jako kapka medu v ústech sládne, v uchu jako harfa zaznívá. Neboť právě

tento král, chtěje zabrániti nebezpečenství mnohých lidí, rozhodl, aby lid měl s ním vzájemně jednu společnou minci, protože se totiž sdílejí o jednoho krále a jedno království. Proto poslal král do Florencie a povolal pečlivé odborníky, totiž Reinharda, Alfarda a Cynona Lombardského, kteří měli v takových záležitostech tak velikou zkušenost, že mohli s prospěchem řídit věc tak důležitou. A tak byla léta Páně 1300 v měsíci červenci zavedena mince grošů pražských a malých penízků, jichž jde na groš dvanáct, a každý peníz označen jménem Václava, který je zavedl.“

(Překlad František Heřmanský)

K dějinám cen a mezd:

Mzdy ve 14. století:

kvalifikovaná síla (tesař) 20 grošů týdně; nekvalifikovaný dělník (nadeník) 6 grošů týdně

Ceny ve 14. století:

měšťanský dům 150 kop = 9000 grošů; dům na předměstí 20 kop = 1200 grošů; kůň 2-6 hřiven = 128 – 384 grošů; sud vína rakouského 10,5 hřivny = 672 grošů; sud vína domácího 2 hřivny = 128 grošů; sukno ypernské 6,5 – 8 kop = 390 – 480 grošů; krava 55 grošů; vepř 22,5 groše; kuře . groše; kopa (60) vajec 1 groš; sekýra 3 groše; lopata 1 groš, zednická lžice 9 parvů (3/4 groše).

texty:

K cílům reformy a haptickým replikám tourského a pražského groše:

Grošová mincovní reforma sledovala vedle centralizace výroby ještě další klíčové cíle:

- Uplně zrušení plateb neraženým kovem a zanik dosavadní chatrné denárové měny, spojené s periodickým vyměňováním mince (tzv. renovatio monetae).
- Vznik nové peněžní soustavy s vedoucím nominálem - pražským grošem - penízem věčným jak vahou, tak obsahem draheho kovu. Vazba na dosavadní denárovou měnu byla zabezpečena dílčími nominály groše - parvi, jichž dvanáct se mělo groši zrnem (obsahem draheho kovu) téměř rovnat.
- Zavedení státního monopolu stříbra, což znamenalo povinnou směnu neraženého kovu za minci ve vládní mincovně.

Tvůrci české měnové reformy si vzali za vzor francouzské - tourské groše ražené od roku 1266 francouzským králem Ludvíkem IX. (1226 - 1270). Jejich reforma se však mohla s úspěchem opřít o ohromné bohatství kutnohorských stříbrných dolů a tak zajistit pražskému groši, masovou ražbou, žádanou prosperitu. Důmyslná organizace kutnohorské mincovny, již bychom snad mohli bez nadsázky přirovnat k pozdějším manufakturám, přispěla zásadním podílem k úspěchu reformy.

Pod dohledem vlášských finančníků Rinieriho, Apparda a Cina tak vznikla první středoevropská peněžní soustava skutečně ražených mincí, ne již jen početních jednotek. Prozíravě navazuje český grošový systém na starou početní soustavu talentů a solidů, z níž vycházela denárová soustava. Pražský groš o dvanácti denarech (parvech) byl de facto raženým ekvivalentem solidu a dvacet grošů vyšlo početně naroveň talentu (libře). Bylo tedy i po roce 1300 raženo z jedné libry 240 denarů; jen se poněkud změnila hmotnostní relace. Základní hmotnostní jednotkou zůstala hřivna, zvaná nyní pražskou, jejíž váha byla (novodobě) stanovena na 253,26 g, jakosti 15lotové (0,938). Z takto sazené hřivny se razilo cca 66 grošů způsobem al marco, tzn. že z předepsané vahy mincovní slitiny měl být vyražen přesně stanovený počet mincí bez ohledu na individuální hmotnost jednotlivých kusů, vychází tedy teoretická hmotnost každého groše 3,837 g.

Na lici pražských grošů byla na místě heraldicky prvním - uprostřed umístěna kralovská koruna. Kolem ní uváděl opis ve dvojitém obvodu jméno a titul českého krále WENCEZLAWS SECUNDUS / DEI GRACIA REX BOEMIE. Na rubní straně stal v obrazovém poli český heraldický ztvárněný lev a kolem něj uváděl opis GROSSI PRAGENSES jejich českou provenienci.

Parvi Vaclava II. jsou dokonalou miniaturou pražského groše. Na jejich lici je umístěna kralovská koruna a zkrácený opis WENCEZLAWS II REX BOEMIE. V obrazovém poli rubní strany je umístěn český lev a opis kolem něj udává hodnotu mince: PRAAG PARVI. Hodnota prvních parvů se skutečně téměř rovnala dvanáctému dílu groše, když měly při jakosti 0,544 hmotnost 0,5 g.

Pražský groš byl první mincí vyšší nominální hodnoty, ražnou ve střední Evropě. Jako takový se stal vzorem pro ražbu i v ostatních zemích Evropy, kam jej nesl mezinárodní obchod i politický vliv českého státu. Tak dochází například v roce 1328 k zaražení groše v Uhrách, nebo roku 1338 k zaražení grošů míšeňských.

Popisky k haptickým replikám:

Francie, Ludvík IX. (1226 – 1270), tourský groš

Čechy, Václav II. (1278 – 1305), pražský groš

104 Panely

„Mincovní volant“

časová osa Keltové – současnost v příloze.

Panel 06:

Mincmistři v K. Hoře a jejich značky:

Za provoz mincovny odpovídal královský úředník – mincmistr (úředník mince). Mincmistr řídil chod mincovny a vedl příslušné účty o objemech mincovaného kovu, o nákupech materiálu, nářadí a nástrojů, o výplatách mezd mincovním dělníkům apod. Zástupcem mincmistra byl vardajn (někdy též nazývaný kontrolním písařem). Vardajn vedl kontrolní účty, které měly být nezávislé na účtech mincmistra a společně s mincmistrem nesl odpovědnost za chod a hospodaření mincovny.

Od r. 1574 označovali kutnohorští mincmistři ražby, které byly vyražené za jejich úřadování, značkou umístěnou zpravidla v opisovém pruhu mincí. Tím bylo dáno, kdo odpovídá za správnou ryzost kovu, váhu a provedení mince. Podoba mincmistrovské značky zpravidla vycházela z rodového erbu mincmistra a byla mu předepsaná královskou instrukcí. Panel ukazuje podobu značek kutnohorských úředníků mince – mincmistrů použitých na mincích v letech 1574 – 1726. Značky je možno vysledovat na ukázkách mincovní produkce kutnohorské mincovny v dalších částech expozice.

značka mincovny v letech 1543-1561-1576:

			40. Jiří Šatný	49. Hans Prunz
			41. Vlk Herold	50. úřad neobsazen (1633)
			41. Jiří Dominik (od 1597)	50. Vavřinec Neumann (správce 1635)
			42. Jan Spiess	51. Jan Viktor Geronis
			43. David Enderle	52. Řehoř Hackl
			44. Pavel Škréta	53. Kryštof Krahe
			45. Jan Šultys	54. úřad neobsazen
			46. Augustin Šmilauer	55. Bernard Wohnsiedler
			47. úřad neobsazen (1616)	56. Jan František Weyer
			48. Šebestián Hölzl	

Mincmistr = královský úředník, dnes bychom řekli „ředitel mincovny“. Značkou potvrzoval, že nese odpovědnost za kvalitu (ryzost) stříbra a váhu mince.

příklady mincmistrovských značek na mincích:

Jiří Dominik (na tolaru Rudolfa II.)

Augustin Šmilauer (na tolaru Matyáše II.)

Jan Viktor Geronis (na tolaru Ferdinanda III.)

Jan František Weyer (na 1/2 tolaru Karla VI.)

Řezači razidel:

Obraz mincovních razidel předepisoval zákon, resp. panovnická instrukce, a zpravidla podléhal přímému schválení panovníkem, zvláště v dobách, kdy součástí mincovního obrazu byl panovníkův portrét. Razidla vznikala ve specializovaných zlatnických dílnách, většinou mimo areál mincovny. Od raného novověku známe celou řadu rytců jménem, a přestože svoji práci na mincích až na vzácné výjimky nijak nesignovali, dokážeme v řadě případů identifikovat jejich práci. V Kutné hoře je to např. práce rytců razidel za Vladislava Jagellonského nebo práce Jiříka z Řásné, jehož dílna měla monopol na dodávky razidel pro kutnohorskou mincovnu v době vlády Ferdinanda I., Maxmiliána II. a Rudolfa II.; dodávala však razidla i do pražské mincovny.

Ukázky práce kutnohorských rytců:

řezač želez **Jan zlatník** (1471 – 1477)

tzv. křížená ražba: avers je prací nového řezače želez **Hanuše z Řásné** (1502 – 1509), kdežto revers je ještě prací předchozího **Blažka Drába** (1494 – 1502) – ražba z roku 1502

dílna **Jiříka z Řásné** dodávala razidla kutnohorské mincovně nepřetržitě v letech 1556 – 1603

text k multimediální expozici:

Stručný přehled vývoje českého mincovnictví

Kořeny vývoje českého mincovnictví sahají hluboko do minulosti.

* V předmonetárním období se pozvolna formují ustálené prostředky směny, jež později nazýváme všeobecnými ekvivalenty. Je patrný přechod od naturální směny k obchodům realizovaným prostřednictvím předmětů, které byly k účelu symbolického vyjádření hodnot speciálně upraveny - kamenné kruhové destičky, bronzové kroužky, nebo sekerovité hřivny. Kovové peníze však na svoje uplatnění ještě teprve čekaly.

* Období keltského mincování bývá často řazeno k předchozímu časovému úseku, avšak výroba prvních skutečných - ražených - mincí podle příkladu vyspělého antického světa a realizace obchodů s jejich využitím zasluhuje této periodě zvláštního postavení v ekonomických dějinách českých zemí. Kontinuita nastoupeného vývoje byla však přerušena odchodem Keltů a nové slovanské obyvatelstvo poznává vlastní mince až o celých deset století později.

* K ražbě vlastních mincí dospěl mladý přemyslovský stát až ve druhé polovině 10. století. Kolem roku 970 se nechal kníže Boleslav I. inspirovat vzorem západních sousedů a zarazil první již vskutku českou minci - stříbrný denár. Následující období let ~970 až 1300 nazýváme podle měnové jednotky denárovým obdobím. V průběhu 12. a 13. století však přestával v zru (ryzosti) upadající denár krýt potřeby stále se rozvíjejícího obchodu a proto byl nahrazen brakteátem. Brakteát byl sice mincí stále ještě denárového charakteru, současníci jej stále nazývali denárem, ale vnější podobou a svojí hodnotou se od původních denárů výrazně lišil.

* Pro nepraktičnost v běžném obchodě ustoupil brakteát zakrátko hodnotnější a pečlivě - v intencích středověké heraldiky - provedené minci - pražskému groši. Podnětem k zahájení nové etapy ve vývoji českého mincovnictví - grošového období - byl objev kutnohorského rudného bohatství a politicko-ekonomická expanze českého státu, na níž se záhy pražský groš výraznou měrou podílel. Epizoda grošového období trvala téměř 250 let. Až neochota českých stavů k pomoci Ferdinandu I. v tzv. šmalkaldské válce zakončila v roce 1547 ražbu peníze věčného - pražského groše. Do tohoto období spadá k roku 1325 i zaražení prvních českých zlatých mincí - florénů.

* Prudký rozvoj evropského obchodu si v průběhu 14. století vynutil emise zlatých - mezinárodně platných a uznávaných platidel. Světová produkce zlata však již koncem 15. století přestávala krýt jeho potřebu a proto se začaly vydávat ekvivalenty zlatého dukátu ve stříbře. České země zasáhly výrazně do evropského hospodářského vývoje již na samém počátku tolarového období, když daly nové hrubé stříbrné minci název. Tolar nese své jméno podle jáchymovských mincí hrabat Šliků, vydávaných od roku 1519 jako odraz bohatých rudných nalezišť na východních svazích Krušných hor. De facto zahrnuje tolarové období měnový vývoj v českých zemích až do vzniku rakouské měny v roce 1857.

* Zvláštní etapa tolarového období - období tzv. konvenční měny - byla zahájena uzavřením měnové konvence mezi Rakouskou monarchií a sousedním Bavorskem v roce 1753. Tento úsek je spojen s vydáním prvních kreditních platidel v r. 1760, s unifikací vnější podoby mincí, ale i s koncem samostatného historického vývoje českého mincovnictví, kdy po přechodném uzavření poslední pražské mincovny v roce 1784 byla tato definitivně zrušena s přechodem k rakouskému měnovému systému v r. 1857.

* Období rakouské měny trvalo na našem území až do roku 1892.

* V roce 1892 vystřídala rakouský zlatý nová měnová jednotka - koruna, podle níž je celý měnový systém Rakousko-Uherska pojmenován měnou korunovou.

* Po skončení I. světové války převzala nově vzniklá Československá republika jako jediná z nástupnických států i korunový systém. Vývoj mladé samostatné republiky nebyl však ani v tomto ohledu nikterak jednoduchý. Definitivní oddělení měny bylo provedeno okolkováním bankovek a vydání prvních oběžných mincí a bankovek muselo ještě několik měsíců počkat. S obdobím prvorepublikové měny je spojeno i vydávání populárních svatováclavských dukátů. Následující nelehká válečná léta nepřispěla ani ke konsolidaci měny, ba právě naopak. Poúnorový vývoj československé měny - zejména měnová reforma z r. 1953 je spojena s následným dlouhotrvajícím finančním úpadkem.

* Ustavení samostatné České republiky v r. 1993 mělo za následek vznik české koruny.

To je ve zkratce průřez bohatou historií českého mincovnictví, na němž by měly být patrné hlavní periody měnového vývoje českých zemí, jež jsou zároveň odrazem celoevropského vývoje. Předmětem souboru této obrazové multimediální expozice jsou přitom mince z českého území (Keltové-Bójové) a dále mince českého státu (od druhé poloviny 10. století) a z českých mincoven (Praha, Kutná Hora, Jáchymov, Č. Budějovice), později mince rakouského soustátí a československého a českého státu.

104 Mincovní volant (podoba obrazovky)

denár b.l., Cach: 587 (0,84g, 17,9mm)

Vladislav II. (1140 – 58 – 1174) 1140

dukát „císařský“, Castelin: 8/9 (3,55g., 21,3mm)

Karel I. (IV.) (1346 – 1378) 1355, mincovna Praha

tolar 1613, K. Hora- Šultys, MKČ: 526 (39,1g, 40,2mm)

Matyáš II. (1611 – 1619) mincovna Kutná Hora

20 krejcar 1856 C, MKČ: 2061 (4,33g, 22,0mm) _RR! Poslední česká vládní mince!

František Josef I. (1848 – 1916) V lednu 1856 byla ukončena činnost poslední pražské mincovny. Definitivně pak byla mincovna zrušena dekretem z března následujícího roku. Dvacetikrejcar z r. 1856 je tak poslední mincí, která vyšla z pražské mincovny – poslední vládní mincovny na území Čech.

104 Mincovní volant

„Mincovní volant“ přehled vývoje mincí na českém území

Časová osa =>

**Keltové – Bójové
(3. – 1. stol. př. Kr.)**

½ 3. stol. př. Kr.

1/8 Statéru, typ Athéna-Alkis, Hlava v přílbici zprava / Stylizovaná kráčeji postava Athény Alkidemos se štítem doleva, Paulsen.112-115 (1,01 g, 8,9mm)

Předoppidální období (LT C1-C2)

1/8 Statéru, typ Athéna-Alkis, Hlava v přílbici zprava / Stylizovaná postava Athény Alkidemos se štítem doleva Paulsen 117-127 (1,03 g, 7,7mm)

1/3 statéru, typ Athéna-Alkis, Stylizovaná hlava v přílbici zprava / Stojící Athéna Alkidemos, Paulsen.88-93 (2,69g, 11,4mm)

1/8 statéru, typ Athéna-Alkis, Stylizovaná hlava v přílbici zprava / Stojící Athéna Alkidemos v paprscích, Paulsen.134-136 (0,983g, 8,7mm)

1/24 statéru, typ Athéna-Alkis, Stylizovaná hlava v přílbici zprava / Stojící Athéna Alkidemos, Paulsen.149 (0,32g, 4,9mm)

AR obol, typ Roseldorf / Némčice I, Hladký hrbol / Koník doprava, pod nohama tečka pod obloukem, Kolníkova-Némčice var. Aa (0,94g, 9,79mm)

AR obol, typ Roseldorf / Némčice II, Hladký hrbol / Koník doleva se stylizovaným jezdcem, pod nohama tečka pod obloukem, Kolníkova-Némčice var. Bh (0,74g, 9,0mm)

AR obol, typ Roseldorf / Némčice II, Hladký hrbol / Koník doleva, pod nohama tečka pod obloukem, Kolníkova-Némčice var. Bb1 (0,71g, 9,3mm)

1/3 statéru, pozdní typ Athéna-Alkis, Hladký nepravidelný hrbol, v okolní ploše nevýrazné vrásky / Nepravidelný hrbol, z něj dolů směřující linie, kolem jemná klikatka, Paulsen.106-108 (2,44g, 11,8mm)

statér, starší mušlová řada, hrubě stylizovaná hlava s helmou doleva, výrazné oko, přes hrbol uprostřed svislá čára, za hlavou dva výčnělky / půlměsíc, od něj půlkruh s paprsky – tzv. mušle, Paulsen.307-308 (7,27g, 16,1mm)

1/3 statéru, mušlová řada (tzv. hmyzí typ), Hladký nepravidelný hrbol, v okolní ploše nevýrazné vrásky / Dva oválné protilehlé hrbohy mezi nimi linie, Paulsen.423 (2,46g, 9,9mm)

1/3 statéru, mušlová řada, Hladký nepravidelný hrbol, v okolní ploše nevýrazné vrásky / Dva oválné protilehlé hrbohy, kolem klikatka, v pravé dolní části kosé linky, Paulsen.430 (2,33g, 10,7mm)

1/8 statéru, typ náležející k mušlové řadě, Nepravidelný hrbol, kolem klikatice / Trojúhelník obklopený paprsky, pod ním řada tří kuliček, Paulsen.525 (0,91g, 8,5mm)

½ 2. stol. př. Kr. Oppidální období

(LT D1-D2)

AR mince (obolus), typ Karlstein / Roseldorf III, Stylizovaná hlava zleva / Kůň z kuliček zleva, Dembski.771-775 (0,42g, 8,7mm)

AR mince (obolus), typ Karlstein / Roseldorf III, Stylizovaná hlava zleva / Kůň z kuliček zleva, Dembski.771-775 (0,45g, 8,2mm)

AR mince (obolus), typ Karlstein / Roseldorf III, Stylizovaná hlava zleva / Kůň z kuliček zleva, Dembski.771-775 (0,30g, 7,6mm)

AR mince (obolus), typ Karlstein / Roseldorf III, Stylizovaná hlava zleva / Kůň z kuliček zleva, Dembski.771-775 (0,42g, 7,7mm)

AR mince (obolus), typ Karlstein / Roseldorf III, Stylizovaná hlava zleva / Kůň z kuliček zleva, Dembski.771-775 (0,46g, 7,5mm)

AR obol, typ Roseldorf III/Karlstein, var. Staré Hradisko - pozdní typ, Hlava s výrazným okem a zřetelným účesem zleva / Koník doleva s perlovou hřívou, reduk. střížek (0,30g, 8,2mm)

AR mince (obolus), typ ???, Hladký hrbol / Kůň z kuliček zleva, Paulsen pod. 625-627 (0,33g, 9,0mm)

1. stol. př. Kr.

Suberátní 1/8 statéru, typ Athéna-Alkis, Stylizovaná hlava v přílbici zprava / Stojící Athéna Alkidemos v paprscích, Paulsen.119-128 (0,69g, 8,4mm)

Dobový padělek obolu, typ Roseldorf / Némčice II, Hladký hrbol / Koník doleva se stylizovaným jezdcem, pod nohama tečka pod obloukem, Kolníkova-Némčice var. Bh (0,74g, 9,1mm)

Časová osa =>

**Boleslav I.
(935 – 972)**

Denárové období od 2. pol. 10. století

denár b.l. starší řezenský (bavorsko-švábský) - devítibodový typ kříž - kaplice, minc. Praha, Cach: 3, F.II/4 (64) (1,19g, 21,3mm) – nejstarší česká vládní mince

cca 970, mincovna Praha

enár b.l. mladší řezenský (bavorsko-švábský) typ kříž - kaplice, minc. Praha, Cach: 23, F.II/10 (93) (1,18g, 20,4mm)

**Boleslav II.
(972 – 999)**

denár b.l. ethelredský typ ruka - poprsí, minc. Praha - Omeriz, Cach: 123 (1,26g, 20,0mm)

972, mincovna Praha

denár b.l. typ ruka - kaplice, minc. Praha - Nacub, Cach: 135 (0,79g, 19,7mm)

denár b.l. frízský typ ruka - kříž, minc. Praha - Mizleto,
Cach: 137 (1,06g, 19,6mm)

**Boleslav Chrabrý
(1003 – 1004)**

denár b.l., Cach: 226 (1,30g, 21,1mm)

**Oldřich
(1012–1033, 34)**

denár b.l., Cach: 284 (0,93g, 19,9mm)

denár b.l., Cach: 288 (1,0g, 20,0mm)

1003, mincovna Praha

1012, mincovna Praha

denár b.l., Cach: 292 (0,90g, 19,7mm)

denár b.l., Cach: 293 (1,05g, 19,6mm)

denár b.l., Cach: 296 (1,06g, 20,6mm)

**Břetislav I.
(1034 – 1055)**

denár b.l., Cach: 310 (0,99g, 20,2mm)

denár b.l., Cach: 311 (0,86g, 21,8mm)

1034, mincovna Praha

denár b.l., Cach: 313 (1,04g, 20,8mm)

denár b.l., Cach: 317 (1,13g, 20,0mm)

denár b.l., Cach: 319 (0,91g, 19,0mm)

denár b.l. (z let cca 1050 – 1055), Cach: 322 (1,03g,
16,0mm)

denár b.l. (z let cca 1050 – 1055), Cach: 324 (0,94g,
17,3mm)

**Spytihněv II.
(1055 – 1061)**

1050, mincovna Praha

denár b.l., Cach: 330 (0,91g, 18,0mm)

denár b.l., Cach: 331 (0,72g, 16,2mm)

**Vratislav II.
(1061 – 85 – 1092)**

denár b.l., Cach: 346 (0,89g, 14,9mm)

denár b.l., Cach: 347 (0,72g, 15,2mm)

denár b.l., Cach: 348 (0,69g, 14,9mm)

1055, mincovna Praha

1061

denár b.l., Cach: 350 (0,70g, 14,9mm)

denár b.l., Cach: 352 (0,70g, 16,0mm)

denár b.l., Cach: 353 (0,78g, 16,5mm)

denár b.l., Cach: 354 (0,63g, 16,4mm), úzká a vysoká
koruna

denár b.l., Cach: 354 (0,70g, 17,6mm), široká koruna

**Břetislav II.
(1092 – 1100)**

1085

denár b.l., Cach: 389 (0,43g, 16,2mm)

Bořivoj II.
(1100 – 1107, 1117 – 1120)

denár b.l., Cach: 413 (0,49g, 16,9mm)

denár b.l., Cach: 414 (0,46g, 16,1mm)

denár b.l., Cach: 419 (0,64g, 16,0mm)

denár b.l., Cach: 422 (0,56g, 17,7mm)

1092

1100

1117

denár b.l., Cach: 423 (0,68g, 17,9mm)

denár b.l., Cach: 424 (0,61g, 15,0mm)

Svatopluk
(1107 – 1109)

denár b.l., Cach: 460 (0,66g, 17,4mm) - Na rubu denáru je patrně zobrazena scéna povýšení knížete Svatopluka do říšského úřadu nejvyššího cíšníka. Jednalo by se tak o nejstarší doklad, neboť první písemná zpráva o zastávání tohoto úřadu Přemyslovci je až z r. 1114.

denár b.l., Cach: 461a bez zn. V za hlavou (0,85g, 16,8mm)

denár (1/2 denár?) b.l., Cach: 462 (0,48g, 15,5mm)

Vladislav I.
(1109 – 1117, 1120 – 1125)

denár (1/2 denár?) b.l., Cach: 539a) (0,45g, 15,0mm)

denár b.l., Cach: 541 (0,60g, 16,4mm)

denár b.l., Cach: 543 (0,85g, 17,3mm)

denár b.l., Cach: 547 (0,64g, 17,3mm)

denár b.l., Cach: 549 (0,63g, 16,4mm) - Motiv lícní strany tohoto denáru bývá někdy líčen jako scéna únosu litky knížetem Břetislavem se svinibrodského kláštera.

1109

1120

denár b.l., Cach: 552 (0,60g, 17,0mm)

denár b.l., Cach: 553 (0,65g, 17,4mm)

denár b.l., Cach: 556 var. tečka v Rv nad rukama (0,88g, 19,0mm)

denár b.l., Cach: 557 (0,75g, 18,4mm)

denár b.l., Cach: 559 (0,92g, 19,7mm)

denár b.l., Cach: 562 (0,69g, 16,5mm)

Soběslav I.
(1125 – 1140)

denár b.l., Cach: 571 (0,81g, 16,5mm)

denár b.l., Cach: 572 (0,76g, 17,7mm)

denár b.l., Cach: 582 (0,74g, 17,2mm)

denár b.l., Cach: 583a, křížek za jezdcem (0,74g, 18,7mm)

Vladislav II.
(1140 – 58 – 1174)

denár b.l., Cach: 587 (0,84g, 17,9mm)

denár b.l., Cach: 593 (0,51g, 16,8mm)

denár b.l., Cach: 596 (0,77g, 16,7mm)

denár b.l., Cach: 597 var. mezi hlavami písmeno A (0,79g, 17,4mm)

denár b.l., Cach: 604 (0,61g, 16,1mm)

denár b.l., Cach: 608 (0,61g, 16,6mm)

1140

1158

Soběslav II.
(1173 – 1178)

denár b.l., Cach: 618 (0,97g, 18,0mm) - první vyobrazení lva (ještě jednoocasého) jako „zemského zvířete“, nikoliv jako symbol boje člověka s hříchem jako na starších českých denárech

1173

denár b.l., Cach: 619 (0,94g, 17,0mm)

denár b.l., Cach: 621 (0,71g, 16,0mm)

Bedřich
(1172 – 3, 78 – 1189)

denár b.l., Cach: 622 (0,79g, 18,1mm)

1179

denár b.l., Cach: 623 var. tečky mezi knížetem a praporem v Áv a boží oko nad postavami v Rv (0,81g, 17,8mm)

denár b.l., Cach: 627 (0,85g, 18,4mm)

denár b.l., Cach: 628 (0,74g, 17,4mm)

Václav
(1191 – 1192)

denár b.l., Cach: 645 (1,2g, 19,4mm)

Přemysl I. Otakar
(1192 – 3, 98 – 1230)

1191

denár b.l., Cach: 659 (1,1g, 19,1mm)

denár b.l., Cach: 661 (1,0g, 19,5mm)

denár b.l., Cach: 663 (1,11g, 20,5mm)

denár b.l., Cach: 668 (1,1g, 20,1mm)

1198

Přemysl I. Otakar
(1192 – 3, 98 – 1230)

Brakteátové období od cca 1220

velký brakteát (denár) b.l., Cach: 670 (0,95g, 43,0mm)

velký brakteát (denár) b.l., Cach: 685 (0,97g, 41,6mm)

Přemysl I. společně s Václavem I.
(1228 – 1230)

denár / fenik b.l., mincovna stará Plzeň(?), Cach: 701 (0,67g, 18,1mm)

Václav I.
(1230 – 1253)

1228

velký brakteát (denár) b.l., Cach: 714 (0,82g, 44,0mm)

velký brakteát (denár) b.l., Cach: 723 (0,80g, 43,0mm)

velký brakteát (denár) b.l., Cach: 740 (0,77g, 42,6mm)

**Přemysl II. Otakar
(1253 – 1278)**

velký brakteát (denár) b.l., Cach: 770 (0,86g, 39,2mm) -
Na tomto typu brakteátu je jedno z nejstarších
vyobrazení českého znaku – dvouocasého lva ve skoku.

střední brakteát (denár) b.l., Cach: 816 (0,65g,
28,0mm) s opisem!

1230

1253

1260

denár b.l., Cach: 819 (0,74g, 17,3mm)

střední brakteát (denár) b.l., Cach: 842 (0,75g, 25,3mm)

střední brakteát (denár) b.l., Cach: 843 (0,75g, 25,5mm)

**Václav II.
(1278 – 1305)**

střední 1/2(?) brakteát český, Cach: pod 851. ale před
harpíí věží! (0,39g, 22,6mm)

střední brakteát český, Cach: 852 (0,58g, 27,1mm)

1278

střední brakteát český, Cach: 855 (0,64g, 27,9mm)

střední brakteát český, Cach: 859 (0,50g, 25,1mm)

střední brakteát český, Cach: 870 (0,55g, 27,8mm)

střední brakteát český, Cach: 872 (0,55g, 27,8mm)

střední brakteát český, Cach: 874 (0,40g, 27,5mm)

Časová osa =>

pražský groš b.l., Sm.2, rzn. H: 1b (3,78g, 28,0mm)

parvus b.l., Sm. 2 (bez Ω v opisu) (0,47g, 14,9mm)

**Václav II.
(1278 – 1305)**

**Jan Lucemburský
(1310 – 1346)**

Grošové období 1300 - 1547

1300, minc. Kutná Hora

florén b.l., stylizovaná lilie / stojící sv. Jan Křtitel zprédu, opis, opis, zn. přílba, Cn. 2.4 (3,52g, 20,7mm) - První středověká zlatá mince v Čechách, ražena Janem Lucemburským od roku 1325, patrně v pražské mincovně. Ražba podle vzoru florentské obchodní mince.

1325, minc. Praha

pražský groš b.l., Cast.: 11/7, r.zn. H: 1a (3,56g, 28,1mm)

1311, minc. Kutná Hora

půlgroš, český typ, Sm.1, Cast.5 (1,81g, 21,2mm)

parvus, Cast.: 15 (0,50g, 14,0mm)

pražský groš b.l., Cast.: V/28, r.zn. H: 2c (3,64g, 29,3mm)

1330

parvus, Cast.: 17 (0,48g, 14,0mm)

**Karel I. (IV.)
(1346 – 1378)**

dukát „císařský“, Castelin: 8/9 (3,55g, 21,3mm)

1355, minc. Praha

pražský groš b.l., Pinta: I. b/3, r.zn. H: 3a (3,51g, 29,9mm)

1346, minc. Kutná Hora

parvus - haléf b.l., ČDM: 21, Hána: I. a/1 (0,57g, 14,8mm)

pražský groš b.l., Pinta: IV. c/1, r.zn. H: 3b (3,56g, 28,0mm)

1358

dutý haléf se lvem b.l., Hána: IV. a/ (0,16g, 12,8mm)

pražský groš b.l., Pinta: V. c/3 (2,69g, 29,0mm)

1376

haléf b.l., koruna/lev, Hána: V. a/ (0,45g, 13,1mm)

**Václav IV.
(1378 – 1419)**

pražský groš b.l., Hána: I. a/2 (2,91g, 27,0mm)

1378

haléř b.l. hlava en face / lev, Sm. tab. II. / 18 (s perlovceml), Hána: VII. a/1, ČDM: 31 (0,48g, 14,0mm)

pražský groš b.l., Hána: V. k/1 (2,96g, 28,1mm)

peníz se čtyřřázem b.l., Hána: II. A4 (0,69g, 15,0mm)

haléř se čtyřřázem b.l., ČDM: 35 (0,21g, 11,1mm)

1384

pražský groš b.l., Hána: XIV. i/1 (2,65g, 27,9mm)

peníz se čtyřřázem b.l., Hána: III. 1 (0,41g, 15,0mm)

haléř se čtyřřázem b.l., ČDM: 42 (0,17g, 11,4mm)

**Husité
(1419 – 1453)**

1405

pražský groš b.l., Hána: XXIII. a/1, Sm. 9 (tab. II./17), jediný známý PG s opisem + WENCEZLAVS + TERTI, (2,71g, 27,8mm)

Cu pražský groš b.l., kombinace typů Hána: XIV. a XVIII.

Cu peníz se čtyřřázem b.l. - flútek, ČDM: 45a pod. (0,39g, 15,7mm)

Cu peníz se čtyřřázem b.l. - flútek, ČDM: - GP: 57 (0,51g, 15,7mm)

1419

peníz se čtyřřázem b.l., ČDM: 50 (0,32g, 14,8mm), nejstarší typ kruhových peněz - zde ještě se čtyřřázem!

**Interregnum
(1440 – 1453)**

kruhový peníz se lvem b.l., Rad.I./10, Hána: II. (0,56g, 15,5mm), výrazné detaily kresby hlavy lva, ještě ručně vystřihovaný střžek!

kruhový haléř se korunkou b.l., pod. ČDM: 657, pod. Cha: 362 (0,24g, 11,2mm)

1440

kruhový peníz se lvem b.l., Rad.I./19 (0,33g, 14,3mm)

kruhový peníz se lvem b.l., Rad.I./21, Hána VI./1 (0,35g, 13,6mm)

**Ladislav Pohrobek
(1453 – 1457)**

1453

**Jiří z Poděbrad
(1458 – 1471)**

1455

kruhový peníz se lvem b.l., Rad.I./22, Hána VI./2 (0,35g, 14,7mm)

pražský groš b.l., Hás. I. a/8 (2,50g, 27,0mm)

uhový peníz se lvem v perlovci b.l. (ražba po měnové reformě 1469?), ČDM: 75 (0,26g, 14,7mm)

kruhový haléř s korunkou b.l., Rad.I./26 (0,19g, 10,2mm)

1469

kruhový haléř s korunkou b.l., Rad.I./25 (0,11g, 10,5mm), dobový padělek

**Matyáš Korvín
(1469 – 1490)**

kruhový peníz s uhersko-českým znakem b.l. (1470 - 1471), České Budějovice, Cast.74a, S.VII/23 var. (0,32g, 15,6mm)

**Páni a města
(1440 – 1469)**

1469, minc. České Budějovice(?)

kruhový(?) peníz se lvem b.l., nepřiděleno, nepublikováno (0,45g, 15,1mm)

Cu kruhový peníz se lvem b.l., Plzeň? (0,45g, 15,1mm)

**Vladislav II. Jagellonský
(1471 – 1516)**

pražský groš b.l., Hás.I.a/2 pod. - mezi REX BOEMIE zn. tři tečky nad sebou!, (2,48g, 28,2mm)

1471

pražský groš b.l., Hás.XII.g/1 (Av) / XII.f/1 (Rv) (2,42g, 27,3mm)

bílý peníz dvoustranný b.l., Cast. (0,51g, 15,1mm)

malý (černý) peníz b.l., Sm. tab. III./46 (0,29g, 12,6mm)

**Ludvík I. Jagellonský
(1516 – 1526)**

1494

pražský groš b.l. (z let 1523, 24), Kutná Hora, Hás. II. Av. a/1, Rv. a/2 (1,65g, 23,4mm)

bílý peníz b.l., Cast. A15 (0,40g, 14,1mm)

malý (černý) peníz b.l., Cast.: 2 (0,40g, 13,7mm)

pražský groš b.l. (z let 1520-1526), Jáchymov, Hás. I a/1 (1,60g, 23,2mm)
1520, minc. Jáchymov

1524

Ferdinand I.
(1526 – 1564)

pražský groš b.l., Kutná Hora, Chv.T22 /c, ocas E! (2,89g, 26,0mm)

bílý peníz b.l., Kutná Hora, Ves. I. a/4 (0,32g, 14,6mm)

malý (černý) peníz b.l., pod. Sm. 77, ale koruna do oblouku! (0,33g, 13,1mm)

1527, minc. Kutná Hora

pražský groš 1546, Kutná Hora, Podivický + Líd, Chv. 5 / g (2,27g, 26,0mm)

1533, minc. Kutná Hora

bílý peníz b.l., Kutná Hora, Ves. III. a/1 (0,33g, 14,5mm)

malý (černý) peníz 1534 (arabská 4!!!!), MKČ: 85 (0,23g, 12,2mm)

pražský groš 1539, Praha-Sauermann, MKČ: 27, Chv.: C2/a (2,61g, 26,2mm)

1539, minc. Praha

nový groš 1528, Jáchymov-Gebhart, MKČ:141 (2,56g, 27,0mm)

1528, minc. Jáchymov

pražský groš 1544, Jáchymov-Kempf, MKČ:142, Chv.: 1/a (2,53g, 26,6mm)

1544, minc. Jáchymov

Časová osa =>

tolar 1558, Praha-Neufahrer, MKČ: 13 (28,85g, 41,3mm)

tolar 1561, Kutná Hora, MKČ: 48 (28,89g, 40,7mm)

Ferdinand I.
(1526 – 1564)

Tolarové období – I. etapa: 1547 - 1561

mincovna Praha

mincovna Kutná Hora

pražský – bílý (lehký) groš 1547, Kutná Hora, Podivický + Lidl, Chv. 3/b (2,01g, 22,7mm) - nový typ – lehký/bílý groš, poslední ročník a poslední typ pražského groše vůbec! M. Dačický označil zobrazení lva v kosočtverci jako lva za mřížemi – symbolické omezení vlivu českých stavů po prvním „povstání“ proti vládě Ferdinanda I.

bílý peníz b.l., Kutná Hora, MKČ. 80, Ves. IV. b/2 (0,35g, 13,8mm)

malý (černý) peníz 1548, MKČ. 85 (0,25g, 12,4mm)

tolar b.l., Jáchymov-Roll, MKČ. 106 zn. mincmistra na Rv (28,98g, 40,0mm)
mincovna Jáchymov

¼ tolar b.l., Jáchymov-Kempf, MKČ. 132 (6,87g, 28,3mm)

tolar 1549, Jáchymov-Puellacher, MKČ. 113 bez zn. mincmistra (28,81g, 40,3mm)

¼ tolar 1548, Jáchymov-Puellacher, MKČ. 135 (7,01g, 27,6mm)

**Ferdinand I.
(1526 – 1564)**

Zlatníkové období (Augsburský mincovní řád) od r. 1561

zlatník (60 krejcar), Praha-Harder, MKČ. 31, chybová žba opisu v RV: „ACHI. AVST“ (24,53g, 37,2mm)

mincovna Praha

2 krejcar 1563, Praha-Harder, MKČ. 37 (1,27g, 18,8mm)

bílý peníz 1563, Kutná Hora (Praha?), MKČ. 39, Ves. IV. c/3 (0,26g, 14,3mm)

zlatník (60 krejcar), 1562, Kutná Hora-Lidl+Ludvík Karel, Hal. 73 (24,51g, 37,6mm)
mincovna Kutná Hora

bílý peníz 1563, Kutná Hora, MKČ: 81, Ves. V. g/6 (0,43g, 12,7mm)

malý (černý) peníz 1562, MKČ: 86 (0,27g, 12,3mm)

2 krejcar 1564, Jáchymov-Geitzköfler, MKČ: 148 (1,47g, 19,8mm)
mincovna Jáchymov

zlatník (60 krejcar) 1566, Praha-Harder, MKČ: 172 (24,32g, 39,6mm), linecký rytec razidel M. Doctorl, škrabaná hodnota

2 krejcar 1565, Praha-Harder, MKČ: 178 (1,20g, 20,0mm) - Ražba z razidel dodaných lineckým řezačem M. Doctorem.

Maxmilián II.
(1564 – 1576)

mincovna Praha

2 krejcar 1570, Praha-Harder, MKČ: 221 (1,34g, 19,6mm) - Razidla dodaná jáchymovským řezačem K. Miličem. V MKČ řazeno do Jáchymova

1 krejcar 1571, Praha-Harder, MKČ: 183 (0,65g, 17,1mm)

½ zlatník (30 krejcar) 1566, Kutná Hora-Ludvík Karel+Šatný, MKČ:191 (12,24g, 33,2mm), vyškrábaná hodnota

mincovna Kutná Hora

10 krejcar 1567, Kutná Hora-Ludvík Karel+Šatný, MKČ:192 (3,81g, 26,2mm)

bílý peníz 1564, Kutná Hora-Ludvík Karel+Šatný, MKČ: 205 (0,36g, 13,6mm), 1. ročník! Vzácný typ!

zlatník (60 krejcar) 1571, Jáchymov-Geitzköfler, J12, MKČ:210 (24,47g, 39,1mm)
mincovna Jáchymov

10 krejcar 1570, Jáchymov-Geitzköfler, MKČ. 214 (3,93g, 26,2mm)

2 krejcar (15)65, Jáchymov-Geitzköfler, MKČ. 216 (1,05g, 19,0mm)

2 krejcar (15)65, Jáchymov-Geitzköfler, MKČ. 218 (1,40g, 19,3mm)

2 krejcar (15)65, Jáchymov-Geitzköfler, MKČ. 217 (1,51g, 19,4mm)

2 krejcar (15)73, Jáchymov-Geitzköfler, MKČ. 222 (1,01g, 19,4mm)

2 krejcar (15)71, Č. Budějovice-Gebhart, MKČ. 250 (1,23g, 21,4mm)
mincovna Č. Budějovice

1 krejcar (15)70, Č. Budějovice-Gebhart, MKČ. 251 (0,77g, 15,8mm)

bílý groš 1576, Praha-Harder, MKČ. 186 (1,97g, 21,8mm)

**Maximilián II.
(1564 – 1576)**

Tolarové období po zrušení zlatníkového měnového systému v r. 1573

mincovna Praha

bílý peníz 1575, Praha-Harder, MKČ. 189 (0,36g, 13,6mm)

tolar 1573, Kutná Hora-Šatný+Vodolínský, MKČ. 193, GER.HV (28,56g, 41,5mm), 1. ročník po obnově ražby tolaru (raženo srpen – prosinec)
mincovna Kutná Hora

bílý groš 1573, Kutná Hora-Šatný+Vodolínský, MKČ. 201 (1,79g, 22,0mm) - V prvních dvou letech po znovuzavedení tolarového systému s ražbou českých (bílých) grošů se kutnohorské groše razily také bez značky mincmistra.

tolar 1577, Kutná Hora, Šatný, MKČ: 195 (28,60g, 41,3mm) - Císař Maxmilián II. zemřel 12. října 1576 v Řezně, přesto s jeho jménem, popř. obrazem byly raženy některé mince (tolary, bílé peníze...) s letopočtem 1577 a výjimečně dokonce 1578!

bílý groš 1574, Kutná Hora, Šatný, MKČ: 203 (2,05g, 21,6mm)

bílý groš 1574, Kutná Hora, Šatný, MKČ: 204 (1,75g, 21,3mm)

bílý peníz 1573, Kutná Hora, Šatný, MKČ: 206 (0,35g, 13,7mm)

malý/černý peníz 1575, Kutná Hora-Šatný, MKČ: 207 (0,27g, 12,3mm)

bílý groš (15)74, Jáchymov-Geitzkofler, MKČ: 238 (2,08g, 21,3mm)
mincovna Jáchymov

bílý groš (15)74, Jáchymov-Geitzkofler, MKČ: 239 (1,78g, 21,3mm)

bílý groš (15)76, Jáchymov-Geitzkofler, MKČ: 238 (1,72g, 21,4mm)

bílý peníz (15)74, Jáchymov-Geitzkofler, MKČ: 241 (0,44g, 14,4mm)

bílý groš (15)76, Jáchymov-Kádrner, MKČ: 238 (1,61g, 21,0mm)

bílý groš b.l., Č. Budějovice-Gebhart, MKČ: 260 (1,89g, 21,9mm)
mincovna Č. Budějovice

bílý groš b.l., Č. Budějovice-Gebhart, MKČ: 261 (1,98g, 21,3mm)

bílý groš b.l., Č. Budějovice-Gebhart, MKČ: 263 (2,09g, 21,7mm)

bílý peníz (15)76, Č. Budějovice-Gebhart, MKČ: 266 (0,29g, 14,2mm)

Rudolf II.
(1576 – 1612)

malý groš 1578, Praha-Harder, HN: 1a (opis 6b) (0,75g, 17,9mm), var. MALEI
mincovna Praha

malý groš 1583, Praha-Harder, HN: 3 (opis 6c) (0,93g, 17,3mm)

dukát 1585, Praha-Ercker, MKČ: 295, 164b-2 (3,46g, 22,2mm)

dukát 1592, Praha-Ercker, MKČ: 298 var. prsní štítek prolamovaný (3,48g, 23,0mm)

tolar 1592, Praha-Ercker, MKČ: 312 (28,83g, 40,8mm)

malý groš 1587, Praha-Ercker, HN: 26 (opis 6e) (1,06g, 17,0mm)

malý groš 1589, Praha-Ercker, HN: 31 (opis 6e) (1,01g, 17,6mm)

malý groš 1593, Praha-Ercker, HN: 36b (opis 7a) (1,19g, 17,5mm)

malý groš 1596, Praha-Erckerová, HN: 37b (opis 7a) (0,89g, 16,6mm)

malý groš 1600, Praha-Erckerová, HN: 38a - MALEÝ! (opis 7a) (1,14g, 17,0mm)

tolar 1586, K.Hora-Šatný, MKČ: 366 (29,01g, 40,0mm)
mincovna Kutná Hora

tolar 1591, K.Hora-Šatný, MKČ: 366 (28,8g, 41,5mm)

bílý groš 1581, Kutná Hora-Šatný, MKČ: 376 (1,92g, 20,0mm)

malý groš 1592, Kutná Hora-Šatný, HN: 1b (opis 7a), (1,12g, 17,4mm)

malý (černý) peníz 1592, Kutná Hora-Šatný, MKČ: 385 (0,48g, 12,7mm)

bílý groš 1593, Kutná Hora-Herold, MKČ. 376, zn. 2 (1,96g, 21,8mm)

malý groš 1593, Kutná Hora-Herold, HN.6 (opis 7a) (0,98g, 17,1mm)

malý groš 1594, Kutná Hora-Herold, HN.10 (opis 7a) (0,87g, 16,6mm)

malý (černý) peníz 1597, Kutná Hora-Herold, MKČ. 385 (0,40g, 12,1mm)

tolar 1599, K.Hora-Dominig, J.39, MKČ.366 (29,24g, 41,6mm)

malý groš 1598, Kutná Hora-Dominik, HN.8 (opis 7a), (0,95g, 17,9mm)

tolar 1601, K.Hora-Spiess, J.41, MKČ.366 (29,13g, 41,6mm)

malý groš 1602, Kutná Hora-Spiess, HN.12b (opis 7a), (1,01g, 17,9mm)

bílý groš 1603, K. Hora-Enderle, J.16, MKČ.378, (1,86g, 21,4mm)

malý groš 1603, Kutná Hora-Enderle, HN. 13a (opis 7a) (1,11g, 17,9mm)

2 tolar 1610, Kutná Hora-Škréta, MKČ.365 (57,70g, 40,8mm) - Násobky tolarů byly na sklonku vlády císaře Rudolfa II. raženy častěji než v jiných obdobích.

bílý groš 1610, K. Hora-Škréta, MKČ.378, (1,83g, 22,2mm)

malý groš 1610, Kutná Hora-Škréta, HN. 19b (opis 7a), zn. volně, (0,83g, 18,1mm)

malý (černý) peníz 1610, Kutná Hora-Škréta, MKČ. 386 (0,27g, 11,7mm)

bílý groš 1580, Jáchymov-Kádner, MKČ. 403 (2,14g, 21,5mm)
mincovna Jáchymov

malý groš 1582, Jáchymov-Kádner, HN. 3 (opis: 7b), (0,84g, 18,0mm)

bílý groš 1583, Jáchymov-Kádnerová, MKČ. 403 (1,89g, 21,5mm)

tolar 1590, Jáchymov-Hofmann, MKČ. 393 (28,77g, 41,3mm)

bílý groš 1583, Jáchymov-Hofmann, MKČ. 403 (2,17g, 21,0mm)

bílý groš 1588, Jáchymov-Hofmann, MKČ. 404 (1,89g, 19,9mm)

malý groš 1584, Jáchymov-Hofmann, HN.7a (opis 7c) (0,82g, 17,0mm)

malý groš 1591, Jáchymov-Hofmann, HN.7c (opis 7c) (1,01g, 15,8mm)

malý groš 1605, Jáchymov-Gipfel, HN.11a (opis 7c) (0,87g, 16,5mm)

malý groš 1608, Jáchymov-Lengenfelder, HN.14a (opis 2) (0,96g, 17,1mm)

malý groš 1578, Č. Budějovice-Gebhart, HN. 2a (opis neznámý! ...S.A.V.G...), (0,98g, 18,7mm), jednoduchá (nezdobná)
iniciála R, var. MALEY
mincovna Č. Budějovice

malý groš 1578, České Budějovice-Gebhart, HN.2b (opis 7c) (0,87g, 17,2mm)

tolar 1581, České Budějovice-Schönfeld, MKČ.423 (28,93g, 42,5mm)

bílý groš b.l., Česká Budějovice-Schönfeld, MKČ: 442 (2,02g, 21,6mm)

bílý groš b.l., Česká Budějovice-Schönfeld, MKČ: 443 (1,54g, 21,2mm), značka CS

malý groš 1581, Česká Budějovice-Schönfeld, HN.10 (opis 7a) (0,96g, 17,6mm)

malý groš 1582, Česká Budějovice-Schönfeld, HN.16b (opis 7a) (0,89g, 17,4mm)

tolar 1591, Česká Budějovice-Mattighofer, MKČ.428 (28,83g, 41,4mm)

bílý groš 1594, Česká Budějovice-Mattighofer, MKČ: 445 (2,00g, 21,0mm)

malý groš 1584, Česká Budějovice-Mattighofer, HN.24a (opis 7a) (0,99g, 17,4mm)

malý groš 1599, Česká Budějovice-Mattighofer, HN.30a (opis 7b) (0,95g, 17,4mm)

**Matyáš II.
(1611 – 1619)**

dukát 1612, Praha-Hübner, MKČ: 487 (3,45g, 22,3mm) - Poslední dukát a vůbec poslední česká vládní mince s vyobrazením sv. Václava. Matyáš si patrně chtěl obrazem zemského světce na dukátu naklonit českou šlechtu v mocenském zápase s bratrem Rudolfem.

mincovna Praha

tolar 1612, Praha-Hübner, MKČ: 500 (38,6g, 40,1mm)

bílý groš 1617, Praha-Hübner, MKČ: 514 (1,18g, 21,5mm)

malý groš 1618, Praha-Hübner, HN: 2a (opis 3c), (0,75g, 17,5mm)

tolar 1613, K. Hora-Šultys, MKČ: 526 (39,1g, 40,2mm)
mincovna Kutná Hora

malý groš 1612, Kutná Hora-Šultys, HN.2 (opis 2) (0,64g, 17,5mm)

malý (černý) peníz 1614, Kutná Hora-Šmilauer, MKČ: 550 (0,34g, 11,2mm)

bílý peníz 1616, Kutná Hora-neobsazeno, MKČ: 547 (0,29g, 14,6mm)

bílý groš 1617, K. Hora, Hölzl, MKČ: 537 (1,40g, 20,4mm)

malý groš 1617, Kutná Hora-Hölzl, HN.3a (opis 3a) (0,74g, 17,1mm)

lý (černý) peníz 1618(?), Kutná Hora-Hölzl, MKČ: 550a (prohozená písmena B-R!) (0,33g, 11,6mm)

malý groš 1618, Jáchymov- Lengenger, HN.2c (opis 5) (0,61g, 17,0mm)
mincovna Jáchymov

Časová osa =>

24 krejcar 1619, Praha-Hübner, MKČ: 568 (7,92g, 30,05mm)

3 krejcar 1619, K. Hora-Hölzl, MKČ: 581 var. s tečkami v opisu (1,55g, 20,2mm)

České stavy
(1619 – 1620)

Tolarové období – krejcarový měnový systém zavedený Českými stavy

mincovna Praha

mincovna Kutná Hora

1 krejcar 1619, K. Hora-Hözl, MKČ: 583 (0,61g, 15,3mm)

24 krejcar 1619, Jáchymov-Lengenfelder, MKČ: 586 (7,45g, 31,2mm)

**Fridrich Falcký
(1619 – 1620)**

mincovna Jáchymov

48 krejcar 1620, Praha-Škréta, MKČ: 654 (14,56g, 36,2mm)

mincovna Praha

48 krejcar 1620, Praha-Škréta, MKČ: 655 (15,16g, 36,5mm)

48 krejcar 1620, Kutná Hora-Hözl, MKČ: 662 (14,58g, 36,8mm)

mincovna Kutná Hora

bílý peníz 1620, Kutná Hora-Hözl, MKČ: 675 (0,33g, 12,5mm)

24 krejcar 1620, Jáchymov-Lengenfelder, MKČ: 682 (7,71g, 31,9mm)

**Ferdinand II.
(1617 – 1637)**

mincovna Jáchymov

kiprová mince 1620 - 1623

75 krejcar 1622, Praha-Hübner, MKČ: 700, mm. zn. volně! (12,03g, 36,1mm)

mincovna Praha

15 krejcar 1622, Praha-Hübner, MKČ: 705, mm. zn. v závorkách (2,46g, 26,4mm)

3 krejcar 1622, Praha-Hübner, MKČ: 708/9 (1,07g, 18,4mm)

tolar (120 krejcar) 1621, Kutná Hora-Hölzl, MKČ. 772 (23,69g, 39,9mm)
mincovna Kutná Hora

½ krejcar 1623, K. Hora-Hölzl, MKČ. 788 (0,32g, 13,6mm)

¼ krejcar 1622, K. Hora-Hölzl, MKČ. 789 (0,59g, 13,5mm)

½ tolar 1625, Praha-Suttner, J42, MKČ.751, (14,46g, 37,0mm)
mince dobrého zrna, mincovna Praha

1/4 Tolar 1624, Praha-Suttner, J34b, MKČ.755, (7,1g, 30,7mm)

tolar 1625, Praha-Hübner, J55, MKČ.741 - chybovážba "MAR.MAR." v opise reversu (29,04g, 43,2mm)

tolar 1632, Praha-Schuster, MKČ. 749 (29,14g, 45,4mm)

tolar 1624, Kutná Hora-Hölzl, MKČ. 798 (28,95g, 43,3mm)
mincovna Kutná Hora

tolar 1631, Kutná Hora-Hölzl, MKČ. 800 (29,13g, 43,2mm)

3 krejcar 1628, K. Hora-Hölzl, MKČ. 809 (s kolanou řádou zlatého rouna!) (1,65g, 21,4mm)

3 krejcar 1629, K. Hora, Hölzl, MKČ. 811 var. nad hlavou rozdělovací zn. "lilie" (1,49g, 21,1mm)

3 krejcar 1634, K. Hora-Prunz, MKČ. 810 var. zn. v závorkách (1,75g, 22,1mm)

3 krejcar 1633, Jáchymov-Steinmüller, MKČ: 844 (1,58g, 20,5mm)

**Ferdinand III.
(1637 – 1657)**

3 krejcar 1639, Praha-Wolker, MKČ: 1180 (1,51g, 19,6mm)

mincovna Jáchymov

mincovna Praha

3 krejcar 1656, Praha-Margalik, MKČ: 1181 (var. mm. zn. bez horiz. břevna) (1,71g, 20,8mm)

½ krejcar 1655, Praha-Margalik, MKČ: 1185 (0,67g, 15,2mm)

tolar 1638, K.Hora-Geronis, MKČ: 1187 (29,24g, 44,4mm)
mincovna Kutná Hora

3 krejcar 1657, K.Hora-Hackl, J5, MKČ: 1197 (1,54g, 20,0mm)

3 krejcar 1639, Jáchymov-Knobloch, MKČ: 1218, Her.: 772a (1,54g, 19,6mm)
mincovna Jáchymov

3 krejcar 1645, Jáchymov-Knobloch, MKČ: 1220 (1,57g, 20,0mm)

3 krejcar 1651, Jáchymov-Küttner, MKČ: 1220 (1,61g, 19,6mm)

½ krejcar 1651, Jáchymov-Küttner, MKČ: 1225 (0,40g, 13,0mm)

**Leopold I.
(1657 – 1705)**

XV krejcar 1664, Praha-Margalik, MKČ: 1407 (7,11g, 30,7mm)
mincovna Praha

6 krejcar 1665, Praha-Margalik, MKČ: 1412 (3,13g, 26,4mm)

3 krejcar 1659, Praha-Margalik, MKČ: 1418 (1,17g, 21,5mm)

3 krejcar 1664, Praha-Margalík, MKČ: 1419 (1,61g, 22,0mm)

3 krejcar 1668, Praha-Margalík, MKČ: 1486 (1,48g, 22,6mm)

1 krejcar 1660, Praha-Margalík, MKČ: 1430 (0,86g, 16,3mm)

1/2 krejcar 1665, Praha-Margalík, MKČ: 1436 (0,32g, 14,2mm)

6 krejcar 1683 I, Praha-Janinál, MKČ: 1414 (arabská šestka), Nech.170 (3,07g, 27,2mm)

XV krejcar 1693 MV, Praha-Waist, MKČ: 1409 (6,42g, 29,8mm)

VI krejcar 1693 MV, Praha-Waist, MKČ: 1417 (římská šestka), (3,32g, 26,5mm), prohnutý válcováním

3 krejcar 1693 MV, Praha-Waist, MKČ: 1422 (1,59g, 22,0mm)

XV krejcar 1694 PM, Praha-provizorium, MKČ: 1410, ale vnější obvod na Av jako u 1409 (5,70g, 29,9mm)

3 krejcar 1694 PM, Praha-provizorium, MKČ: 1424 (1,44g, 22,5mm)

tolar 1696 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1393 (28,47g, 46,4mm)

1/2 tolar 1695 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1400 (14,23g, 38,8mm)

XV. krejcar 1694 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1410, (5,75g, 30,0mm)

XV. krejcar 1696 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1411, (6,39g, 31,0mm)

3 krejcar 1696 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1428, chyb. opisu: . RE . X 16 (1,51g, 21,7mm)

3 krejcar 1697 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1425 (1,74g, 21,6mm)

3 krejcar 1720 (1702) GE, Praha-Egerer, MKČ: 1429 b) - chybný letopočet 1720 (1,35g, 21,0mm)

3 krejcar 1704 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1429 (1,70g, 21,9mm)

3 krejcar 1705 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1429 (1,60g, 22,0mm) - mosazný postříbřený odražek nebo padělek

1 krejcar 1695 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1432 BOHMISCHE.LANDMUNZ (0,82g, 17,7mm)

1 krejcar 1704 GE, Praha-Egerer, MKČ: 1434 (0,77g, 17,4mm)

3 krejcar 1668, K.Hora-Hackl, Nech.285, MKČ.1452, Ja.9 (1,59g, 20,9mm)
mincovna Kutná Hora

1 krejcar 1671, Kutná Hora-Hackl, MKČ: 1463 (0,90g, 16,4mm)

½ krejcar 1670, Kutná Hora-Hackl, MKČ: 1473 (0,46g, 15,4mm)

3 krejcar 1678, K.Hora-Krahe, MKČ.1454 (1,36g, 20,8mm)

3 krejcar 1686, K.Hora-Krahe, MKČ.1456 (1,77g, 20,9mm)

3 krejcar 1699, Kutná Hora-Krahe, MKČ: 1460 (1,83g, 22,5mm)

1 krejcar 1701, Kutná Hora-Krahe, MKČ: 1469 (0,91g, 18,3mm)

½ krejcar 1678, Kutná Hora-Krahe, MKČ: 1473 (0,61g, 14,9mm)

½ krejcar 1690, Kutná Hora-Krahe, MKČ: 1477 (0,63g, 15,8mm)

krejcar 1702 KM, Kutná Hora-Providorium, MKČ. 1472 (0,94g, 18,4mm)

krejcar 1704, Kutná Hora-Wohnsiedler, MKČ. 1472 (0,96g, 18,5mm)

**Josef I.
(1705 – 1711)**

3 krejcar 1706 GE, Praha-Egerer, MKČ. 1721 (1,59g, 21,9mm)
mincovna Praha

3 krejcar 1707 GE, Praha-Egerer, MKČ. 1721 (1,64g, 21,4mm)

1 krejcar 1706 GE, Praha-Egerer, MKČ. 1725 (0,81g, 17,6mm)

½ krejcar 1708 GE, Praha-Egerer, MKČ. 1728 (0,61g, 16,2mm)

tolar 1710 PM, Praha-provizorium, MKČ. 1719 (28,75g, 44,6mm)

3 krejcar 1711 PM, Praha-provizorium, MKČ. 1723 (1,56g, 21,5mm)

½ krejcar 1710 PM, Praha-provizorium, MKČ. 1729 (0,59g, 16,5mm)

3 krejcar 1711 IAP, Praha-Putz, MKČ. 1723 (1,47g, 21,8mm)

3 krejcar 1711 IAP, Praha-Putz, MKČ. 1724a (1,52g, 21,9mm)

3 krejcar 1708 BW, Kutná Hora-Wohnsiedler, MKČ. 1731 (1,68g, 22,0mm)
mincovna Kutná Hora

1 krejcar 1707 Kutná Hora-Wohnsiedler, MKČ. 1733 (0,69g, 18,1mm)

½ krejcar 1709 Kutná Hora-Wohnsiedler, MKČ. 1734 (0,51g, 16,1mm)

Karel VI.
(1711 – 1740)

½ krejcar 1712 IAP, Praha-Putz, MKČ: 1842 – dvoustranný, (0,54g, 16,2mm)

dukát 1740, Praha-Scharff, MKČ: 1788 (3,48g, 21,32mm)

mincovna Praha

¼ dukát 1726, Praha-Scharff, J53d, MKČ: 1792, (0,86g, 13,1mm)

tolar 1717, Praha-Scharff, MKČ: 1799, (28,68g, 41,6mm)

tolar 1722, Praha-Scharff, MKČ: 1807, (28,51g, 42,2mm)

tolar 1737, Praha-Scharff, J50, MKČ: 1811, (28,67g, 41,5mm)

VI krejcar 1732, Praha-Scharff, MKČ: 1822 (3,04g, 26,0mm), 1. ročník!

3 krejcar 1715 Praha-Scharff, MKČ: 1825 (1,76g, 21,8mm)

3 krejcar 1717 Praha-Scharff, MKČ: 1832 (1,60g, 21,7mm)

3 krejcar 1719 Praha-Scharff, MKČ: 1833 (1,73g, 22,4mm)

3 krejcar 1727 Praha, Scharff, MKČ: 1839 (1,81g, 21,8mm)

1 krejcar 1740 Praha, Scharff, MKČ: 1841 (0,81g, 17,6mm)

1/2 krejcar 1716, Praha-Scharff, MKČ: 1844 (0,60g, 15,8mm)

1/2 krejcar 1740, Praha-Scharff, MKČ: 1848 (0,51g, 16,3mm)

1/4 krejcar 1720, Praha-Scharff, MKČ: 1850 (0,25g, 13,0mm)

1/2 tolar 1712, Kutná Hora-Wohnsiedler, MKČ: 1852 (14,17g, 36,7mm)
mincovna Kutná Hora – *poslední kutnohorské ražby před uzavřením mincovny r. 1727*

3 krejcar 1714 Kutná Hora-Wohnsiedler, MKČ: 1866 (1,57g, 22,2mm)

1/2 tolar 1725 IFW Kutná Hora-Weyer MKČ: 1863 (14,17g, 35,0mm)

1 krejcar 1719, Kutná Hora-Weyer, MKČ: 1869 (0,92g, 18,7mm)

1 krejcar 1722, Kutná Hora-Weyer, MKČ: 1870 (0,81g, 18,3mm)

1/2 tolar 1743, Praha-Scharff, N.8, MKČ: 1946 (14,16g, 32,3mm)

VI. krejcar 1743, Praha-Scharff, MKČ: 1965 (3,44g, 25,1mm)

**Marie Terezie
(1740 – 1780)**

Krejcarový měnový systém

až do konce vládního mincování na našem území činná již pouze mincovna v Praze

½ krejcar 1744, Praha-Scharff, N.16a, MKČ.1977 (0,66g, 17,0mm)

½ krejcar 1748, Praha-Kramer/Schaumberger, MKČ. 1979 (0,60g, 15,5mm)

**František I. Lotrinský
(1745 – 1765)**

XV krejcar 1747 P-R, Praha-Kramer, MKČ. 1993 (6,08g, 28,9mm)

XV krejcar 1748 P-R, Praha-Kramer, MKČ. nezná – jako typ 1994, ale značka mincovny jako na typu 1993! (5,74g, 29,0mm)

Časová osa =>

tolar 1751, Praha-Schaumberger, MKČ. 1940 Av./1941 Rv. (27,99g, 41,7mm)

20 krejcar 1754 b.z., Praha-Schaumberger, MKČ. 1950 var., 1. ročník_RI (6,52g, 28,8mm)

**Marie Terezie
(1740 – 1780)**

Období konvenční (dvacetizlatové) měny od r. 1751 (od r. 1853 mincovní unie s Bavorskem)

30 krejcar 1764 b.z., Praha-Erdmann, MKČ. 1948 (6,95g, 30,2mm)

20 krejcar 1763 b.z., Praha-Erdmann, MKČ. 1950 (6,53g, 28,9mm)

3 krejcar 1765, Praha-Erdmann, MKČ. 1973 (1,49g, 20,4mm)

Ag krejcar 1760, Praha-Erdmann, MKČ: 1976 (0,58g, 15,2mm)

Cu krejcar 1761 P, Praha-Erdmann, MKČ: 1980 (11,76g, 26,0mm)

Cu grešle 1759 (grešlička), Praha-Erdmann, MKČ: 1981 (1,55g, 17,2mm)

Cu grešle 1765, Praha-Erdmann, MKČ: 1982 (8,01g, 23,0mm)

Cu haléf (feník) 1758, Praha-Erdmann, MKČ: 1983 (1,20g, 16,0mm)

20 krejcar 1771 EvS-AS, Praha-Erdmann+Stöhr, MKČ: 1953 Av / 1954 Rv (6,66g, 28,5mm)

Cu grešle 1768, Praha-Erdmann+Stöhr, MKČ: 1982 (7,91g, 23,4mm), poslední ročník!

tolar 1780 PS-IK, Praha-Erdmann+Kendler, MKČ: 1945 (28,11g, 41,2mm)

3 krejcar 1778 vS-K, Praha-Erdmann+Kendler, MKČ: 1974 (1,58g, 19,6mm)

tolar 1751, Praha-Schaumberger, MKČ: 1985_Rl (28,08g, 42,2mm)

20 krejcar 1755 P-R, Praha-Schaumberger, MKČ: 1988, N.8 (6,61g, 29,5mm)

František I. Lotrinský
(1745 – 1765)

XVII krejcar 1752 P-R, Praha-Schaumberger, MKČ: 1992 (6,05g, 29,0mm)

Ag krejcar 1755 P-R, Praha-Schaumberger, MKČ: 2003 (0,66g, 15,6mm)

tolar 1761, Praha-Erdmann, N.5, MKČ: 1987, (27,79g, 41,0mm)

20 krejcar 1758 P-R, Praha-Erdmann, MKČ: 1989 (6,49g, 28,4mm)

10 krejcar 1763 P-R, Praha-Erdmann, MKČ: 1989 (3,66g, 25,6mm)

VII krejcar 1763 P-R, Praha-Erdmann, MKČ: 1998 (2,94g, 24,4mm)

20 krejcar 1772 C/EvS-AS, Praha-Erdmann + Stöhr, P.9, MKČ: 2008 (6,64g, 28,2mm)

20 krejcar 1784 C, Praha-Erdmann + Kendler, MKČ: 2013 (6,64g, 28,3mm) - Poslední ročník ražby před dočasným uzavřením pražské mincovny. Ražba obnovena až 1795 ražbou křížových tolarů a dílů pro výplaty armády v napoleonských válkách.

Josef II.
(1765 – 1780 – 1790)

10 krejcar 1782 C, Praha-Erdmann + Kendler, MKČ: 2017 (3,77g, 25,3mm)

František II. (I.)
(1792 – 1835)

Čechy - království, od r. 1804 součást Rakouského císařství

tolar křížový 1797 C (Praha – Kendler), MKČ: 2022 (29,49g, 40,5mm)

½ tolar křížový 1797 C (Praha – Kendler), MKČ: 2027 (14,76g, 33,7mm)

¼ tolar křížový 1795 C (Praha – Kendler), MKČ: 2031 (7,23g, 28,9mm)

24 krejcar 1800 C (Praha – Kendler), MKČ: 2032 (9,47g, 29,8mm)

20 krejcar 1797 C (Praha – Kendler), MKČ: 2033 (6,63g, 28,9mm)

6 krejcar 1795 C (Praha – Kendler), MKČ: 2045 (2,40g, 22,3mm)

Cu 6 krejcar 1800 C (Praha – Kendler), MKČ: 2047 (12,65g, 33,1mm)

tolar konvenční 1809 C (Praha – Stöhr), MKČ: 2023 (27,82g, 40,8mm)

tolar konvenční 1814 C (Praha – Stöhr), MKČ: 2024 (28,07g, 41,0mm)

tolar konvenční 1819 C (Praha – Stöhr), MKČ: 2025 (28,06g, 40,5mm)

20 krejcar 1815 C (Praha – Stöhr), MKČ: 2036 (6,64g, 27,6mm)

20 krejcar 1819 C (Praha – Stöhr), MKČ: 2037 (6,63g, 27,2mm)

20 krejcar 1822 C (Praha – Stöhr), MKČ: 2037 (6,71g, 27,7mm)

10 krejcar 1815 C (Praha – Stöhr), MKČ: 2043 (3,85g, 25,0mm)

VII krejcar 1802 C (Praha – Stöhr), MKČ: 2044 (4,66g, 25,7mm)

tolar konvenční 1826 C (Praha – Hippmann), MKČ: 2026 (28,01g, 40,5mm)

1/2 tolar konvenční 1826 C (Praha – Hippmann), MKČ: 2030 (13,90g, 35,7mm)

20 krejcar 1830 C (Praha – Hippmann), MKČ: 2039 – velká hlava (6,65g, 27,7mm)

20 krejcar 1834 C (Praha – Hippmann), MKČ: 2040 (6,63g, 26,4mm)

tolar konvenční 1836 C, MKČ: 2053 (28,03g, 38,3mm) - Poslední český tolar!

20 krejcar 1842 C, MKČ: 2055 (6,64g, 26,1mm)

**Ferdinand V. (I.)
(1835–1848)**

10 krejcar 1839 C, MKČ: 2056 (3,88g, 22,9mm)

5 krejcar 1840 C, MKČ: 2058 (2,24g, 20,0mm)

3 krejcar 1838 C, MKČ: 2059 (1,67g, 17,6mm)

6 krejcar 1848 C, MKČ: 2057 (2,21g, 19,6mm)

**František Josef I.
(1848–1916)**

20 krejcar 1852 C, velký typ, hlava vlevo, MKČ: 2060 (6,66g, 25,8mm)

20 krejcar 1855 C, MKČ: 2061 (4,30g, 22,1mm)

20 krejcar 1856 C, MKČ: 2061 (4,33g, 22,0mm) _RR! Poslední česká vládní mince!

Cu 1 krejcar 1851 C, MKČ: 2065 (5,53g, 22,8mm) - raženo pouze 100 ks na zkoušku

V lednu 1856 byla ukončena činnost poslední pražské mincovny. Definitivně pak byla mincovna zrušena dekretem z března následujícího roku. Dvacetikrejcar z r. 1856 je tak poslední mincí, která vyšla z pražské mincovny – poslední vládní mincovny na území Čech.

„Mincovní volant“ přehled vývoje mincí na českém území

Časová osa =>

František Josef I.
(1848–1916)

Rakouská měna 1858 - 1892

mincovny Vídeň (A), Kremnice (B), Benátky (V), Král. Bělehrad (GYF)

2 zlatník 1859 B (36mm, 24,69g)

zlatník 1859 A (29mm, 12,34g)

¼ zlatník 1860 B (23mm, 5,34g)

20 krejcar 1872 bz (21mm, 2,66g)

10 krejcar 1871 bz. (18mm, 1,66g)

5 krejcar 1858 A (16mm, 1,33g)

Cu 4 krejcar 1861 A (27mm, 13,33g)

Cu 1 krejcar 1885 bz. (19mm, 3,33g)

Cu ½ krejcar (5/10kr.) 1860 V (17mm, 1,67g)

pamětní tzv. kutnohorský 2 zlatník 1887 (36mm, 24,69g)

pamětní tzv. příbramský zlatník 1875 (29mm, 12,34)

dukát 1882 bz (19,8mm, 3,49g)

4 dukát 1872 A (39,5mm, 13,96g)

zlatník 1881 KB (29mm, 12,34g)

20 krejcar 1870 GYF (21mm, 2,66g)

10 krejcar 1868 KB (1,8mm, 1,66g)

Cu 4 krejcar 1868 KB (27mm, 13,33g)

Cu 1 krejcar 1868 KB (19mm, 3,33g)

Cu 1/2 krejcar (5/10kr.) 1882 KB. (17mm, 1,67g)

dukát 1868 KB (19,8mm, 3,49g)

dukát 1881 KB (19,8mm, 3,49g)

spolková koruna 1858 bz. (24mm, 11,11g)
Zlaté obchodní mince spolkové a frankové (spolkové koruny 1858-1866 a franky 1870-1892)

spolková 1/2 koruna 1858 bz. (20mm, 5,55g)

8 zlatník / 20 frank 1870 bz. (21mm, 6,45g)

4 zlatník / 10 frank 1871 bz. (19mm, 3,22g)

8 zlatník / 20 frank 1889 KB (21mm, 6,45g)

4 zlatník / 10 frank 1892 KB. (19mm, 3,22g)

Časová osa =>

5 korun 1907 bz. (36mm, 24,0g)

2 koruny 1913 bz. (27mm, 10g)

rakouské ražby: mincovna Vídeň (bez značky)

1 koruna 1901 bz. (23mm, 5,0g)

20 haléf 1893 bz. (19mm, 3,0g)

10 haléf 1915 bz. (19mm, 3,0g)

2 haléf 1914 bz. (19mm, 3,33g)

haléf 1910 bz. (17mm, 1,67g)

100 kornua 1912 bz. (37mm, 33,87g)

20 korun 1896 bz. (21mm, 6,77g)

10 korun 1909 bz. (19mm, 3,38g)

5 korun 1900 KB. (36mm, 24,0g)
uherské ražby: mincovna Kremnice (KB)

2 koruny 1914 KB. (27mm, 10g)

1 koruna 1915 KB. (23mm, 5,0g)

20 filler 1914 KB. (19mm, 3,0g)

10 filler 1915 KB (19mm, 3,0g)

2 filler 1914 KB (19mm, 3,33g)

1 filler 1902 KB (17mm, 1,67g)

100 kornua 1907 KB. (37mm, 33,87g)

20 korun 1914 KB. (21mm, 6,77g)

10 korun 1910 KB. (19mm, 3,38g)

Časová osa =>

Československo 1918 - 1939

2 haléf 1925 (17mm, 2g)

5 haléf 1928 (16mm, 1,6g)

10 haléř 1937 (18mm, 2g)

20 haléř 1921 (20mm, 3,33g)

25 haléř 1933 (21mm, 4,0g)

50 haléř 1921 (22mm, 5g)

koruna 1922 (25mm, 6,66g)

5 korun 1930 (27mm, 7g)

10 korun 1931 (30mm, 10g)

20 korun 1934 (34mm, 12g)

pamětní 10 koruna 1931 (30mm, 10g)

svatováclavský dukát 1933 (20mm, 3,49g)

svatováclavský 2 dukát 1933 (25mm, 6,98g)

svatováclavský 5 dukát 1935 (37mm, 17,45g)

svatováclavský 10 dukát 1932 (42mm, 34,9g)

Časová osa =>

10 haléř 1941 (17mm, 1,89g)

20 haléř 1940 (20mm, 2,63g)

Protektorát Čechy a Morava 1939 - 1945

50 haléř 1940 (22mm, 3,7g)

koruna 1944 (23mm, 4,5g)

Časová osa =>

20 haléřů 1950 (18mm, 2,0g)

20 haléřů 1951 (16mm, 0,5g)

Československo 1945 - 1953 - 1960

50 haléřů 1949 (20mm, 3,0g)

50 haléřů 1952 (18mm, 0,67g)

koruna 1964 (21mm, 4,5g)

koruna 1950 (21mm, 1,33g)

2 koruna 1947 (23,5mm, 6,0g)

5 korun 1951 (23,5mm, 1,67g)

pamětní 50 Kč výročí SNP (28mm, 10,0g)

pamětní 100 Kč J.V.Stalin (31mm, 14,0g)

svatováclavský dukát 1951 (19,8mm, 3,49g)

haléř 1955 (16mm, 0,5g)
mincovní reforma 1953

3 haléř 1953 (18mm, 0,66g)

5 haléř 1953 (20mm, 0,8g)

10 haléř 1958 (22mm, 1,18g)

25 haléř 1954 (24mm, 1,43g)

koruna 1959 (23mm, 4,0g)

pamětní 10 Kčs 1957 | A.Komenský (30mm, 12,0g)

pamětní 100 Kčs 1955 výročí osvobození (40mm, 24,0g)

Časová osa =>

Československo 1960 - 1990

haléř 1962 (16mm, 0,5g)

3 haléř 1963 (18mm, 0,66g)

5 haléř 1963 (20mm, 0,8g)

5 haléřů 1986 (16,2mm, 0,75g)

10 haléř 1968 (22mm, 1,18g)

10 haléřů 1974 (18,2mm, 0,9g)

20 haléřů 1990 (19,5mm, 2,6g)

25 haléř 1962 (24mm, 1,43g)

50 haléř 1969 (21,5mm, 3,0g)

50 haléřů 1981 (20,8mm, 3,2g)

koruna 1990 (23mm, 4,0g)

2 koruna 1974 (24mm, 6,0g)

3 koruny 1969 (23,5mm, 5,5g)

5 korun 1982 (26mm, 7,0g)

pamětní 25 Kčs 1968 Národní muzeum (34mm, 16,0g)

pamětní 50 Kčs 1968 vznik ČSR (37mm, 20,0g)

pamětní 500 Kčs 1987 Josef Lada (40mm, 24,0g)

2 dukát 1978 (25mm, 6,98g)

5 dukát 1978 (34mm, 17,45g)

Časová osa =>

Česká a slovenská federativní republika 1990 - 1992

haléř 1982 (16mm, 0,5g)

5 haléřů 1981 (16,2mm, 0,75g)

10 haléřů 1992 (18,2mm, 0,9g)

20 haléřů 1991 (19,5mm, 2,6g)

50 haléřů 1992 (20,8mm, 3,2g)

koruna 1992 (23mm, 4,0g)

2 koruna 1991 (24mm, 6,0g)

5 korun 1992 (26mm, 7,0g)

10 Kčs 1990 (24,5mm, 8,0g)

10 Kčs 1991 (24,5mm, 8,0g)

pamětní 500 Kčs 1993 Čs tenis (40mm, 24,0g)

Časová osa =>

Česká republika 1993 - současnost

10 haléř 2002 (15,5mm, 0,6g)

20 haléř 1995 (17mm, 0,74g)

50 haléř 1993 (19mm, 0,9g)

koruna 2003 (20mm, 3,6g)

2 koruna 2002 (21,5mm, 3,7g)

5 koruna 1994 (23mm, 4,8g) - mincovna Winnipeg

10 koruna 1993 (24,5mm, 7,62g) - mincovna Hamburk

20 korun 1993 (26mm, 8,43g) - mincovna Hamburk

50 korun 1993 (27,5mm, 9,7g) – mincovna Hamburk

pamětní 200 Kč 1998 F. Palacký (31mm, 13,0g)

pamětní 200 Kč 2001 Euro (31mm, 13,0g)

105 Panely

„Pražský groš – peníz věčný a svatý“ + kutnohorská mincovní produkce v letech 1300 – 1726

„Poslal král do Florencie a povolal pečlivé odborníky, totiž Reinharda, Alfarda a Cynona Lombardského, kteří měli v takových záležitostech tak velkou zkušenost, že mohli s prospěchem řídit věc tak důležitou. A tak byla léta Páně 1300 v měsíci červenci zavedena mince grošů pražských a malých penízků, jichž jde na groš dvanáct, a každý peníz byl označen jménem Václava, který je zavedl.“

Zbraslavská kronika

Pražský groš – denarius grossus = velký denár

repliky mincí dle přehledu:

40

12

Kopie mincí v reálné velikosti, podle dodaných originálů autorem návrhu (kde není k dispozici originál, uvedena možnost vyžádání originálu z veřejných sbírek)

Vitrína 1:

Václav II- (1278 – 1305), pražský groš, parvus

Jan Lucemburský (1310 – 1346), pražský groš, půlgroš, parvus

Karel IV. (1346 – 1378), pražský groš, parvus, dutý haléř se levem, haléř koruna/lev, haléř orlice/lev

Václav IV. (1378 – 1419), pražský groš, haléř, peníz se lvem, haléř s korunou

Husité (1419 – 1453), Cu pražský groš, flútek, peníz se lvem, peníz se lvem

kruhové peníze a haléř z let cca 1453 – 1482, peníz, peníz, peníz, haléř

Ladislav Pohrobek (1453 – 1457), pražský groš – **nutno zajistit výpůjčkou** (NM!, MHMP?)

Jiří z Poděbrad (1458 – 1471), pražský groš, peníz se lvem

Vladislav II. Jagellonský (1471 – 1516), pražský groš, bílý peníz, černý peníz (haléř)

Ludvík I. Jagellonský (1516 – 1526), pražský groš, bílý peníz, černý peníz

Ferdinand I. (1526 – 1564), pražský groš b.l., pražský groš 1546, bílý peníz, černý peníz 1534

Vitrína 2:

Ferdinand I. (1526 – 1564), tolar 1561, lehký pražský groš 1547, bílý peníz, zlatník (60kr.) – **nutno zajistit výpůjčkou** (ZČM!), černý peníz 156Z

Maxmilián II. (1564 – 1576), 1/2zlatník (30kr.) 1566, 10kr. 1567, bílý peníz 1568, černý peníz 1571, tolar 1577 Šatný, bílý groš 1574 Šatný, bílý peníz 1576, černý peníz 1575

Rudolf II. (1576 – 1612), bílý groš 1581 Šatný, tolar 1597 Herold, malý groš 1593 Herold, bílý peníz 1593 Herold, malý peníz 1597 Herold, bílý groš 1604 Enderle, 2tolar 1610 Škréta

Matyáš II. (1611 – 1619), tolar královský 1613 Šultys, tolar císařský 1614 Šmilauer, malý peníz 1614 Šmilauer, bílý groš 1617 Hölzl, malý groš 1617 Hölzl, bílý peníz 1617 Hölzl

České stavy (1619 – 1620), 24 krejcar 1620 Hölzl, 3 krejcar 1619 Hölzl, 1 krejcar 1619 Hölzl

Fridrich Falcký (1619 – 1620), 48 krejcar 1620 Hölzl, 24 krejcar 1620 Hölzl, bílý peníz 1620 Hölzl

Vitrína 3:

Ferdinand II. (1617 – 1637), 150 krejcar 1621 Hölzl, 3 krejcar 1622 Hölzl, ½ krejcar 1623 Hölzl, tolar 1631 Hölzl, krejcar 1627 Hölzl, ½ krejcar 1624 Hölzl, ¼ krejcar 1624 Hölzl, 3 krejcar 1634 Prunz

Ferdinand III. tolar 1638 Geronis, 3 krejcar 1657 Hackl

Leopold I. (1657 – 1705), tolar 1666-77 Hackl nebo 1695 Krahe – **nutno zajistit výpůjčkou** (NM!, LB!), 15 krejcar 1694-6 Krahe – **nutno zajistit výpůjčkou** (ZČM!, LB!), 3 krejcar 1699 Krahe, ½ krejcar 1693 Krahe, krejcar 1704 Wohnsiedler

Josef I. (1705 – 1711), tolar 1711 Wohnsiedler – **nutno zajistit výpůjčkou** (NM!), 3 krejcar 1708 Wohnsiedler, krejcar 1710 Wohnsiedler,

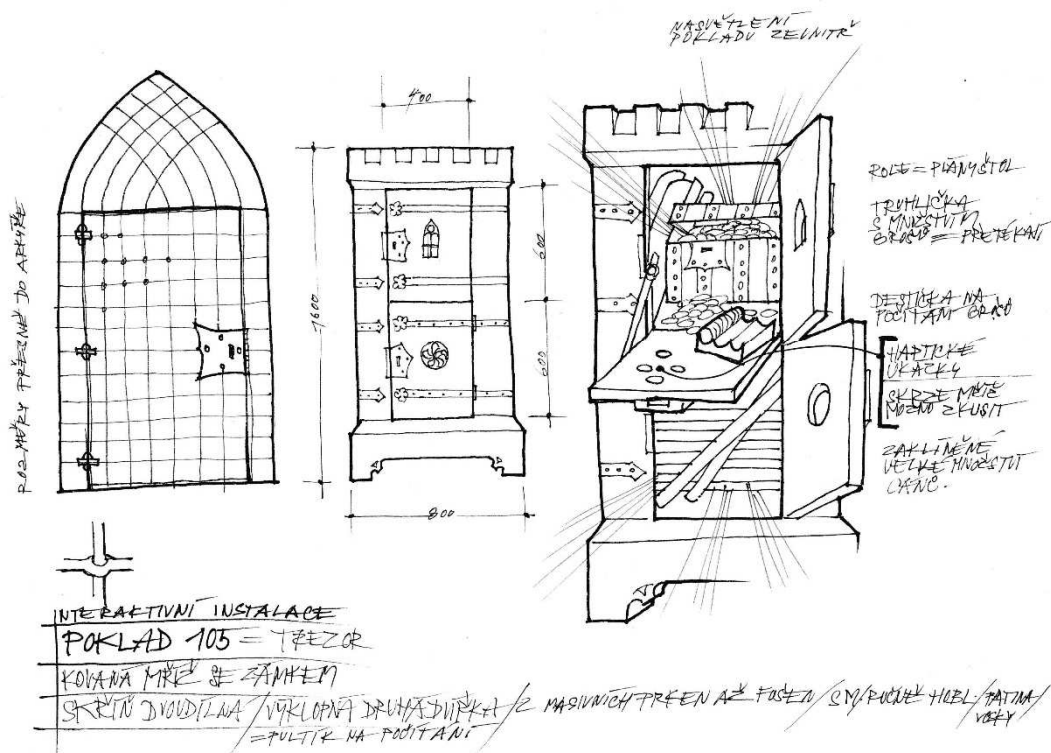
Karel VI. (1711 – 1740), tolar 1712 Wohnsiedler – **nutno zajistit výpůjčkou** (NM!), ½ tolar 1712 Wohnsiedler, 3 krejcar 1714 Wohnsiedler, ½ tolar 1725 Weyer, krejcar 1722 Weyer, ½ krejcar 1722 Weyer

texty:

Klasickou zemí středověké grošové měny byly Čechy. Zde vedla roku 1300 velkorysá mincovní reforma krále Václava II. (1278 – 1305), podpořená zdánlivou nevyčerpatelností nově objevených kutnohorských ložisek stříbra, k zavedení pražského groše. Ražba grošů byla v Čechách soustředěna do jediné královské mincovny, nadosah nerostným ložiskům, do Kutné Hory. Odtud vycházely groše o váze 3,84 g a ryzosti 0,938 a jejich dvanáctinky – parvi, ražené v souladu s heraldickým cítením doby. Na líci měly umístěnu českou královskou korunu s opisem: WENCEZLAVS SECVNDVS a DEI GRATIA REX BOEMIE ve dvou obvodcích a na rubu státní znak – dvouocasého českého lva s opisem: GROSSI PRAGENSES. Čechy se tak stávají první zemí ve střední Evropě, kde byla italskými finančníky podle tourského vzoru zavedena grošová mince. Od ní se pak odvíjejí mincovní reformy na grošovém základě i v okolních zemích.

Královská mincovna v Kutné Hoře, založená králem Václavem II. v souvislosti s velkou mincovní reformou v roce 1300 sloužila svému účelu více než 400 let. Během této doby byla výrazným producentem oběživa nejen pro samotné České království, ale vzhledem k charakteru kurantních (plnohodnotných) mincí, které produkovala i největším evropským stříbrným ložiskům, také pro velkou část kontinentu. Pražské groše byly uznávaným platidlem od pyrenejského poloostrova až po asijské Rusko, od pobaltí až po severní Itálii. Nabízí se tak srovnání s dnešní evropskou měnou – Eurem. Pouze letmý průřez kutnohorskou mincovní produkcí za celých 427 let ukazuje tato část expozice.

105 Poklad

107 Prezentace kaple

Jednoduchý audiovizuální program, který představí středověkou podobu prostoru královské pokladnice a její výraznou proměnu během novogotické přestavby.

Obsah audia:

Architektura 3. čtvrtiny 15. století použila na zaklenutí královské pokladnice princip výtvarné hry s půdorysem čtverce a uťatou klenbou. Výchozím schématem byla křížová klenba o čtyřech čtvercových polích sklenutých na středovém sloupu. Tento čtverec byl však v zadní části zkrácen o jednu čtvrtinu, čímž se sloup dostal mimo střed půdorysu, a ze zadních dvou klenebních polí se tak realizovala jen jejich polovina: to znamená pouze polovina obrazce klenebních žebířů, místo kříže pouze trojúhelníky. Ve vrcholu klenebního pole, kde by se jinak žebra křížila, protíná klenbu stěna. V ní byl osazen náročný pozdně gotický sedlový portál se znakem Vladislava Jagellonského a s datací 1501, který je dnes osazen v chodbě 106 se schodištěm.

Princip této prostorové výtvarné hříčky nebyl autorům přestavby v 19. století znám. Domnívali se, že zkrácený čtverec je důsledkem ubourání části místnosti a zmenšením prostoru pokladnice. Proto byl během novogotické přestavby půdorys doplněn na celý čtverec a

klenební schéma doplněno na čtyři pole křížové klenby. Nově byl také vystavěn současný vstup, osazený dalším, taktéž přemístěným pozdně gotickým portálem.

Dvě pole orientovaná do dvora obsahují anomálii rozdělení meziklenebního žebra na dvě, aby tak klenební schéma reflektovalo umístění arkýře na ose místnosti. Tato pozdně gotická hříčka zůstala novogotickou přestavbou nedotčena.

Hudební podkres - hudba Cantica.

Vizuální sdělení:

Rozhraní původního rozsahu prostoru s nově dostavěnou částí je znázorněno laserovou linkou promítanou na stěny, klenby a podlahu místnosti. V podlaze je dostavěná část znázorněna odlišnou dlažbou. Na současnou - novogotickou severozápadní stěnu je promítán obraz gotického portálu, zhruba v místě původního vstupu do pokladnice.

3

108 Cesta časem

Audiovizuální animace „cesty časem“ provede návštěvníka pomocí historických vyobrazení Vlašského dvora ze současnosti do středověku. Dva projektory budou na stěnu místnosti promítat vyobrazení dvou důležitých a dobře dokumentovaných pohledů na areál Vlašského dvora - jeden na hlavní východní průčelí s věží a hlavním vstupem, druhý pohled na severní kout nádvoří s kaplí a točitým schodištěm.

Zastoupena budou tato čtyři klíčová období:

1. současnost, resp. stav po novogotické přestavbě (4 snímky)

(2018 - 1986 - 60. léta 20. stol. - 20.-30. léta 20. stol.)

2. období přestavby (1892-1897) (bourání a nová výstavba)(4 snímky)

3. stav na konci 19. století, tj. stav vzniklý dostavbami a úpravami středověkého stavu až do konce 19. stol. (3 snímky)

4. středověká podoba, stav po pozdně gotické přestavbě (počátek 17. stol. a 15. století). Zde je pro nedostatek ikonografického materiálu použito stejných vyobrazení Vlašského dvora pro obě časové osy. (2 snímky)

V pravém dolním rohu každého vyobrazení bude vepsána datace bílým event.. černým písmem. Jednotlivé snímky se budou měnit po 2s, nový snímek bude střídat starý přechodem ze strany. Nejstarší vyobrazení Vlašského dvora z Kutnohorské iluminace zůstane o něco déle a poté se obrazovka setmí.

Celkový promítací čas 35-40s, tak, aby návštěvníci prošli v tomto čase z místnosti 105 do místnosti 110.

Hudební podkres - hudba Cantica.

ČASOVÁ OSA nádvoří

nový stav:

2018 - 1986 - 1963/67 - 30. léta 20. stol.

Datace: současnost

Zdroj: **ZIP**

Cena: 0 Kč

Datace: 1985

Zdroj: **SHP**

Cena: ?

Datace: 1963

Zdroj: **GnŘ**

Cena: 650 Kč

Datace: 30. léta 20. stol.

Zdroj: GnŘ

Cena: 650 Kč

přestavba:

1893-1895

Datace: 1893

Zdroj: ZKH-ČMS/SHP/SOKA/ÚDU CAS

Cena: ??/300Kč/500Kč

Datace: 1893

Zdroj: ZKH-ČMS/SHP

Cena: ?

Datace: 90. léta 20. stol.

Zdroj: **SHP/SOKA**

Cena: ?/300Kč

Datace: 90. léta 20. stol.

Zdroj: **SHP/SOKA**

Cena: ?/300Kč

stav 19. stol.:

1890 - 1870 - 1845

Datace: 1890

Zdroj: **GnŘ/ÚDU CAS**

Cena: 650Kč/500Kč

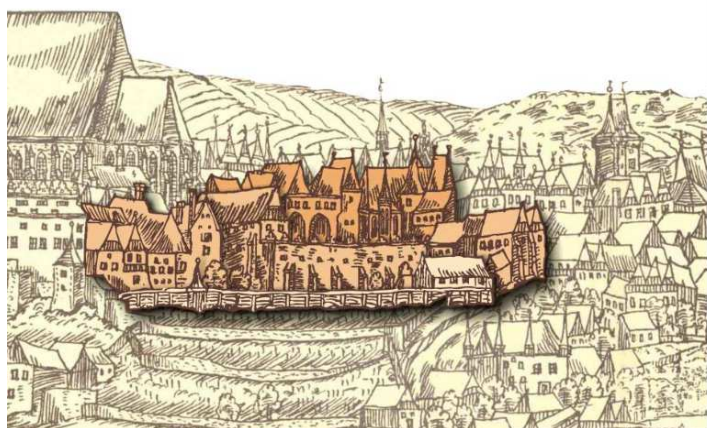
Datace: 1870
 Zdroj: **ZKH-ČMS**
 Cena: ?

Datace: 1845 Hilbert
 Zdroj: GnŘ/**ZKH-ČMS**
 Cena: 650 Kč/?

středověký stav:

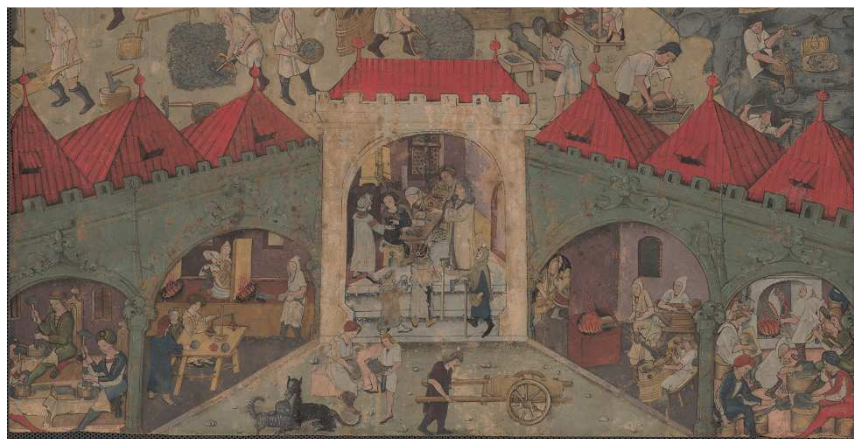
1602 - 15. stol.

Datace: 1602 Willenberg

Zdroj: Kanonie Premonstrátů Strahov

Cena: ?

Datace: 15. stol. Kutnohorská iluminace

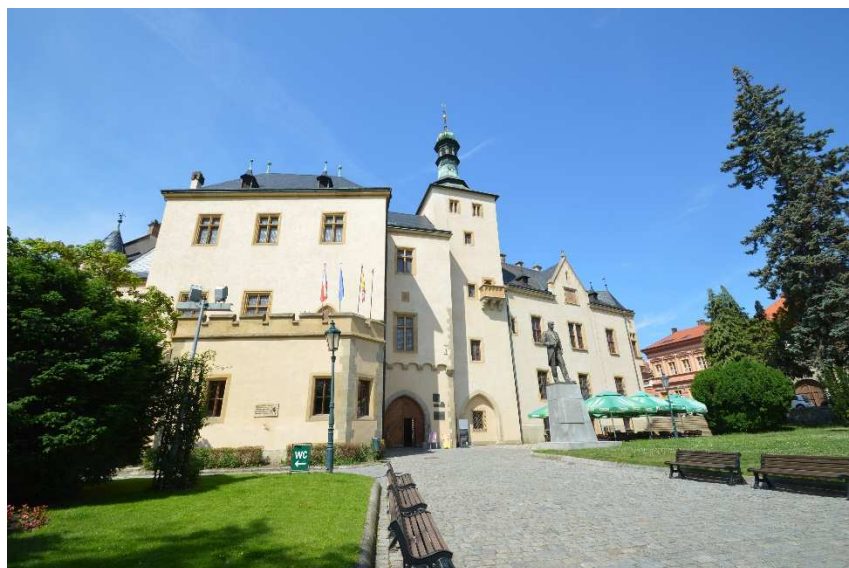
Zdroj: GASK

Cena: 0 Kč

ČASOVÁ OSA průčelí

nový stav:

2018 - 1986 - 1963/67 - 30. léta 20. stol.

Datace: současnost

Zdroj: ZIP

Cena: 0 Kč

Datace: 1985

Zdroj: **SHP**

Cena: ?

Datace: 60. léta 20.stol.
Zdroj: GnŘ
Cena: 650 Kč

Datace: 20-30. léta 20.stol.
Zdroj: GnŘ/**ZKH-ČMS**
Cena: 650 Kč/?

přestavba:

1893-1895

Datace: 1893

Zdroj: **SHP/ZKH-ČMS/SOKA/ÚDU CAS**

Cena: ?/?/300Kč/500Kč

Datace: po 1895

Zdroj: **GnŘ**

Cena: 650 Kč

Datace: kol.1895

Zdroj: **SHP/SOKA**

Cena: ?/300Kč

Datace: 1895

Zdroj: **ZKH-ČMS**

Cena: ?

stav 19. stol.:

1890 - 1865 - 1837

Date: 1890
Source: **ZHK/SOKA**
Price: 300 Kč

Date: 1865
Source: **ZHK-SOKA/GnŘ**
Price: 300/650 Kč

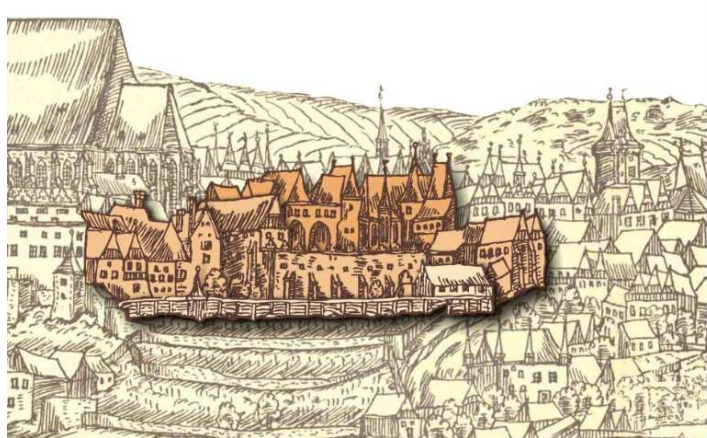
Datace: 1837

Zdroj: **ZHK-ČMS**

Cena: ?

středověký stav:

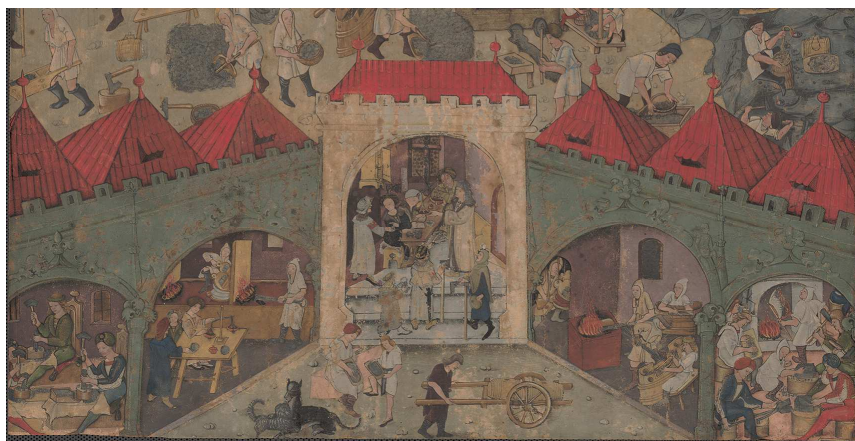
1602 - 15. stol.

Datace: 1602 Willenberg

Zdroj: Kanonie Premonstrátů Strahov

Cena: ?

Datace: 15. stol. Kutnohorská iluminace

Zdroj: GASK

Cena: 0 Kč

ZKH - Zmizelá Kutná Hora, zmizelakutnahora.cz, Aleš Pospíšil

GnŘ - fotoarchiv NPÚ, Generální ředitelství

SOkA - Státní okresní archiv KH

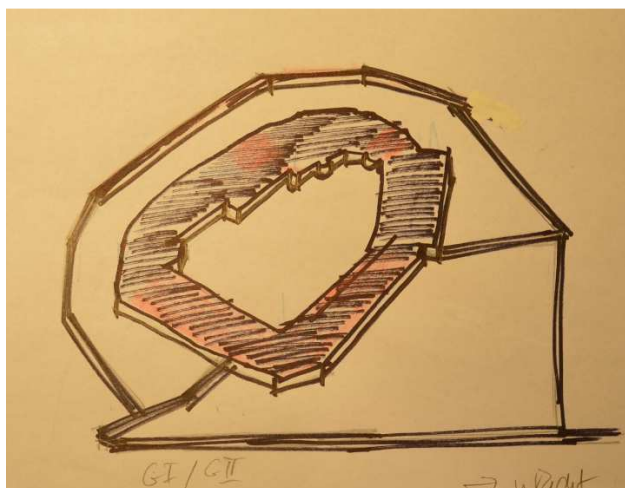
ČMS - České muzeum stříbra

SHP - elaborát SHP, knihovna NPÚ Střední Čechy

ÚDU CAS - Ústav dějin umění AV

110 Model s videomappingem

3D model Vlašského dvora znázorňující podobu areálu po přestavbě Václavem IV. kolem roku 1400¹. (Jednoduchý hmotový model budov s hradbami na hladce modelovaném terénu².)

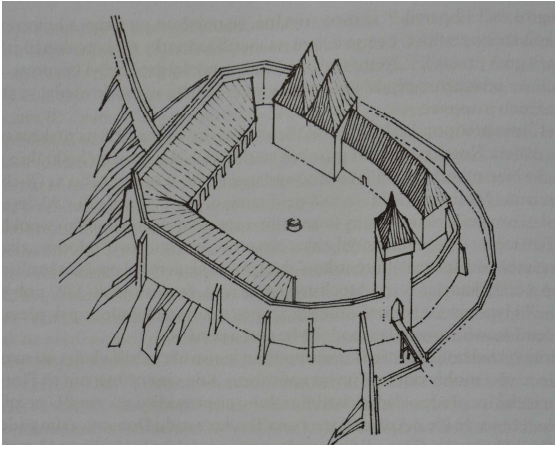

S pomocí videomappingu bude nejprve ukázána poloha jednotlivých součástí areálu mincovny. Poté bude znázorněn rozsah přestavby v 19. století, resp. rozsah dochovaných středověkých částí v dnešním Vlašském dvoře.

Pro čtyři klíčové stavební podoby (gotika 1300, gotika kol. 1400, 90. léta 19. století před přestavbou, novogotická podoba) budou použity v projekci čtyři různé barvy.

Projekci doplní audio výklad.

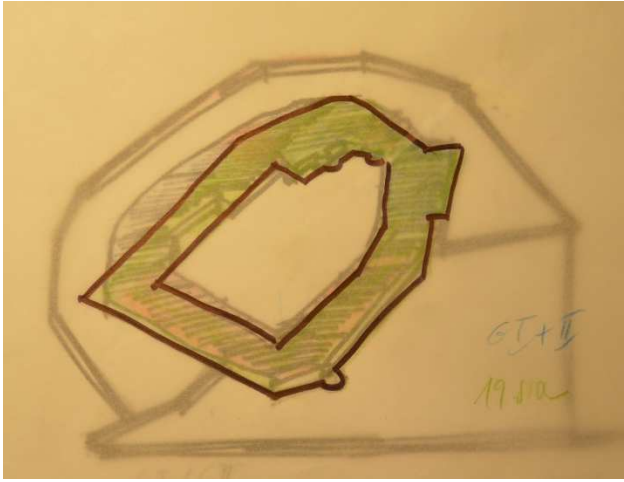
¹ podle A. Pospíšila, modelu umístěného dnes v expozici

² podklad podle vrstevnicové mapy cuzk.cz

Audio	Videomapping
<p>Ve 14. století měl Vlašský dvůr nenáročnou podobu technologického objektu.</p> <p>Na konci 14. století byl Václavem IV. přestavěn na rezidenční sídlo.</p> <p>Po přestavbě se areál skládal z horního a dolního dvora. Samotná mincovna s technologickými a úředními objekty a sklady paliva byla soustředěna kolem okrouhlého horního dvora. Sedmnáct šmiten (mincířských dílen) zaujímalo jeho dvě strany. Ve dvoupatrovém Vysokém domě se nacházel královský palác. V jeho přízemí byl situován tzv. Preghaus (razírna mincí). Hlavní vstup byl situován, stejně jako dnes, od západu, další vstup byl tzv. Jižní branou, od kostela sv. Jakuba.</p>	<p>-obrázek starší středověké podoby (počátek 14. stol.)³ - kresba axonometrie promítnutá na model {barva 1 = gotika I, kolem 1300}</p> <p>-osvětlení hmoty budov na modelu (podoba po přestavbě) ⁴ - kresba axonometrie promítnutá na model {barva 2 = gotika II, kolem 1400}</p> <p>-zvýraznění horního a dolního dvora</p> <p>-zvýraznění šmiten -zvýraznění Vysokého domu -zvýraznění preghausu</p> <p>-šipka k hlavnímu vstupu -šipka k Jižní bráně</p>

³ podle J. Šimečka, in Jan, L., Václav II. král na stříbrném trůnu, Argo, Praha 2015, s. 514

⁴ podle A. Pospíšila, modelu umístěného dnes v expozici

<p>V severozápadním křídle se v přízemí nacházely prostory mince, prenárna (mincovní slévárna), gosa, mincovní světnice. O něco jižněji se nacházely sklady dřevěného uhlí a mědi.</p> <p>V patře se nacházela královská kaple a rejtunk - úřední část mincovny, spolu s dalšími úředními prostory.</p> <p>Jádro bylo ze severu obeháno parkánovou zdí.</p> <p>Dolní dvůr byl vymezen na jihu městskou hradbou, která byla tou dobou zřejmě dřevěná. Plnil funkci předhradí. Nacházely se zde královská kuchyně, lázeň, maštale a sklady ovsa, sena a slámy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -označení S části přízemí SZ křídla a šipka ke vstupu -označení J části přízemí SZ křídla -označení kaple -označení rejtunku -označení parkánové zdi -označení dolního dvora a hradby
<p>Při přestavbě v 90. letech 19. století byla převážná část areálu zbourána</p> <p>a znovu vystavěna v upravené půdorysné stopě jako novogotická novostavba.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - půdorys přízemí (podoba před přestavbou 19. stol.)⁵ {barva 3 = kolem 1890} - postupné vyblednutí (efekt pro bourání, např. zrnění) bouraných částí - postupné zobrazení novogotického, tj. současného, půdorysu⁶ {barva 4 = po 1897} (efekt výstavby, např. po směru hod. ručiček)

⁵ podle plánů z archivu Pražského hradu, nebo F. Záruby (F. Záruba, Vlašský dvůr, in Castelloica Bohemica 11, Praha 2008)

⁶ podle DPS (Kutnohorská stavební 2017)

Pouze **tyto** [zvýrazněné] **středověké části** zůstaly zachovány, ostatní části areálu jsou **novogotickou novostavbou**.

- zvýraznění dochovaných středověkých částí na modelu {barva 1 a 2}

110 Texty

Těžba

Stříbro se získávalo ve starším období (cca do 12. století) převážně povrchovým sběrem, resp. těžbou jen do malých hloubek. Rozvoj techniky (zejména vodních čerpadel) dovolil v průběhu 12. a především ve 13. století rozvoj hlubinné těžby. Stříbrné rudy se v přírodě vyskytují v podobě polymetalických žil, které byly v podzemí havíři sledovány a těženy. Těžba probíhala za pomoci ručního nářadí – kladiva a želízka (sekáče). K rozrušování tvrdé horniny využívali havíři oheň, kterým skálu zahřáli a pak polili vodou, čímž kámen popraskal. Pro sestup havířů do podzemí se používaly dřevěné žebříky a stupadla. Pro transport vytěžené rudy v podzemí byly používány dřevěné necky nebo jakési sáňky. Na povrch byla vytěžená ruda dopravována za pomoci rumpálů na ruční nebo zvířecí pohon. Ruda se dopravovala v zavěšených proutěných koších. Po vytěžení byla ruda drcená kladivy, později ve stoupách (mechanizované buchary) a propíraná vodou, aby voda odplavila část hlušiny před tavením v důlních hutích.

Ve středověku to byla právě "perla království českého" - Kutná Hora, jejíž stříbrné doly můžeme označit za největší středověké ložisko této vzácné suroviny. Jak praví Ius Regale Montanorum krále Václava II. - nebylo slýcháno, aby se našlo na jednom místě tolik stříbra; je na místě připomenout, že Čechy byly již v té době klasickou zemí středověkého dolování a horního práva. Pro srovnání uveďme soudobé roční výtěžky různých evropských oblastí ze 13. a první poloviny 14. století: Čechy 4 - 5000kg začátkem a již 10000 kg koncem 13. stol. a v první polovině 14. stol. pak dokonce až 20000kg; Slezsko 3000kg; Sasko 3 - 4000kg; podobně i ostatní naleziště v německé říši kolem 4000kg; Španělsko a Portugalsko ročně 1000kg. Ostatní evropské státy s výjimkou Uher souhrnem 5 - 6000kg. V Uhrách se ve druhé polovině 14. stol. těžilo v průměru 10000kg stříbra.

popisy prvků:

- 1 rumpál pro transport rudy z dolu
- 2 žebřík pro vstup havířů do dolu
- 3 proutěný koš pro transport rudy z dolu
- 4 dřevěné necky pro transport rudy

Rudokupci

Středověké rudní doly provozovali tzv. nákladníci – důlní podnikatelé – držitelé těžebních práv nesoucí náklady na těžbu rudy. Tito podnikatelé zajišťovali financování důlní techniky a důlního vybavení (rumpály, výdřevy, odvodňovací pumpy apod.) a jim náležela vytěžená ruda, za jejíž těžbu platili havířům a z níž odváděli urbunní podíl králi. Nákladníci, někdy též samotní havíři, vytěženou rudu prodávali rudokupcům.

Rudokupci za vytěženou rudu platili podle váhy a obsahu stříbra, popř. dalších kovů. Získanou rudu pak dodávali do hutí a po vytavení hutního stříbra, popř. dalších kovů (v Kutné Hoře např. také měď nebo olovo) tyto dále prodávali. K největším objemům obchodovaného stříbra patřily dodávky do královské mincovny.

popisy prvků:

- 1 úřední stůl s lavicí

3 závěsné miskové váhy – tzv. mincíř

4 uzamykatelná skříň na cennosti/listiny

Hutnictví (důlní huť a prenárna v mincovně)

Způsob, kterým bylo ve středověku získáváno relativně čisté stříbro, označovali současníci jako shánění a přepalování stříbra. Olovnaté nebo pyritické rudy se nejdříve pražily. Olovnaté se pak tavily na olovo, ale pyritické bylo třeba nejprve upražit na tzv. kamínek, což je v podstatě praženec, který v sobě koncentruje stříbro. Pak se takový kamínek, buď roztavený, nebo rozemletý, sypal za míchání do roztaveného olova; nebo se na roztavený kamínek pokládaly kusy olova, které postupně se tavící procházely dolů kamínkem a cestou na sebe vázaly stříbro. Jindy, zvláště byla-li ruda bohatá na měď, se pražený kamínek taval se surovou mědí a klejtem (kysličník olovnatý), nebo s olovnatou mědí, přičemž vznikalo olovo obohacené stříbrem a kamínek bohatý na měď. Stříbro se následně odlučovalo od olova tzv. odháněním.

Odhánění olova se dělo buď pro chudší slitiny v německé sháněcí peci, nebo pro bohaté slitiny v peci anglické. V německé peci se olovo se stříbrem tavilo a postupně se upouštěl klejt (kysličník olovnatý) tak dlouho, až po protržení poslední klejtové vrstvičky prohlédlo surové stříbro. V anglické peci se nistěj kontinuálně plnila novým bohatým olovem tak dlouho, až byla plná čistého stříbra. Vznikající klejt tu odtékal skoro nepřetržitě přepadem. Následně se stříbro zbavené odehnáním olova ještě rafinovalo či přepalovalo - aby se dosáhlo náležitě čistoty stříbra, dělo se odstraňování posledních zbytků znečišťujících kovů oxidačním tavením.

Samotné výrobě mincovního střížku v mincovně předcházelo dočišťování a legování mincovního kovu. Ten přicházel do mincovny z hutních rafinérií v podobě nahrubo odlitých bochníkových ingotů nestálé ryzosti a s poměrně vysokým podílem nečistot nebo v podobě tzv. pagamentu. Mincovní pagament představovaly zlomkové nebo neplatné mince, klenotní pagament pak zlomkové šperky. V mincovní slévárně bylo nutno nejprve stříbro zbavit příměsí. Ty by byly později překážkou při dalších mincířských úkonech i při samotné ražbě, majíce vliv na kujnost, resp. tvařitelnost stříbra.

Tzv. přepalování stříbra se provádělo v mincovní slévárně zvané prenárna (prengad). K čištění nebylo již užíváno sháněcích pecí jako v hutích, ale tzv. testu, což byla hrncovitá nádoba z pálené hlíny, do které byl před tavnou upěchován vodou propraný a usušený popel, v jehož středu bylo upraveno tzv. lůžko – prohlubeň tvaru kulového vrchlíku. Tak byla vytvořena forma pro tavení. Do lůžka v testu bylo umístěno nasekané hertovní nebo pagamentní stříbro, proložené tzv. tvrdým olovem a navrch zasypané žhavým dřevěným uhlím. Za pomoci měchů byl udržovaný žár dřevěného uhlí, dokud se stříbro neroztavilo. Vznikající klejt obsahující nečistoty se přitom vpíjel do upěchovaného porézního testu v bezprostředním okolí lůžka, zatímco tavenina čistšího stříbra zůstávala v lůžku. Čistota přepalovaného stříbra dosahovala i více než 63 kventlíků, tj. že v hřivně stříbra zůstalo max. 1 kventlík (1/64) příměsí.

popisy prvků:

1 hutní pec pro tavení rudy, z níž odtéká tavenina hertovního stříbra (vpravo), klejt odtéká přepadem (vlevo) do nádoby (4)

2 dýmník pro odvod kouře

3 měchy pro rozdmýchávání ohně

4 dřevěné kolečko pro transport rudy k pecím

Gysárna a kernárna

Čistého = přepáleného stříbra z penárny nebylo ještě užito k ražbě. Předtím musela být k drahému kovu přidána legura – to proto, aby vznikla slitina s lepšími vlastnostmi, zejména pro peněžní oběh, ale také proto, že účelová manipulace s množstvím přidávané legury, a tedy s ryzostí mincovního kovu, dovoľovala mincovnímu pánovi v případech potřeby vytvářet jednorázový zisk (vyplývající ze setrvačnosti trhu = dokud obchodníci nezaregistrovali snížení zrna (ryzosti), byly nové mince s nižším obsahem drahého kovu emitované do oběhu za původní cenu). Sazenému stříbru (slitině) se říkalo gut.

Měď – leguru, která měla být v zákonem předepsaném poměru přidána k čistému přepálenému stříbru, bylo potřeba upravit do vhodné formy, zejména proto, aby se pokud možno zkrátila doba tavení při výrobě mincovní slitiny a tím došlo k úspoře kovu i energie (uhlí) a zároveň z důvodu dokonalejšího smísení základního kovu s legurou. Vhodnou podobou byla, alespoň v době grošové, odkud již máme řadu přesvědčivých zpráv, zrněná měď. Měď se zprvu dodávala zrněná už z hutí; později (v Kutné Hoře kolem r. 1477) si mincovny zřizovaly na zrnění vlastní dílny nazývané kernárna, gerovna, gernhaus. V této dílně se na peci v tyglíku roztavila měď a takto vzniklá tavenina byla lita přes mokrá březová košťata do nádoby s vodou. Tím docházelo k rozstříku roztavené mědi a její drobné kapičky ve vodě rychle utuhly do podoby malých zrněk.

Míšení čili sazení verku probíhalo opět v samostatné mincovní dílně, zvané gyskomora, gysárna, gosa. Rozpouštění prováděl gysar pod dohledem úředníků mincovny a královského proběře (gvardejna) na hertu (hutní peci) v tavicích kelímcích - tyglících. Tyglík byla nádoba z pálené hlíny, pomazaná grafitem. Vyráběli je a mincovnám dodávali externí hrnčíři v rozličných tvarech a velikostech. Tyglík stál na ohništi na hliněné nebo železné trojnožce, aby žár snadno pronikl i pode dno tyglíku. Poměr, ve kterém byl míšen drahý kov (stříbro) s legurou (měď) byl různý pro různé druhy mincí a striktně jej předepisoval zákon = instrukce mincovního pána (krále). Na tavnici dohlíželi mincovní úředníci a panovníkův zástupce (vardajn). Předtím, než byla vzniklá mincovní slitina odlita do připravených forem, musela proběhnout jakostní zkouška, kterou prováděl prubíř (vardajn).

Pro odlití cánu byla zhotovena zvláštní forma, nazývaná barchán, z několika vrstev prošívané bavlněné látky – tzv. barchetu. Pruh takto upravené látky byl přeložen na půl a jeho konce byly pevně obšity kolem železných patic. Zavěšením patic na speciální rám nazývaný střelkou a napnutím látky pomocí posuvného šroubu u jedné z patic bylo z látky vytvořeno jakési korýtko určené pro odlití cánu. Tato látková forma byla před odléváním i s napínacím rámem ponořena do nádoby s vodou. Když mělo dojít k odlití cánu, vyzdvihl speciálně k tomu určený pracovník (barchaník) rám s formou z vody a přidržel formu nad hladinou, aby do ní mohl tavič (gysar) z tavicího kelímku, drženího speciálními kleštěmi, odlít potřebné množství kovu. Po odlití barchaník potřásl formou, aby se urovnala hladina kovu a zavěsil formu s nyní již tuhoucím odlitkem – cánem – zpět do nádoby s vodou. Takto se pokračovalo s dalšími přichystanými barchány, dokud nebyla odlita celá vsázka.

popisy prvků:

- 2 pec v gysárně pro sázení verku (tavení a mísení mincovní slitiny)
- 3 měch pro rozdmýchávání ohně
- 4 střelka (rám) s napnutým barchánem (plátěnou formou pro odlévání cánu)
- 5 dřevěné necky s vodou pro smáčení barchánu
- 6 mincovní váhy pro odvažování surovin (stříbro a měď) pro vsázku

Šmitna

Cány byly po odlití podrobené celé řadě dalších především kovářských operací, jejichž cílem bylo vyrobit kotouček kovu o správné hmotnosti (střížii), určený k finální operaci – k ražbě. S ohledem na charakter struktury odlitého cánu muselo dalšímu zpracování předcházet žihání (pokud dokonce neprobíhala následující operace za tepla). Po něm byl cán těžkými kladivy rozkován na tenký plech. Jeho tloušťka byla určená druhem mince, která z něj měla být ražena. Těžkým kladivům na kování cánu říkali cainhamr. Vzniklý plát (páska na plech rozkovaného cánu) mincíři rozstříhali na čtverečky. Už v průběhu 15. století si mincíři ulehčovali práci se stříháním těchto čtverečků používáním nastavitelného kalibru na mincířských nůžkách. Tím nastavili délku, na kterou pak ustříhovali z plátu vždy stejnou délku. Takto vzniklé tzv. farfule (větší nebo menší – podle druhu mince) pak byly dále ostříhovány do podoby co nejbližší ideálnímu kruhovému tvaru. Vzniklým kotoučkům pak říkali pláty, resp. střížky. K vystřihování střížků měli mincíři k dispozici velké nůžky, jejichž rukojeti byly upravené do podoby háků, které bylo možné zaseknout do podlahy, pracovního stolu nebo dřevěné podložky. Břity nůžek byly při práci mazané lojem, na nějž dostávali mincíři zvláštní příplatek k běžnému platu.

V důsledku ručního vystřihování střížků byly vzniklé polotovary všelijak pokroucené a po obvodu často ostré. Zakulacení hran a plošné vyrovnání střížků měly na starosti závěrečné operace klopování a kvečování. Při operaci klopování se užívalo speciálních kleští, jimiž se sevřel sloupek střížků, který byl následně oklepáván úderem kolmo na osu sloupku proto, aby se střížky zbavily ostrých otřepů vzniklých během vystřihování a aby střížky získaly podobu bližší ideálnímu kruhovému tvaru.

Když byly okraje mincovních střížků uspokojivě klopováním zakulaceny, postoupily střížky k další operaci - kvečování, kde tak, jak byly narovnané ve sloupku během klopování, je postavil kvečíř (štosíř) na kovadlinu a držel-li sloupek pohromadě, mohl se pokusit vyrovnat střížky jedním silným úderem na celý sloupek; jak to známe z vyobrazení ve Smíškovském kancionálu. Pokud by měl ale kvečíř pro tento úkon sestavovat střížky nově do sloupku, zabralo by to víc času a vyžadovalo větší námahy, než kvečování mincí jednotlivě. Asi proto se také setkáme na historických vyobrazeních mnohem častěji s kvečováním střížků jednotlivých.

Po vyrovnání byly mincovní střížky předtím, než opustily mincovní kovárnu (šmitnu), ještě žihány, a to ze dvou důvodů. Jednak aby se obnovila dobrá tvárnost pro následnou ražbu (šlo tedy o jakousi obdobu rekrystalizačního žihání) a současně proto, aby se povrch střížků zbavil mastnoty, ulpělé na nich z předchozích operací. Vlivem všech předchozích operací a zejména závěrečného žihání povrch střížků ztmav, a proto se střížkům předávaným ze šmiten zpět do kanceláře mincovny říkalo černé pláty.

Tyto černé pláty byly v další zvláštní dílně mincovny, tzv. vajsomoře, čištěny zvláštním chemickým procesem nazývaným lorování, resp. bělení. Při něm docházelo k vyváření černých střížků ve velkých měděných kotlích, naplněných vařícím roztokem kuchyňské soli a tzv. vinného kamene (kyseliny vinné). V této směsi solí byly střížky během vaření promíchávány dubovými tyčemi a po skončení varu se z kotlů vyjímaly měděnými lopatami, pečlivě se proplachovaly, otíraly a vysoušely. Reakce se solným roztokem jednak zbavila povrch střížků okují po předchozím žihání, ale ještě dále odleptala z čistého povrchu do malé hloubky strukturní fáze s vyšším obsahem mědi, čímž získal povrch vzhled téměř čistého stříbra.

Ne všechny druhy mincí byly ale běleny. S ohledem na úbytek mincovního kovu, ke kterému při bělení docházelo (kolem 2% hmotnosti střížku), byla tato operace od druhé poloviny 15. století

vynechána u nejdrobnějších nominálů, k jejichž výrobě byla určena slitina s nižším obsahem stříbra a bělení by tudíž působilo neúměrné ztráty kovu, aniž by se dosáhlo kýženého efektu. Tyto mince pak byly nazývané černými. Po bělení byly ještě v některých mincovnách hotové střížky leštěné směsí jemného písku, dřevěných pilin nebo uhelného prachu povalováním v sudu. Potom se pláty znovu proplachovaly, otíraly a sušily. Bělením byl prakticky dovršen proces výroby polotovaru k ražbě – mincovního střížku.

popisy prvků:

2 ohniště pro zahřívání (žíhání) cánů, plátů a střížků

3 dřevěné špalky pro sezení mincířů nebo pro umístění (zasazení) nástrojů (např. mincířských nůžek)

- *popisy u vyobrazených nástrojů možno ponechat*

Preghaus

Mincovní dílna, kde docházelo k finálnímu procesu výroby mince, se nazývala preghaus. Ruční ražba probíhala mezi dvěma razidly (kolky, matricemi), z nichž spodní mělo tvar komolého kužele, z jehož širší základny čněl čtyřhranný trn určený k ukotvení kolku v dřevěném špalku a svrchní, podoby válce, držel pregéř (razič) v ruce. Na spodní razidlo byl položen mincovní střížek, pregéř přiložil svrchní razidlo a na něj vedl silný úder kladivem. Tím byla mince vyražena. Vyžadovala-li to velikost mince (tolarové nominály a pod.) nebo byl-li shledán úder slabým a mince nedoraženou, bylo nutné údery násobit, resp. opakovat.

V případě jednostranných – zpravidla drobných mincí bylo potřeba jen jediného razidla, zpravidla spodního, jehož životnost převyšovala trvanlivost svrchního. Samotná ražba pak spočívala v položení střížku na razidlo a úderu buď pregéřským kladivem přímo na mincovní střížek nebo přes kousek kovu, dřeva nebo kůže. Užití uvedených možností prozrazují rubní (prázdné) strany těchto mincí, které jsou někdy zcela hladké (užití kůže nebo dřeva), jindy mají pozitivní žilkování jako stopu otlaku poškrábaného nástroje (kladiva, kovového roubíku).

popisy prvků:

1 pregéřská stolice – dřevěný špalek pro ražbu a lavice pro pregéře

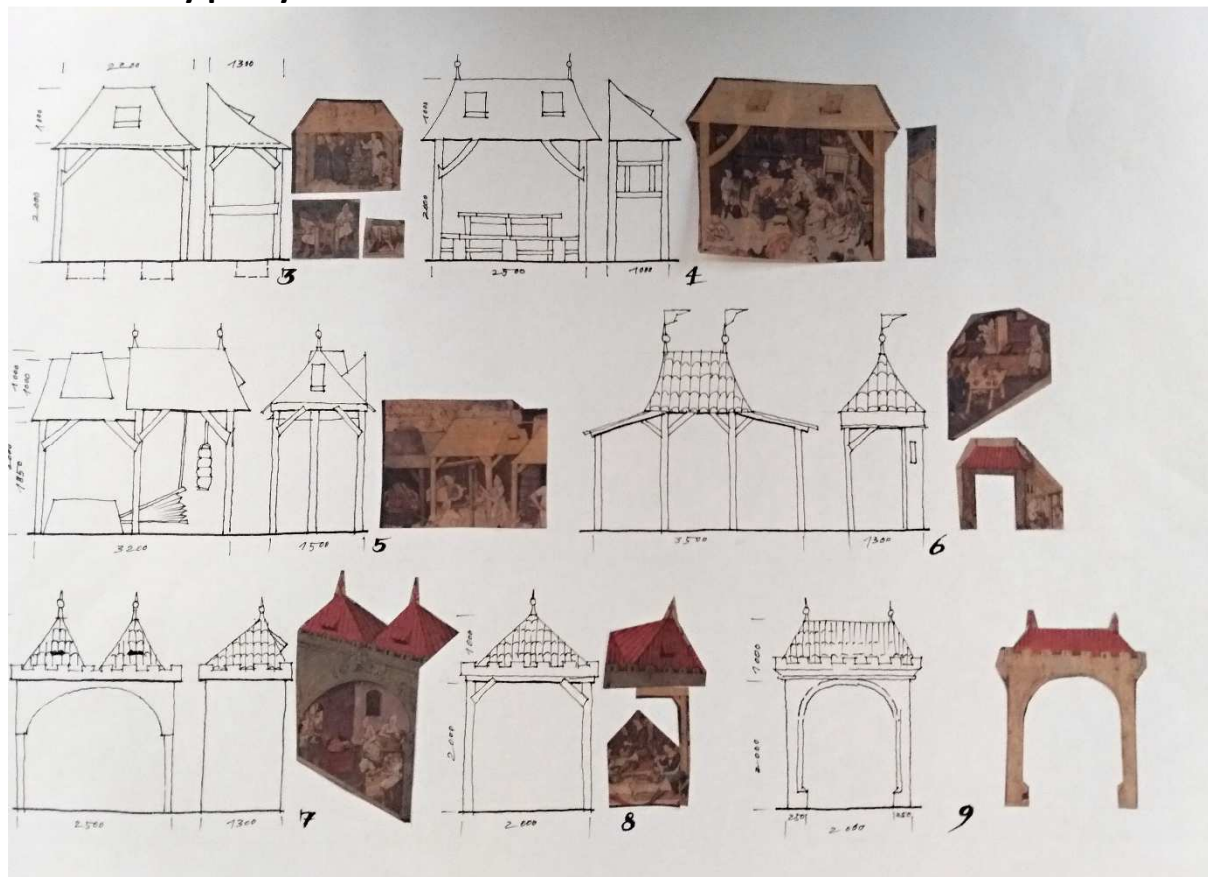
2 mincovní razidla – spodní zapuštěné ve špalku, svrchní pro uchopení v ruce

3 pregéřské kladivo

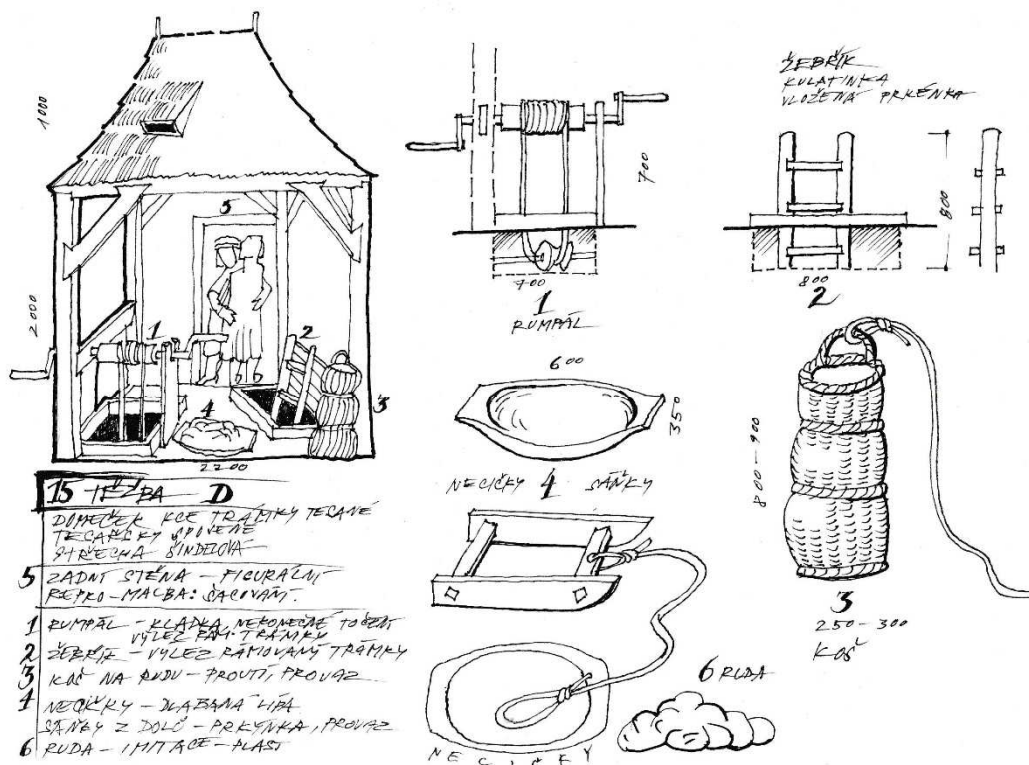
Rejtunk

Vše, co probíhalo v královské mincovně podléhalo přísné kontrole a podrobné evidenci. Za provoz mincovny odpovídal královský úředník – mincmistr (úředník mince). Mincmistr řídil chod mincovny a vedl příslušné účty o objemech mincovaného kovu, o nákupech materiálu, náradí a nástrojů o výplatách mezd mincovním dělníkům apod. Zástupcem mincmistra byl vardajn (někdy též nazývaný kontrolním písařem). Vardajn byl rovněž jmenovaný mincovním pánem (králem) vedl kontrolní účty, které měly být nezávislé na účtech mincmistra a společně s mincmistrem nesl odpovědnost za chod a hospodaření mincovny.

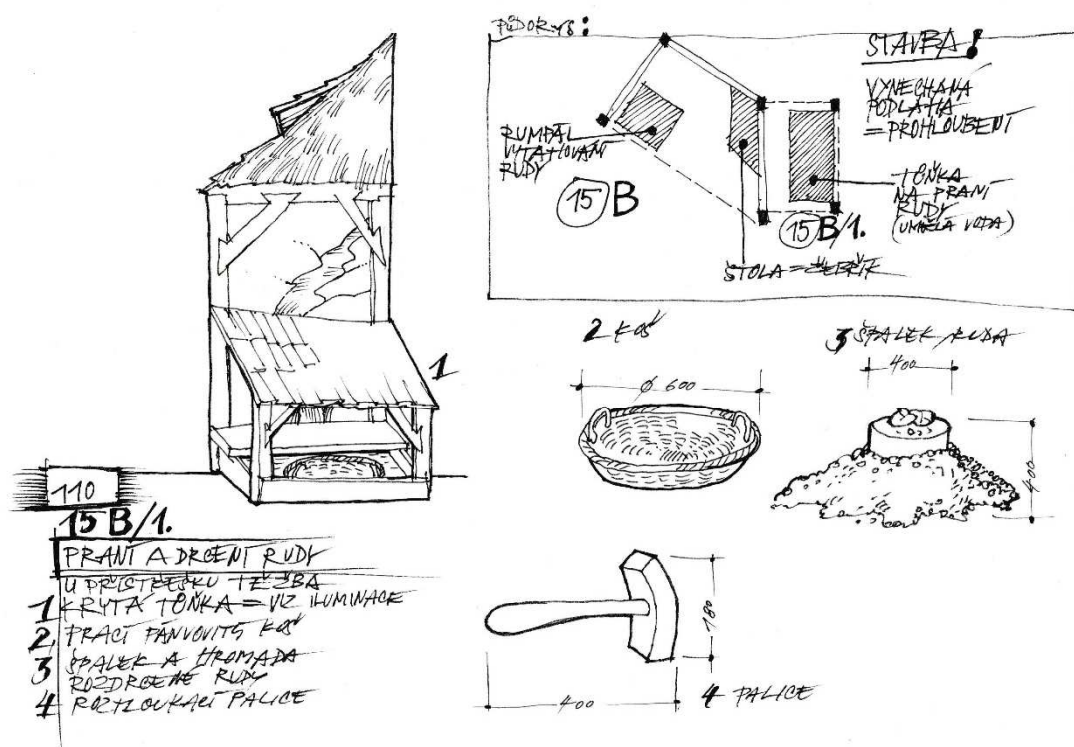
110 Pohledy prvky

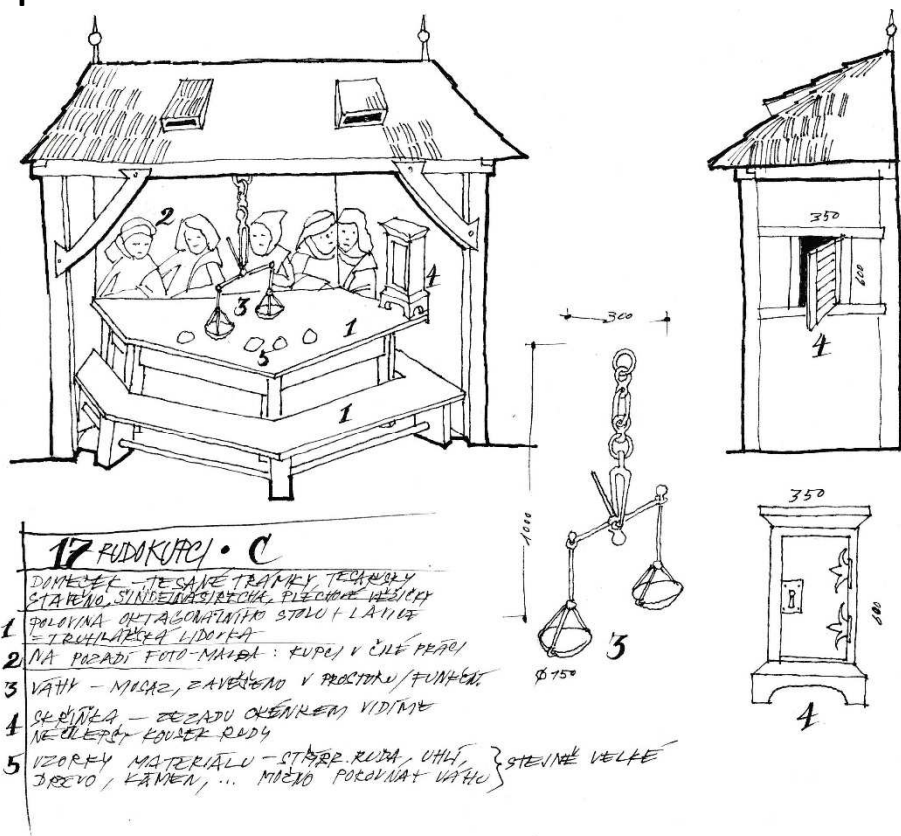
110 Těžba

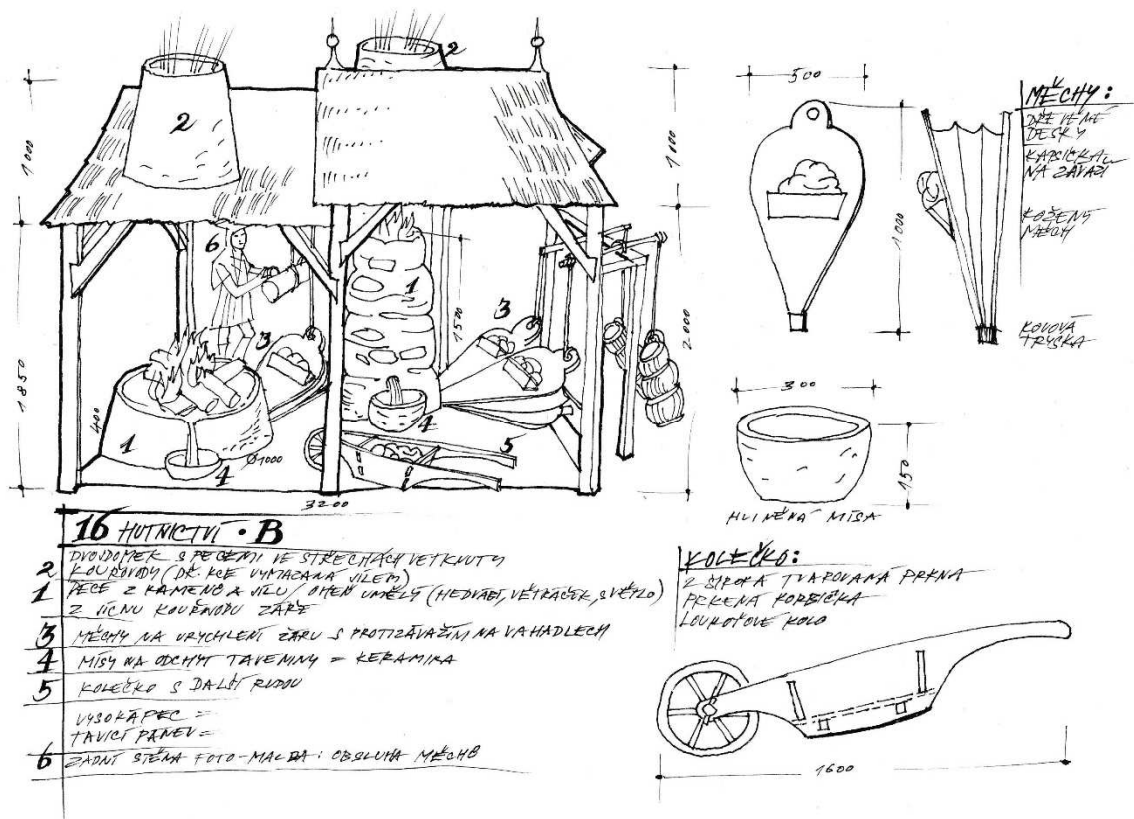
110 Těžba úprava rudy

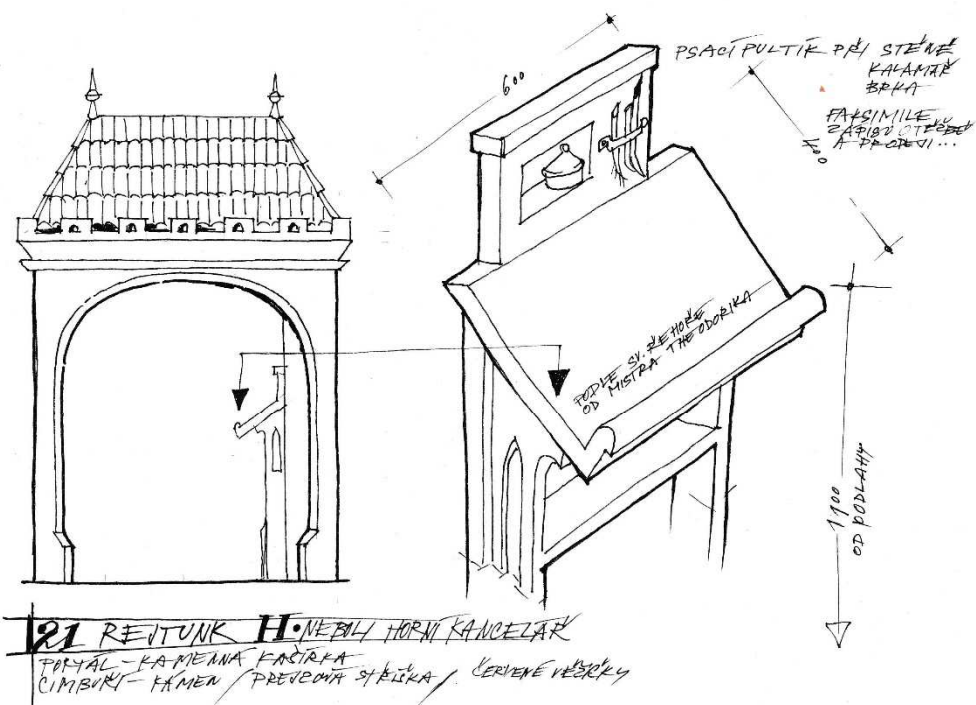
110 Rudokupci

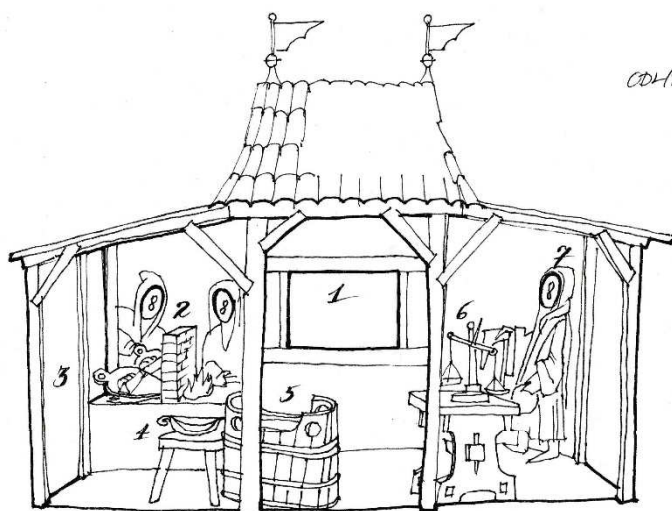
110 Hutnictví

110 Rejtunk

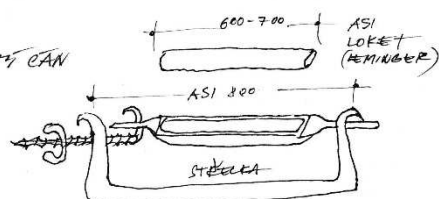
110 Prenárna

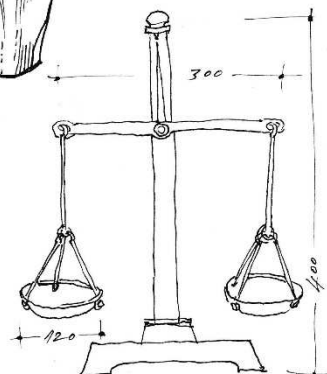
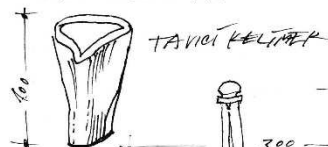
18 PRENÁRNA II

- INŽENÉR TRADIČNÝ, STREDA PREJOM, NA STREDE STĚNE VSADEN
- 1 MONITOR = ANIMOVANÝ FILM - POSTUP SLEVAŘENSKÝCH FÁZÍ
 - 2 SÁČEK VĚKVI - PÍČKA
 - 3 MĚCH - OBSLUŽNÝ: UMĚLÝ OHNĚV REAGUJE (PLATINA, ŽELEZO)
 - 4 ODLEVÁNÍ OÁB V BAROCHÁNU
 - 5 OHLAŇOVÁNÍ - V KÁDÍ
 - 6 VÁŘENÍ STŘEPA A KEDÍ - PŘESNÝ POMĚR
 - 7 VŘEDNÉ MINCE DOHLÍŽENÍ NA KVALITU STRIŽBA
 - 8 VÝRŽEĚ TVARŮ PRO OBLIČE

ODLITÝ OÁB

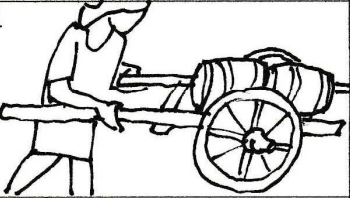
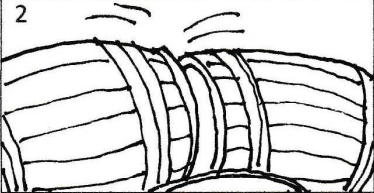
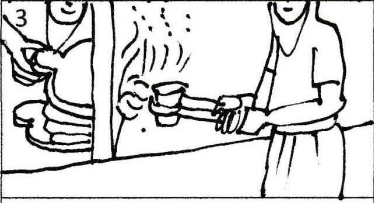
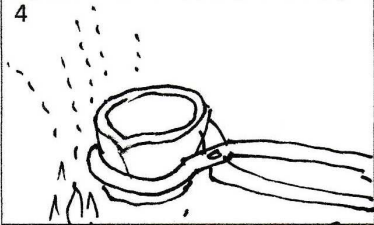
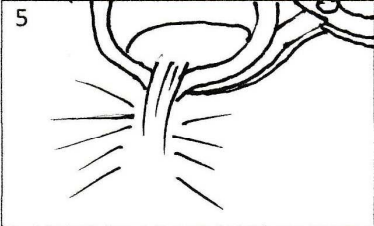
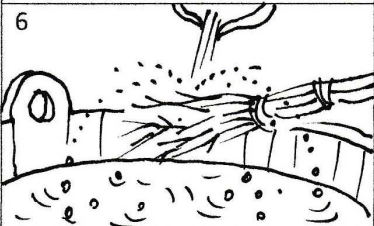
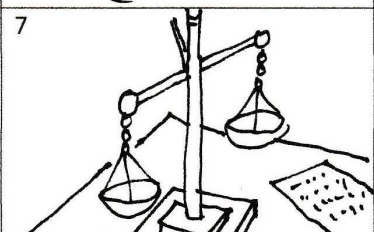

BAROCHÁNU NA ODLEVÁNÍ OÁB
KOVINĚ ŽELEZO + PLATINA
DLE LEHINGERA

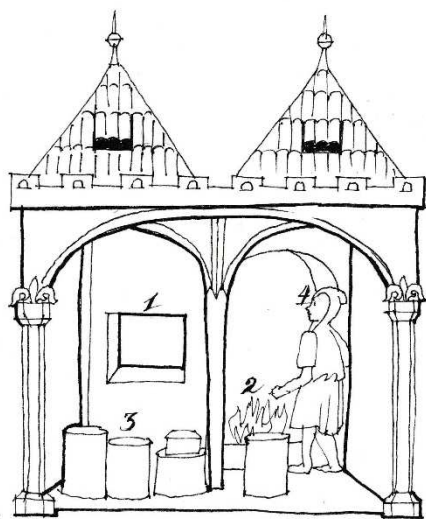

VÁHY NA PŘÍMĚSI

110 Prenárna storyboard

SRORYBOARD PRENÁRNA ANIMOVANÝ FILM		
OBRÁZEK	DĚJ, POPIS	TEXT, ZVUKY, HUDBA
1 	Transport suroviny z hutě, která byla mimo VD, převozník stříbra s dvoukolákem (z iluminace, dole uprostřed) vjíždí do brány VD	<i>Z pece se stříbrná surovina dostala sem do prenárny v podobě hrubých odlitků – bochníků</i> Przání kolečka
2 	Detail soudků za jízdy na vozíku, soudky se natřásají	<i>Aby se předešlo krádežím, bochníky byly zatlučeny do soudků</i> Przání kolečka zblízka, rachotání nákladu
3 	Pohled do prenárny (z iluminace), slévači	<i>Stříbro muselo být dobře kujné a tvarovatelné, proto se v prenárně přepalovalo</i> Syčení, šplouchání proudu
4 	Detail testové nádoby s jamkou), blikání čistého stříbra	<i>Ne už v pecích, ale v TESTU, hliněné nádoby, vydusané popelem</i> Perkuse-třpyt
5 	Z nístějky vytéká čisté stříbro	<i>Nečistoty se vpily do popela a v TESTU zůstalo čisté stříbro.</i> Slavnostní akord
6 	Animace lití mědi na košťátka, rozstřík červených kapek	<i>Aby mělo stříbro lepší vlastnosti pro oběh, mísilo se s mědí – legurou v KERNÁRNĚ, měď se lila do vody přes březová košťátka a kapičky vytvořily měděná zrnka - kern</i> zrnivé perkuse
7 	Animace vážení kernu, zapisování do lejstra	<i>Poměr mědi byl dán zákonem a byl přísně střežen. Taková slitina se nazývala GUT</i> Zvonivý akord

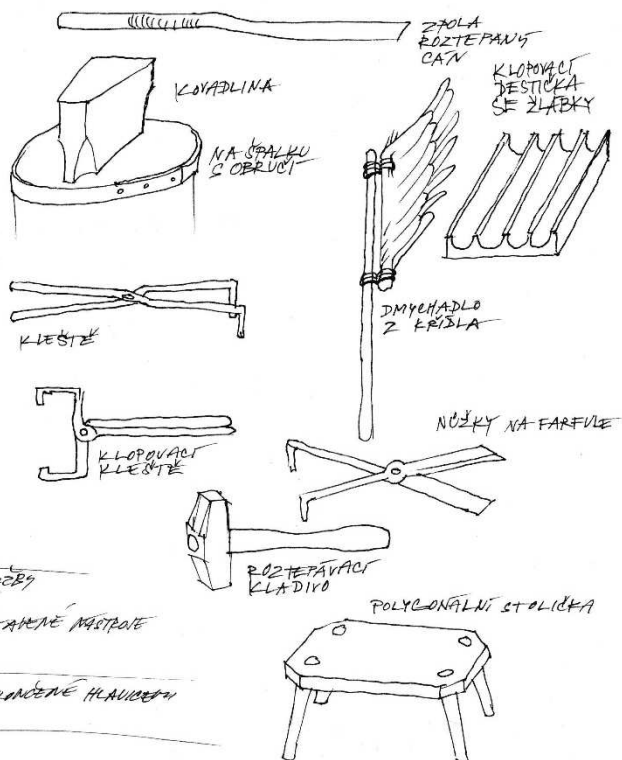
110 Šmitna

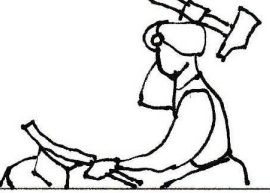
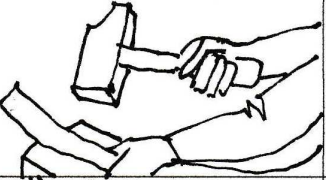
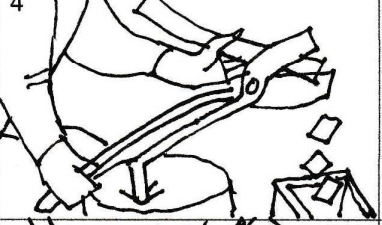
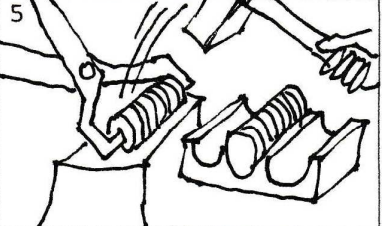
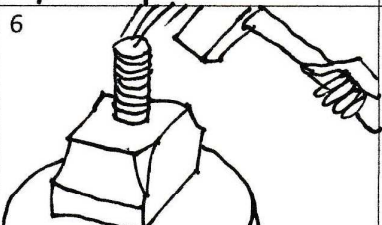

120 ŠMITNA F'

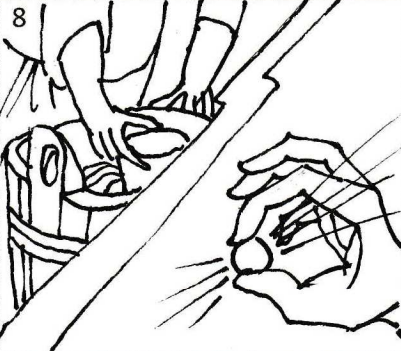

- 1 OKENÝ MONITOR = ZRUČNÉ RUČE PŘÍPRAVY RZBY
- 2 STUDENÝ OHŇ - HEDVÁBÍ, KATHTATA, SVĚTLO
- 3 SPALKY NA KTERÝCH SE SEDÍ I TAČUNO = VYSTAVNÍ NÁSTROJE
- 4 SILNÝA BĚLÍNE PŘEDČIŽENÁ FOTO + MALBA

DOMAČEK - POLYEDRÁLNÍ PRŮBĚHAT SLUPKY ZARÁČENÉ HLAVICE
CUMBUKI, PŘEVY, VĚTRKY

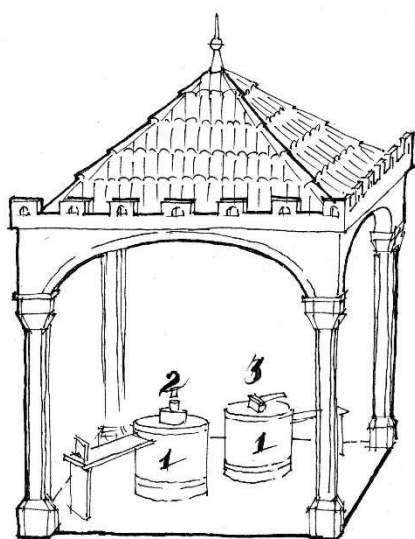

110 Šmitna storyboard

SRORYBOARD ŠMITNA 110 ANIMOVANÝ FILM		
OBRÁZEK	DĚJ, POPIS	TEXT, ZVUKY, HUDBA
1 	Šmitna z iluminace, postavičky se hýbají	Šmitna neboli kovárna je poslední dílna, kde se stříbro připravovalo pro ražbu mincí. Zvonivý akord
2 	Kovář roztepává (z iluminace)	Zde se kovářsky cány zpracovaly, vznikl stříbrný kulatý plíšek – STŘÍŽEK Zvonivé kování s ozvěnou
3 	Detail tepání – kresba	<i>Těžkým kladivem CAITHAMREM se cány roztepaly na tenký plát plechu</i> Jiné kování- zblízka
4 	Jiný detail – stříhání z iluminace se dostaneme na kresbičku nůžek, zaražených ve špalku. Farfule padají do bedničky.	<i>Ten minciři nastříhaly na stejné čtverečky, FARFULE, kterým ustříhly rohy, aby plátek byl co nejkulatoulinkatější. Ostří nůžek museli mazat lojem. Padání čtverečků do bedničky</i>
5 	Kresba klopovací destičky, animace klopování sloupku plíšků, držení v kleštích.	<i>K dokonalému zahlázení kulaté hrany se střížky naskládaly do destičky s válcovitými jamkami a řada střížků, držena v kleštích se pošukáváním KLOPOVALA.</i> Pink,pink,pink,pink...kladívkem
6 	Sloupek mincí srovnaný jedním úderem, kvečír je spokojený. Druhý se mu rozsypal, rozmrzele kvečuje po jednom.	<i>Sloupek mincí pak šikovný KVEČÍŘ postavil na kovadlinu a jedním úderem plíšky srovnal.</i> Úder kladivem <i>Když se sloupek rozsypal, musel je kvečovat po jednom.</i> Áááchjo! Brblání...
7 		<i>Aby byly střížky tvárné, musely se po kovářském zásahu změkčit – ŽÍHAT. Povrch však ztmaví</i> Jejda!

<p>8</p> 	<p>Animace začíná na iluminaci, v kresebě se změnil v míchání, vybírání, praní a sušení</p> <p>Nakonec ruka vezme vzorek a přiblíží na detail, ten se zaleskne</p>	<p>Černé pláty se VYBĚLÍ vařením v roztoku kuchyňské soli a vinného kamene.</p> <p>Tajemná, čáry-máry hudba</p> <p>Míchají se dubovými tyčemi a vybírají měděnými lopatkami měď z povrchu slitiny se odleptala a tak jsou střížky krásně stříbrné.</p> <p>Zvonivý akord - cink</p>
<p>9</p> 	<p>Jiný detail z iluminace, animace/kresba práškem čistí, v misce pere, v hadříku suší – detail střížku se třpytí-září</p>	<p>Můžou se i VYLEŠTIT práškem z písku, uhelného prachu a pilin, pak propláchnout a osušit. Jsou zářivé jako ryzí stříbro!</p> <p>Akord se mnohonásobil</p>

110 Preghaus

19 PREGHaus G

DOMETEK - SLOVY PLYNULY, TESANE HLAVY
KATIRKA / CIMBURI / FREUDNA CI REČNA ZVĚŠTAC

1. FREUDNA STALKA S OBRANOU A LAMOU 2X

2. RAZNICE 2X

3. FREUDNA KLADIVO 2X

1X CELY SET FUNDUSKY = KLASICKY DOK

1X CELY SET NAFU = PATINAT

110 Audio Preghaus

- 4 celkem pravidelné rány kladivem do matrice – velmi hlasitě
- Další rány do podkresu
- Text – výklad: kde se nacházíme, stavebně historické konotace / co se zde odehrávalo / kdo byli pregéři / za jakých podmínek zde pregéři pracovali / jaké měli následky ...
- rány z podkresu se zintenzivňují a poslední čtyři jsou zase ohlušující.

4.

EXPOZICE „KRÁLOVSKÝ PALÁC“ ve 2. NP

Tematická expozice bez průvodce

Tato část je koncipovaná jako čtyři zastavení klíčových situací časové osy, zachycující jednotlivá období pobytu čtyř významných českých králů v Kutné Hoře. V expozici budou představeni čtyři panovníci s mimořádným vztahem k Vlašskému dvoru: Václav II. – mincovní reforma, založení Vlašského dvora, rozvoj města Kutné Hory; Václav IV. – výstavba rezidence ve Vlašském dvoře; Zikmund – využití Vlašského dvora coby sídla za husitských válek; Vladislav Jagellonský – autentické místo zvolení českým králem, královská rezidence.

Místnost 203

Síň králů, do níž se vejde buď přes audienční sál nebo v případě programu v tomto sále přímo točitým schodištěm, by měla představovat jakousi královskou galerii. Obrazy budou zasazeny do stěny do štukových kazet (reminiscence na 19. století), tím poukážeme na tradici a stabilitu obsahu prostoru (jakoby to tu bylo odjakživa, nejméně 150 let). Důraz bude kladen na historickou věrohodnost, jak s ní pracovala epocha pseudogotického období v 19. století, na uměleckou zručnost a malířskou zkušenost. Portréty budou doplněny „globální časovou osu“ se všemi královskými pobyty ve Vlašském dvoře včetně návštěv Jana Lucemburského, Karla IV. a Jiřího z Poděbrad, až po poslední krátkou panovnickou návštěvu Ferdinanda I. v únoru 1527 provázaným rodokmenem, graficky inspirovaným středověkými iluminacemi.

Ve čtyřech následujících komnatách královského paláce, poznamenaných estetikou z doby přestavby v 19. století, se uskuteční zážitková interaktivní hra s reflexí gotiky. Bude prezentována jako autentická rekonstrukce, připravená jakoby pro právě natáčený hraný historický dokument. V interiéru budou vestavěny fragmenty filmových kulís s detaily mobiliářů a rekvizit, avšak budou konfrontovány s atributy, poukazujícími na skutečnost, že se zde natáčí film. Světelný park, monitor a židle režiséra, kostýmy, připravené k převlekům, mikrofon a reproduktor s dobovým hudebním doprovodem. Jakoby se návštěvník zde ocitl právě v okamžiku přerušení natáčení. Na monitoru běží filmová sekvence minulého záběru, natočená právě v těchto kulisách, ale i sestřih fragmentárních scén z filmů s tematikou českých králů (O. Vávra, Cech panen kutnohorských – pregéři, Jan Hus – scéna s Václavem IV., Jan Žižka – sekvence se Zikmundem, ...). Výtvarně budou jednotlivé místnosti pojednány tak, aby charakterizovaly proměny vizuální charakteristiky gotického období v návazných epochách panování těchto čtyř králů (převážně repliky středověkého tvarosloví, převzaté z autentických ikonografických pramenů – iluminací a maleb).

Ostatně předtáčky pro určité sekvence, které se promítly v předešlé expozici, budou právě v těchto kulisách realizovány. Například portréty králů, budou namalovány v kostýmech, které identifikujeme ve filmových sekvencích. Tyto kostýmy pak zde mohou být vystaveny coby raritní artefakty.

V každé místnosti bude na protějších volných stěnách instalována časová osa vztahující se k životu panovníka, mající dvě významové roviny: 1) životopisná data panovníka a 2) konkrétní události, spojené s pobytem/vztahem daného panovníka v/ke Kutné Hoře. Grafika na panelech se sešikmenými pultíky (panel – dění v Kutné Hoře, pultík – obecný životopis krále), vycházející z estetiky a tvarosloví středověkých iluminací, jež dovolí odlišení estetické charakteristiky jednotlivých středověkých epoch (ranná až pozdní gotika). Kompozičně bude časová osa doplněná autentickými detaily reálií (dokumentace významných staveb, klíčové písemné archiválie/kopie, zobrazení osobností a životních situací).

Návštěvník bude moci využít oné fiktivní „přestávky natáčení“ k osobnímu kontaktu s filmovými dekoracemi – sedne si na královský stolec a pořídí selfie, objeví svoji přítomnost v natáčené královské scéně (trikové klíčování do záběru v případě komnaty Zikmunda Lucemburského) podobně jako při dnu otevřených dveří barrandovských ateliérů. Takto pořízené snímky bude možné prohlížet nebo stáhnout na sociálních sítích Vlašského dvora.

VÁCLAV II. (místnost 205)

Řazení místností a směr prohlídky budou vycházet z historické posloupnosti: z audienční síně 202 projdou návštěvníci galerií portrétů a přes pavlač a vestibul před kaplí příběhy králů začínají v místnosti 205, která je věnována Václavu II. „Filmová kulisa“ představuje segment ranně gotické síně s náznaky patek a náběhy kleneb, dominuje zde psací pultík (klíčový bude filmový záběr detailu Václavovy ruky, podepisující nový horní zákoník *Ius regale montanorum*). Součástí místnosti je časová osa života a vlády Václava II.

V roce 1300 provedl král Václav II. rozsáhlé reformy, které se týkaly organizace, regulace a právního zajištění horního podnikání v českém království (*Ius regale montanorum* – Královské právo horníků) a podstatně proměnily rovněž tehdejší peněžní systém. V Kutné Hoře, která byla na konci 13. století producentem asi jedné třetiny veškerého evropského stříbra, byl v této souvislosti vybudován účelově založený objekt mincovny, až z pozdějších pramenů (1401) známý jako Vlašský dvůr, kde se soustředila dosud roztržštěná mincovní výroba. Panovník tak získal absolutní kontrolu nejen nad veškerou produkcí mincí (pražských grošů), ale i nad těžbou drahých kovů (stříbra a zlata). Tímto krokem si zajistil značný přísun financí, který mu umožnil realizovat jeho velkorysou a sebevědomou, zároveň ale i velmi nákladnou středoevropskou politiku (zisk polské koruny a uherské koruny pro svého syna Václava III.).

Téma: Mincovní reforma, vydání horního zákoníku a založení Vlašského dvora

Námět: Václavova okázalá reprezentace (královská korunovace v červnu 1297) a velkorysá domácí i zahraniční politika (završená ziskem polské koruny a uherské koruny pro Václava III.) vyžadovaly obrovské finanční výdaje, přičemž odliv prostředků způsobovala i nedostatečná organizace těžby surovin a peněžního oběhu ve státě. Situace nutně volala po reformě. Posledním impulsem ke změně byly nálezy bohatých stříbrorudných ložisek v oblasti dnešní Kutné Hory. Po četných konzultacích se zahraničními, zejména italskými odborníky král přikročil k vydání horního zákoníku (*Ius regale montanorum*), jemuž těsně předcházela velkolepá mincovní reforma. Tou bylo v roce 1300 do oběhu uvedeno nové platidlo, pražský groš, které se stalo dalším nástrojem Václavovy sebeprezentace a zároveň základem peněžního systému na několik příštích staletí. Král tak získal pod absolutní kontrolu jak těžbu drahých kovů, tak mincovnictví, jež bylo centralizováno v nově vybudovaném účelovém objektu Vlašského dvora.

Synopse scénáře pro natáčenou sekvenci:

Václav II. rokuje s vlašskými rádci Orvietem, Rinierim, Arpadem a Cinem o reformě, ti mu ukazují v detailu francouzský Tourský groš jako vzor budoucího Pražského groše, Orvieta Václavovi podává svazek Ius Regale Montanorum, který Václav schvaluje.

Historický nástin pro časovou osu:

Václav II. (1283-1305) se ujímá královské vlády jako dvanáctiletý. Po smrti Václava otce Přemysla II. Otakara na Moravském poli v roce 1278 byly české země rozděleny mezi několik zájemců, z nichž Čechy

dostal Václavův poručník braniborský markrabí Ota V. Dlouhý. Rakouské a alpské země (Štýrsko) převzal již dříve syn Rudolfa Habsburského Albrecht. Hlavní konflikt zájmů ovšem způsobilo přidělení opavského vévodství královně-vdově a nevlastní matce následníka trůnu Kunhutě Uherské. Období „zlých let“ 1278-1283 bylo dobou bezvládí, jež vyvolalo domácí válku, neboť Ota v zemi nepobýval a korunního prince držel u sebe v zajetí, nejprve na Bezdězu, posléze v Braniborsku. Kritickou situaci, vyhrocenou i vlivem neúrody a následného hladomoru, se pokoušely řešit ve svůj prospěch různé šlechtické skupiny, z nichž nejaktivnější a nejschopnější byl Záviš z Falkenštejna z jihočeského rodu Vítkovců, nový životní partner královny-vdovy Kunhuty. Když se jim v roce 1283 podařilo vykoupit mladého Václava z braniborského zajetí, bylo to za cenu značných finančních obětí. Není proto divu, že po Václavově návratu do Prahy zaujala přední místa u královského dvora mocenská klika kolem Záviše a Kunhuty, jež praktikovala protihabsburskou říšskou politiku ve snaze obnovit územní rozsah státu z doby Přemysla II. Otakara (šlo zejm. o rakouské a alpské země). Smrtí královny (1285) a účelovým politickým odstavením Záviše, dovršeným jeho popravou (1290), získala u dvora větší vliv jiná část šlechty a také mladá královna Guta Habsburská (s Václavem oddána v lednu 1285 v Chebu), jež sledovala vlastní rodinnou politiku. Po Falkenštejnově pádu uzavřel Václav smír s římským králem Adolfem Nasavským a posléze i s protikrálem Albrechtem Habsburským, opustil plány na obnovu alpské expanze a v mezinárodní politice se za souhlasu Habsburka přeorientoval na Slezsko a Polsko, kde vládnoucí piastovská dynastie procházela složitou krizí. Do situace, kdy se různé síly snažily zvrátit štěpení dříve jednotné monarchie na jednotlivé údíly, vstoupil i český král, který v průběhu 90. let 13. století získal pod svou lenní svrchovanost Krakovsko a další slezská a polská území. V červnu 1297 se v Praze uskutečnila několikrát odkládaná královská korunovace Václava II. a jeho manželky Guty, mimořádná slavnost, na niž byly vynaloženy ohromné finanční prostředky. Václav tuto událost pojal jako okázalou manifestaci své moci a bohatství, jíž pochopitelně sledoval politické cíle. Vývoj směřující k získání polské koruny vyvrcholil v srpnu 1300, kdy se Václav podruhé oženil s Eliškou Rejčkou/Richenzou (Guta Habsburská zemřela krátce po korunovaci, 18. 6. 1297), jedinou dcerou krále Přemyslava Velkopolského, načež mu malopolská šlechta za souhlasu hnězdenského arcibiskupství nabídla polskou korunu. Václav nabídku přijal, své rozhodnutí podpořil vojenským tažením a završil korunovaci v hnězdenské katedrále. Vytvoření česko-polské unie bylo nejúspěšnějším Václavovým vladařským počinem, ovšem neukojilo panovníkovy zahraničněpolitické ambice. Po zisku polské koruny obrátil svůj zájem do Uher, kde se jednalo o osud arpádovského dědictví. Ze všech adeptů (mezi nimi byli i rakouští Habsburkové) imponoval většině uherských magnátů nejvíce Václav II., v čemž opět hrálo roli jeho sebevědomé a finančně velkorysé vystupování na mezinárodní scéně. Došlo k dynastickému zasnoubení Václavova syna a dědice trůnu Václava (III.) s dcerou uherského krále Ondřeje III. Alžbětou, roku 1301 pak mladý Přemyslovec přijal uherskou korunu. Tato uherská mise však skončila pro českou stranu katastrofou. Pozice mladistvého panovníka v Uhrách se rychle hroutila, v roce 1304 se zde ocitl v ohrožení života, takže odtud musel prchnout za vydatné vojenské podpory svého otce Václava II. Události zkomplikovaly i vztah Čech a říše a v důsledku toho se český stát ocitl v mezinárodní izolaci. V říjnu 1304 musel dokonce čelit tažení Albrechta Habsburského, který byl dosud podporovatelem českého krále. Útoky bylo zamezeno s podporou české šlechty i měst, především Kutné Hory, jež – zůstávajíc věrna Václavovi – nejenže Albrechtovi neotevřela brány a nevydala své stříbrné bohatství, ale dokonce záškodnickou akcí způsobila ztráty na útočnickově straně (podle Zbraslavské kroniky horníci otrávil struskou potok, z něhož pilo Habsburkovo vojsko). Mírová jednání na jaře 1305 přerušila Václavova choroba (tuberkulóza) a následná smrt ve věku necelých 34 let (21. 6. 1305). Pro české země to znamenalo ztrátu jednoho z nejschopnějších vládců v historii. Dědic trůnu Václav III. (1305-1306) se ujal vlády v kritické situaci, způsobené zejména mezinárodním tlakem, jejíž

řešení komplikovaly dluhy, které byly součástí imponujícího odkazu jeho otce. Přitom za vlády schopného hospodáře Václava II. prošly Čechy ekonomickou transformací a zaznamenaly nebývalý hospodářský růst, podpořený zejména objevením mimořádně bohatých ložisek stříbrné rudy v oblasti mezi Kolínem a Čáslaví (částečně na pozemcích patřících cisterciáckému klášteru v Sedlci), kde přímo u štol vyrostlo na zelené louce horní město Kutná Hora, které se na přelomu 13. a 14. století podílelo na celoevropské produkci stříbra asi třetinovým podílem (někde se uvádí až 40 %) a domácí produkci pokrývalo asi z 90 %. S tím souviselo i Václavovo „životní dílo“ – mincovní reforma v roce 1300, spojená s ražbou nové, kvalitní stříbrné mince, pražského groše, který se po zahájení ražby v červnu téhož roku téměř okamžitě stal uznávanou evropskou měnou a v oběhu se udržel stovky let (měl být mincí „věčnou“ a ve skutečnosti se pražské groše v Kutné Hoře razily až do roku 1549, stále s tímž vzhledem, jen s měnicími se jmény panovníků). Výtvarným i technickým vzorem pražskému groši, pro nějž byla stanovena hmotnost 3,95 g, byl tzv. groš tourský, ražený od roku 1266 ve městě Tours francouzským králem Ludvíkem IX. Současně byly raženy i drobné mince, zvané parvi, které byly ke groši v poměru 12:1. Mincovní reforma dále ve stručnosti rušila platby v neraženém stříbře (byla zavedena jeho povinná směna za raženou minci) a ukončila dosavadní oběh feniků, denárů a především brakteátů, jejichž proměnlivá hodnota byla hlavní příčinou kolabujícího finančnictví. Zároveň s mincovní reformou vrcholily práce na přípravě nového horního zákoníku *Ius regale montanorum* (Královské právo horníků), který dal organizaci, regulaci a právní zajištění dosud převážně živelnému hornímu podnikání v Čechách a na Moravě a nahradil zastaralé horní právo jihlavské. Ačkoliv kodifikace navenek směřovala výslovně ke kutnohorským provozům, stala se závaznou pro veškerou těžbu a zpracování drahých kovů v celém království („horníkom svým všechnem po královstvie českém“), kde byla aplikována po řadu staletí a nadto posloužila jako základ horního zákonodárství i v dalších zemích. Kutná Hora se nicméně stala centrem produkce a zpracování stříbra, neboť sem, přímo na dosah mimořádně bohatých zdrojů suroviny, byla soustředěna veškerá mincovní výroba, dosud probíhající rozptýleně v regionálních mincovnách v asi 17 městech (mj. Brno, Cheb, Jihlava, Kadaň, Kladsko, Klatovy, Most, Olomouc, Opava, Písek, Plzeň, Praha, Žitava). Centrální kutnohorská mincovna, nově vybudovaný účelový objekt, který se následně začal nazývat Vlašským dvorem (první doklad až 1401), byla vybavena tzv. šmitnami („fabrica monetaria“), jež byly vyhrazeny jednotlivým zrušeným mincovnám, a to patrně z toho důvodu, aby zůstala zachována stará městská a podnikatelská práva, podíly a závazky. Panovník tak získal absolutní kontrolu nejen nad veškerou produkcí mincí (pražských grošů), ale i nad těžbou drahých kovů (stříbra a zlata). Tímto krokem si zajistil značný přísun financí, který mu umožnil realizovat jeho velkorysou a sebevědomou, zároveň ale i velmi nákladnou středoevropskou politiku. Důležité je také zmínit, že k přípravě mincovní reformy i horního zákoníku povolal Václav II. italské odborníky se zkušenostmi z Francie, kde krátce předtím pracovali na podobném úkolu pro krále Filipa IV. Sličného (1285-1314). V případě mincovní reformy se jednalo o tři peněžní specialisty z Florencie Rinieriho, Aparda Donatiho a Cyna Lombarda. Sestavením horního zákoníku byl zřejmě pověřen z Říma povolán zkušený italský profesor obojího práva Gozzo z Orvieto, na konkrétním znění se ale zřejmě podíleli také domácí báňští odborníci a do textace promlouval i sám král Václav. Reforma francouzských státních financí, na níž se podíleli přední odborníci a praktici své doby, často cizinci, nebyla zdaleka jediným styčným bodem vlád obou čelných evropských panovníků, u nichž jsou doloženy časté kontakty. Podobně jako Filipovi i Václavovi byli k dispozici zkušení právníci, političtí rádcové a diplomaté (např. míšeňský biskup Bernard z Kamence, ale zejm. basilejský biskup Petr z Aspeltu), kteří spoluutvářeli domácí i zahraniční politiku výrazněji než tradiční šlechta. Reorganizací základních pilířů státní správy včetně správy finanční oba docílili výrazné centralizace moci. Tento nadějný rozběh přemyslovské

politiky přerušila nejprve předčasná smrt Václava II., aby ji následně definitivně ukončila vražda bezdětného nástupce trůnu Václava III. 4. 8. 1306 v Olomouci.

Literatura: Vaníček 2002; Charvátová 2007; táž 2008; Sommer – Třeštík – Žemlička ed. 2009; Žemlička 2014; Jan 2015; Žemlička 2017

VÁCLAV IV. (místnost 218)

Návštěvníci pokračují obnoveným průchodem do místnosti 218, věnované Václavu IV. Tato místnost je ze všech čtyř nejreprezentativnější, proto natáčená sekvence zabírá krále v mimopražské rezidenci v roce 1386, kdy plánuje přestavbu výroby mincí na královské sídlo. Kulisa pro „natáčení“ znázorňuje interiér středověkého sálu, inspirovaný dobou vlády Václava IV. Král stojí nad stolem, nad modelem Vlašského dvora (podobně jako jsou zobrazováni donátoři či zakladatelé významných staveb ve středověku) a vysvětluje záměr přestavby. Na jihovýchodní stěně této místnosti je zakresleno časové schéma vybraného období působení Václava IV. V Kutné Hoře, aby v následující místnosti 217 byla na severozápadní stěně místnosti podobná časová osa věnována králi Zikmundovi.

Téma: **Přestavba Vlašského dvora z mincovny na královskou rezidenci s kaplí**

Námět: Po silné panovnické vládě Karla IV. nastupuje na trůn za složité domácí i zahraničněpolitické situace ve srovnání s otcem nepříliš ambiciózní, byť již jako nástupce trůnu za Karlovy vlády všemožně protěžovaný vladař, Václav IV. Situace využili nejen zahraniční odpůrci českého krále na říšském trůně, ale i domácí šlechta, jež ve slabém panovníkovi viděla příležitost k posílení svého vlivu. Tento vzájemný antagonismus vedl Václava k přibližování se jinému elementu středověké společnosti, který stál v opozici tradiční šlechtě, k měšťanům. Odrazem oboustranně výhodného vztahu bylo i budování královských rezidencí ve městech, které se vedle několika královských hradů staly Václavovými oblíbenými místy, kde se skrýval před řešením komplikovaných politických otázek. Na jednu z takových městských rezidencí byl na Václavův pokyn na přelomu 80. a 90. let 14. století přebudován Vlašský dvůr, využívaný dosud výhradně jako výrobní areál – centrální královská mincovna. Jeho význam v soustavě Václavových rezidencí dokládá vedle četných pobytů také velkolepě vybudovaná hradní kaple (zasvěcená svatému Václavu), která představuje výjimečný architektonický doklad václavovské doby. V roce 1394 se dokonce Vlašský dvůr objevil na seznamu předních královských hradů, jejichž vydáním podmiňovala odbojná šlechta Václavovo propuštění z prvního zajetí. Náročně pojatá stavba se na příštích sto let měla stát jednou z nejvyhledávanějších rezidencí v zemi a dnes jediným dochovaným hmotným dokladem Václavovy záliby v městských palácích, byť značně poznamenaným pozdějšími přestavbami.

Synopse scénáře pro natáčení sekvencí:

Václav IV. odchází z místnosti s arkýřem, prochází kulatým schodištěm. Stříhem se ocitáme v dolní kapli. Zde se zastaví u stojánku se středověkým modelem VD a rozhlíží se, jak by to tu přestavěl.

Historický nástin pro časovou osu:

Složitá nástupnická otázka po smrti římského císaře a českého krále Karla IV. (29. 11. 1378 v Praze) představovala pro jeho potomky, navzdory propracované Karlově říšské i dynastické politice, značný problém. Karel se nerozhodl přenést dědictví jako celek na jediného následníka, ale rozdělil jej mezi více adeptů. Z nich nejstarší syn Václav byl již v roce 1363 přijat ve svých dvou (!) letech jako český král

a korunován. Mladší syn a nevlastní Václavův bratr Zikmund, narozený Karlově poslední manželce Alžbětě Pomořanské, získal Braniborsko, které později (1415) prodal. Nejmladší syn Jan dostal Zhořelecko. K tomu ještě Karlův nevlastní bratr Václav spravoval kolébku rodu, Lucembursko, které po jeho smrti (1383) zdědil prvorozený syn Václav. Ten měl mít zároveň nad celým dědictvím postavení seniora, ale rozdrobení rodové domény jeho pozici znesnadňovalo a zároveň jej oslabovalo i jako římského krále (císaře). Karel ještě za svého života stihl vyjednat synovu říšskou volbu a královskou korunovaci v Cáchách (1376), dovést jej k císařské korunovaci se mu však již nepodařilo. Další třetí plochou byla Morava, ovládaná pobočnou dynastickou linií Lucemburků (synové Karlova bratra Jana Jindřicha Jošt a Prokop), jejíž ambice šly často proti Václavovým zájmům. Ačkoliv Václav přebíral konsolidované a relativně vzkvétající dominium a jeho další politická kariéra byla již z dob Karla IV. mnohonásobně pojištěna, objektivní okolnosti na domácí i zahraniční scéně tuto zdánlivě snadnou pozici výrazně narušovaly. Hned v prvních okamžicích své vlády musel Václav IV. (1378-1419) čelit několika nepříznivým trendům, jako bylo papežské schizma (tzv. velké západní schizma, 1378), jež výrazně poznamenalo nejen církev, ale s ní i celou středověkou společnost, která se ocitla v situaci, kdy svět, stojící na jednotě církve, přestal existovat. V důsledku schizmatu musel Václav IV. odložit římskou jízdu, což hned v počátku jeho vlády silně podkopalo panovníkovu mezinárodní autoritu. Navíc byl osobnostně jiného založení než průrazný Karel IV., pokračování jehož politiky Evropa očekávala. Namísto toho před ní vystoupil ostýchavý a váhavý Václav, u něž bylo záhy zjevné, že navzdory všemožné péči svého otce neoplývá charakterovými ani vladařskými předpoklady k realizaci jasné politiky v otce nastaveném kurzu. Opatrnické postoje v otázce „pravého“ papežství budily na mezinárodní scéně rozpaky a zavlekly ho do konfliktů s církevními autoritami doma (pražský arcibiskup Jan z Jenštejna) i za hranicemi. V důsledku toho se zhroutila domácí politická rovnováha, budovaná dlouhodobě a komplikovaně Václavovým otcem, král ztratil podporu oddaných duchovních, za něž se mu ovšem nikdy nepodařilo najít plnohodnotnou náhradu. Vůči vysoké šlechtě choval neskrývanou nedůvěru, jeho podporovatelé z řad nižší šlechty a měšťanstva se dříve či později začali projevovat jako přízemní prospěcháři. Král žil v nejistotě a před řešením naléhavých politických problémů často utíkal na svá oblíbená sídla v ústraní hlavního dění. Jednalo se jednak o místa, kde mohl realizovat svou loveckou vášeň, tedy hrady v křivoklátském polesí (Křivoklát, Karlštejn, ale zejména Žebrák a od konce 14. století jím nově vybudovaný Točnick), jednak o městské paláce, jež mu umožňovaly být nablízku životu měšťanského společenství (v roce 1385 Václav přesídlil z Pražského hradu na hranice Starého a Nového Města pražského do nově vybudovaného Králova dvora u pozdější Pražské brány, na sklonku století si nechal na Novém Městě postavit hrádek na Zderazi). A právě jedno takové sídlo si nechal vybudovat také v Kutné Hoře, kde mohl při své návštěvě zjara 1386, krátce před zahájením tažení do Uher na pomoc Zikmundovi, pozorovat čilý ruch v tamním technologickém objektu královské mincovny. Nevíme přesně, co přimělo Václava k rozhodnutí vložit do části výrobního areálu rezidenční funkci, patrně to ale byla jeho obliba městských paláců (srov. např. výše popsanou situaci v Praze, další opakované královské pobyty jsou doloženy v Písku, Českých Budějovicích, Berouně, Lokti či Plzni, kam chtěl dokonce roku 1391 přenést své sídlo) a možnost disponovat mincovnou jako královským majetkem. Zároveň je třeba říci, že Václav IV. byl prvním Lucemburkem, který dočasně sídlil v Kutné Hoře (během své vlády zde při sedmi pobytech strávil dohromady asi pět měsíců), zatímco jeho předchůdci upřednostňovali při příležitostných kontrolních návštěvách kutnohorských mincmistrů ubytování v nedalekém sedleckém klášteře. Konfliktní vztah Václava s představiteli domácí církve mohl být tedy významným důvodem k přestavbě Vlašského dvora na rezidenci. Rozhodujícím impulsem pak nepochybně byla právě návštěva Kutné Hory ve dnech 12. a 13. března 1386, což je první doložený pobyt Václava IV. zde. Po tomto datu byla zahájena rozsáhlá přestavba objektu, jehož součástí se

kromě rezidenčních prostor stala i královská kaple. Patrně s jejím dokončením souvisí zmínka o oltáři kaple v mincovním dvoře, obsažená v konfirmačních knihách k datu 15. října 1389. Královská kaple, náročné architektonické dílo, již tehdy byla nepochybně zasvěcena svatému Václavu. Stavební ruch (nejen) ve Vlašském dvoře se ovšem odehrával na pozadí prohlubující se krize na domácí politické scéně. Začátkem 90. let 14. století zašla situace v Čechách tak daleko, že se proti panovníkovi zformovala domácí šlechtická opozice, vedená sebevědomými Vítkovci (pány z Rožmberka a z Hradce), v níž byly zastoupeny i další přední šlechtické rody (páni z Rýzemberka, z Dubé, z Michalovic). Toto politické sdružení, tzv. panská jednota, nelezlo podporu u krále nevládního bratra uherského krále Zikmunda a bratrance moravského markraběte Jošta. U Václavových nejbližších je třeba konstatovat, že ve vztahu ke králi zaujímali velice kolísavá stanoviska podle toho, co považovali za účelné pro své úzké osobní zájmy, a na základě toho jej s vidinou zisku podporovali, nebo se naopak spojovali s jeho domácími i zahraničními oponenty. V květnu 1394 demonstrovala panská jednota s posvěcením i za účasti Jošta svou převahu Václavovým zajetím, internací v Českém Krumlově a posléze v rakouském Wildbergu a vydíráním. Cílem tohoto povážlivého kroku bylo uzurpovat si větší podíl na řízení země, tedy do značné míry návrat do doby Jana Lucemburského. V souvislosti s Kutnou Horou je důležité zmínit, že panská jednota si na králi nárokovala zástavu hradů Žebráku, Křivokláta, Karlštejna, Zvíkova a Kutné Hory včetně tamních stříbrných dolů. Výskyt Kutné Hory (tj. Vlašského dvora) ve výčtu předních královských hradů značí, že před rokem 1394 byla přestavba na rezidenci z podstatné části dokončena, i když stavební práce zde zřejmě pokračovaly déle. Král sám sem totiž poprvé znovu přijel až začátkem dubna 1400. Ačkoliv král byl ze zajetí panskou jednotou v létě 1394 zachráněn díky ozbrojenému zásahu mladšího bratra Jana Zhořeleckého, situace v zemi se prudce zhoršila. Šlechta, ocitající se v odboji proti Václavovi, krále odmítala respektovat a rozpoutala proti němu domácí válku, a to s podporou v zahraničí. Znovu členové panské jednoty Václava zajali v roce 1402 a až do příštího roku jej internovali ve Vídni, tentokrát již přímo pod vedením králova bratra Zikmunda, který stále hledal uplatnění v říši, a jeho spojenců z řad rakouských vévodů. Zikmundem zorganizovaná internace Václava IV. měla být trvalá a měla Zikmundovi umožnit zaujmout jeho místo v českém království. Václavovi se nicméně podařilo ze zajetí více než po roce a půl v listopadu 1403 uprchnout a znovu se ujmout vlády, dále ovšem oslabené. Před vídeňskou internací (od poloviny října 1401 do začátku ledna 1402, jednalo se o nejdelší Václavův pobyt v Kutné Hoře) i poté, co se mu podařilo uprchnout, Václav IV. pobýval ve Vlašském dvoře (trávil zde Vánoce roku 1403). V reakci na to Zikmund s uherským vojskem Kutnou Horu oblehl, ta ovšem raději vyplatila požadovanou finanční částku, než aby vydala krále Václava. Je nasnadě, že tyto události připravily české království o pozici evropské velmoci a Václava, ve věcech říšské politiky ostatně laxního až rezignovaného, o římský trůn. Na mezinárodním poli se orientoval spíše na Francii. V roce 1400 byl Václav z římského trůnu sesazen (tehdy také poprvé od přestavby Vlašského dvora přijíždí do Kutné Hory) a na jeho místo zvolen vzdorokrál Ruprecht Falcký z rodu Wittelsbachů. Tím ale krize v říši neskončila. Po smrti Ruprechta (1410) se o trůn hlásili hned tři Lucemburkové – Václav, který v sobě mezitím znovuobjevil velmocenské ambice, moravský markrabě Jošt a čím dál dravější Zikmund, pro nějž se tímto otevírala životní šance. K nástupu nelehké pozice, v níž se Václav IV. ocital na domácím i mezinárodním poli, je třeba dodat, že celou dobu jeho vlády provázely hospodářské potíže a devalvace stříbrné mince, významného dědictví přemyslovské éry. Ekonomickou a sociální situaci vyhroutil morové epidemie, které se po delším čase vrátily do Čech s nebývalou intenzitou (zejména velký mor roku 1380). Na to se vázaly další průvodní jevy jako nárůst kriminality, lapkovství, ale také vyhrcoené formy religiozity a činnost kriticky smýšlejících kazatelů a univerzitních mistrů, vinících z neutěšeného stavu společnosti církevní instituce. Jejich požadavky na zásah státu proti církvi a zejména na sekularizaci církevního majetku našly odezvu i u krále Václava

(nemluvě o přichylnosti reformním myšlenkám, kterou vykazovala Václavova manželka Žofie). Stoupenci reformních myšlenek (ovlivněných především učením Johna Wyclifa) se rekrutovali téměř bezvýhradně z českých univerzitních mistrů a studentů, zatímco jejich němečtí kolegové, politicky orientovaní na Řím, stáli v opozici a vinili Čechy z šíření bludů. Do vzájemné nevraživosti vstoupil Václav IV. chtěje si zajistit podporu alespoň ze strany univerzity a v lednu 1409 vydal známý Kutnohorský dekret, jímž změnil poměr hlasů mezi univerzitními národy v neprospěch cizinců. Ti v reakci na to opustili Prahu a jejich secese (zejména do Lipska) dosud prestižní, Karlem IV. založené vysoké učení dlouhodobě poškodila. Pozvolný pád Prahy, donedávna mocné a celoevropsky obdivované metropole českého království do provinčnosti byl završen. Vyvrcholení tragického závěru Václavovy vlády nastalo po upálení Jana Husa na koncilu v Kostnici 6. 7. 1415, po němž reformní hnutí v rozštěpené společnosti přerostlo v revoluční násilí a posléze otevřenou válku, která po příštích několika desetiletích decimovala celé Čechy. Toho již ovšem Václav IV., marně vyzývaný římskou kurií i králem Zikmundem, aby včas a důsledně vystoupil proti husitům, nebyl účasten. Představitelé radikální větve hnutí 30. července 1419 za podpory ozbrojených Pražanů násilně obsadili novoměstskou radnici, povraždili protireformní konšely (tzv. první pražská defenestrace) a vyzvali ke drancování církevních majetků. V reakci na zprávu o vývoji v Praze stihl ani ne šedesátiletého Václava IV., dlícího v kritických dnech na dohled od Prahy na Novém Hradě u Kunratic, kam se uchýloval od roku 1412 nejčastěji, záchvat nekontrolovatelného afektu, v jehož důsledku 16. 8. 1419 zemřel. Ve Vlašském dvoře naposledy pobýval od března do května 1419.

Literatura: *Spěváček 1986; Čornej 2000; Kavka 2001; Bobková – (Bartlová) 2003; Hlaváček 2008; Šmahel – Bobková ed. 2012; Záruba 2013; týž 2015*

ZIKMUND LUCEMBURSKÝ (místopisnost 217):

V jednom časovém okamžiku je zeď provrtána naskrz a je vidět jako kukátkem z jedné místnosti do druhé. To přesně v časovém bodě, kdy se královští bratři setkali/nebo mohli setkat – detail, který bude důležitým prvkem v prohlídkové trase starších žáků. Představen bude příběh krátkého Zikmundova pobytu ve Vlašském dvoře v letech 1420-1421, který je jedinou delší přítomností krále v zemi zmítané husitskými válkami.

V konfiguraci filmařských atributů bude kromě kamery, štenđu s reflektorem, režiséřského monitoru a křesílka též stojan s pláštěm a kožíšinou čepicí (ze známého vyobrazení Zikmunda, Pisanello, Kunsthistorisches Museum, Emperor Sigismund). Čepici si budou moci návštěvníci vyzkoušet a vyfotografovat se v ní.

Téma: Katolická Kutná Hora jako dočasné sídelní město rozštěpeného království

Námět: V předvečer vypuknutí husitské revoluce umírá král Václav IV. a vlády nad českými zeměmi se má ujmout jeho bratr Zikmund Lucemburský, dosud král uherský sídlící v Budíně, věrný stoupenec protireformní strany. Praha se mezitím stává výspou husitství a poté, co je Zikmundovi v roce 1420 zabráněno ve vstupu do metropole království, hledá útočiště v Kutné Hoře, která vlivem převážně německého patriciátu zůstává v počáteční fázi revoluce oporou katolické strany a od července do prosince 1420 a krátce i v listopadu 1421 je Zikmundovým sídlem. Po změně situace, kdy se Kutná Hora nejprve v květnu 1421 vzdala Pražanům (husitům) a poté byla obležena Žižkovými oddíly, prchají začátkem ledna 1422 z města nejen němečtí obyvatelé, ale po neúspěšné vojenské akci i samotný Zikmund zanechává za sebou Kutnou Horu v plamenech (Zikmundův úmysl založit požár nebyl

prokázán, zmiňují se o něm ovšem Staré letopisy české). Spor husitství a katolictví je alegoricky vylíčen ve veršovaném propagandistickém díle Hádání Prahy s Kutnou Horou, které je součástí tzv. Budyšínského rukopisu (asi 1420), souboru polemických básnických skladeb namířených proti Zikmundu Lucemburskému.

Synopse scénáře pro natáčenou sekvenci:

Zikmund ujíždí na koni z hořící Kutné Hory – klíčovaný záběr z green screenu. Ukázka v projekci je dvojdílná – záběr Zikmunda na trenažéru se sedlem + doklíčovaný kůň v krajině a v pozadí hořící město.

Historický nástin pro časovou osu:

Úměrně tomu, jak klesala reálná moc a prestiž Václava IV., dral se do popředí čím dál ctižádostivější králův mladší nevlastní bratr (syn Karla IV. a Alžběty Pomořanské) Zikmund. Na rozdíl od komplikovaného Václava Zikmund vykazoval od raného mládí (narodil se 14. 2. 1368) všechny lucemburské vladařské kvality a povahové rysy – byl talentovaným diplomatem, prohnáným intrikánem, měl široký rozhled, dovedl obratně formulovat vlastní program a poté jej naplňovat, při tom všem byl zároveň politickým pragmatikem, který uměl těžit z příznivé politické situace a naopak se stáhnout v případě nepřízně. V mládí se mu dostalo skvělého vzdělání od italských humanistů se zaměřením na jazyky a právo, vychovatelé kladli důraz též na rozvoj jeho fyzických schopností, jisté rezervy měl naopak ve vojevůdcovství. Karel IV. vyjednal začátkem roku 1372 dohodu o zasnoubení Zikmunda s anjouovskou princeznou Marií a vstoupil do jednání s polskými a uherskými stavy, čímž pro Lucemburky otevřel cestu k získání uherské a polské koruny (obě byly v letech 1370-1382 spojeny v ruku Ludvíka z Anjou, dědice posledního Piastovce Kazimíra III. a zároveň syna uherského krále Karla Roberta). Poprvé se Zikmund ocitl na dějinném jevišti 9. 7. 1376, když jako osmiletý chlapec, obdařený již funkcí braniborského kurfiřta, nesl při cášské korunovaci patnáctiletého nevlastního bratra Václava římským králem říšský meč. Na jaře 1379 pak v Trnavě proběhly zasnuby Zikmunda s Marií Uherskou, nejstarší dcerou Ludvíka z Anjou. Zisk uherské koruny tak byl víceméně zajištěn (lucemburský princ od té doby pobýval na uherském dvoře, aby uvykl místním poměrům), plánům na obsazení polského trůnu se ovšem postavila část polské šlechty, která přiměla Ludvíkovu dceru Hedviku v roce 1386 ke sňatku s litevským knížetem Jagiellem (teprve před svatbou přijal křesťanství), který jako král Vladislav spojil Polsko s Litvou do unie a založil dynastii, která v 15. století usedla i na český trůn. Zápas o polskou korunu zároveň odvedl Zikmunda od událostí v Uhrách, čehož využila tamní opozice – profrancouzsky orientovaná uherská šlechta. Její kandidát, neapolský Anjouovec Karel, však podlehl v únoru 1386 atentátu, což uvolnilo cestu Zikmundovi. Za dramatických okolností a s podporou svého bratra, českého krále Václava IV., a moravských bratranců Jošta a Prokopa převzal vojenskou cestou kontrolu nad většinou Uher, vynutil si sňatek s královnou Marií (korunována v srpnu 1382) a 31. března 1387 byl ve Stoličném Bělehradě korunován uherským králem. Převzetím uherského trůnu, jež bylo silně poznamenáno uherskou realitou a ambicemi rodícího se stavovství, byl Zikmund zároveň vystaven turecké expanzi, již se musel nutně bránit. První protiturecké tažení podnikl Zikmund v roce 1392, kdy vpadl do Valašska a dobyl a opevnil Malý Nikopol na Dunaji. Zisky však nebyly trvalé. Na konci září 1396 utrpěl v bitvě u Nikopole, kde stál v čele uherské armády v rámci početných vojsk křesťanské ligy, drtivou porážku, která otřásla jeho sebedůvěrou a dovedla jej k rezignovanému postoji vůči osmanským výbojům, čímž došlo k dalšímu oslabení jeho pozice v Uhrách. Zikmundův zahraniční zájem se poté přeorientoval na západ – začal vstupovat do dění v říši a v Čechách, kde podporoval panskou jednotu proti králi Václavovi. Po roce 1399 také obnovil svou polskou kandidaturu. Na jaře 1401 padl

do zajetí opozičních uherských magnátů, nespokojených s obratem královny politiky, a propuštěn byl teprve v říjnu téhož roku, opět po vydatné pomoci Jošta, Prokopa a také Václava IV., jehož „na oplátku“ neváhal nechat internovat ve Vídni (poté, co byl v srpnu 1400 zbaven římské královské koruny) a na začátku března 1402 se s podporou části české vysoké šlechty chopil jako gubernátor českého království výkonu vlády namísto svého bratra. Jeho dočasné zaneprázdněnosti v českém království opět využila Zikmundova opozice v Uhrách, kde byl 5. 8. 1403 po vojenské intervenci korunován neapolský král Ladislav. Zikmund tomuto nebezpečí čelil spojenectvím s Habsburky, s nimiž (konkrétně s vévodou Albrechtem IV.) uzavřel již v září 1402 v Prešpurku smlouvu o habsburském nástupnictví v Uhrách v případě, zůstane-li Zikmund bezdětný (jeho choť Marie tragicky zemřela i s předčasně narozeným dítětem v květnu 1395). Po této krizi, již se mu podařilo zažehnat díky věrným přívržencům v říjnu 1403, přistoupil v Uhrách k rozsáhlým reformám, mj. správní a soudní reorganizaci a také rozvoji těžby drahých kovů a mincovní reformě (uherský zlatý dukát), jimiž chtěl z ekonomicky prosperujícího státu vytvořit štít proti turecké expanzi a zároveň stabilní mocnost. Toho mohl docílit jedině rovnováhou politické moci mezi panovníkem a stavy, především vysokou šlechtou, jejíž vliv se snažil vyvážit vstřícnou politikou vůči městům. Zasáhl rovněž do církevní sféry, když jednoznačně zdůraznil nadřazenost světské moci nad duchovní. Obnovu důvěry mezi panovníkem a magnáty formálně stvrdil Zikmundův sňatek s Barborou, dcerou někdejšího opozičníka Heřmana Celského, v roce 1405. Dále pak pokračoval v politických aktivitách na severozápad od Uher – podpořil řád německých rytířů, který ovšem utrpěl 15. 7. 1410 u Grunwaldu porážku od Vladislava Jagellonského a Vitolda Litevského. Poté se Zikmund svých polských aspirací nadobro vzdal. Svou jedinou dceru Alžbětu zasnoubil s rakouským vévodou Albrechtem V. a toto habsbursko-lucemburské spojenectví se stalo základem jeho nové dynastické politiky (a předznamenalo vznik podunajské monarchie rakouských Habsburků v 16. století). V Uhrách se mu soustředěným tlakem podařilo rozložit opozici magnátů, jejichž předáky získal na svou stranu (12. prosince 1408 založil Dračí řád) a ti mu zajišťovali potřebné zázemí pro boj o římskou korunu. Zikmund využil nepřehlednou situaci v říši po smrti Ruprechta Falckého (18. 5. 1410), kdy rozdělení kurfiřti zvolili jednak moravského markrabího Jošta, jednak i uherského krále Zikmunda, který na svém zvolení – navzdory jeho ústavní neplatnosti – trval. Po Joštově nenadálé smrti (18. 1. 1411) se 21. 7. 1411 nechal zvolit znovu a jednomyslně. Jako čerstvý římský král se Zikmund Lucemburský zasloužil o svolání (30. 10. 1413) obecného církevního koncilu do Kostnice, kde měly být nadobro vyřešeny zmatky kolem papežského schizmatu. Jednání koncilu byla zahájena 1. 11. 1414, tou dobou ovšem Zikmund pobýval v Cáchách, kde 8. 11. 1414 proběhla jeho korunovace římským králem. Hlavně zásluhou koncilu byla odstraněna nejtěžší krize v římskokatolické církvi do doby reformace (namísto tří dosavadních papežů byl 11. 11. 1417 zvolen jediný papež Martin V., koncil trval do dubna 1418). Zároveň však kostnický koncil těžce poznamenal situaci v českém království, za jehož budoucího panovníka byl Zikmund – vzhledem k bezdětnosti jeho stárnoucího bratra Václava – předurčen. Na Zikmundovo pozvání do Kostnice odcestoval i nejhlasitější církevní reformátor, univerzitní mistr Jan Hus, aby zde před koncilem obhájl své učení. Koncil k němu však od počátku přistupoval jako ke kacíři a jako takového jej nechal 6. 7. 1415 odsvětit a upálit na hranici. Po smrti Václava IV. (16. 8. 1419) nastalo v Čechách bezkráloví a na pozadí neustávajícího plenění, vyvolaného pražskou defenestrací (30. 7. 1419), jednali zástupci stavů v Brně se Zikmundem o jeho nástupnictví, načež zástupci české a moravské nobility i husitské Prahy přijali na sklonku prosince 1419 Zikmunda za českého krále. Moravskými stavy byl také uznán jako nový markrabí (úřad předal roku 1423 svému zeti Albrechtu V. Habsburskému). Nehodlal ovšem respektovat politické požadavky husitské Prahy a rozhodl se ji kombinací diplomatického tlaku a vojenské hrozby přimět ke kapitulaci. Na jaře (17. 3.) 1420 vyhlásil proti husitům, kteří od něj vyžadovali potvrzení tzv. čtyř pražských artikulů, křížové tažení. To přimělo

k odporu nejen Prahu, ale i dosud loajální část vyšší katolické šlechty. Manifesty z dubna 1420 proklamovaly, že Zikmund byl sice přijat jako český král, ale nikoliv zvolen a korunován. Pokus o odříznutí pravobřežní Prahy (aby mohla být donucena ke kapitulaci) za Zikmundovy osobní účasti skončil díky husitské obraně hory Vítkova neúspěšně. Zikmund se sice nechal 28. 7. 1420 ve svatovítské katedrále korunovat českým králem, toto symbolické gesto však husitská politická reprezentace odmítla a nakonec začátkem června 1421 prohlásila oficiálně na sněmu v Čáslavi akt za neplatný. Interregnum tak pokračovalo, navíc Zikmund utrpěl 1. 11. 1420 před Vyšehradem další vojenskou porážku, po níž byl vytlačen z pražského souměstí. Dočasnou rezidenci se mu stal Vlašský dvůr v Kutné Hoře, druhém nejlidnatějším městě po Praze, kde pobýval už od 13. května 1420, kdy zde naposledy před bitvou na Vítkově neúspěšně jednal s Pražany. V Kutné Hoře pak Zikmund pobýval od července do prosince 1420 a znovu pak krátce v listopadu 1421, přičemž kutnohorské stříbro mu sloužilo k vyplácení žoldnéřského vojska. Druhé křížové tažení, zahájené na podzim 1421, bylo završeno Zikmundovým nezdarem v bitvě u Německého Brodu a Kutné Hory v lednu 1422, odkud 6. 1. prchl poté, co ve městě vznikl – údajně Zikmundovým přičiněním – požár. Se Zikmundem a jeho dvorem město opustili také poslední katoličtí obyvatelé. Po tomto neúspěchu vzdal úsilí vyřešit husitskou otázku v Čechách vojensky a následujících kruciat se již neúčastnil. Další říšská intervence byla zastavena v červnu 1426 u Ústí nad Labem, následující, již pátá kruciáta skončila pro katolickou stranu neslavně 14. 8. 1431 u Domažlic. Na jaře 1431 začal i se Zikmundovým souhlasem zasedat koncil v Basileji, v rámci nějž se přední diplomat kardinál Cesarini přimlouval za kompromisní řešení situace v Čechách (vojenské řešení vzdal i po osobní zkušenosti od Domažlic). Oporu našel v Zikmundu Lucemburském. Stárnoucí státník, poslední svého rodu, odrazil koalici říšských kurfiřtů, kteří jej roku 1424 chtěli sesadit, roku 1431 získal lombardskou korunu a 31. 5. 1433 i korunu císařskou. Měl tedy zájem na jednání s domácími nepřáteli, zvláště v situaci, kdy si mohl být jistý podporou nejen domácích katolíků, ale i některých umírněných husitů, kteří usilovali o zklidnění poměrů v zemi. Mírové rozmluvy proběhly na jaře 1432 v Chebu a jejich výsledkem bylo bezprecedentní ujednání zvané Soudce chebský, tedy oboustranně odsouhlasená pravidla pro jednání o čtyřech artikulech na basilejském koncilu. Dne 30. 5. 1434 porazili umírnění husité spojení s katolíky v bitvě u Lipan stále ještě radikální husitská polní vojska, čímž byla otevřena cesta ke konečné dohodě. Dne 5. 7. 1436 skončilo v Jihlavě zdoluhavé vyjednávání husitů s koncilem a císařem Zikmundem slavnostním vyhlášením tzv. kompaktát, tedy nového typu dohody mezi státem a církví, jež legalizovala dvojvěří. Tuto situaci nakonec akceptoval i Zikmund stejně jako musel přijmout majetkové přesuny, které husitství přineslo, i strukturální změny zemských úřadů a sněmu, do nějž se propracovala husitská města, a naopak zastoupení ztratil duchovní stav. Respektoval také volbu Jana Rokycany pražským arcibiskupem v roce 1435. Většina husitských předáků na oplátku v srpnu 1436 akceptovala 16 let starou Zikmundovu korunovaci, takže mohl konečně 23. srpna 1436 vjet do rozjásané Prahy. Úplný klid v zemi však nenastal, např. na hrádku Sion vzdoroval poslední husitský hejtman Jan Roháč z Dubé, kterého Zikmund prohlásil za zemského škůdce, nechal uvěznit a popravit (9. 9. 1437). O dva měsíce později opustil těžce nemocný Zikmund Prahu naposledy. Cestou do Rakous a Uher císař 9. 12. 1437 ve Znojmě zemřel. Ještě předtím, 19. 3. 1437, vydal pro Kutnou Horu privilegium, jímž potvrdil smlouvu mezi „starými“ a „novými“ Horníky (tj. obyvateli Kutné Hory), přičemž obě uskupení si mohla ponechat svou víru a „staří“ Horníci si v lhůtě jednoho roku mohli požádat o navrácení majetku. V Kutné Hoře tak již v roce 1437 byly utvořeny podmínky pro náboženskou toleranci, jež našla definitivní vyjádření v kutnohorském míru roku 1485.

Literatura: Kavka 1998; Čornej 2000; Kavka 2001; Čornej 2008a; Borovský 2012; Šmahel – Bobková ed. 2012 **VLADISLAV JAGELLONSKÝ (místnost 216):**

Období krále Vladislava Jagellonského, spojené s Kutnou Horou, bude prezentováno v místnosti 216. Příběh bude vybudovaný na události zvolení Vladislava českým králem v roce 1490. Kulisy budou představovat fragment hradu, klíčová situace/záběr bude zpráva, sdělená Vladislavu, že se stal králem cizí země. V audiokomentáři záběru, který bude navozovat atmosféru hraného dokumentu, poběží informace o formě volby krále zemskými stavy.

Téma: Zemský sněm volí nového panovníka z cizí dynastie

Námět: České království se po husitských a poděbradských válkách ocitalo v krizi a bylo zatíženo dluhy, které po sobě zanechal zesnulý, utrakvisty prosazovaný král Jiří Poděbradský. Dynastickou politikou předchozích panovníků došlo ke sblížení s litevským velkoknížecím a polským královským rodem Jagellonců a jeden z nich, mladý syn polského krále Kazimíra IV. (mj. původního kandidáta katolické strany) jménem Vladislav, byl nyní částí domácí stavovské reprezentace vybrán za kompromisního nástupce trůnu s příslibem urovnání vztahů českého království na mezinárodní scéně (zejm. s papežem). Podmínkou, obsaženou ve Vladislavově volební kapitulaci, bylo také převzít splácení dluhů státní pokladny z dob vlády krále Jiřího. Pozice nového panovníka byla navíc komplikována rozštěpením stavovské obce, jejíž významné složky – část katolické šlechty a měst – střídavě podporovaly uherského krále a českého vzdorokrále Matyáše Korvína a jeho nároky na český trůn. Vladislav se tak sice stává na základě volby zemského sněmu, provedené v pondělí ráno 27. května 1491 ve Vlašském dvoře („na velikém pokoji nad preghauzem“), českým králem, což je v Polsku považováno za obrovský politický úspěch Jagellonců, ale jeho pozice v novém a do značné míry cizím a konfliktním prostředí byla hned od počátku velmi vratká (sněm svolaný k nelibosti Prahy do Kutné Hory měl ostatně původně zřejmě jen potvrdit olomouckou volbu Matyáše Korvína z roku 1469). V českém království přetrvávala více či méně latentní náboženská rozpolcenost (utrakvisté vs. katolíci) a zároveň se odehrával konflikt o politický a ekonomický vliv, v němž proti sobě stáli tradiční rivalové – šlechta a královská města. Vladislav je nucen lavírovat mezi jednotlivými stranami, tlumit jejich nároky a požadavky a usilovat o jejich přízeň, což s sebou nese další hluboké zadlužování královské pokladny.

Synopse scénáře pro natáčenou sekvenci:

Záběr do husté atmosféry sněmovního sálu, někdo vykřikne Vladislav Jagelonský! Střih, mladičký král Vladislav stojí u okna v Krakově a dovídá se zprávu o svém zvolení. Není šťastný.

Historický nástin pro časovou osu:

Vnitřní politiku vlády krále Jiřího z Poděbrad (1458-1471) charakterizovalo úsilí o vytvoření a udržení náboženské tolerance. Velmi brzy se ale situace zkomplikovala, když papež Pius II. prohlásil roku 1462 kompaktáta za zrušená. Vzniklý spor mezi Prahou a Římem rychle eskaloval. Na domácí půdě se proti králi postavila koalice katolického panstva, tzv. Zelenohorská jednota, a velká města v čele s Plzní a Vratislaví. Papež dal Jiřího do klatby a vyhlásil proti Čechám kruciátu. Uherský král Matyáš Hunyady, řečený Korvín (1458-1490), přišel na jaře 1468 na Moravu v čele křížáckého vojska a následně se v Olomouci nechal katolickými stavy zvolit českým králem (3. 5. 1469). Nemocný král Jiří uzavřel na sklonku své vlády nástupnickou dohodu s polským králem Kazimírem IV. Jagellonským, neboť si uvědomoval, že rozdělenou zemí, zmítanou domácí válkou, může proti vnější agresi ochránit pouze třetí síla. Dne 22. 3. 1471 král Jiří zemřel. V duchu nedávných úmluv byl českými stavy na sněmu v Kutné Hoře (ve Vlašském dvoře „na velikém pokoji nad preghauzem“) ráno 27. 5. 1491 zvolen českým králem Kazimírův prvorozený syn, teprve patnáctiletý polský princ Vladislav (nar. 1. 3. 1456), jehož vlastnosti vychválil diplomat Dobieslaw Kurozwecki, zvaný Lubelczyk, v působivém projevu až do nebes. Vlašský

dvůr byl tehdy, po husitských válkách, jednou z mála obyvatelných královských rezidencí (spolu s Královským dvorem v Praze), ostatní byly v zástavě, nebo poškozeny válečným děním. Nově zvolený král Vladislav Jagellonský (1471-1516) přijel do Prahy 19. 8. 1471 v doprovodu několika tisíc polských ozbrojenců, připraven na korunovační ceremoniál. Poněkud zašlé korunovační insignie byly narychlo pozlaceny, ve spěchu probíhaly i další přípravy. Obřad, konaný 22. 8. 1471, se neobešel bez rozpaků. Rozpačité byly ostatně i okolnosti Vladislavova nástupu na trůn – již před cestou do Prahy musel delegaci českých předáků slíbit, že bude zachovávat všechny úmluvy legalizující výsledky husitské revoluce, a zároveň se pokusí s Římem vyjednat zrušení klatby, uvalené papežem na přívržence Jiřího z Poděbrad. Navíc Matyáš Korvín se titulu českého krále stále nevzdával. Nastalé dvojvládí hrozilo reálným roztržením dědičných českých zemí, přičemž se mohlo rozpadnout i samotné jádro státu, královské Čechy, jejichž část uznávala Vladislava, část (katolické oblasti a vedlejší korunní země) Korvína. Po husitském králi Vladislav Jagellonský nezdědil jen rozpolcenou českou společnost, jejíž část byla v klatbě, a válku s uherským králem Korvínem, ale také obrovské dluhy. Odhadem se jednalo o 160-170 tisíc zlatých, k jejichž hrazení sloužil královský podíl ze zvyšující se produkce kutnohorských dolů. Tamní mincovnu převzal Vladislav z rukou nejvyššího královského hejtmana, knížete Jindřicha z Minsterberka a na Poděbradech (syna krále Jiřího), v září 1471. Do Vlašského dvora tedy přijel Vladislav poprvé měsíc po své pražské korunovaci 21. 9. 1471 (a v Kutné Hoře tehdy provedl tzv. obnovu městské rady, tedy úkon, který obvykle prováděl nejvyšší mincmistr z pověření panovníka) a Vlašský dvůr, po přestavbě Václava IV. kvalitní královská rezidence a zároveň jeden z pouhých čtyř Vladislavem vlastněných královských hradů, se mu posléze stal druhým domovem – přijížděl sem každoročně, někdy i dvakrát do roka. Král neměl v zemi téměř žádný vlastní majetek (a tedy ani prostředky na uskutečňování vlastní politiky) a jeho hospodářská situace byla tristní. Reálně se mu nedařilo splácet nejen staré dluhy, ale dokonce se ještě více zadlužoval. Ve svém listu otci, bez jehož pomoci by Vladislav v českém království sotva obstál (např. roku 1473 mu poslal peníze na vykoupení Křivokláta), si mladý monarcha povzdechl, že byl povolán toliko „ke zbytkům království“. Zvládnout složité poměry bylo nad Vladislavovy síly – sněmy nezasedaly, v zemi se permanentně válčilo, šlechta zaměstnávala ve svých službách profesionální lapky a obohacovala se kořistěním. Král, jako katolík, těžce hledal shodu s většinovými utrakvisty, zároveň však neměl podporu papežské kurie, která se hlásila ke Korvínovi. V rámci četných mezinárodních jednání se Vladislav sešel například 8. 9. 1474 ve Vratislavi s uherským králem Matyášem a svým otcem, polským králem Kazimírem IV. (cestou tam se zastavil ve Vlašském dvoře). Složitost situace ilustruje vývoj v roce 1477. Na jaře toho roku vpadl Vladislav s českými žoldnéři do Rakous na pomoc císaři Fridrichovi III. proti vnitřní opozici podněcované z Uher. Jako výraz vděku udělil Habsburk Vladislavovi 10. 6. 1477 české království včetně vedlejších zemí (kromě Moravy) v léno. Vedlejší korunní země však setrvaly na Matyášově straně, papež uvrhl Vladislava i jeho otce do klatby a rozzuřený Matyáš vtrhl do Rakous. Zaskočený Fridrich poté uznal českým králem Matyáše. Kompromisní řešení domácí situace bylo nalezeno až v červenci 1479, kdy vstoupil v platnost tzv. olomoucký mír, na jehož základě měl Vladislav vládnout v celém teritoriu českého království a Matyáš ve vedlejších zemích (Morava, Slezsko, obojí Lužice); oba přitom nosili titul českého krále. Mír rovněž řešil nástupnickou otázku. Zhruba v téže době, 2. 5. 1479, král Vladislav uvolnil z kutnohorské mincovny hřivnu stříbra pro střelce, aby mohli nechat vykovat čestný odznak ptačího krále, určený pro oblíbený sport/slavnost měšťanů-střelců – střelbu ku ptáku. Všech dědičných zemí se Vladislav ujal – na základě ujednání olomouckého míru – po smrti Matyáše v roce 1490, kdy také získal uherskou korunu (byly tak položeny základy česko-uherské personální unie). Po svém příjezdu do Čech také Vladislav rychle pochopil, jak zásadní pro další vývoj je náboženská otázka. Na rozdíl od Poděbrada se ale spojil s církví a českými katolickými stavy, kteří ovšem byli na zemském

sněmu v menšině. Roku 1483 připravovala katolická strana s vědomím krále převrat v Praze, jíž se chtěli katolíci zmocnit, ale celá akce byla prozrazena. Radikální utrakvisté odpověděli protiúderem, který vešel do dějin jako tzv. druhá pražská defenestrace – 24. 9. 1483 přepadli prokatolické radní všech pražských měst a pobili je. Vladislav, který tehdy prodléval v milované Kutné Hoře a do Prahy přijel až po roce, ustoupil násilí a přistoupil na rozhovory o uspořádání náboženských poměrů v Čechách. Na sněmu v Kutné Hoře kolem poloviny března 1485 uznali katoličtí předáci basilejská kompaktáta jako zemský zákon, čímž byl uzavřen náboženský mír, zaručující katolíkům a kališníkům na území českého království rovnoprávnost (mírová smlouva se ovšem nevztahovala na Prahu, která zůstala radikálně kališnická). Pražskému prostředí přestal Vladislav důvěřovat, a tak se v první polovině roku 1485 (po jarním návratu z Kutné Hory) přestěhoval ze staroměstského Královského dvora, který byl (stejně jako za jeho předchůdců) ústřední královskou rezidencí, na Pražský hrad, který aktuálně procházel rozsáhlou rekonstrukcí. Ta se odehrávala na pozadí mimořádného zlepšení Vladislavovy situace na mezinárodní scéně. V létě 1487 konečně uznal Vladislava jako českého krále nový papež Inocenc VIII., poté tak znovu učinil císař a o dva roky později potvrdil Jagelloncovu kurfiřtskou hodnost i sbor kurfiřtů. V roce 1488 Vladislav naposledy pobýval ve Vlašském dvoře a v roce 1489 udělil Kutnohorským privilegium na clo z věcí přivážených do a vyvážených z města s výjimkou těch, které byly určeny pro pány a rytíře. Po smrti Matyáše Korvína (6. 4. 1490), kdy se po energickém vystoupení a vojenském tažení do Uher stal uherským králem (uherský sněm jej jím provolal 15. 7. 1490 a snad 21. 9. 1490 byl korunován), přesídlil Vladislav do Budína a oženil se (v říjnu) s Beatricí Aragonskou, vdovou po Matyáši Korvínovi. Sňatek byl ovšem sporný i s ohledem na dosud nerozloučený první svazek s Barborou Hlohovskou. V roce 1500 zrušil papež obě Vladislavova manželství a šestačtyřicetiletý Jagellonec se oženil s hraběnkou Annou z Foix a Candale, příbuznou francouzského krále, která přicestovala do Uher na podzim 1502. V roce 1503 se jim narodila dcera Anna a 1. 7. 1506 syn Ludvík, jehož příchod na svět zaplatila mladá královna životem. V této době již byl Vladislav vyzrálým ambiciózním panovníkem, možnosti realizovat konkrétní politiku byly však velmi omezené, a to jednak kvůli Vladislavovým osobním vlastnostem a momentálnímu rozpoložení (smrt Anny v roce 1506 mu způsobila hluboké psychické trauma), a hlavně kvůli politické situaci v Čechách. Po přesídlení do Uher, které byly vzhledem ke své rozloze, bohatství a důležitosti v protitureckém zápase objektivně významnějším státem než české království, se do Čech vypravil jen třikrát – v letech 1497 (za osobní účasti krále byla 20. 6./7. nově vysvěcena kaple ve Vlašském dvoře, zasvěcená svatým Ladislavovi a Václavovi), 1502 a 1509-1510, kdy byla hlavním cílem jeho návštěvy korunovace Ludvíka. Stále častější a intenzivnější zásahy stavovské obce do královských záležitostí se týkaly i tak výhradní domény královské moci, jakou byl mincovní regál. Vrcholem v tomto směru bylo, když roku 1498 stavové rozhodli, aby zmocněnci zemského soudu pravidelně zajížděli do Kutné Hory k projednávání sporů ohledně směru a formě distribuce výtěžku z prodeje stříbra a z výnosu ražby. Od té doby nebyl král suverénním pánem mincovny. Stavovská obec na druhou stranu zčásti převzala i péči o umoření královských dluhů (ještě roku 1520 se zemský sněm marně zabýval otázkou, jak splatiti obrovské dluhy po králi Vladislavovi). Vzestup moci stavů, urychlený panovníkovou absencí v zemi, a neschopnost krále efektivně vstupovat do sféry šlechtických mocenských a ekonomických zájmů odhalila rovněž aféra kolem nového zemského zákoníku. Jeho koncept z roku 1500 představoval účelovou a zmanipulovanou normu, která napříště eliminovala vliv městského stavu (např. popřením práva měst hlasovat na sněmu). Zástupci měst proti tomuto návrhu nové ústavy českého státu protestovali u panovníka, ale marně, neboť ten, zcela pod vlivem panské skupiny vedené nejvyšším purkrabím Zdeňkem Lvem z Rožmitálu, jedním z největších Vladislavových věřitelů, v roce 1502 zákoník, tzv. Vladislavské zřízení zemské, schválil. Města však odmítla změny přijmout a spor o kodifikaci, více či méně vyhrocený, se

vlekl až do roku 1517. Vypuknutí otevřené války mezi oligarchickou skupinou pána z Rožmitálu a městským branným svazem, jemuž vyjádřil mírnou podporu i panovník, odvrátila Vladislavova smrt 13. 3. 1516 v Budíně. Rok nato byla mezi královskými městy a šlechtou uzavřena tzv. Svatováclavská smlouva, jejímž obsahem byl kompromis mezi politickými nároky měst a ekonomickými požadavky šlechty. Kutnohorský náboženský mír, Vladislavské zřízení zemské i jeho korekce v podobě Svatováclavské smlouvy vytvořily základní právní rámec dalšího fungování českých zemí, které během 15. století prodělaly hluboký přerod od centralizované monarchie k monarchii stavovské.

Literatura: Kapavíková – Vaněk ed. 1972; Macek 2001-2002; Kubík ed. 2005; Čornej – Bartlová 2007; Čornej 2008b; Fajt ed. 2012

Účel a přínos expozice:

- prezentace významu Kutné Hory a Vlašského dvora v českých dějinách, představení Vlašského dvora jako místa pobytů i důležitých jednání českých králů.
- prezentace kulturně historických konotací, odrážející se v uměleckohistorickém projevu.

Výroba:

- 4x grafika časové osy králů
- 4x portrét králů – desková malba, pozlacení
- nástěnná malba v síni králů – rodokmeny (103)
- filmová „L“ kulisa strohé středověké síně (205)
- filmová kulisa výpravného středověkého sálu (218)
- filmová kulisa green screen s fabionem a kobercem (217)
- filmová kulisa interiéru středověkého hradu (Krakov) s oknem, za oknem klíčované pozadí – kulatá věž Wawelu (216)
- mobiliář: replika gotického psacího pultu, gotického stojanu, (viz originální ikonografie, Mistr Theodorik, Mistr Vyšebrodský, ...), trenažér jízdy na koni, replika sedla (středověk)
- 4x filmová sekvence podle scénáře

Rekvizity:

- kodex Horní zákoník, kalamář, brk / gotický model Vlašského dvora / poháry 5x / královský reprezentativní plášť (hermelín)

Vybavení:

- 4x monitor na pojízdném pultíku, 1x kamerová jízda, 8x štendr s reflektorem, 4x závěsný mikrofon (z něhož půjde zvuk k filmové sekvenci), 4x atrapa kamery na stativu, kabeláž, 4x režisérské křesílko

Hudba:

- Cantica (<http://cantica.kh.cz/?page=index>) (203)

Technické podmínky (stavba):

elektro a audiorozvod podle výtvarně prostorového řešení (S)

13. komnata (místnost 215)

Je umístěná v úzké komůrce 215. Bude obsahovat překvapení pro návštěvníka, který postupně během prohlídky všech expozic dosáhne potřebný počet bodů vyplněním nabídnutého kvízu tak, aby přinesl

účastníku této hry jedinečný zážitek, specificky propojený s tématem expozice Královský palác. Kvíz je koncipovaný jako dobrovolný, kartičku pro vyplnění si návštěvník může vyzvednout v pokladně při koupi vstupenky nebo i na několika místech v průběhu prohlídek expozic. Zjistí-li, že se opozdil s vyplněním/vynechal odpověď, musí/může se vrátit. Závisí to na jeho vůli navštívit 13. komnatu. Na základě správné odpovědi zanes do kartičky 8 správných čísel (1,3,5,7,...7,5,3,1 = zrcadlové zobrazení prvočísel – mystických lichých čísel, která jsou považována za šťastná), zobrazených na staroměstské mostecké věži (rok, den, měsíc, hodina a minuta východu slunce při slavnostním položení základního kamene Karlova mostu v Praze císařem Karlem IV. O Karlu IV. bude ostatně zmínka v galerii králů, v královském rodokmenu, tam bude utajený úkol č.4). Poslední z čísel (9) musí návštěvník sám uhádnout a jím otevře v tapetě skrytý vchod do 13. komnaty, vstup pouze pro jednoho. Zde ho čeká kontemplační pobyt na prosté sedili, který odhaluje tajemství moudrosti, ukryté ve zobrazování havířů, a který je doprovázen biblickým textem (Job 28, 1-15, 20-24,28), Přísloví 2,4 a 1.Kor. 1, 24 a 30) Hlavní text Job je slyšet z reproduktoru a je doplněn/podkreslen hudbou (gregoriánský chorál), další krátké texty jsou napsány ve freskách na stěnách 13. komnaty, jejíž modrý strop je pokrytý pozlacenými hvězdami, sluncem a měsícem. V textu se jedná o první ekologickou zmínku v dějinách lidstva. Na stěnách bude sestavena „mozaika, tapeta“ složená z různých vyobrazení havířů na iniciálách v graduálech, antifonáři, ...

Výroba:

- v tapetě skryté tajné hladké dveře s kódem pro otevření – v rámci filmové kulisy
- předsazená stěna s gotickým okénkem před oknem
- dřevěná sedile, úprava stěny pro sedili
- reliéfní úprava stropu, jeho výmalba/pozlacení hvězd
- nástěnná malba rudkou s biblickými texty
- mozaika složená z vyobrazení havířů
- nahrávka textu a hudby

Hudba:

- Cantica (<http://cantica.kh.cz/?page=index>)

Technické zajištění:

- audiotechnika

Technické podmínky (stavba):

- elektro a audiorozvod podle výtvarně prostorového řešení (S)
- dveře do 13. komnaty (S)

LITERÁRNÍ SCÉNÁŘE:

Časové osy

- celková
- Václav II.
- Václav IV.
- Zikmund Lucemburský
- Vladislav Jagellonský

Královský palác - filmové kulisy

- Václav II.
- Václav IV.
- Zikmund Lucemburský
- Vladislav Jagellonský

Královské prvky
Královský palác - filmové scénáře

- Václav II.
- Václav IV.
- Zikmund Lucemburský
- Vladislav Jagellonský

13. komnata - kulisy
13. komnata - audio
13. komnata - hra o tajný kód

Časové osy

Celková časová osa

Illustrace:

Pečeť rychtáře a přísežných v Kutné Hoře na listině z roku 1308 / RBM II, č. 2171, 937 (SOA Třeboň, Vs Sedlec, sign. 11; <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/VelkostatekSedlec/11/charter?q=kutn%C3%A1%20hora>)

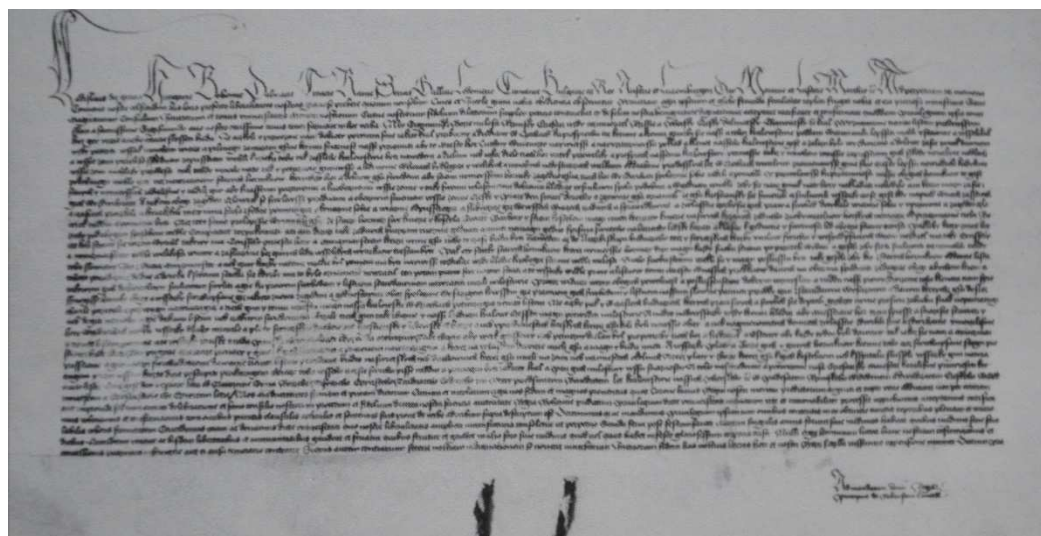
Náhled:

Illustrace:

Privilegium Ladislava Pohrobka, 1454 (SOKA KH, AM KH; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 73)

Náhled:

Ilustrace:

Avers/revers pražského groše Jiřího z Poděbrad (Expozice Mincovna)

Náhled:

Ilustrace:

Reliéfni městský znak z Vlašského dvora, cca 1490 (repro Štroblová – Altová ed. 2000, 77, obr. příloha)

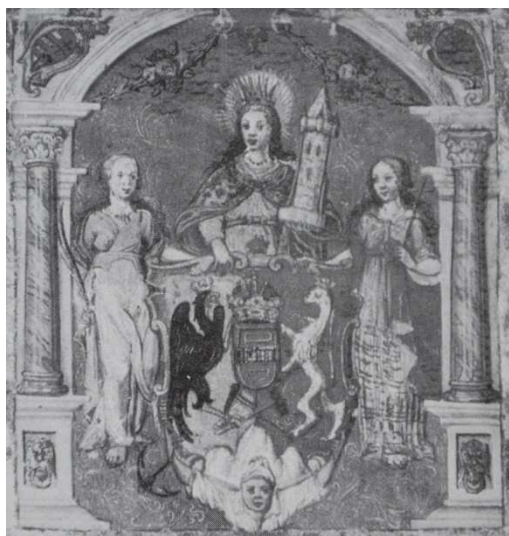
Náhled:

Ilustrace:

Znak udělený městu privilegiem Ferdinanda III. z roku 1641 (*SOKA KH, AM KH, Sbírka privilegií, č. 41; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 151*)

Náhled:

Ilustrace:

Konfirmace městských privilegií Josefem II. v roce 1784 (*SOKA KH, AM KH*)

Náhled:

x

Časová osa:

1253–1278 – období vlády Přemysla Otakara II.

1276 – 15. březen, v listině sedleckého kláštera vystupuje jako svědek „Gotfrid od Hory“, jedná se o nejstarší písemný doklad existence sídliště na místě dnešní Kutné Hory

1283–1305 – období vlády Václava II.

1306 – 4. srpen, zavražděním Václava III. v Olomouci vymírá rod Přemyslovců v mužské linii

1307 – Jindřich z Lipé a Jan z Vartemberka ubránili Kutnou Horu a Kolín před útokem Albrechta I. Habsburského

1308 – 16. březen, nejstarší dochovaná listina vydaná rychtářem a přísežnými v Kutné Hoře, o obyvatelích se zde hovoří jako o měšťanech („ciuis in Khuttis“), což je nesporným dokladem, že Kutná Hora v této době byla institucionálním městem, disponujícím navíc i svou vlastní pečeti

1310 – Kutné Hory se dočasně zmocnil Jindřich Korutanský

1310 – nástup dynastie Lucemburků na český trůn

1318 – 1. listopad, v listině krále Jana Lucemburského (1310–1346) se Kutná Hora jmenuje – vedle Prahy – jako město nezcizitelné od Koruny české

1319 – Jan Lucemburský přidává kutnohorským minciřům ke stávajícímu platu jeden parvus za každou zmínovanou hřivnu stříbra

1327 – 17. březen, Jan Lucemburský potvrdil uhlířům v Kutné Hoře práva, která jim udělil Václav II., „aby dovážení uhlí k horám stříbrným nikterak nebylo stěžováno“

1329 – Jan Lucemburský dal měšťanům a horníkům v Kutné Hoře nové výsady posilující městskou samosprávu, především obec vyňal z pravomoci krajských popravců a všechny obyvatele horní oblasti podřídil městskému soudnictví; Kutná Hora je jedním z mála královských měst, kterým byl výslovně udělen výkon trestní jurisdikce

1334 – 21. a 22. únor, moravský markrabí Karel, pozdější král Karel IV., pobývá „na Horách Kutných“, kde vydává listiny pro město Kouřim

1337 – Jan Lucemburský vyňal Kutnou Horu (a také Staré Město pražské) z pravomoci královských podkomořích

1342 – 25. listopad, markrabí Karel potvrzuje kutnohorskému rychtáři a urbureři Heinlinovi Jílovskému všechna práva a statky, které mu písemně propůjčil král Jan, a téhož roku vysvědčuje, že mu rychtář, přísežní a celá obec města Kutné Hory připůjčili 1050 kop grošů pražských k dřívější zápůjčce 2800 kop, za to městu postupuje desátek z důchodů urbury a mince až do zaplacení dluhu

1343 – 24. červen, Jan Lucemburský ustanovil organizaci preněřské dílny a úřadu a tavičům stříbra udělil některá práva s ohledem na „věrnou službu věrných našich milých prenněřuov na Horách Kutných v našem prengadě“

1348 – 27. květen, král Karel IV. (1346–1378) nařídil rychtářům a přísežným královských měst Kutné Hory, Čáslavi a Kolína, aby svou jednotu, kterou mezi sebou uzavřeli na ochranu zemského míru, rozšířili o rychtáře, konšely a obyvatele města Jihlavy a s nimi si vzájemně pomáhali proti „všem zločincům, psancům a rušitelům míru“

1353 – 14. květen, král Karel IV. uděluje kapitule sv. Víta na Pražském hradě právo pohánět před duchovní soud obyvatele Kutné Hory, kteří by odmítali platit povinný úrok

1355 – 29. srpen, císař Karel IV. potvrzuje sedleckému klášteru všechna dosavadní privilegia, mezi nimi i právo na důchody z kutnohorských kaplí a na správu špitálu před Čáslavskou branou na předměstí Kutné Hory

1363 – 16. červen, císař Karel IV. rozhoduje při mezi Kutnohorskými a Kolínskými o sklad dříví na Labi, Kutnohorské vyjímá z všeobecné povinnosti kupovat a skladovat dříví výhradně v Kolíně

1363 – 3. listopad, císař Karel IV. zastavil mincmistru Enderlinovi a jeho dědicům rychtářství v Kutné Hoře

1371 – 13. prosinec, císař Karel IV. povolil kutnohorským měšťanům kupovat a prodávat svobodné statky

1378–1419 – období vlády Václava IV.

1420–1437 – období vlády Zikmunda Lucemburského

1448 – na sjezdu panstva v Kutné Hoře byl zemským správcem zvolen Jiří z Poděbrad

1454 – 15. červen, král Ladislav Pohrobek (1453–1457) potvrdil Kutnohorským privilegia Karla IV., Václava IV. a Zikmunda Lucemburského z roku 1437 a přidal k dosavadnímu výročnímu trhu, který se konal o Božím těle, druhý výroční trh v pondělí po sv. Martinu

1459 – 15. prosinec, král Jiří z Poděbrad (1458–1471) potvrdil městu dřívější privilegia včetně práva užívání městského znaku

1461 – 1. květen, Jiří z Poděbrad potvrzuje kutnohorské obci zádušní platy, které dříve náležely sedleckému klášteru a kapitule sv. Víta na Pražském hradě, nyní se mají dávat kněžím při městských kostelech u sv. Barbory a u sv. Jakuba

1466 – 13. červen, král Jiří z Poděbrad je přítomen v Kutné Hoře a vydává zde listinu, jíž zastavuje kutnohorské obci mincířů a pregěřů ves Poličany

1467 – 10. září, Jiří z Poděbrad, „uznáváje věrnost šepmistrů, konšel i vší obce na Horách Kutných“, ukončil privilegiem právní závislost Kutné Hory na Jihlavě a jako odvolací instanci pro kutnohorský městský a horní soud ustanovil přímo krále

1469 – červen, mincovní reforma Jiřího z Poděbrad, v rámci níž byla obnovena ražba pražských grošů ve Vlašském dvoře a celkově konsolidováno husitskými válkami rozvrácené mincovnictví v českém království

1470 – 3. červenec, Jiří z Poděbrad v Kutné Hoře zapisuje zdejší obci některé důchody ve vsích Zdibohlavy, Újezdec, Křečhoř a Pečky za půjčku 60 kop grošů

1471 – nástup Jagellonců na český trůn

1471–1516 – období vlády Vladislava Jagellonského

1523 – konec března, při zpáteční cestě z Čech do Uher pobyt krále Ludvíka Jagellonského (1516–1526) ve Vlašském dvoře; tehdy doložena větší přestavba Vlašského dvora, konkrétně rejtunku a královských pokojů, která dle register verkových trvala do roku 1526 a byla dokončena v očekávání příjezdu Ferdinanda I.

1523 – 4. listopad, král Ludvík potvrzuje Kutnohorským privilegia udělená předešlými panovníky

1526 – nástup Habsburků na český trůn

1527 – začátek února, čerstvě zvolený král Ferdinand I. (1526–1564) se při své první cestě do Prahy krátce zastavil v Kutné Hoře a nechal se zde bohatě obdarovat; jednalo se o poslední panovnickou návštěvu Vlašského dvora

1549 – 16. říjen, Ferdinand I. vrátil městu privilegia, odňatá mu za účast na povstání v roce 1547, a zřídil úřad královského rychtáře

1558 – 18. prosinec, Ferdinand I. nařizuje zvýšení poplatku za apelace, podané k němu z Kutné Hory od horního práva, z 2 kop na 6 kop grošů

1567 – 26. červen, Maxmilián II. (1564–1576) potvrzuje starší kutnohorská privilegia

1568 – 6. srpen, Maxmilián II. zakazuje, aby se v horních městech, obzvláště v Kutné Hoře a Jáchymově, zdržovali Židé

1577 – 24. duben, Rudolf II. (1576–1611) potvrzuje Kutné Hoře starší privilegia, zejména ta z doby Ferdinanda I. a Maxmiliána II.

1580 – dokončena razantní, ale nepříliš kvalitní přestavba Vlašského dvora v důsledku opuštění rezidenční funkce a reorganizace chodu mincovny

1584 – 9. červenec, dle listu Rudolfa II. má nést náklad na opravu lesa a ostrova u Veletova, protrženého vodu z Labe, královská pokladna, nikoliv město Kutná Hora

1606 – Rudolf II. potvrdil Kutnohorským přednost hlasu a místa na zemském sněmu hned po Pražanech

1625 – Ferdinand II. (1620–1637) dal souhlas k definitivnímu opuštění dolů na Staročeském (kaňkovském) pásmu, které již byly tehdy z větší části zatopeny

1628 – 22. prosinec, Ferdinand II. potvrdil Kutné Hoře některá privilegia daná předchozími panovníky, jiná ovšem zrušil; zejména stanovil, že všech výhod a svobod v privilegiích uvedených mají užívat pouze katolíci, ostatní nemají být ve městě trpěni

1634 – 16. říjen, Ferdinand III. zprostil Kutnou Horu od povinnosti ubytovávat vojsko a odvádět dobytek, obilí a podobně

1636 – Kutná Hora byla zbavena závazku, že bude po deset let vydržovat zdejší doly vlastním nákladem

1641 – 9. říjen, Ferdinand III. (1637–1657) potvrdil městu dříve propůjčená privilegia a stanovil, že město nepodléhá pravomoci krajských hejtmanů, ale pouze nejvyššímu mincmistru; zároveň změnil a rozhojnil městský znak

1668 – Leopold I. (1657–1705) vrátil městu patronátní právo nad zdejšími kostely

1669 – 1. květen, Leopold I. udělil městu další výroční trh, a to vždy v pondělí po sv. Matouši

1678 – poslední velká přestavba Vlašského dvora, kdy nad jihovýchodním křídlem šmiten vzniklo nové patro

1691 – 16. leden, Leopold I. potvrdil Kutné Hoře dříve udělená privilegia

1702 – 19. červen, Leopold I. potvrdil dosavadní čtyři výroční trhy a přidal pátý výroční trh (krámský i dobytčí)

1726 – zrušena ražba mincí ve Vlašském dvoře, zůstaly zde pouze horní úřad a horní hejtmanství

1770 – po požáru města v jihozápadním křídle Vlašského dvora provizorně umístěna radniční síň

1784 – 23. listopad, Josef II. (1780–1790) potvrdil dříve propůjčená privilegia

Václav II.

Ilustrace:

Avers/revers třetího typu velké pečeti Václava II., užívaného panovnickou kanceláří v letech 1300–1305, tedy i v době mincovní reformy a vydání IRM (NA Praha; repro Jan 2015, příl. 3. a, b)

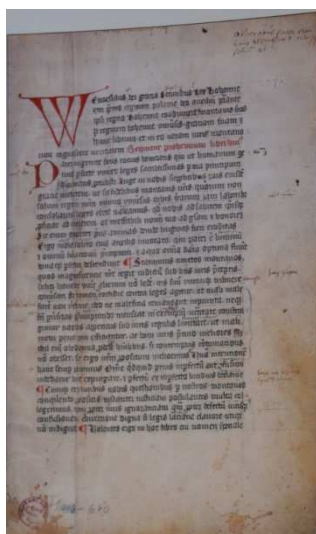
Náhled:

Ilustrace:

Ukázka nejstaršího rukopisu *Ius regale montanorum*, cca 1410 (SOKA KH, AM KH, kn. 1; repro např. Vaněk – Kapavíková 1970, příloha; Štroblová – Altová ed. 2000, 44; Indra – Procházková ed. 2003, 43–44, č. 65, obr. 22; Žemlička 2014, 373)

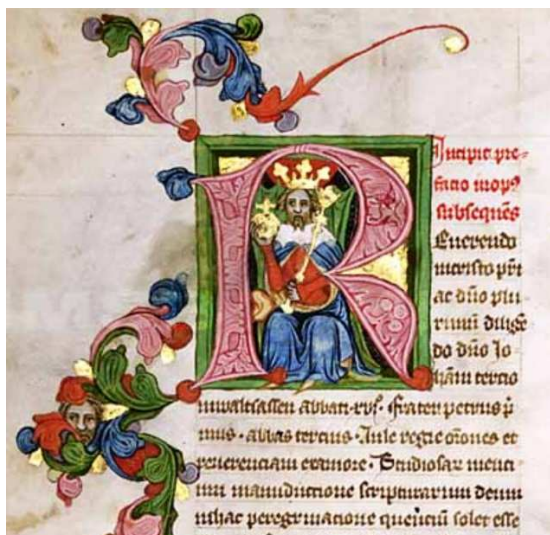
Náhled:

Ilustrace:

Iniciála s vyobrazením Václava II. z jihlavského rukopisu Zbraslavské kroniky, konec 14. stol. (SOKA Jihlava, AM Jihlava, i. č. 692, fol. 1v; repro např. Žemlička 2014, s. 377)

Náhled:

Ilustrace:

Vyobrazení králů z jihlavského rukopisu Zbraslavské kroniky, konec 14. stol. (SOKA Jihlava, AM Jihlava, i. č. 692, fol. 6r)

Náhled:

Ilustrace:

Avers/revers pražského groše Václava II. (Expozice Mincovna; repro např. Sommer – Třeštík – Žemlička edd. 2009, 218; Žemlička 2014, 388; Jan 2015, 511, obr. 23)

Náhled:

Ilustrace:

Král Václav II. uděluje kutnohorským horníkům práva (*Ius regale montanorum*), iluminace z českého překladu IRM z roku 1525. Sborník horních práv rodiny Dačických z Heslova (*Knihovna Národního muzea v Praze, sign. I F 34*;

http://v2.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_record_num¶m=47&client=&ats=1534795001&mode=&testMode=&sf_queryLine=1525+horn%C3%AD&qsf_field=0). Podle starší předlohy z roku 1525 vznikla kresba Ignáce Schmedla (*NG Praha, i. č. R-57 339*; repro Jan 2015, 520, obr. 25; původ reprodukce in: Sternberg, Kaspar Maria von, *Umriss einer Geschichte des Bergbaus und der Berggesetzgebung des Königreichs Böhmen. Bd. 2, Prag 1838*)

Náhled:

Ilustrace:

Jezdecká pečeť pozdějšího římského krále Albrechta Habsburského z doby, kdy byl rakouským vévodou, 1282–1298 (*NA Praha*; repro Jan 2015, příl. 19a)

Náhled:

Časová osa:

1271 – 27. září, v předvečer svátku zemského patrona se na Pražském hradě Přemyslu Otakaru II. a Kunhutě Uherské narodil dlouho očekávaný syn Václav

1278 – srpen, smrt Václavova otce Přemysla Otakara II. na Moravském poli, začátek tzv. „zlých let“ (1278–1283), bezvládní provázeného hladomorem a domácí válkou, Čechy spravuje Václavův bratranec a poručník braniborský markrabě Ota V. Dlouhý

1283 – 24. květen, ani ne dvanáctiletý Václav, vykoupený z braniborského zajetí (nejprve na Bezdězu, poté přímo v Braniborsku), se vrací do Čech a postupně se ujímá královské vlády

1285 – leden, Václav oddán v Chebu s Gutou Habsburskou, dcerou římského krále Rudolfa I. (narozena 1271)

1285 – září, umírá Václavova matka, královna Kunhuta Uherská, ve stejném měsíci Václav dosáhl dospělosti, tedy 14 let

1289 – březen, Rudolf Habsburský potvrdil Václavu II. kurfiřtskou hodnost a úřad říšského arcibiskupa

1289 – 6. říjen, Václavu II. a Gutě Habsburské se narodil syn Václav (III.), dědic trůnu

1289 – 15. listopad, města Kolín a Čáslav uzavřela se zástupci horníků „in Kuttis“ smlouvu o hranicích kutnohorského důlního okrsku

1290 – 24. srpen, popraven Závěš z Falkenštejna, Václavův otčím, manžel královny-vdovy a vlivný politický hráč v království

1292 – 20. leden, Václavovi a Gutě se narodila dcera Alžběta (Eliška)

1297 – 2. červen, královská korunovace Václava II. a jeho manželky Guty v Praze se stala okázalou manifestací Václavovy moci a bohatství

1297 – 18. červen, krátce po korunovaci umírá Guta Habsburská, během svého šestadvacetiletého života porodila Václavovi deset dětí, z nichž dospělosti se dožily jen čtyři (Václav III., Anna, Eliška a Markéta)

1298 – listopad, Václav II. pobýval na říšském sněmu v Norimberku, kde měl snad příležitost setkat se s florentskými finančníky

*1300 – mincovní reforma zavádějící nové platidlo – pražský groš, současně (asi 1300–1305) vrcholí práce na novém horním zákoníku *Ius regale montanorum* (Královské právo horníků); ačkoliv kodifikace směřovala primárně ke kutnohorským provozům, měla se stát závaznou pro veškerou těžbu a zpracování drahých kovů v celém království („horníkům svým všechněm po království českém“), Kutná Hora se stala novým centrem produkce a zpracování stříbra a výhradním místem ražby stříbrné mince, která byla soustředěna v nově vybudovaném účelovém areálu mincovny (Vlašský dvůr)*

1300 – červenec, v Kutné Hoře zahájena ražba pražských grošů

1300 – srpen, Václavovo zasnoubení s Alžbětou Richenzou (Eliškou Rejčkou), jedinou pozůstalou dcerou a dědičkou krále Přemysla II. Velkopolského, ovládnutí Polska

1300 – začátek září, Václavova slavnostní polská korunovace v Hnězdně

1301 – červenec, dynastický sňatek Václavova syna a dědice trůnu Václava (III.) s pozůstalou dcerou uherského krále Ondřeje III. Alžbětou, mladý Přemyslovec přijímá uherskou korunu jako Ladislav V.

1301 – 27. srpen, dvanáctiletý Václav (III.) ve Stoličném Bělehradu korunován uherských králem jako Ladislav V.

1303 – 26. květen, sňatek Václava II. s Rejčkou a její korunovace českou královnou

1304 – Václav II. pomáhá prchnout svému synovi z Uher

1304 – říjen, vrcholí vojenské tažení Václavova švagra Albrechta Habsburského do Čech a ke Kutné Hoře, jejíž vydání římský král požadoval na českém králi, ten útoku odolal s podporou české šlechty i měst, především samotné Kutné Hory, jež Albrechtovi neotevřela brány a nevydala své stříbrné bohatství; podle Zbraslavské kroniky horníci otrávil nečistotami vznikajícími při výrobě stříbra a struskou Malešovský potok (Vrchlici), na jehož březích bylo rozloženo a z něhož pilo Habsburkovo vojsko – to pak oslabené od Kutné Hory uteklo; v kronice je v souvislosti s Albrechtovým tažením Kutná Hora líčena jako „podnět lakoty a propast špatnosti“ pro svá ložiska stříbra, „podnětu hrabivosti“

1305 – 15. červen, Václavovi a Alžbětě se narodil první a jediný potomek, dcera Anežka

1305 – 21. červen, Václav II. ve věku necelých 34 let umírá, zřejmě na tuberkulózu, pohřben je v hrobce uprostřed chóru baziliky jím založeného zbraslavského kláštera

1305 – Ota Durynský, opat cisterciáckého kláštera na Zbraslavi, začal psát latinskou kroniku *Chronicon aulae regiae*, dnes známou jako Zbraslavská kronika

1305 – 18. srpen, římský král Albrecht se usmířil s novým českým králem a svým synovcem Václavem III.

Václav IV.

Ilustrace:

Veduta Norimberku, 1493, Michel Wolgemut – Wilhelm Pleydenwurff, in: Hartmut Schedel, Liber Chronicarum, Norimberk 1493 (*Klassik Stiftung Weimar, Herzogin Anna Amalia Bibliothek, sign. Inc. 119, Blatt 99v/100r*; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nuremberg_chronicles_-_Nuremberga.png; repro Šmahel – Bobková ed. 2012, 682)

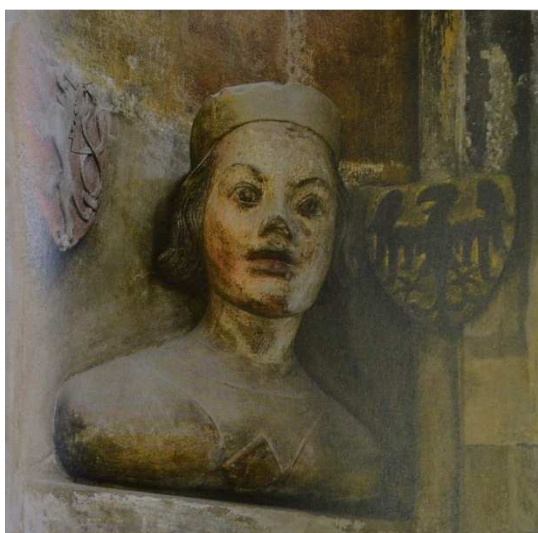
Náhled:

Ilustrace:

Busta Václava IV. v jinošském věku se znaky českého lva a říšské orlice, triforium katedrály sv. Víta v Praze (viz např. foto Jiřího Kuthana in Šmahel – Bobková ed. 2012, 635)

Náhled:

Ilustrace:

Bible Václava IV., portrét panovníka v plném majestátu s atributy panovnické moci, v iniciále E, 1390–1400 (ÖNB Wien, Cod. 2760, fol. 33r; repro Šmahel – Bobková ed. 2012, 640)

Náhled:

Ilustrace:

Bible Václava IV., trůnící královský pár, Václav IV. a Johana Bavorská, v iniciále D, 1390–1400 (ÖNB Wien, Cod. 2759, fol. 2r; repro Šmahel – Bobková ed. 2012, 759)

Náhled:

Ilustrace:

Historické foto arkýře kaple ve Vlašském dvoře (ÚDU AV ČR, Sbírka fotodokumentace, i. č. 6344)

Náhled:

Ilustrace:

Astronomická rukopisná sbírka z doby Václava IV., vyobrazení krále uvězněného v kládě, iniciála W, 1392–1393 (ÖNB Wien, Cod. 2352, fol. 34r;
http://digital.onb.ac.at/RepViewer/viewer.faces?doc=DTL_2794775&order=1&view=SINGLE; repro
 Šmahel – Bobková ed. 2012, 665)

Náhled:

Ilustrace:

Listina s pečeti, Václav IV. v Kutné Hoře daruje Janu Sokolovi z Lamberka městečko Stříbrnou Skalici se vším příslušenstvím, 19. 12. 1403 (SOA Třeboň, Cizí statky Třeboň, sign. 653;
<http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/CizyStatky/653/charter?q=kutn%C3%A1%20hora%201403>)

Náhled:

Ilustrace:

Kutnohorský dekret, 1409

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dekret_kutnohorsk%C3%BD.jpg)

Náhled:

Časová osa:

1361 – 26. únor, Karlu IV. a Anně Svidnické se v Norimberku narodil syn Václav (IV.), následník trůnu

1363 – 15. červen, nejstarší syn Karla IV. Václav přijat ve svých dvou (!) letech jako český král a slavnostně korunován

1370 – sňatek Václava IV. s Johanou Bavorskou

1373 – 11. říjen, Václav IV. vydává v Praze spolu s otcem Karlem IV. svou první listinu pro Kutnou Horu, v níž stanovuje, že dluh vůči Praze, Kutné Hoře, Tachovu a Domažlicím se má platit z královské urbury a mince

1376 – 6. červenec, říšská volba a královská korunovace Václava IV. v Cáchách

1378 – 29. listopad, v Praze umírá římský císař a český král Karel IV.

1378 – Václav IV. se ujímá vlády v českém království

1378 – dochází k tzv. velkému západnímu schizmatu

1380 – velký mor v Čechách přispívá k vyhocení ekonomické a sociální situace v zemi

1383 – Václav zdědil po smrti nevlastního strýce Václava Lucembursko

1383 – 24. červen, Václav IV. osvobodil Kutnohorské od skladu vín v Čáslavi

1385 – Václav IV. přesídlil z Pražského hradu do nově vybudovaného městského paláce, tzv. Králova dvora, na rozhraní Starého a Nového Města pražského

1386 – 12.–13. březen, doložen první pobyt Václava IV. v Kutné Hoře, krátce před zahájením tažení do Uher na pomoc Zikmundovi

1386 – 24. červen, král Václav IV. potvrzuje horníkům, měšťanům a ostatním obyvatelům Kutné Hory, že mohou svobodně odkazovat svůj majetek, a kdyby zemřeli bez poslední vůle a bez dědiců, mají jejich svobodné statky připadnout královské komoře a všechen ostatní majetek konšelům, aby jej „na obecní dobré horské obrátili“

1386 – tragicky umírá Václavova manželka Johana Bavorská

1389 – sňatek s Žofií Bavorskou (mají jediného potomka, dceru Markétu)

1389 – 15. říjen, první zmínka o kapli sv. Václava ve Vlašském dvoře

1392 – Václav IV. údajně potvrdil Kutné Hoře privilegium na užívání městského znaku

1392 – 21. prosinec, Václav IV. ustanovil, že pro horníky v Kutné Hoře a v ostatních horních městech má být soudní instancí v majetkových sporech úřad mincmistra

1393 – začátek prosince, pokus šlechtické opozice otrávit Václava IV.

1394 – květen, domácí šlechtická opozice, tzv. panská jednota, demonstrovala s posvěcením a za účasti moravského markraběte Jošta svou převahu Václavovým zajetím, internací v Českém Krumlově a posléze v rakouském Wildbergu a vydíráním; Václav zachráněn díky ozbrojenému zásahu mladšího bratra Jana Zhořeleckého

1394 – 30. červenec, Vlašský dvůr figuruje na seznamu předních královských hradů (vedle Žebráku, Křivoklátu, Karlštejna a Zvíkova), jejichž vydáním podmiňovala odbojná šlechta Václavovo propuštění ze zajetí

1394 – 4. listopad, Václav IV. vydal privilegium, jímž byla povinná obchodní silnice spojující Kolín a Čáslav a vedoucí dosud přes Malín přeložena tak, aby všichni kupci se zbožím „z Kolína skrze Horu Kutnu do Čáslavě a ne skrze Malín jezdili aneb chodili“

1395 – 30. květen, Václav IV. přistoupil na požadavky sepsané šlechtickou protikrálovskou opozicí

1395 – po požáru hradu Žebrák nechal Václav IV. na nedalekém kopci vystavět hrad Točnick

1396 – 5. a 14. září, Václav IV. potvrzuje nejprve uhlířům a poté i preněřům v Kutné Hoře práva, daná jim Janem Lucemburským

1400 – 15. březen, korunovace Žofie Bavorské českou královnou

1400 – začátek dubna, první návštěva Václava IV. v Kutné Hoře po přestavbě Vlašského dvora

1400 – srpen, Václav IV. sesazen z římského královského trůnu, na jeho místo zvolen vzdorokrál Ruprecht Falcký z rodu Wittelsbachů

1400 – listopad, nebo prosinec, Václav IV. ustanovil svého zpovědníka Mikuláše proboštem královských kaplí v Králově dvoře v Praze, na Křivoklátě, Karlštejně a ve Vlašském dvoře a nařídil, aby zde kaplani denně sloužili mše, „buď král přítomen neb nebud“

1401 – 16. červen, Václav IV., „chtěje přispěti k povznesení hornictví v království Českém a zvláště na Horách Kutných“, upravuje systém dávek a platů z důlního podnikání v kutnohorské oblasti

1401 – 9. srpen, v listině Jaroslava z Opočna se o kutnohorské mincovně poprvé hovoří jako o „Vlašském dvoře“

1401/1402 – 19. říjen až začátek ledna, nejdelší Václavův pobyt v Kutné Hoře

1402 – březen, členové panské jednoty znovu zajali Václava IV. a pod vedením nevlastního krále bratra Zikmunda jej internovali ve Vídni; Zikmund hodlal zaujmout Václavovo místo v českém království, což se mu dočasně podařilo

1403 – začátek listopadu, Václav IV. po více než roce a půl prchá ze zajetí a znovu se ujímá vlády

1403 – 12. prosinec, po uprchnutí z vídeňského zajetí pobývá Václav IV. ve Vlašském dvoře, kde toho roku tráví Vánoce

1403 – 19. prosinec, v Kutné Hoře vydává Václav IV. listinu pro chebské měšťany, které jako výraz vděku ze věrnosti v poslední době osvobozuje na pět let od placení královské berně

1403 – 19. prosinec, Václav IV. v Kutné Hoře vydává listinu, v níž daruje Janu Sokolovi z Lamberka městečko Stříbrnou Skalici se vším příslušenstvím

1403 – 20. prosinec, Václav IV. v Kutné Hoře vydává listinu pro město Ústí nad Labem

1403 – prosinec, v Kutné Hoře král Václav IV. vydává listinu, v níž nařizuje představitelům všech královských měst a městeček, aby složili přísahu věrnosti králi a neuznávali uherského krále Zikmunda za správce země

1403 – Zikmund s uherským vojskem oblehl Kutnou Horu, ta ovšem raději vyplatila požadovanou finanční částku, než aby vydala krále Václava

1404 – 18. září až 18. říjen, pobyt Václava IV. ve Vlašském dvoře

1405 – kolem 10. března, pobyt Václava IV. ve Vlašském dvoře

1408 – 21. srpen, Václav IV. dal minciřům v Kutné Hoře práva, kterými se mají řídit při provozování minciřského řemesla; kromě toho král vyměřil královskému mincmistru, prubířům a minciřským konšelům některá práva nad minciřskými dílnami (šmitnami) ve Vlašském dvoře

1409 – leden, Václav IV. tráví v Kutné Hoře po návratu z Vratislavi téměř celý měsíc a vydává zde (18.) tzv. dekret kutnohorský, měnící poměr hlasů mezi univerzitními národy v neprospěch cizinců

1410 – po smrti Ruprechta Falckého se o trůn hlásí hned tři Lucemburkové – Václav IV., moravský markrabě Jošt a uherský král Zikmund

1412 – Václav IV. se stále častěji uchyluje na Nový Hrad u Kunratic

1415 – 6. červenec, na církevním koncilu v Kostnici upálen univerzitní mistr Jan Hus, reformní hnutí v Čechách přerůstá v revoluční násilí a poté v otevřenou válku

1419 – 22. březen až 5. květen, poslední pobyt Václava IV. ve Vlašském dvoře

1419 – 30. červenec, tzv. první pražské defenestrace

1419 – 16. srpen, v reakci na zprávy o vývoji v Praze stihl ani ne šedesátiletého Václava IV., dlícího v kritických dnech na dohled od Prahy na Novém Hradě u Kunratic, záchvat nekontrolovatelného afektu, v jehož důsledku zemřel

Zikmund Lucemburský

Ilustrace:

Dobytí Kutné Hory v lednu 1422, iluminace z tzv. „Knihy císaře Zikmunda“ (Kaiser Sigismunds Buch) Eberharda Windeckeho (ÖNB Wien, cod. 13975, fol. 141v;

http://digital.onb.ac.at/RepViewer/viewer.faces?doc=DTL_3315885&order=1&view=SINGLE; repro Šmahel – Bobková ed. 2012, 750)

Náhled:

Ilustrace:

Nejznámější portrét Zikmunda Lucemburského, olejomalba, 1433 (Kunsthistorisches Museum Wien, GG 2630; <https://www.khm.at/objektdb/detail/1457>; repro např. Šmahel – Bobková ed. 2012, 706)

Náhled:

Ilustrace:

Iluminace ze Smíškovského graduálu, svrhávání husitských kněží v čele s kouřimským farářem
Mistrem Janem Chůdkem do kutnohorských šachet (9. 1. 1420), 1490–1495 (ÖNB Wien,
Mus.Hs.15492, pag. 566 (fol. 285r);

http://digital.onb.ac.at/RepViewer/viewer.faces?doc=DTL_5443607&order=1&view=SINGLE; repro
Štroblová – Altová ed. 2000, 60; Kavka 2001, 10)

Náhled:

Ilustrace:

Zikmund s Barborou Celskou v procesí, iluminace v Kronice koncilu kostnického (Chronik des
Konstanzer Konzils), Ulrich Richental, 1460–1464 (NK ČR, sign. XVI A 17, fol. 158v;

<http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?envLang=en#search>; repro Šmahel – Bobková
ed. 2012, 771)

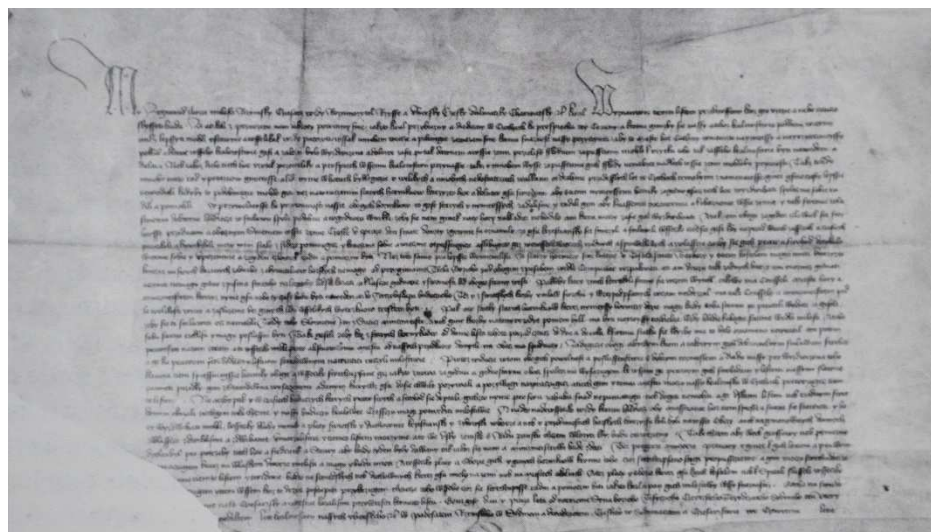
Náhled:

Ilustrace:

Privilegium Zikmunda Lucemburského z roku 1437 (SOKA KH, AM KH, č. 6; CIM III, č. 114, 194-200; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 67)

Náhled:

Ilustrace:

Obraz „Zapálení Kutné Hory a útěk vojáků Zikmundových“, Hugo Schüllinger, 1852–1919
(<https://www.alamy.com/stock-photo-hugo-schullinger-zaplen-kutn-hory-a-tk-vojk-zikmundovch-147561855.html>; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hugo_Sch%C3%BCllinger_-_Zap%C3%A1len%3AD_Kutn%C3%A9_Hory_a_%3BBAT%C4%9Bk_voj%C3%A1k%C5%AF_Zikmundov%3BDch.jpg)

Náhled:

Časová osa:

1368 – 14. únor, Karlu IV. a jeho poslední manželce Alžbětě Pomořanské se narodil syn Zikmund

1372 – Karel IV. vyjednal dohodu o zasnoubení Zikmunda s anjouovskou princeznou Marií a vstoupil do jednání s polskými a uherskými stavy, čímž pro Lucemburky otevřel cestu k získání uherské koruny

1376 – 9. červenec, osmiletý Zikmund, obdařený již funkcí braniborského kurfiřta, nesl při cášské korunovaci patnáctiletého nevlastního bratra Václava římským králem říšský meč

1379 – jaro, v Trnavě zasnuby Zikmunda s Marií Uherskou, nejstarší dcerou Ludvíka z Anjou, lucemburský princ od té doby pobýval na uherském dvoře

1386 – s podporou svého bratra, českého krále Václava IV., a moravských bratranců Jošta a Prokopa převzal Zikmund vojenskou cestou kontrolu nad většinou Uher a vynutil si sňatek s královnou Marií Uherskou (korunována v srpnu 1382)

1387 – 31. březen, Zikmund ve Stoličném Bělehradě korunován uherským králem

1392 – Zikmund podniká první protiturecké tažení do Valašska

1395 – květen, Zikmundova manželka Marie Uherská tragicky umírá i s předčasně narozeným dítětem

1396 – konec září, v bitvě u Nikopole, kde stál v čele uherské armády v rámci početných vojsk křesťanské ligy, utrpěl Zikmund drtivou porážku, která otřásla jeho sebedůvěrou a dovedla jej k rezignovanému postoji vůči osmanským výbojům

1401 – jaro, Zikmund padl do zajetí opozičních uherských magnátů, nespokojených s vývojem královské politiky v Uhrách, v říjnu téhož roku propuštěn, opět po vydatné pomoci Jošta, Prokopa a také Václava IV.

1402 – začátek března, s podporou části české vysoké šlechty se Zikmund chopil jako gubernátor českého království výkonu vlády namísto svého bratra, jehož nechal internovat ve Vídni

1402 – září, Zikmund uzavírá v Prešpurku s Albrechtem IV. Habsburským smlouvu o habsburském nástupnictví v Uhrách v případě, zůstane-li Zikmund bezdětný

1403 – dočasné zaneprázdněnosti Zikmunda událostmi v Čechách využívá opozice v Uhrách, kde byl 5. srpna toho roku po vojenské intervenci korunován neapolský král Ladislav

1403 – říjen, po zažehnání krize v Uhrách Zikmund přistoupil k rozsáhlým reformám, mj. správní a soudní reorganizaci a také rozvoji těžby drahých kovů a mincovní reformě (uherský zlatý dukát), jimiž chtěl z ekonomicky prosperujícího státu vytvořit štít proti turecké expanzi a zároveň stabilní mocnost

1405 – Zikmundův sňatek s Barborou, dcerou někdejšího uherského opozičníka Heřmana Celského

1408 – 12. prosinec, Zikmund zakládá v Uhrách Dračí rád, v němž sdružuje přední uherské magnáty, kteří mu zajišťují potřebné zázemí pro boj o římskou korunu

1409 – Zikmundovi a Barboře se narodil jediný potomek, dcera Alžběta

1410 – po smrti římského krále Ruprechta Falckého (18. května) rozdělení kurfiřti zvolili jednak moravského markraběho Jošta, jednak i uherského krále Zikmunda

1411 – 21. červenec, Zikmund Lucemburský se po Joštově náhlé smrti (18. ledna) nechal znovu a jednomyslně zvolit římským králem

1413 – 30. říjen, ze Zikmundovy iniciativy svolán obecný církevní koncil do Kostnice, kde měly být nadobro vyřešeny zmatky kolem papežského schizmatu

1414 – 1. listopad, zahájena jednání všeobecného církevního koncilu v Kostnici

1414 – 8. listopad, Zikmundova korunovace římským králem v Cáchách

1415 – Zikmund prodal Braniborsko Fridrichu Hohenzollernskému

1415 – 6. červenec, koncil v Kostnici nechal odsvětit a upálit univerzitního mistra Jana Husa, který sem přijel s úmyslem obhájit své učení

1417 – 11. listopad, na koncilu v Kostnici zvolen jediný papež (Martin V.) namísto dosavadních tří

1418 – duben, skončena jednání kostnického koncilu

1419 – po smrti Václava IV. (16. srpna) nastává v Čechách bezkráloví, doprovázené rozsáhlým pleněním vyvolaným pražskou defenestrací (30. červenec)

1419 – konec prosince, zástupci české a moravské nobility i husitské Prahy přijali v Brně Zikmunda za českého krále

1420 – 17. březen, Zikmund vyhlásil proti husitům, kteří od něj vyžadovali potvrzení tzv. čtyř pražských artikulů, křížové tažení

1420 – duben, odpor Prahy a také dosud loajální části vyšší katolické šlechty proti Zikmundovi, manifestační prohlášení, že Zikmund byl sice přijat jako český král, ale nikoliv zvolen a korunován

1420 – 13. květen, Zikmund pobývá ve Vlašském dvoře a naposledy před bitvou na Vítkově zde neúspěšně jedná s Pražany

1420 – léto, pokus o odříznutí pravobřežní Prahy za Zikmundovy osobní účasti skončil díky husitské obraně hory Vítkova neúspěšně

1420 – 28. červenec, Zikmund se nechal ve svatovítské katedrále korunovat českým králem, husitská politická reprezentace však toto symbolické gesto odmítla

1420 – červenec až prosinec, poté, co bylo Zikmundovi zabráněno ve vstupu do Prahy, hledá útočiště v Kutné Hoře, která vlivem převážně německého patriciátu zůstává v počáteční fázi revoluce oporou katolické strany; se Zikmundem zde sídlí celý dvůr i s oběma královnami Barborem Celjskou a královnou-vdovou Žofií a řada významných hostů jako olomoucký biskup a tehdejší administrátor pražské arcidiecéze Jan Železný

1420 – 17. září, Zikmund Lucemburský postoupil kutnohorské obci městské rychtářství a povolil, aby se k rychtářství z mincovny vyplácela hřívna grošů týdně až do výše 500 kop

1420 - 1. listopad, Zikmund utrpěl před Vyšehradem další vojenskou porážku, po níž byl vytlačen z pražského souměstí, dočasnou rezidencí se mu stal Vlašský dvůr v Kutné Hoře, tehdy druhém nejvládnatějším městě království po Praze

1420 – vznik tzv. Budyšínského rukopisu, souboru polemických básnických skladeb namířených proti Zikmundu Lucemburskému, jehož součástí je veršované propagandistické dílo Hádání Prahy s Kutnou Horou, alegorické vyličení sporu husitství a katolictví

1421 – květen, Kutná Hora kapitulovala před vojskem husitů (Pražanů)

1421 – Pražané si přisvojili všechny příjmy v Kutné Hoře, které dříve náležely králi a podkomořímu (např. nájem z rychty, platy z masných krámů a chlebných lavic aj.), a vykonávali nad obyvateli města královská práva

1421 – začátek června, husitská politická reprezentace prohlásila oficiálně na sněmu v Čáslavi Zikmundovu královskou korunovaci za neplatnou

1421 – 31. říjen, vojsko pražanů stanulo před hradbami Kutné Hory

1421 – 22. prosinec, Jan Žižka odchází ze Zikmundovými vojskem obsazené Kutné Hory a na Jičínsku posiluje své oddíly pro útok na město; Zikmund tráví ve Vlašském dvoře vánoční svátky

1422 – 6. leden, s nečekaným příchodem spojených husitských vojsk pod Žižkovým vedením k neubránitelné Kutné Hoře z města ve zmatku prchají nejen katoličtí měšťané a královi bojovníci a dvořané, ale i samotný Zikmund zanechávaje za sebou Kutnou Horu v plamenech; o pár dní později byla tato druhá kruciáta definitivně poražena u Německého Brodu; po tomto neúspěchu vzdal úsilí vyřešit husitskou otázku v Čechách vojensky a následujících kruciát se již neúčastnil

1422 – jediná Zikmundova dcera Alžběta provdána za rakouského vévodu Albrechta V. Habsburského

1424 – Zikmund Lucemburský odrazil koalici říšských kurfiřtů, kteří jej chtěli sesadit z římského trůnu

1424 – léto, Pražany ovládaná Kutná Hora byla dobyta a vypálena Žižkovými oddíly a na deset let se stala majetkem táborsko-sirotčích vojsk, důlní činnost byla zastavena a provoz mincovny se omezil na ražbu drobných mincí; na druhou stranu se ve městě významně konsolidovala městská správa se zvýšením pravomocí městských rad a purkmistrů (šepmistrů) na úkor rychtářů

1426 – červen, říšská vojenská intervence byla zastavena u Ústí nad Labem

1428 – umírá vdova po Václavu IV. Žofie Bavorská

1431 – jaro, se Zikmundovým souhlasem začal zasedat všeobecný církevní koncil v Basileji, v rámci něž se hledalo kompromisní řešení situace v Čechách (trval do roku 1449)

1431 – 14. srpen, katolická strana znovu poražena v bitvě u Domažlic

1431 – Zikmund získává lombardskou korunu

1432 – jaro, mírové rozmluvy mezi husity a katolíky v Chebu (tzv. Soudce chebský)

1433 - 31. květen, Zikmund v Římě korunován římským císařem

1433 – kutnohorská obec si po odchodu Žižky přivlastnila právo mince, hory a všechny užitky a vydala řád, podle něž mohli být noví měšťané přijímáni jen se svolením celé rady

1434 – 30. květen, umírnění husité spojení s katolíky porazili v bitvě u Lipan radikální husitská polní vojska, čímž byla otevřena cesta ke konečné mírové dohodě

1436 – 5. červenec, v Jihlavě skončilo zdlouhavé vyjednávání husitů s koncilem a císařem Zikmundem slavnostním vyhlášením tzv. kompaktát, tedy nového typu dohody mezi státem a církví, jež legalizovala dvojvěří; Zikmund v rámci svých jihlavských závazků pro návrat na český trůn sliboval také příspěvek k obnově kutnohorské těžby

1436 – 23. srpen, Zikmund přijíždí do Prahy, většina husitských předáků akceptovala jeho 16 let starou korunovaci

1437 – 19. březen, císař Zikmund s úmyslem zajistit obnovu husitskými válkami přerušené těžby ve zdejších dolech vydává pro Kutnou Horu, „největší a nejužitečnější poklad a klenot všeho království“, privilegium, jehož základní myšlenkou bylo, že „staří“ a „noví“ Horníci tvoří jednu obec a všem se potvrzují stejná práva, svobody a povinnosti, zaručené předchozími panovníky

1437 – červenec, Zikmund se účastní říšského sněmu v Chebu

1437 – 9. září, Zikmund nechal uvěznit a popravit Jana Roháče z Dubé, posledního husitského hejtmana, který vzdoroval na hrádku Sion

1437 – listopad, těžce nemocný Zikmund pod vlivem zhoršení politické situace v zemi a aktivizace radikálních utrakvistických kruhů naposledy opouští Prahu

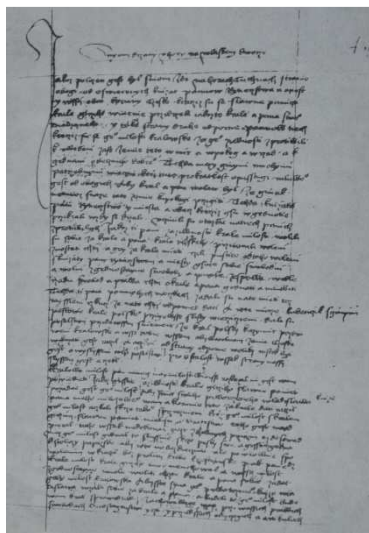
1437 – 9. prosinec, cestou do Rakous a Uher devětašedesátiletý Zikmund ve Znojmě umírá, vymírá s ním rod Lucemburků v mužské linii

Vladislav Jagellonský

Ilustrace:

Zápis o volbě Vladislava Jagellonského českým králem, 1471, kniha sentencí (Liber sententiarum), 1467–1512 (SOKA KH, AM KH, kn. 265; repro Vaněk – Kapavíková 1970, příloha; Kapavíková – Vaněk 1972; Indra – Procházková ed. 2003, 33, č. 40, obr. 16)

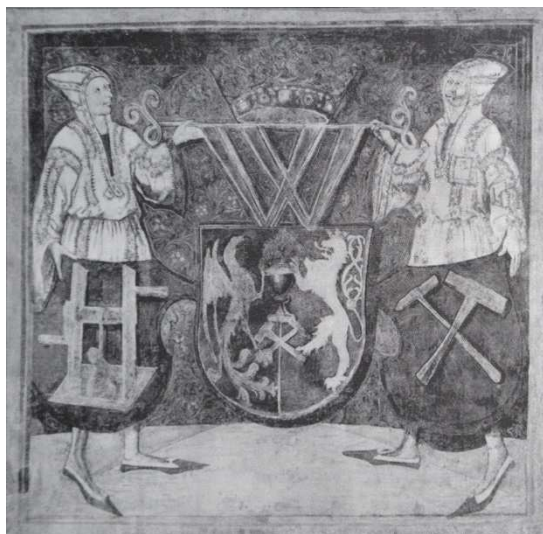
Náhled:

Ilustrace:

Znak města se symboly důlního náčiní a monogramem „W“ Vladislava Jagellonského, Hašplířská kaple chrámu sv. Barbory (repro Štroblová – Altová ed. 2000, 94; Kavka 2001, 9)

Náhled:

Ilustrace:

Majestátní pečeť Vladislava Jagellonského (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vladislav_II-pe%C4%8De%C5%A5.jpg)

Náhled:

Ilustrace:

Veduta Budína, 1493, Michel Wolgemut – Wilhelm Pleydenwurff, in: Hartmut Schedel, *Liber Chronicarum*, Norimberk 1493 (*Klassik Stiftung Weimar, Herzogin Anna Amalia Bibliothek, sign. Inc. 119, Blatt 138v/139r*; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nuremberg_chronicles_-_BVJA.png; repro Šmahel – Bobková ed. 2012, 308)

Náhled:

Ilustrace:

Scéna stínání haviříů v roce 1496, vyobrazení z první poloviny 19. stol. (repro Štroblová – Altová ed. 2000, 99)

Náhled:

Ilustrace:

Historické foto interiéru kaple ve Vlašském dvoře (ÚDU AV ČR, *Sbírka fotodokumentace*, i. č. 3022)

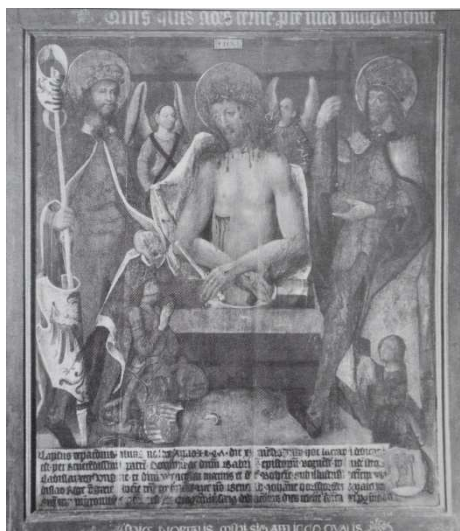
Náhled:

Ilustrace:

Foto votivního obrazu v královské kapli ve Vlašském dvoře, který před rokem 1497 objednal nejvyšší mincmistr Johann Horstoffer v Norimberku a sám se zde spolu s králem Vladislavem Jagellonským a patrony kaple sv. Václavem a sv. Ladislavem nechal vyobrazit (viz např. Štroblová – Altová ed. 2000, 353)

Náhled:

Ilustrace:

Historické foto oltáře Smrti Panny Marie v královské kapli ve Vlašském dvoře, pro nějž reliéf a obrazy objednal před rokem 1497 v Norimberku nejvyšší mincmistr Johann Horstoffer (*ÚDU AV ČR, Sbírka fotodokumentace, i. č. 6176*)

Náhled:

Ilustrace:

Figurální portrét panovníka v kapli sv. Václava ve Svatovítské katedrále na Pražském hradě od Mistra litoměřického oltáře, 1509

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vladislaus_II_of_Bohemia_and_Hungary.jpg; repro Šmied 2013, 327, obr. 2-3)

Náhled:

Časová osa:

1456 – 1. březen, přichází na svět prvorozený syn polského krále Kazimíra IV. Jagellonského a Alžběty Habsburské jménem Vladislav

1462 – papež Pius II. prohlašuje basilejská kompaktáta za zrušená, krále Jiřího z Poděbrad dává do klatby a proti Čechám vyhlašuje křížovou výpravu

1469 – 3. květen, v Olomouci zvolen katolickými stavy za českého krále uherský král Matyáš Hunyady, řečený Korvín

1471 – 22. březen, umírá nemocný král Jiří z Poděbrad, který na sklonku své vlády uzavřel nástupnickou dohodu s polským králem Kazimírem IV. Jagellonským

1471 – 27. květen, na zemském sněmu v Kutné Hoře byl ve Vlašském dvoře „na velikém pokoji nad preghauzem“ zvolen patnáctiletý polský princ Vladislav Jagellonský českým králem (jako Vladislav II.)

1471 – 19. srpen, nově zvolený král Vladislav II. Jagellonský přijíždí do Prahy v doprovodu několika tisíc polských ozbrojenců

1471 – 22. srpen, královská korunovace Vladislava Jagellonského na Pražském hradě; část stavovské reprezentace však nadále uznávala za krále Matyáše Korvína, který v době Vladislavovy volby pobýval v Jihlavě

1471 – 21. září, Vladislav poprvé přijíždí do Vlašského dvora, jednoho z pouhých čtyř Vladislavem vlastněných královských hradů; v Kutné Hoře provádí tzv. obnovu městské rady a dle Pamětí Mikuláše Dačického z Heslova „začasté potomně tejjž král Vladislav na týchž Horách Kutnách, na Vlaském dvoře tak řečeném, obejval a platnými privilegii a svobodami Horníky obdařil“

1471 – září, Vladislav převzal kutnohorskou mincovnu z rukou nejvyššího královského hejtmana, knížete Jindřicha z Minsterberka a na Poděbradech, syna krále Jiřího, po němž nový král zdědil obrovské dluhy (odhadem se jednalo o 160–170 tisíc zlatých), k jejichž hrazení sloužil královský podíl z produkce kutnohorských dolů

1471 – 24. říjen, Vladislav Jagellonský potvrzuje Kutnohorským všechna privilegia, jež obdrželi od předešlých králů

1472 – 31. říjen, Vladislav Jagellonský povolil Kutnohorským dokončit započaté ohrazení města

1474 – srpen, cestou do Vratislavi se Vladislav krátce zastavil v Kutné Hoře; před touto návštěvou byly dle tzv. register verkových provedeny ve Vlašském dvoře drobné opravy (jedná se o první účetně zde doložené stavební práce)

1474 – 8. září, Vladislav se sešel ve Vratislavi s uherským králem Matyášem a svým otcem, polským králem Kazimírem IV., 15. listopadu pak uzavřeli příměří

1477 – jaro, Vladislav vpadl s českými žoldnéři do Rakous na pomoc císaři Fridrichovi III. Habsburskému proti vnitřní opozici podněcované z Uher

1477 – 10. červen, jako výraz vděku udělil Fridrich III. Vladislavovi české království včetně vedlejších zemí (kromě Moravy) v léno, vedlejší korunní země však setrvaly na Matyášově straně, papež uvrhl Vladislava i jeho otce do klatby a rozzuřený Matyáš vtrhl do Rakous; zaskočený Fridrich poté uznal českým králem Matyáše

1478 – 7. leden, Vladislav Jagellonský dovoluje se souhlasem kutnohorské městské rady provdat osiřelou Kateřinu Svatbovou z Tuchtovic za svého dvořana Jiříka z Kostelce

1478 – 7. prosinec, domácí situace byla vyřešena kompromisně tzv. olomouckým mírem, na jehož základě měl Vladislav vládnout v celém teritoriu českého království a Matyáš ve vedlejších zemích (Morava, Slezsko, obojí Lužice); oba přitom drželi titul českého krále; po slavnostní proklamaci (7. 12.) smlouva vstoupila v platnost po ratifikaci oběma panovníky na summitu v Olomouci v červenci 1479

1479 – 2. květen, král Vladislav uvolnil z kutnohorské mincovny hřivnu stříbra pro střelce, aby mohli nechat vykovat čestný odznak ptačího krále, určený pro oblíbenou slavnost měšťanů-střelců – střelbu ku ptáku

1483 – 24. září, radikální utrakvisté pobili prokatolické radní pražských měst (tzv. druhá pražská defenestrace) v reakci na převrat připravovaný katolickou stranou s vědomím krále, který tehdy pobýval v Třebíči a Kutné Hoře

1485 – polovina března, na sněmu v Kutné Hoře uznali katoličtí předáci basilejská kompaktáta jako zemský zákon, došlo k uzavření náboženského míru, jenž zaručil katolíkům a kališníkům na území českého království rovnoprávnost (mírová smlouva se ovšem nevztahovala na Prahu, která zůstala radikálně kališnická)

1485 – 13. březen, Vladislav vydal v Kutné Hoře mostní privilegium pro město Kadaň

1485 – po jarním návratu z Kutné Hory se Vladislav přestěhoval ze staroměstského Královského dvora, který byl – stejně jako za jeho předchůdců – ústřední královskou rezidencí, na Pražský hrad, který aktuálně procházel rozsáhlou rekonstrukcí

1486 – 24. listopad, Vladislav Jagellonský vysadil Kutné Hoře čtrnáctidenní výroční trh

1486 – 14. prosinec, král Vladislav dává nejvyššímu mincmistru a karlstejnskému purkrabímu Benešovi z Weimile, hofmistru Mikulášovi ze Skalice a úředníku mince Zachaři z Božetína dům v Kutné Hoře zvaný Hrádek, dříve patřící pruběři Ambroži Krtkovi, jenž zanechal dluhy a „ušel jest přeč“

1487 – léto, nový papež Inocenc VIII. uznal Vladislava jako českého krále, poté tak znovu učinil císař a o dva roky později potvrdil Jagelloncovu kurfiřtskou hodnost i sbor kurfiřtů

1488 – Vladislav Jagellonský naposledy pobýval ve Vlašském dvoře

1488 – 23. a 24. květen, Vladislav Jagellonský vydává v Kutné Hoře listiny, v nichž rozhodl spor mezi kutnohorskými a kolínskými měšťany o sklad slaných ryb v Kolíně

1489 – 30. listopad, Vladislav uděluje Kutnohorským majestát na clo z věcí do města přivážených i provážených, vyjma těch, které jsou k potřebě pánů nebo rytířů

1490 – Vladislav Jagellonský se po smrti Matyáše Korvína (6. dubna) ujal na základě ujednání olomouckého míru všech dědičných zemí

1490 – 15. červenec, po vojenském tažení do Uher povolal uherský sněm Vladislava Jagellonského uherským králem

1490 – 21. září, po uherské korunovaci Vladislav přesídlil do Budína, kde se v říjnu oženil s Beatricí Aragonskou, vdovou po Matyáši Korvínovi, sňatek byl ovšem sporný i s ohledem na dosud nerozloučený první svazek s Barborou Hlohovskou; po přesídlení do Uher, které byly vzhledem ke své rozloze, bohatství a důležitosti v protitureckém zápase objektivně významnějším státem než české království, se do Čech vypravil jen třikrát

1491 – 24. srpen, Vladislav povoluje Kutnohorským, aby si mohli každý rok v královské mincovně „zdělati na peníze ty časy běžné“ tisíc hřiven stříbra

1493 – 22. listopad, Vladislav Jagellonský potvrdil kutnohorské obci vedení a užívání vody ze studnice na katastru vsi Bylany, která patřila sedleckému klášteru, a dal městu řád, jak se mají platit pozůstalostní dluhy

1496 – sociální napětí mezi kutnohorskými horníky vyústilo v otevřenou revoltu, kterou horní správa s královskými úředníky řešili krvavou cestou, vyslanci vzbouřených havířů byli popraveni; příčinou nepokojů bylo oslabení ústřední kontroly nad praktikami v kutnohorské mincovně po odchodu královského dvora do Budína

1497 – 20. červen, nebo červenec, za osobní účasti Vladislava Jagellonského byla nově vysvěcena královská kaple ve Vlašském dvoře, zasvěcená sv. Václavu a sv. Ladislavovi; kaple byla vybavena novými oltáři a liturgickým náčiním, které u příležitosti příjezdu krále pořídili nejvyšší mincmistr Johann Horstoffer z Malesic a jeho manželka Margareta

1498 – stavovská reprezentace rozhodla, aby zmocněnci zemského soudu pravidelně zajížděli do Kutné Hory k projednávání sporů ohledně směru a formě distribuce výtěžku z prodeje stříbra a z výnosu ražby; od té doby nebyl král suverénním pánem mincovny, stavovská obec na druhou stranu zčásti převzala i péči o umoření královských dluhů

1500 – papež zrušil obě Vladislavova manželství a šestačtyřicetiletý Jagellonec se oženil s hraběnkou Annou z Foix a Candale, příbuznou francouzského krále, která přicestovala do Uher na podzim 1502

1502 – druhá Vladislavova cesta do Čech

1502 – schválen nový zemský zákoník, tzv. Vladislavské zřízení zemské, představující účelovou a ve prospěch panského stavu zmanipulovanou normu, která napříště eliminovala vliv městského stavu (např. popřením práva měst hlasovat na sněmu)

1503 – Vladislavovi a Anně se narodila dcera Anna

1503 – 9. leden, Vladislav Jagellonský, chtěje se odměnit Kutnohorským za věrnost, udělil jim výsady, že nejsou povinni táhnout do válek v zemi ani mimo ni, pouze k obraně svého města; na sněmech mají mít místo a hlas hned po městech pražských (SMP, NMP, MS) a přede všemi ostatními královskými městy, na sněmy nemají povinnost přicházet, pouze byl-li by volen král, jsou osvobozeni od královské berně

1504 – 9. únor, Vladislav Jagellonský potvrzuje Kutnohorským držení Zdibohlav a Veletova

1506 – 1. červenec, Vladislavovi a Anně se narodil syn Ludvík, jehož příchod na svět zaplatila mladá královna životem; tato zkušenost způsobila Vladislavovi těžké psychické trauma

1507 – 20. leden, Vladislav potvrzuje Kutnohorským starobylá městská práva, například vynětí obyvatel Kutné Hory z pravomoci zemských soudů a podřízení soudu městskému a hornímu s odvoláním ke králi nebo nejvyššímu mincmistru

1509–1510 – hlavním cílem třetí Vladislavovy návštěvy v Čechách kdy byla korunovace jeho syna Ludvíka

1514 – 15. květen, Vladislav potvrzuje Kutné Hoře dřívější osvobození od braní právního naučení v Jihlavě a další práva, například, že obnovovat městský úřad náleží mincmistru, který v tom zastupuje krále, avšak na návrh odstupujících konšelů

1515 – 5. leden, na Budíně, Vladislav dává souhlas s tím, aby kutnohorská obec koupila statek v ceně 3000 kop grošů pro potřeby špitálu Svatého Kříže před Čáslavskou branou

1515 – léto, ve Vídni uzavřel Vladislav za účasti polského krále Zikmunda I. a císaře Maxmiliána I. zásnubní smlouvy mezi Jagellonci a Habsburky

1516 – 13. březen, Vladislav Jagellonský umírá v Budíně, do Prahy tato zpráva dorazila 22. března

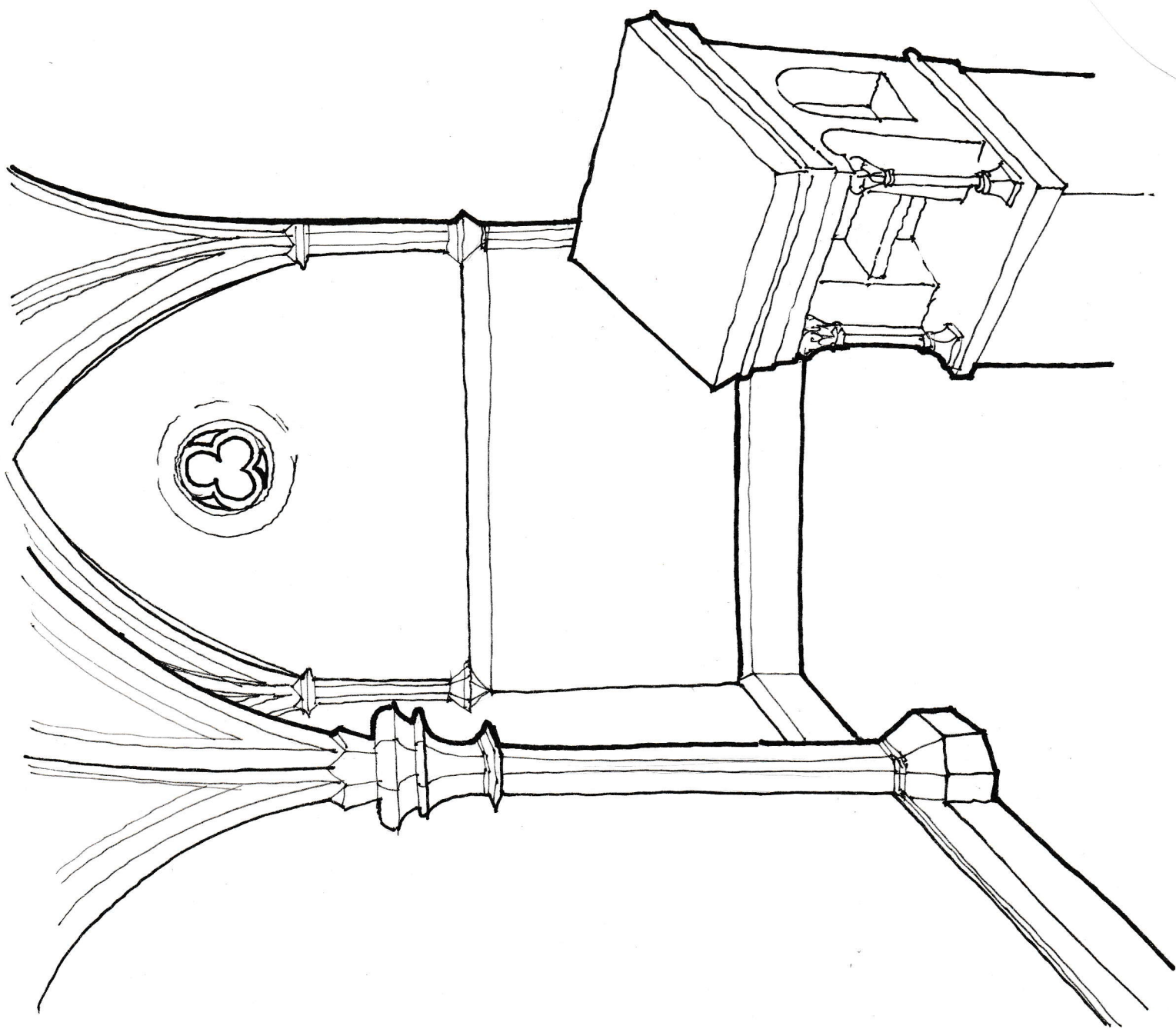
1517 – uzavřena tzv. Svatováclavská smlouva, ukončení sporu královských měst se šlechtou o kodifikaci Vladislavského zřízení, kompromis mezi politickými nároky měst a ekonomickými požadavky šlechty

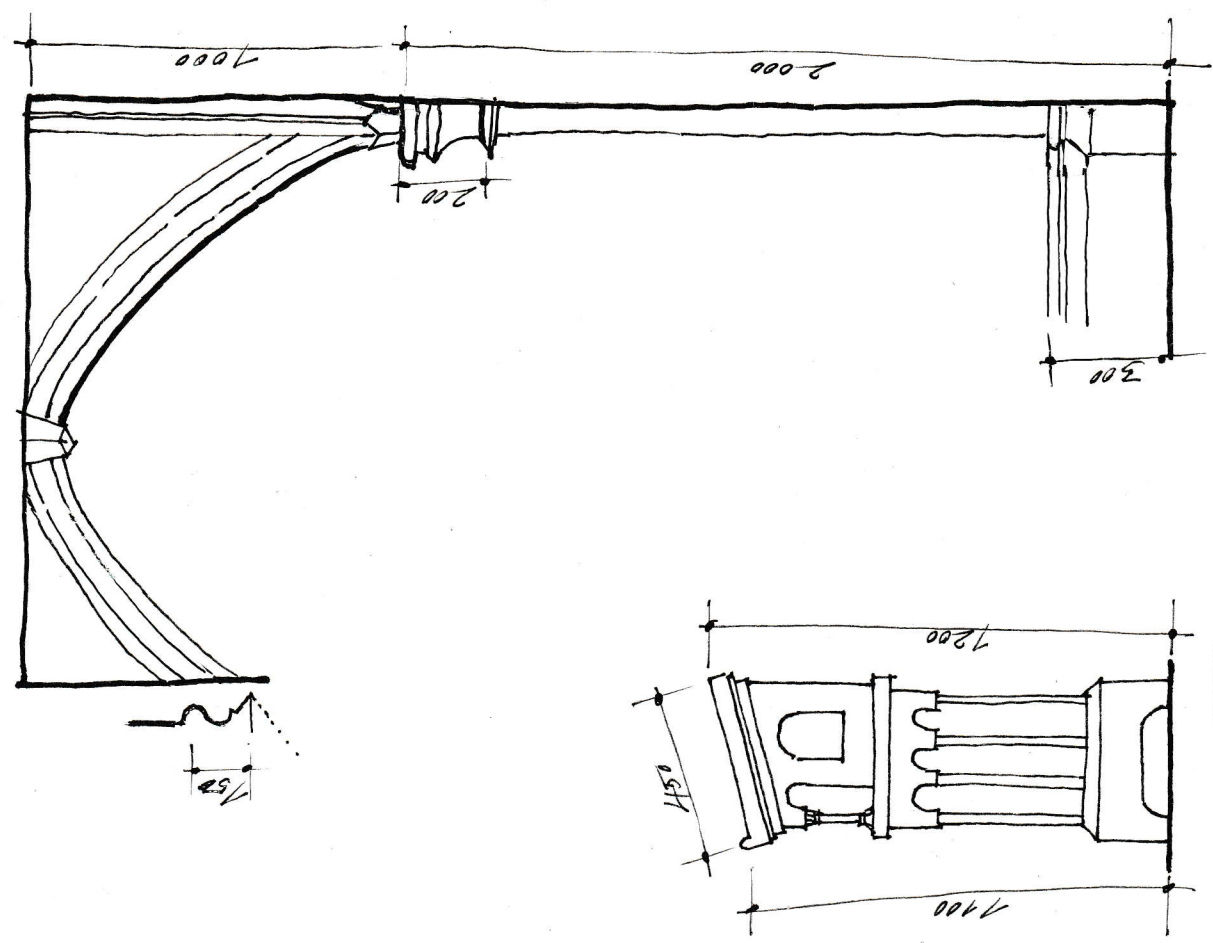
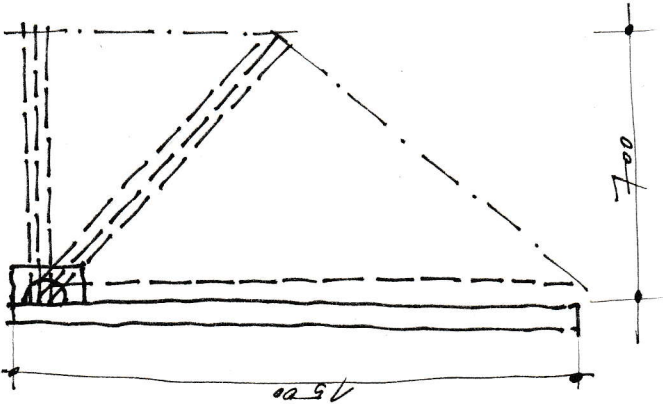
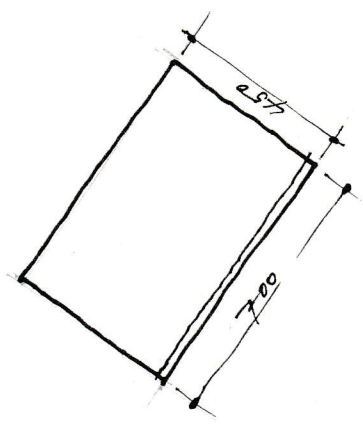
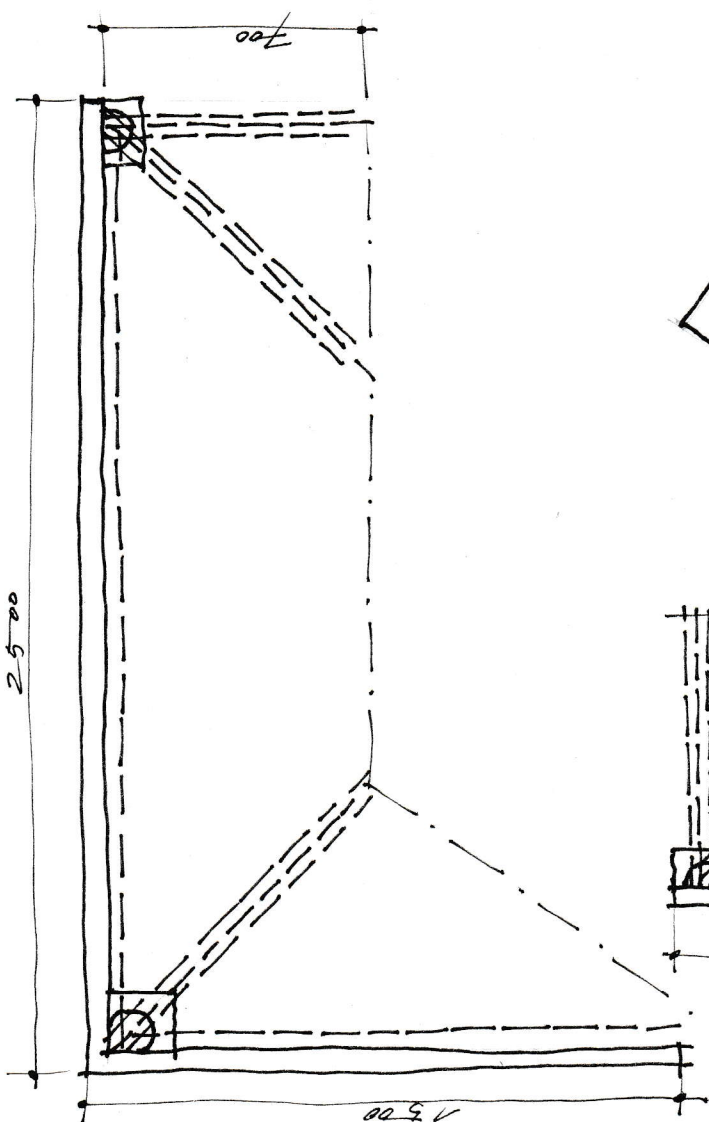
1518 – v rámci pozdněgotických stavebních úprav Vlašského dvora, prováděných hutí Benedikta Rieda, byl v roce 1518 zhotoven portál se znaky Vladislava a Ludvíka Jagellonského

Královský palác - filmové kulisy

VACLAV II

FOUNTE:
KAPLE SV. VACLAVA-ZNĚKOV
M. THEODOR SV. AUGUSTIN

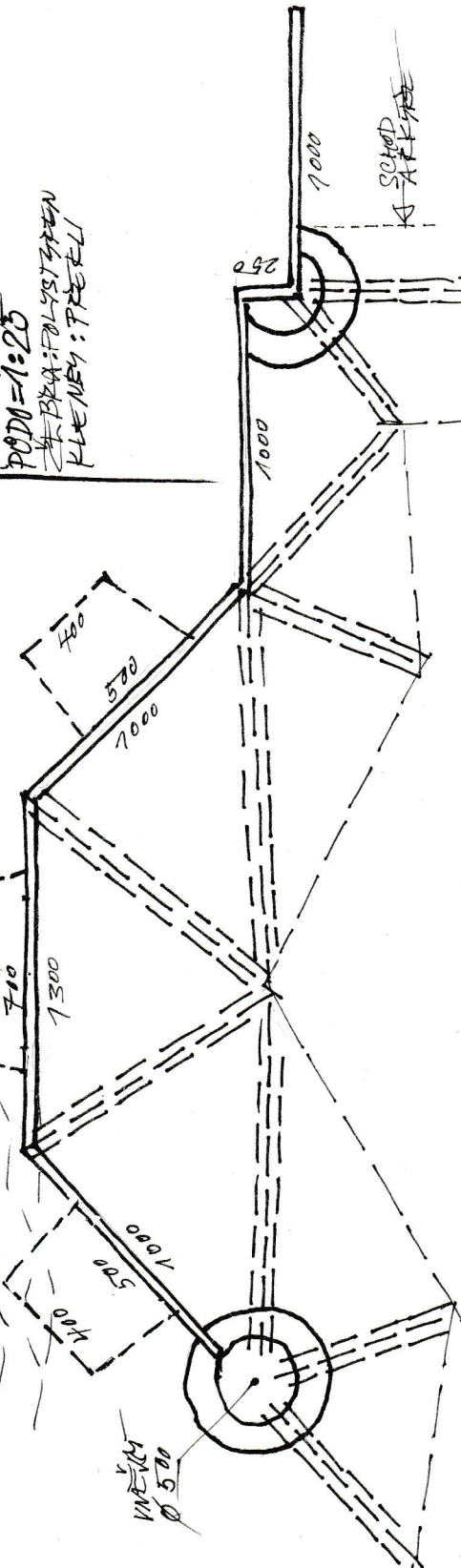
KULISY M 1:20

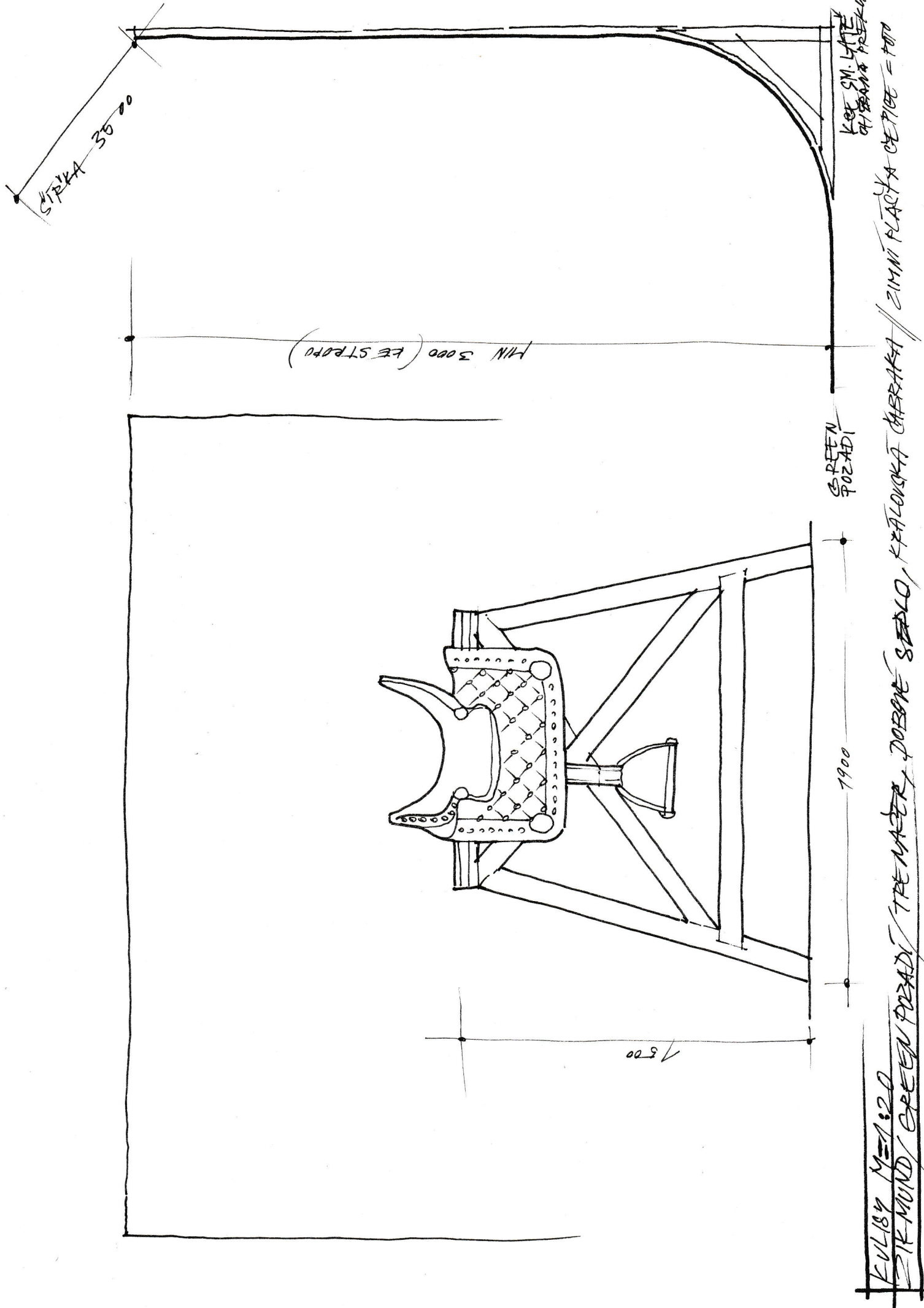
VACLAV II

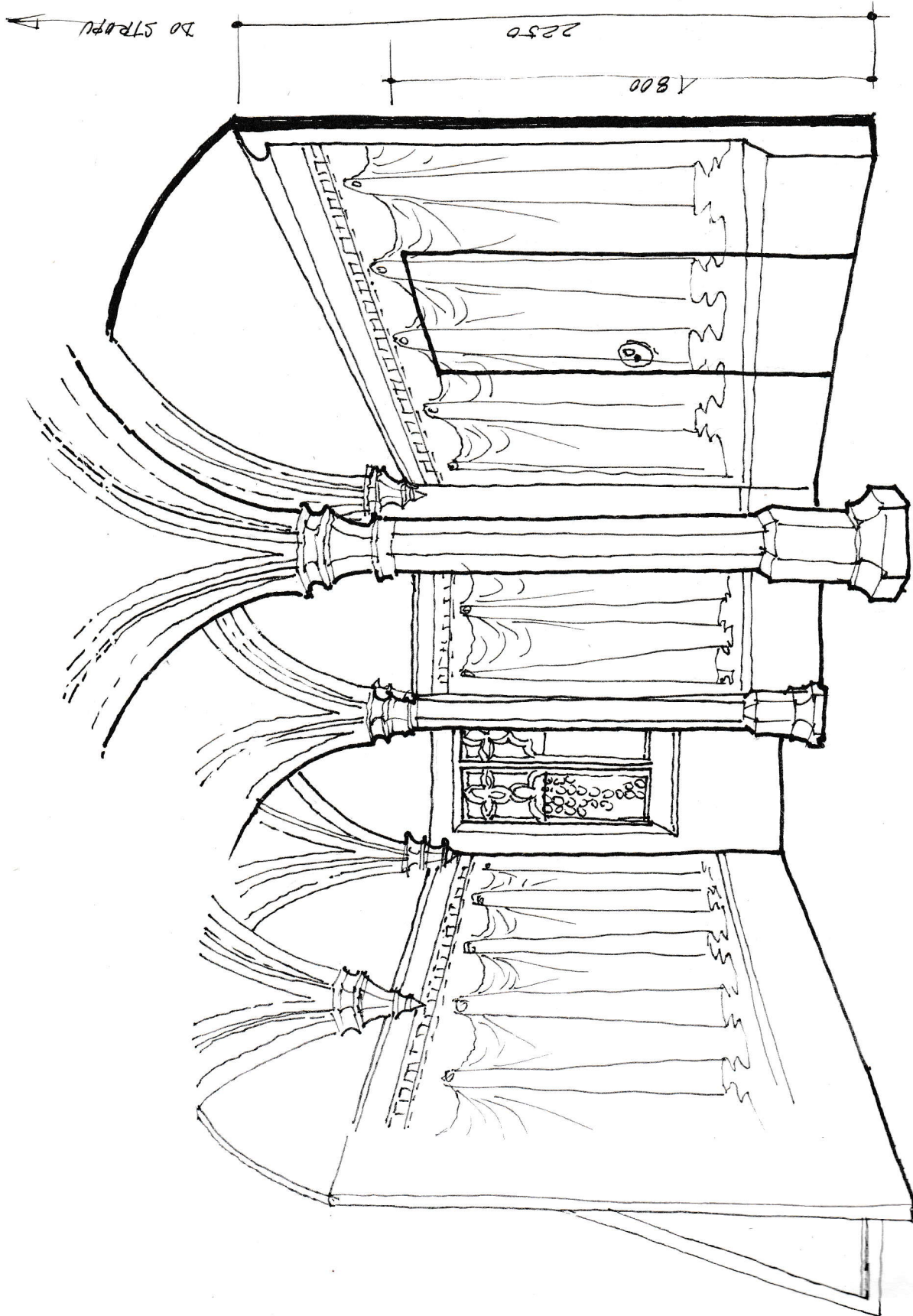
KOMNATA — PODLE TAPLE SV. VACLAVA — ZEMSKY
PULTIK — PODLE MISTRA THEODORIK — SV. AUGUSTIN

~~FORN KLEIN~~

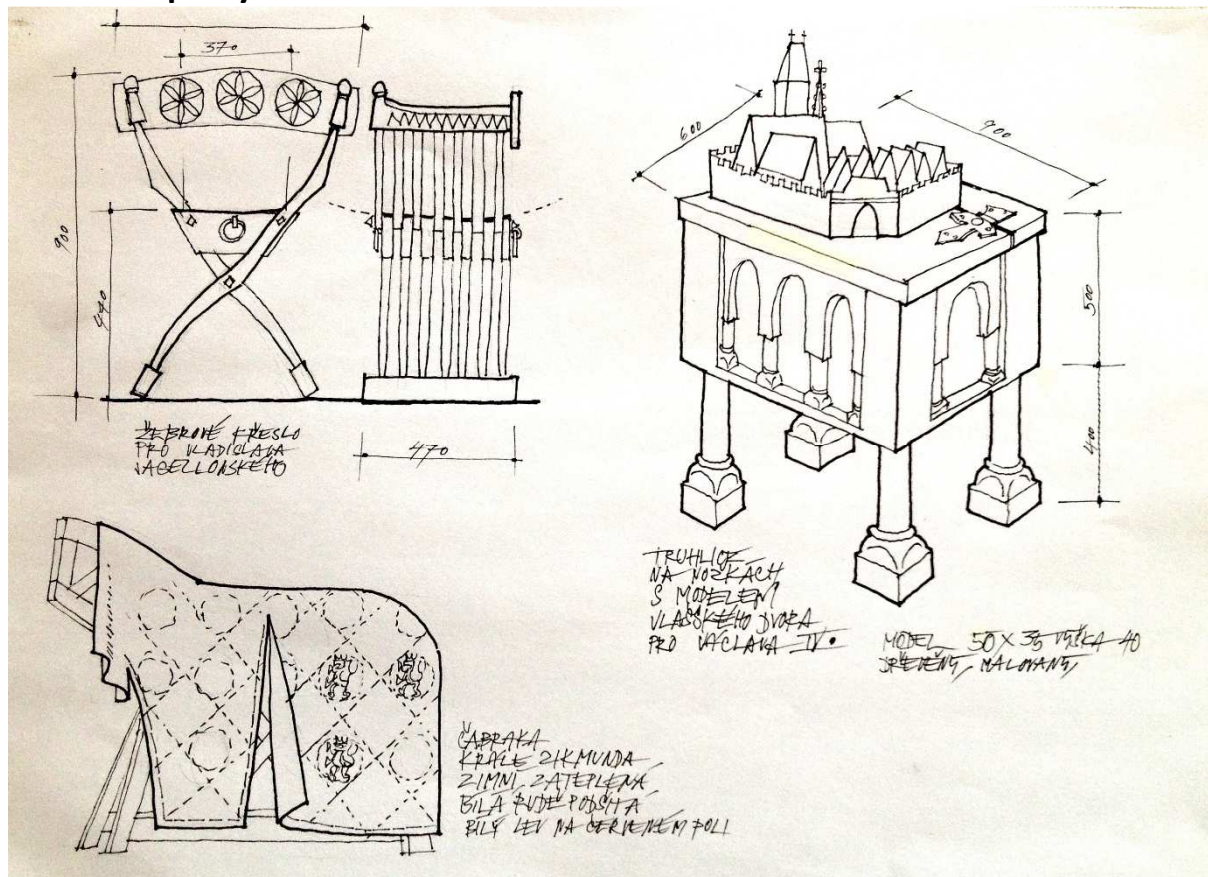

VLADISLAV JACELLONSKY

KULISA S TAVULAMI DĚŘEMÍ DO 13 KOMNATY
 DRAPERIE NAMÁČOVANÁ / PATINA
 OKNO - VITRAŽE SKLENĚNÉ BOCHTY / OTVÍRAK
 PODLE: VERMISTROU PACAC - MALBORK

Královské prvky

Královský palác - filmové scénáře

KRÁLOVÉ NA HOŘE KUTNÉ

FILMOVÉ SCÉNÁŘE

VÁCLAV II.

Téma: Mincovní reforma, vydání horního zákoníku a založení Vlašského dvora

Námět – komentář k vpodstatě němému sestřihu: Václavova okázalá reprezentace (královská korunovace v červnu 1297) a velkorysá domácí i zahraniční politika (završená ziskem polské koruny a uherské koruny pro Václava III.) vyžadovaly obrovské finanční výdaje, přičemž odliv prostředků způsobovala i nedostatečná organizace těžby surovin a peněžního oběhu ve státě. Situace nutně volala po reformě. Posledním impulsem ke změně byly nálezy bohatých stříbrorudných ložisek v oblasti dnešní Kutné Hory. Po četných konzultacích se zahraničními, zejména italskými odborníky král přikročil k vydání horního zákoníku (*Ius regale montanorum*), jemuž těsně předcházela velkolepá mincovní reforma. Tou bylo v roce 1300 do oběhu uvedeno nové platidlo, pražský groš, které se stalo dalším nástrojem Václavovy sebe prezentace a zároveň základem peněžního systému na několik přístích staletí. Král tak získal pod absolutní kontrolu jak těžbu drahých kovů, tak mincovnictví, jež bylo centralizováno v nově vybudovaném účelovém objektu Vlašského dvora.

Synopse scénáře pro natáčenou sekvenci Václav II. rokuje s vlašskými rádci Orvietem, Rinierim, Arpadem a Cinem o reformě, ti mu ukazují v detailu francouzský Tourský groš jako vzor budoucího Pražského groše, Orvieta Václavovi podává listinu – Ius Regale Montanorum, kterou Václav podepisuje a pečetník pečetí.

BODOVÝ SCÉNÁŘ PRO NATÁČENOU SEKVENCI:

INT/DEN – Vlašský dvůr, zasedací síň

I. PC v jízdě.

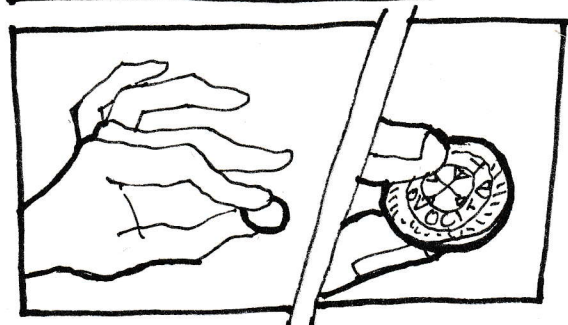
U kulatého stolu sedí uprostřed Václav II. a rokuje se svými rádci. Po jeho levici sedí Arpad a Cino, po pravici Orvieta a Rinieri. Na stole jsou Tourský groše, různé listiny a také víno v číších.

V pozadí cítíme světlo z krbu (světelný efekt).

II. PD

Arpad a Cino ukazují králi Tourský groš

III. D

Detail groše

IV. D

Kladná reakce krále, groš se mu zamlouvá.

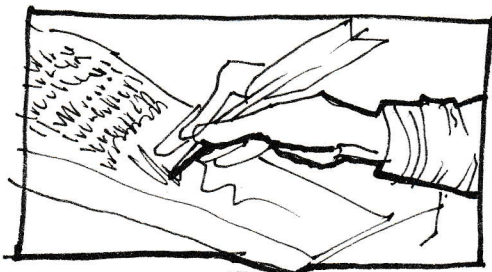
V. PC

Orvieti podává listinu „Ius Regale Montanorum“ králi k podpisu.

VI. PD

Král podepisuje listinu.

VII. D

Detail podpisu listiny.

VIII. PC

Scéna pokračuje přípitkem všech zúčastněných. / **veselý smích a mizející hovor**

KONEC

VÁCLAV IV.

Téma: Přestavba Vlašského dvora z mincovny na královskou rezidenci s kaplí

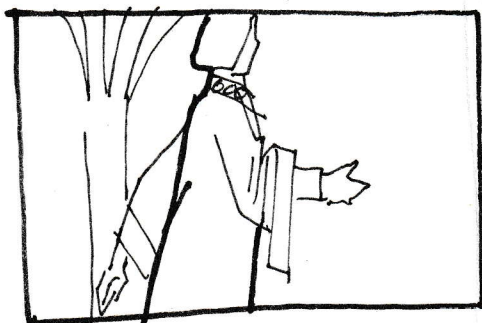
Námět – komentář k vpodstatě němému sestřihu: Po silné panovnické vládě Karla IV. nastupuje na trůn za složité domácí i zahraničněpolitické situace ve srovnání s otcem nepříliš ambiciózní, byť již jako nástupce trůnu za Karlovy vlády všemožně protěžovaný vladař, Václav IV. Situace využili nejen zahraniční odpůrci českého krále na říšském trůně, ale i domácí šlechta, jež ve slabém panovníkovi viděla příležitost k posílení svého vlivu. Tento vzájemný antagonismus vedl Václava k přibližování se jinému elementu středověké společnosti, který stál v opozici tradiční šlechtě, městům. Odrazem oboustranně výhodného vztahu bylo i budování královských rezidencí ve městech, které se vedle několika královských hradů staly Václavovými oblíbenými místy, kde se skrýval před řešením komplikovaných politických otázek. Na jednu z takových městských rezidencí byl na Václavův pokyn

na přelomu 80. a 90. let 14. století přebudován Vlašský dvůr, využívaný dosud výhradně jako výrobní areál – centrální královská mincovna. Jeho význam v soustavě Václavových rezidencí dokládá vedle četných pobytů také velkolepě vybudovaná hradní kaple (zasvěcená svatému Václavu), která představuje výjimečný architektonický doklad václavovské doby. V roce 1394 se dokonce Vlašský dvůr objevil na seznamu předních královských hradů, jejichž vydáním podmiňovala odbojná šlechta Václavovo propuštění z prvního zajetí. Náročně pojatá stavba se pak na příštích sto let měla stát jednou z nejvyhledávanějších rezidencí v zemi a dnes jediným dochovaným hmotným dokladem Václavovy záliby v městských palácích, byť značně poznamenaným pozdějšími přestavbami.

Synopse scénáře pro natáčení sekvencí:

Václav IV. odchází z místnosti s arkýřem, prochází kulatým schodištěm. Stříhem se ocitáme v dolní kapli, kde tyto dveře byly součástí interiéru kaple do přestavby paláce. Zde se zastaví u stojánku se středověkým modelem VD a rozhlíží se, jak by to tu přestavěl.

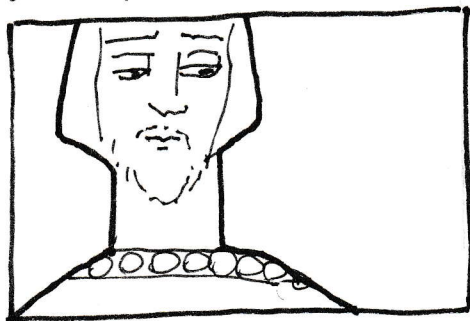
BODOVÝ SCÉNÁŘ PRO NATÁČENOU SEKVENCI:

INT/ DEN

I. PC

Kamera v jízdě (steadycam) sleduje zezadu Václava IV., jak prochází chodbou.

II. D

Protipohled na zamyšlenou tvář krále.

III. PC

Pokračování v chůzi, Václav IV. projde portálem do točitého schodiště. Jde z volna, zamyšleně.

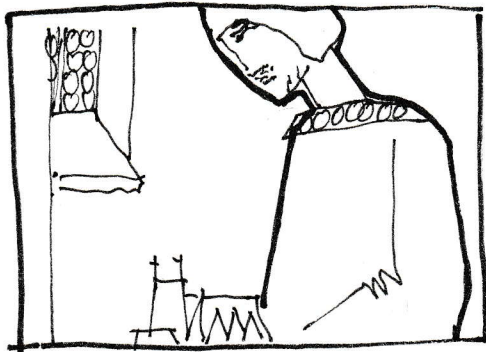
IV. D

V detailu opět vidíme královu tvář, jak se rozhlíží a přemýšlí, jakoby cítil naplnění proroctví.

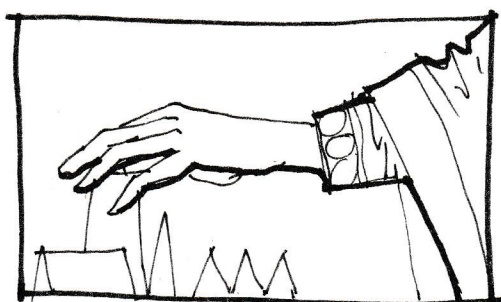
VI. C

Václav přichází ke stojánku u okna, na kterém je model Vlašského dvora.

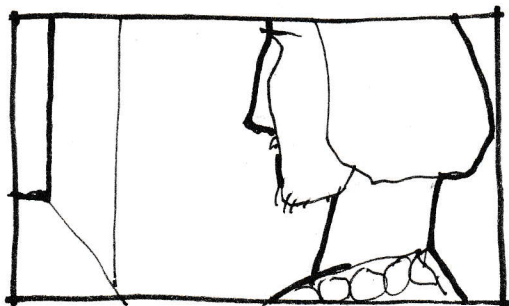
VII. PD

Václav pohlédne z okna a rozhlédne se, následně zrak opět sklopí k modelu Vlašského dvora.

VIII. VD

Václavova ruka přejíždí přes model Vlašského dvora. / **hudební akord**

IX. D

Detail na Václavovu tvář, jak se zasněně rozhlíží směrem do dvora.

KONEC

ZIKMUND LUCEMBURSKÝ

Téma: **Katolická Kutná Hora jako dočasné sídelní město rozštěpeného království**

Námět – komentář k vpodstatě němému sestřihu: V předvečer vypuknutí husitské revoluce umírá král Václav IV. a vlády nad českými zeměmi se má ujmout jeho bratr Zikmund Lucemburský, dosud král uherský sídlící v Budíně, věrný stoupenec protireformní strany. Praha se mezitím stává výspou husitství a poté, co je Zikmundovi v roce 1420 zabráněno ve vstupu do metropole království, hledá útočiště v Kutné Hoře, která vlivem převážně německého patriciátu zůstává v počáteční fázi revoluce oporou katolické strany a od července do prosince 1420 a krátce i v listopadu 1421 je Zikmundovým sídlem. Po změně situace, kdy se Kutná Hora nejprve v květnu 1421 vzdala Pražanům (husitům) a poté byla obležena Žižkovými oddíly, prchají začátkem ledna 1422 z města nejen němečtí obyvatelé, ale po neúspěšné vojenské akci i samotný Zikmund zanechává za sebou Kutnou Horu v plamenech (Zikmundův úmysl založit požár nebyl prokázán, zmiňují se o něm ovšem Staré letopisy české). Pozn.:

Spor husitství a katolictví je alegoricky vylíčen ve veršovaném propagandistickém díle Hádání Prahy s Kutnou Horou, které je součástí tzv. Budyšínského rukopisu (asi 1420), souboru polemičských básnických skladeb namířených proti Zikmundu Lucemburskému.

Synopse scénáře pro natáčenou sekvenci:

Zikmund ujíždí na koni z hořící Kutné Hory – klíčovaný záběr z green screenu. Ukázka v projekci je dvojdílná – záběr Zikmunda na trenažéru se sedlem + doklíčovaný kůň v krajině a v pozadí hořící město.

BODOVÝ SCÉNÁŘ PRO NATÁČENOU SEKVENCI:

INT/DEN

I. D

Zikmund je skloněný s hlavou v dlaních na křesle ve své komnatě.

II. PC

Zikmunda vyruší jeho sluha, zaklepe mu na rameno a ukáže směrem k oknu. Král se vydá tímto směrem.

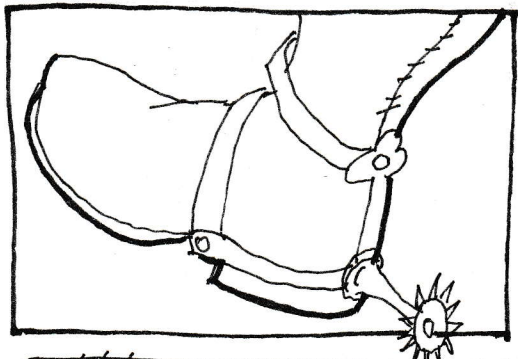
III. PD

V polodetailu Zikmundovy tváře vidíme utrápený výraz. V jeho očích a na pozadí se totiž odráží požár města (světelný trik).
střih

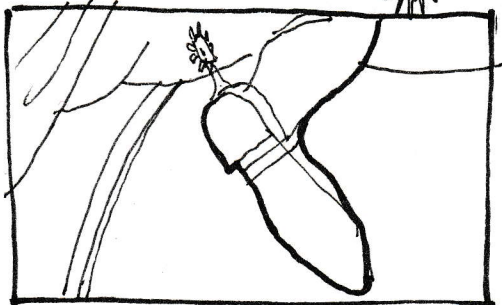
IV. VD

Detail ruky v rukavici chytající se sedla.

V. VD

Detail nohy v botě s ostruhami zasouvající se do třmenu.

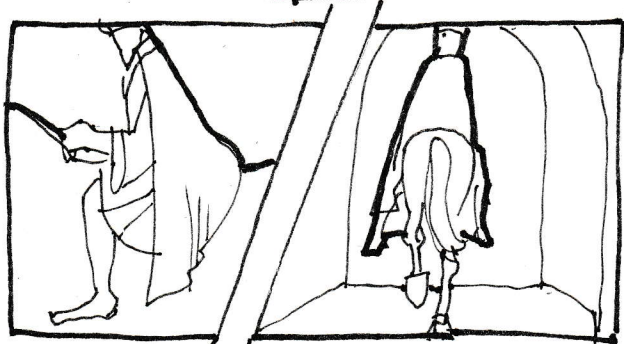
VI. D

Detail nohy během přehození přes sedlo.

VII. PD

Zamyšlený Zikmundův výraz, když sedí na koni.

VIII. PC/C

Král na koni odjíždí v zimě branou z Vlašského dvora / **klapot kopyt**

VIX. VC

Kutná Hora hoří / **zvuk ohně a zmatku**

KONEC

VLADISLAV JAGELLONSKÝ

Téma: Zemský sněm volí nového panovníka z cizí dynastie

Námět – komentář k vpodstatě němému sestřihu: České království se po husitských a poděbradských válkách ocitalo v krizi a zatíženo dluhy, které po sobě zanechal zesnulý, utrakvisty prosazovaný král Jiří Poděbradský. Dynastickou politikou předchozích panovníků došlo ke sblížení s litevským velkoknížecím a polským královským rodem Jagellonců a jeden z nich, mladý syn polského krále

Kazimíra IV. (mj. původního kandidáta katolické strany) jménem Vladislav, byl nyní částí domácí stavovské reprezentace vybrán za kompromisního nástupce trůnu s příslibem urovnání vtahů českého království na mezinárodní scéně (zejm. s papežem). Podmínkou, obsaženou ve Vladislavově volební kapitulaci, bylo také převzít splácení dluhů státní pokladny z dob vlády krále Jiřího. Pozice nového panovníka byla navíc komplikována rozštěpením stavovské obce, jejíž významné složky – část katolické šlechty a měst – střídavě podporovaly uherského krále a českého vzdorokrále Matyáše Korvína a jeho nároky na český trůn. Vladislav se tak sice stává na základě volby zemského sněmu, provedené v pondělí ráno 27. května 1471 ve Vlašském dvoře („na velikém pokoji nad preghauzem“), českým králem, což je v Polsku považováno za obrovský politický úspěch Jagellonců, ale jeho pozice v novém a do značné míry cizím a konfliktním prostředí byla hned od počátku velmi vratká (sněm svolaný k nelibosti Prahy do Kutné Hory měl ostatně původně zřejmě jen potvrdit olomouckou volbu Matyáše Korvína z roku 1469). V českém království přetrvávala více či méně latentní náboženská rozpolcenost (utrakvisté vs. katolíci) a zároveň se odehrával konflikt o politický a ekonomický vliv, v němž proti sobě stáli tradiční rivalové – šlechta a královská města. Vladislav je nucen lavírovat mezi jednotlivými stranami, tlumit jejich nároky a požadavky a usilovat o jejich přízeň, což s sebou nese další hluboké zadlužování královské pokladny.

Synopse scénáře pro natáčenou sekvenci:

Záběr do husté atmosféry sněmovního sálu, někdo vykřikne Vladislav Jagelonský! Střih, mladičkový král Vladislav stojí u okna v Krakově a dovídá se zprávu o svém zvolení. Není šťastný.

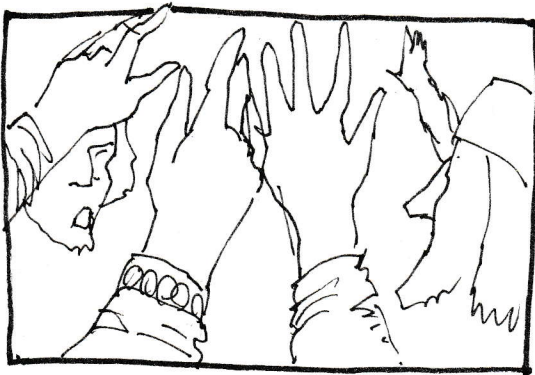
BODOVÝ SCÉNÁŘ PRO NATÁČENOU SEKVENCI:

INT/DEN

I. PC

Přes les rukou vidíme tři muže v křeslech
Ctibor a Jan Tovačovští a ještě jeden rádce.
Baví se mezi sebou o volbě krále. / **hluk sálu**

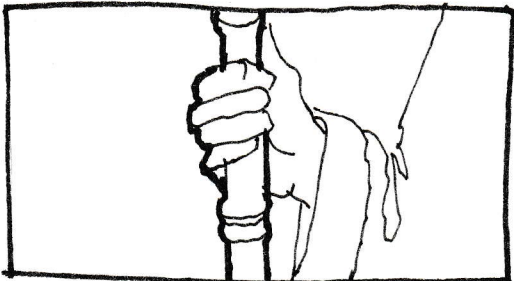
II.-VI. D

Série detailů rukou a tváří překřikujících se
volitelů.

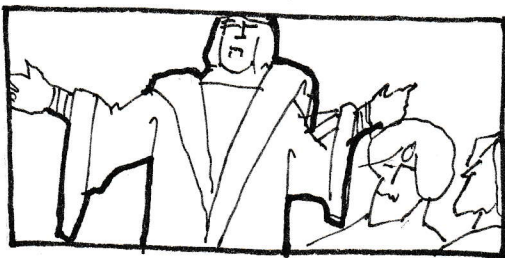
VII. PD

Rádce se k sobě naklání a cosi si přes zakrytá ústa šeptají.

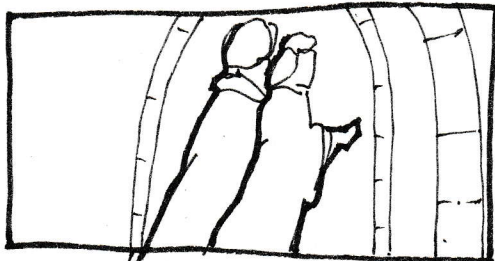
VIII. D

Detail zaklepání hole ceremoniáře o zem.

IX. PC

Nejstarší rada vstává z křesla a prohlašuje:
„Králem českým nechť je Vladislav z rodu Jagellonských.“

X. PC

Ctibor a Jan spěšně odcházejí branou
Vlašského dvora.

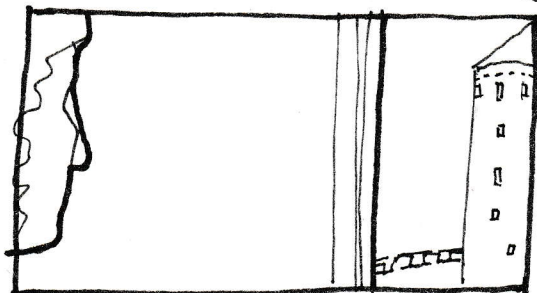
XI. PD

Ctibor a Jan vcházejí do goického hradního
interiéru.

X. PD-D

Nájezd na mladičkou tvář Vladislava, která se
doposud schovávala. Stojí před oknem. Jeho
pohled směrem od země k volitelům říká vše:
„Zvládnou to?“

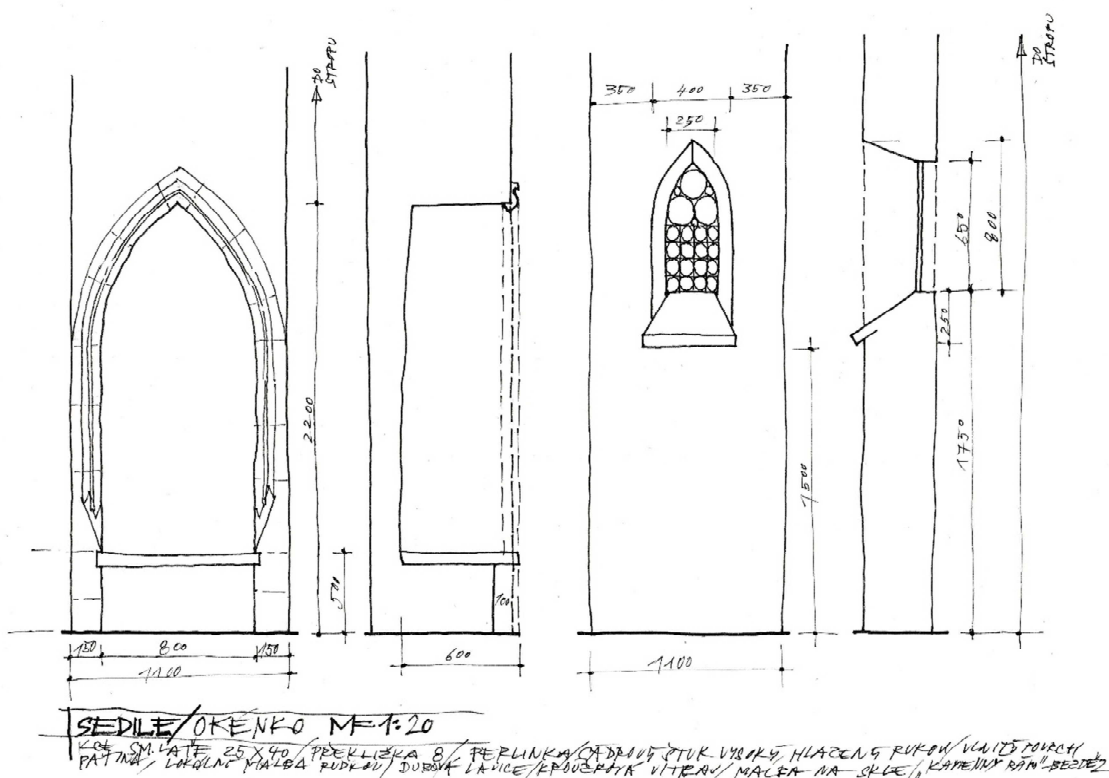

XII. PC

Oknem vidíme kulatou věž Wawelu (trik)

KONEC

13. komnata - kulisy

13. komnata - audio

Je umístěná v úzké komůrce 215. Bude obsahovat překvapení pro návštěvníka, který postupně během prohlídky všech expozic dosáhne potřebný počet bodů vyplněním nabídnutého kvízu tak, aby přinesl účastníku této hry jedinečný zážitek, specificky propojený s tématem expozice Královský palác. Kvíz je koncipovaný jako dobrovolný, kartičku pro vyplnění si návštěvník může vyzvednout v polkadně při koupi vstupenky nebo i na několika místech v průběhu prohlídek expozic. Zjistí-li, že se opozdil s vyplněním/vynechal odpověď, musí/může se vrátit. Závisí to na jeho vůli navštívit 13. komnatu. Na základě správné odpovědi zanele do kartičky 8 správných čísel (1,3,5,7,...7,5,3,1 = zrcadlové zobrazení prvočísel – mystických lichých čísel, která jsou považována za šťastná), zobrazených na staroměstské mostecké věži (rok, den, měsíc, hodina a minuta východu slunce při slavnostním položení základního kamene Karlova mostu v Praze císařem Karlem IV. O Karlu IV. bude ostatně zmínka v galerii králů, v královském rodokmenu, tam bude utajený úkol č.4). Poslední z čísel (9) musí návštěvník sám uhádnout a jím otevře v tapetě skrytý vchod do 13. komnaty, vstup pouze pro jednoho. Zde ho čeká kontemplační pobyt na prosté sedili, který odhaluje tajemství moudrosti, ukryté ve zobrazování havířů, a který je doprovázen biblickým textem (Job 28, 1-15, 20-24,28), Přísloví 2,4 a 1.Kor. 1, 24 a 30) Hlavní text Job je slyšet z reproduktoru a je doplněn/podkreslen hudbou (Cantica Kutná Hora), další krátké texty jsou napsány ve freskách na stěnách 13. komnaty, jejíž modrý strop je pokrytý pozlacenými hvězdami, sluncem a měsícem. V textu se jedná o první ekologickou zmínku v dějinách lidstva. Na stěnách bude sestavena „mozaika, tapeta“ složená z různých vyobrazení havířů na iniciálách v graduálech, antifonáři,...

Audio scénář:

- Hudební akcent Cantica

- Text: vítejte ve 13. komnatě, prokázali jste až dosud mnoho důmyslu a moudrosti a za odměnu se nyní setkáte s moudrostí nejvyšší. *Člověk propátrá mnohé*, ale atejně jako kutnohorským havířiům před sedmi sty lety, budiž vám tato *píseň o moudrosti* nadějí, že váš život zapadá do nekonečného lidského snažení se stejným smyslem a s úspěšnou snahou po rovnováze bytí těla a touhy duše. A protože se pod zemí dotýká člověk nejen pokladů, které jsou ukryty v jejím nitru, ale i pekla, které je tady tak nesmírně blízko. Blízko je zejména pokušení, jak s poklady, vyrvanými z lůna země, naložit.

- Hudební předěl

- Text: *stříbro má své naleziště a zlato místo, kde se čistí, železo se získává z prachu, z rudy se taví měď. Člověk překonává tmu, prozkoumává v říši šeré smrti temný kámen do každého koutku. Proráží šachtu daleko od místa, kde přebývá. Zapomenuti, bez půdy pod nohama, na laně se houpou a kývají, vzdáleni lidem. Země, z níž vzhází chléb, je vespod zpěvrcena jakoby ohněm; v jejím kamení je ložisko safírů, jsou v něm i zlatá zrnka. Dravý pták tam nezná stezku, oko luňáka ji nezahledne, mládě šelmy po ní nešlapalo, lev po ní nevtlačí kořist. Člověk vztáhl ruku po křemeni, hory zpěvrcel až do základů, do skal vytesal štoly, jeho oko spatřilo kdejaký skvost, zamezil prosakování proudících vod, a co se tají v zemi, vynáší na světlo.*

- Hudební předěl

- Text: *ale moudrost, kde se najde? Kde je místo rozumnosti? Člověk nezná její cenu, v zemi živých se nenajde. Propastná tůň praví: 'Ve mně není,' moře říká: 'Já ji nemám.' Nelze ji získat za lístkové zlato, její hodnota se nevyváží stříbrem,*

- Text: středověký člověk však věřil, že jen Bůh má k moudrosti přístup. Odkud tedy přichází moudrost? Kde je místo rozumnosti? Je utajena před očima všeho živého, zahalena i před nebeským ptactvem. Říše zkázy a smrt říkají: *'Pouze jsme zaslechly pověst o ní.'* Jenom Bůh rozumí její cestě, on zná také její místo, neboť on dohlédne až do končin země, vidí vše, co je pod nebem.

A věřil, že Bůh řekl člověku: *„hle, bát se Panovníka, to je moudrost, vystříhat se zlého, toť rozumnost“.* Z toho pak budeš mít paterý užitek moudrosti: *Můj synu, jestliže přijmeš mé výroky, uchováš-li mé příkazy ve svém nitru, abys věnoval pozornost moudrosti a naklonil své srdce k rozumnosti, jestliže přivoláš porozumění a hlasitě zavoláš na rozumnost, budeš-li ji hledat jako stříbro a pátrat po ní jako po skrytých pokladech, tehdy pochopíš, co je bázeň před Hospodinem, a dojdeš k poznání Boha.*

Jen pro povolání, jak pro Židy, tak pro Řeky, je Kristus Boží moc a Boží moudrost. Vy však jste z Boží moci v Kristu Ježíši; on se nám stal moudrostí od Boha, spravedlností, posvěcením a vykoupením,

(Jób 28, 1-15, 20-24,28 / Přísloví 2,4 / 1. Kor 1, 24 a 30, ekumenický překlad)

-Text: proto bylo ve středověku tak časté a oblíbené zobrazování horníků v liturgických knihách, kancionálech, graduálech, antifonářích a žaltářích a na stěnách kostelů, proto i v naší 13. komnatě můžeme spatřit jejich přítomnost.

- Závěrečná hudební sekvence Cantica do vytracena

13. komnata Hra o tajný kód

MODEL HUNTER GAMES /outdoorová hra, situovaná do expozic, do prostoru celého areálu VD.

Propagace:

www stránky VD, FB, u pokladny podrobnější info, zhuštěná instrukce na vstupence, technická podpora – rozdávání tužky (kdo nemá)

Vstupenka:

Obsahuje 9 políček na zápis číselné řady, políčka jsou označena kaligrafickými ikonkami. Na rubové straně bude stručná instrukce jak se do hry zapojit. Ikonky budou v expozicích otvírat úkoly. Bude to 7 otázek, 1 duplicitní, poslední intuitivní.

Otázky:

Viditelné, ale mimo základní pozorovatelský horizont (ve výšce nebo hodně nízko). Upozornění ikonkou. Náповěda bude rafinovaně skrytá, avšak dohledatelná (na zadní straně objektů).

Charakter/jazyk otázky bude mysticky tajemný, na konci otázky – zadání technicky věcné, přesné. Otázky jsou povětšinou výpočtové, znalostní, pozornostně paměťové, intuitivní...Nebudou triviálně jednoduché, opírají se o hravou komunikaci s vystavovanou tematikou, kombinace vizuálně-matematicko-historické řešení, míra intelektuální zátěže odpovídá znalostem 7./8. třídy ZŠ.

Vstup do 13. komnaty: dva kódové voliče (1-10), první – uhádnout chybějící číslici z dosud vyplněné řady na vstupence. Druhý – zábavná rovnice symbolů...výsledek – jednciferné číslo.

Herní principy:

- důležité nápisy, vlastní vnitřní typografie
- urychlování/zvyšování soutěživé nervozity
- navigace na cíl/už se blíží...

Start:

Na panelu v 1.PP (012b) v rámci prezentace různých technik dolování stříbra.

...středověcí horníci byli nejen zruční, ale i moudří. Chceš-li nalézt tajemství jejich moudrosti, můžeš to prokázat pozorným sledováním všech výstav zde ve Vlašském dvoře. Procházka expozicemi se stane dobrodružným bludištěm a odměnou za jeho překonání ti bude sdělení tajného kódu ve 13. komnatě. Začni právě teď a zde!...

1. otázka – 012b detail z hornického prostředí, odpověď zanést na 7. pozici
2. otázka – 103 detail ze středověké mapy Kutné Hory, odpověď zanést na 1. pozici
3. otázka – odpověď zanést na 3. pozici
4. otázka duplicitní – 110 v rejtunku vypočítat rovnici odpověď zanést na 4. a 6. pozici
5. otázka – odpověď zanést na 9. pozici
6. otázka – odpověď zanést na 8. pozici
7. otázka intuitivní – 218 uhádnout ...*kte*rá číslovka se sem nejvíc hodí?...zanést na 5. Pozici = to je jeden z odemykacího **kódu tajných dveří**

Druhý tajný kód bude počtářský – pseudo rovnice ze symbolů, vyjde jednoduché číslo ...

Ve 13.komnatě se návštěvník doví o moudrosti horníků a v tomto prostou (někde nahoře) objeví přístupový kód do Outdoorové Hunter Game v teritoriu celé Kutné Hory.

5.

EXPOZICE „KUTNOHORSKÉ OSOBNOSTI“ na chodbách

Volně přístupná doplňková expozice na chodbách městského úřadu

Expozice Kutnohorské osobnosti bude umístěna na veřejně přístupné chodbě 101, 109B a 147 tak, aby byla zachována možnost návštěvy i v době uzavření prostor městského úřadu v mimopracovní době. Bude řešena prostřednictvím audiovizuálních programů, umístěných ve třech monitorech, instalovaných v plochých panelech opřených o podlahu a fixovaných ke stěně, rozmístěných ve dvakrát zalomené chodbě a bude doplněný grafikou, tématicky uvozující kutnohorské osobnosti. Panely nesou ikonky jednotlivých osobností, které budou totožné s ikonkami na dotykové obrazovce a návštěvník si bude moci zvolit kteroukoli osobnost i jazykovou variantu v titulované mutaci (AJ, NJ).

Účel a přínos expozice:

- prezentace průřezu dějinami města Kutné Hory

Výroba:

- 3x AV program – „Osobnosti“
- 3x panel pro monitor
- doplňující grafika/na panelech

Technické zajištění:

- AV technika – 3x dotyková obrazovka

Technické podmínky (stavba):

- elektro a audiorozvod podle výtvarně prostorového řešení (S)

LITERÁRNÍ SCÉNÁŘE:

Kutnohorské osobnosti

Kutnohorské osobnosti

Prezentace necelých čtyř desítek osobností, které jsou svým životem a dílem spjaty s Kutnou Horou, ať už se zde narodily, žily, zemřely a jsou pohřbeny, nebo jen krátkodobě pobývaly, ale zanechaly neshaditelnou stopu. Z rodáků vybíráme takové, kteří jsou významní nejen pro město, ale i v širším kontextu. Neomezujeme se na nositele čestného občanství, byť i takových je ve výběru celá řada. Výběr je rozkročen od středověku po začátek 21. století, přičemž jednotlivé epochy (15.–18. stol., 19. stol. a 20. stol.) jsou zastoupeny zhruba rovnoměrně. Toto chronologické členění respektují i bloky, do nichž jsou jednotlivé osobnosti rozřazeny. Kromě stručných biogramů se zdůrazněním kutnohorských vazeb prezentujeme ukázky z díla (u výtvarníků obrazy, u architektů stavby, u literátů úryvky prózy/básní, u vědců úryvky odborného textu, u hudebníků skladby). Součástí prezentace jsou i odkazy na místa v současné Kutné Hoře, která jsou s osobnostmi spjatá (ulice nesoucí jméno dotyčného/dotyčné, rodné domy, pomníky, pamětní desky, hroby atd.) včetně fotodokumentace.

Obrazová složka dále zahrnuje portréty osobností (jsou-li známy), ukázky z díla, související dokumenty apod., vždy cca 5 obrázků.

A/ Erbovní měšťané – umělci – jezuité. Kutnohorské osobnosti od středověku po baroko

/1/ Johannes Gutenberg (* 1397/1400, + 3. února 1468), vynálezce mechanického knihtisku, dříve mylně považován za kutnohorského rodáka.

Jednou z nejdůležitějších inovací v dějinách lidstva byl nepochybně vynález knihtisku, který je obecně spojován se jménem Johanneše Gutenberga. Ten vyvinul kolem poloviny 15. století novou technologii mechanického knihtisku pomocí sériově vyráběných pohyblivých písmen a nového typu barvy a tiskové formy, jejichž charakter umožňoval opakované používání, a tudíž masovou produkci knih jako výhradního prostředku šíření informací. Inovativní princip rozmnožování knih se po Gutenbergovi následujících 400 let v podstatě neměnil. Není proto divu, že se kolem tohoto velikána v minulosti vytvořila celá řada mýtů a nepravdivých tvrzení. Jedním z nich je také představa o Gutenbergově rodišti v Kutné Hoře, odvozená od německé varianty jména města „Kuttenberg“. Ta se v Čechách tradovala již od 16. století a především díky barokním autorům, kutnohorského jezuitu Jana Koříňka nevyjímaje, pevně zakořenila v beletrii 19. století, která z domnělého Gutenbergova českého původu učinila předmět národní hrdosti. Nic na tom nezměnil ani fakt, že tento výklad odmítl jako pouhou legendu, která nemá reálný základ, už v roce 1782 jazykovědec Josef Dobrovský. Dnes už této smyšlenice věří málokdo. Gutenbergovo pravé rodiště je třeba hledat pravděpodobně v německé Mohuči, kde také 3. února 1468 zemřel. Kutná Hora tak sice přišla o svého možná nejslavnější rodáka, avšak rodáka falešného a účelově vymyšleného. Není třeba zoufat, protože historie města je na skutečné významné osobnosti více než bohatá.

Ilustrace:

Fiktivní portrét JG, 1567 (Pantaleon, H.: *Das erste Theil Teutscher Nation Heldenbuch*. Basel 1567, fol. 379a, NK ČR, sign. 22 B 11; repro Voit 2006, 325, obr. 202)

Kutná Hora (Kuttenberg) na císařském otisku stabilního katastru, 1839 (*Ústřední archiv zeměměřictví a katastru*, i. č. 3735; https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/3735-1/3735-1-006_index.html)

Vyobrazení sazečského a tiskařského provozu, poč. 16. stol. (*Chants royaux sur la Conception, couronnés au puy de Rouen de 1519 à 1528*, fol. 29v, *Bibliothèque Nationale de France, Département des manuscrits*; <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8539706t/f64.image>; repro Galantaris, Ch.: *Biblia Sacra Mazarinea*, Münster 2004, s. 15; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Buchdruck-15-jahrhundert_1.jpg)

Fiktivní portrét JG, Paris 1584 (in: Feld, F.: *Mistr z Mohuče*, Praha 1972; repro Voit 2006, 327, obr. 203; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Johannes_Gutenberg.jpg)

/2/ Martin z Tišnova (* kol. 1420, + po 1489), písař, knihtiskař, tvůrce Kutnohorské bible.

I bez Gutenberga náleží Kutné Hoře jedno důležité prvenství v oblasti knižní kultury. Kutná Hora byla jedním ze tří českých měst, kde již před rokem 1500 fungovala knihtiskařská dílna. Její provoz je v této době spojen se jménem Martina z Tišnova, bývalého písaře, který se v pokročilém věku pod dojmem tehdy čerstvého vynálezu knihtisku přeškolil na tiskaře. V Kutné Hoře vytiskl a v sobotu 14. listopadu 1489 vydal své jediné podepsané dílo, takzvanou *Kutnohorskou bibli*. Jedná se o druhé české vydání kompletního biblického textu, tedy Starého i Nového zákona, a zároveň první vydání ilustrované. Kniha obsahuje ručně malované iniciály a 116 kolorovaných dřevořezů, jejichž náměty i provedení vycházejí z ilustrací v *Norimberské bibli* Antona Kobergera z roku 1483. O Martinovi z Tišnova toho víme jen velmi málo. Narodil se někdy kolem roku 1420, působil jako městský písař v Humpolci a teprve na sklonku života se objevuje v Kutné Hoře. Sem přišel zřejmě z Prahy, kde v roce 1487 vytiskl *Žaltář*. Jeho práce na Kutnohorské bibli byla od počátku provázena finančními těžkostmi, které řešil jednak peněžní půjčkou od městské obce a bohatých kupců, jednak snížením původního nákladu asi na polovinu. Tyto komplikace nijak nesnižují skutečnost, že Martin z Tišnova je nejstarším jménem známým tiskařem domácího původu v Čechách.

Ilustrace:

Úvodní list Kutnohorské bible s předmluvou (*Knihovna Národního muzea v Praze, sign. 25 A 2b, fol. 1r;*

http://v2.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&virtnum=1&client=)

Vyobrazení Noemovy archy (*Knihovna Národního muzea v Praze, sign. 25 A 2b, fol. 9r;*

http://v2.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&virtnum=1&client=)

Začátek Evangelia sv. Matouše (*Knihovna Národního muzea v Praze, sign. 25 A 2b, fol. 486v;*

http://v2.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&virtnum=1&client=)

Znak Kutné Hory, který drží dvě postavy havířů v kápích, nad znakem korunovaný monogram „W“ Vladislava Jagellonského (*Knihovna Národního muzea v Praze, sign. 25 A 2b, fol. 605r;*

http://v2.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&virtnum=1&client=)

/3/ Michal Smíšek z Vrchovišť (+ květen 1511), kutnohorský erbovní měšťan a šlechtic, důlní podnikatel, městský radní, vrchní dozorce stavby chrámu sv. Barbory, dvorský úředník.

Život Kutné Hory období pozdního středověku a raného novověku výrazně formovaly rody erbovních měšťanů. Vznik a růst prestiže i majetku této společenské vrstvy byly neodmyslitelně spjaté s důlním podnikáním a mincovnictvím. Mezi nejznámější erbovní rody patřili Smíškové z Vrchovišť, povýšení v roce 1492 do šlechtického stavu. Michal z Vrchovišť začal svou kariéru v Kutné Hoře, kde se usadil asi v roce 1471, jako rudokupec, který jako ambiciózní a bezohledný podnikatel dokázal ve svých rukách koncentrovat obrovský majetek i vliv. Uplatnil se nejen v důlním podnikání, ale i v městské radě a také jako vrchní dozorce stavby chrámu sv. Barbory. Vrcholem jeho kariérního postupu bylo v roce 1488 jmenování horním hofmistrem, tedy dvorským úředníkem v čele kutnohorské důlní

správy. Spolu s dalšími královskými úředníky byl viněn z nezákonného obohacování, což vyvolalo v roce 1494 ostré sociální nepokoje kutnohorských horníků. Michal byl za podíl na podvodech uvězněn, ale brzy i přes prokázanou vinu králem Vladislavem Jagellonským omilostněn a propuštěn. V téže době vznikl na jeho objednávku *Smíškovský graduál*, rozměrný iluminovaný rukopis, obsahující mimo jiné i votivní obraz s Michalovou rodinou pod ochranou Panny Marie a vyobrazení smíškovského rodového znaku se stříbrným jednorožcem. Vrcholným uměleckým dílem vzniklým v rámci okázalé sebeprezentace tohoto – z ekonomického hlediska úspěšného, z morálního hlediska ovšem krajně problematického – Kutnohořana je výmalba Smíškovské kaple chrámu sv. Barbory s ústřední scénou Ukřižování. Ve své kapli našel po smrti v květnu 1511 Michal Smíšek z Vrchovišť místo posledního spočinutí. Trvalou stopu ve městě zanechal i Jan Smíšek z Vrchovišť, zřejmě Michalův bratr, také úspěšný důlní podnikatel a rudokupec, který byl zadavatelem rozsáhlé pozdně gotické přestavby svého sídla na Hrádku a stavebníkem rodinného hřbitovního kostela Nejsvětější Trojice na předměstí. Podle některých názorů jde o jednu a tutéž osobu.

Ilustrace:

Foto (současné nebo historické) nástěnných maleb ve Smíškovské kapli v chrámu sv. Barbory – scéna s trojicí postav, snad skupinový portrét Michala z Vrchovišť a jeho synů, 1488–1492 (např. *Vlčková 2013, 135, obr. 5*; nebo *ÚDU AV ČR, Sbírka fotodokumentace, i. č. 6101*)

Iluminace ze Smíškovského graduálu, úvodní list s votivním obrazem rodiny Smíškovy a rodovým erbovním znamením Smíšků z Vrchovišť – jednorožcem, 1490–1495 (*ÖNB Wien, Mus.Hs.15492, fol. 2v*; http://digital.onb.ac.at/RepViewer/viewer.faces?doc=DTL_5443607&order=1&view=SINGLE)

Foto nástěnných maleb ve Smíškovské kapli v chrámu sv. Barbory – rodový erb pánů z Vrchovišť, 1488–1492 (např. *Štroblová – Altová ed. 2000, 366*; *Vlčková 2013, 135, obr. 6*)

Foto (současné nebo historické) nástěnných maleb ve Smíškovské kapli v chrámu sv. Barbory – Ukřižování, 1488–1492 (např. *Vlčková 2013, 133, obr. 1*; nebo *ÚDU AV ČR, Sbírka fotodokumentace, i. č. 6022*)

Foto kostela Nejsvětější Trojice, budovaného mezi lety 1488 až 1504 jako pohřebiště rodiny Jana Smíška z Vrchovišť (např. *Štroblová – Altová ed. 2000, 350*)

/4/ Matyáš Rejsek (* asi 1445, + 1. července 1506), kameník, sochař, architekt a stavitel, významný představitel jagellonské gotiky, působil zejména v Praze a v Kutné Hoře, zde v chrámu sv. Barbory pohřben.

Kameník a sochař Matyáš Rejsek, působící v kamenickém cechu na Starém Městě pražském, získal jistou proslulost v osmdesátých letech 15. století jako tvůrce výzdoby tehdy budované Pražské brány. I to mohlo být důvodem, proč jej představitelé Kutné Hory přizvali ke stavbě chrámu sv. Barbory. Pětিলodní gotická katedrála vznikala od roku 1388 v několika etapách. Do konečné fáze stavba dospěla v době jagellonské, kdy ji vedl nejprve mistr Hanuš, po jehož smrti v roce 1489 nastoupil do čela svatobarborské huti na přání Kutnohorských právě Matyáš Rejsek. Nutno dodat, že v Kutné Hoře nepanovala ohledně Rejskova působení shoda. Místní cech zedníků a kameníků v čele s mistrem Blažkem byl vysloveně proti svěření takto významné zakázky přespolnímu umělci, který podle jejich

mínění neměl ani řádné vyučení. Naopak pro kutnohorský patriciát bylo angažmá tvůrce vymykajícího se běžnému lokálnímu standardu otázkou prestiže. Rejsek konfrontaci s místními řemeslníky ustál a zdárně pokračoval v práci, takže v roce 1499 mohl být zaklenut presbytář, na což poukazuje pamětní nápis s Rejskovou signaturou. Na stavbě svatobarborského chrámu setrval až do své smrti 1. července 1506. Podle jeho projektu se pak pokračovalo do roku 1512, kdy na stavbu nastoupil jiný výrazný tvůrce té doby, Benedikt Ried, který navázal vlastním řešením. Chrám sv. Barbory byl hlavním, nikoliv však jediným Rejskovým působištěm v Kutné Hoře. Jeho huti se připisuje například také dostavba věže kostela Panny Marie na Náměti, sanktuárium a kazatelna kostela sv. Vavřince na Kaňku, úpravy Vlašského dvora včetně portálu pokladnice či Kamenná kašna na dnešním Rejskově náměstí. Presbytář kostela sv. Barbory, zaklenutý unikátní síťovou žebrovou klenbou, se ale stal vůbec nejvýznamnějším Rejskovým dílem, v němž se autor projevil jako výrazný a osobitý architekt.

Ilustrace:

Foto portrétní busty Matyáše Rejska na Nové radnici v Prostějově, Jan Vilímek

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mat%C4%9Bj_Rejsek_plaque_detail.jpg)

Vyobrazení chrámu sv. Barbory včetně půdorysu, J. F. Devoty, 1828 (in: Devoty, J. F.: Beschreibung der uralten, künstlich gebauten und sehr berühmten heiligen Barbara-Kirche in der königlichen freyen Bergstadt Kuttenberg, Prag 1828;

http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ22199690X)

Foto latinského pamětního nápisu na klenbě presbytáře u vítězného oblouku, chrám sv. Barbory, 1499 (např. Roháček 1996, 253, obr. 10, kat. č. 025)

Historické foto Kamenné kašny (ÚDU AV ČR, *Sbírka fotodokumentace*, i. č. 6314)

Historické foto klenby presbytáře chrámu sv. Barbory, Jan Štenc (ÚDU AV ČR, *Sbírka fotodokumentace*, i. č. 6067)

/5/ Ondřej Ptáček (+ 1511), kutnohorský mistr zvonař a konvář, jehož dílna dodávala na přelomu 15. a 16. století zvony a křtitelnice do mnoha kostelů v Kutné Hoře a blízkém i vzdálenějším okolí.

Mincovníctví nebylo jediným odvětvím, které zpracovávalo kovy těžené v kutnohorských dolech. Tradici mělo také zdejší zvonařství. K výrobě zvonů se používala měď s příměsí stříbra, což kutnohorským zvonům propůjčovalo charakteristický zvuk. Zvonařské řemeslo bylo velmi vážené a dědilo se v rodinách, znalost postupů se předávala jako výrobní tajemství z generace na generaci. Nejvýraznějším představitelem kutnohorského zvonařství byl Ondřej Ptáček, užívající jako svou značku orlici držící v levém spáru zvonec a pravým si na prsou přidržující štítek s konvicí, doplněnou monogramem „W“. Ptáček v roce 1473 koupil v Kutné Hoře dům na Talmarku a téhož roku byl přijat mezi kutnohorské měšťany. Po mnoho let byl cechmistrem konvářů, k nimž byli zvonaři přidružení, a od roku 1495 až do své smrti zasedal ve sboru obecních starších. S manželkou Martou měl osm dětí. Ve zvonařské huti, která se nacházela za hradbami města poblíž dolu Osel, odlil se svými tovaryši v rozmezí let 1472 až 1510 několik desítek zvonů pro kostely v Kutné Hoře a blízkém i vzdálenějším okolí – Ptáčkovy zvony najdeme například až v Jindřichově Hradci, Vysokém Mýtě či Chrudimi. Jeho první datovaný zvon se nachází v kostele Navštívení Panny Marie ve Vysoké u Kutné Hory a výjimečný

je i tím, že je opatřen českým, nikoliv dobově obvyklým latinským nápisem: „*Léta od narození syna Božího 1472 tento zvon jest dělán skrze mistra Vondřeje Ptáčka*“. Poslední Ptáčkovou doloženou prací je zvon zvaný Ludvík odlitý v roce 1510 pro chrám sv. Barbory. Po mistrově smrti v roce 1511 dílnu převzal nejstarší syn Jakub spolu s bratry Michalem a Janem, přes něž se s rodinou Ptáčků spřiznili další kutnohorští zvonaři Jiřík Klábal a Daniel Draštík. V Ptáčkově huti nevznikaly pouze zvony, ale také nádoby na vodu, drobné cínové nádoby, svícny a především křtitelnice. Ty můžeme vidět v kostelech v Kolíně, Nymburku, Náchodě a samozřejmě v Kutné Hoře, kde se v kostele sv. Jakuba dochovala křtitelnice z roku 1505. Zatímco u Ptáčkových křtitelek se uplatňuje okázalá výzdoba, v případě zvonů kladl mistr důraz hlavně na kvalitu zvuku a výzdobu volil spíše minimalistickou. Tradiuje se, že zvuk jednoho z jeho zvonů v chrámu sv. Barbory si oblíbil král Vladislav Jagellonský, který si tento zvon od Kutnohorských vyžádal a nechal převézt na Pražský hrad. Zde byl zvon zavěšen ve věži chrámu sv. Víta, avšak později ho zničil požár.

Ilustrace:

Vyobrazení zvonařské dílny, 1568 (in: Amman, J. – Sachs, H.: *Eigentliche Beschreibung aller Stände auf Erden...*, Frankfurt am Main 1568, pag. P II; http://www.digitalis.uni-koeln.de/Amman/amman_index.html; <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Glockengiesser-1568.png>)

Zvonařská značka Ondřeje Ptáčka (*Leminger 1926, 79, obr. 25; PAM 28, 260*)

Foto zvonu v kostele Navštívení Panny Marie ve Vysoké, Ondřej Ptáček, 1472 (viz *Načeradská 2002, 439, obr. 7, kat. č. 010*)

Foto reliéfů na zvonu Ludvík v chrámu sv. Barbory – Madona s Ježíškem a sv. Barbora, Ondřej Ptáček, 1510 (*Leminger 1926, 82, obr. 27 a 28*)

Foto křtitelnice v kostele sv. Jakuba, Ondřej Ptáček, 1505 (viz *Roháček 1996, 257, obr. 16, kat. č. 035*)

/6/ Jan Vyskytenský z Vyskytné (* kol. 1490, + před 1550), sekretář Adama z Hradce, hofrychtěř českých královských měst, nejstarší pramenně doložený český „hledač pokladů“.

Jan Vyskytenský z Vyskytné působil od počátku dvacátých let 16. století jako sekretář ve službách jihočeského šlechtice a nejvyššího kancléře Království českého Adama z Hradce. Na sklonku dvacátých let se pak stal hofrychtěřem českých královských měst, což byl významný a výnosný dvorský úřad. Tento úřad však brzy opustil a za našetřené peníze si v roce 1536 koupil dům v Kutné Hoře, kde se věnoval podnikání v hutním zpracování rud. V době kutnohorského pobytu získal Vyskytenský od krále Ferdinanda I. koncesi na hledání pokladů. V listině, vystavené na Janovu žádost 7. srpna 1538 na Pražském hradě, Ferdinand povolil, „*aby on, svrchu psaný Jan s kverky svými, kteréž koli k sobě přijme, mohl a moc i svobodu měl u Hory Kutny a neb okolo Hory v polou míli na všechny strany vzdáli a nebo kdež koli blíž na gruntech našich na svůj náklad kopati a pokladův hledati a dobývati*“. Nešlo přitom o obvyklé hledání surovinových ložisek, ale o pátrání po ukrytých pokladech – „*budťo na zlatě, na stříbře, na zlatých, na groších, na jakýchkoli mincích a nebo klenotích*“. V případě nálezů měla královské komoře připadnout polovina pokladu, druhá polovina patřila hledačům. Z toho důvodu k vyzvednutí pokladu mělo dojít jen za přítomnosti komisařů, pověřených

nejvyšším mincmistrem. Zda skutečně někdy k nějakému nálezu došlo, nevíme, ale pravděpodobně nikoliv. Pobyt Vyskytenského v Kutné Hoře trval jen krátce a skončil neslavně a v dluzích, zvláště za odebranou a nezaplacenou stříbrnou rudu. V roce 1539 prodal dům a počátkem čtyřicátých let vstoupil do služeb východočeského velmože Jana z Pernštejna. Poslední zpráva o Vyskytenském pochází z přelomu let 1547 a 1548, kdy se – už poněkolikáté a opět bez úspěchu – obrátil na místodržitelství s žádostí o vyplacení starého královského dluhu, zděděného po svém dědovi Filipu z Tuklek, dvořanu Vladislava Jagellonského. Vyskytenskému udělená koncese představuje nejstarší dosud známý pramen tohoto typu, jasně vymezující práva a povinnosti podnikatele v oblasti hledání pokladů. Jelikož byl text koncese zapsán do královských register, měl patrně sloužit i jako precedens pro všechny podobné případy do budoucna.

Ilustrace:

Portrét Adama z Hradce

Kupní smlouva na dům Krynosovský, 28. 6. 1536 (*SOka KH, AM KH, kn. 364 (Kniha trhová 1514–1536), fol. N 26v*)

Portrét Ferdinanda I.

Koncese zapsaná v královských registrech, 7. 8. 1538 (*NA Praha, Registra, kn. 5, fol. 237v*)

/7/ Mikuláš Dačický z Heslova (* 23. prosince 1555, + 25. září 1626), příslušník rodiny kutnohorských erbovních měšťanů, renesanční bohém, spisovatel, autor dodnes ceněných *Pamětí* a básnických skladeb, narodil se i zemřel v Kutné Hoře.

Mezi kutnohorské erbovní měšťany se ve druhé polovině 16. století zařadili Dačičtí z Heslova, jeden z nejvýznamnějších rodů, který ovlivňoval zdejší dění po dlouhá staletí. Zakladatelem rodu byl Ondřej Křivoláček, od roku 1551 první královský rychtář v Kutné Hoře a od roku 1571 nositel erbu a predikátu Dačický z Heslova. Od poloviny 15. století se v rodině po několik generací vedly pamětní záznamy doplněné o kroniku starších událostí. Novou dynamiku získalo toto dílo poté, co se dostalo do rukou Ondřejova syna Mikuláše Dačického z Heslova. Mikuláš bývá považován za prototyp renesančního bohéma a bouřliváka. Nepochybně byl nepřehlédnutelnou postavou kutnohorského společenského života přelomu 16. a 17. století. Díky dědickému podílu na vladyském statku Kbel byl dobře finančně zajištěn, takže mohl až do zralého věku žít nevázaným životem. Rád navštěvoval kutnohorské šenky a kvůli častým výtržnostem se dostával do konfliktů se sousedy i se zákonem. Zároveň byl ovšem vnímavým pozorovatelem své doby a pilným a kritickým zapisovatelem. Básnické dílo *Prostopravda*, které sestavil v roce 1620, je vlastně první jazykově českou básnickou sbírkou světského obsahu v naší literatuře. Přesto zůstává ve stínu Mikulášova životního opusu zvaného prostě *Paměti*, v němž navazuje na rodinné sepisování, které ovšem pozvedá ke zcela jiným literárním i faktografickým kvalitám. Dačický se soustředil na události svého života. Podrobně zaznamenal léta 1593 až 1626, a to nejen z hlediska celozemských a světových událostí, ale i s ohledem či dokonce s důrazem na drobné každodenní kutnohorské dění, k němuž dokázal být velmi kritický. Pěkně to ilustruje například zápis z roku 1622: „V pátek den památky sv. Erazima 3. dne měsíce června, v noci na sobotu strhlo se v oblacích veliké, hrozné blejskání ohnivě a hromobití, a hrom udeřil na Vlašský dvůr v městě Hoře Kutné, od čehož shořely krovy nad rejtůnkem, kdež

ouředníci horní a mincovní v soudu sedávají – a bohatnou.“ Ačkoliv jsou Dačického *Paměti* silně individualizované, odrážejí patrně i tehdy převládající názory kutnohorských měšťanů a představují dodnes cenný zdroj informací o společenském, politickém, hospodářském a kulturním dění nejen v Kutné Hoře, ale i v celém habsburském soustátí 16. a 17. století. Díky tomu se v moderní době dočkaly opakovaného vydání, naposledy v roce 1996. Dačického rodný dům stojí na Komenského náměstí (čp. 41), jiné náměstí v centru je po něm pojmenováno stejně tak jako kutnohorské pivo.

Ilustrace:

Erb Dačických z Heslova, udělený Ondřeji Dačickému z Heslova v roce 1571 – kresebná rekonstrukce (Noheľ 1998, příl. č. 3; Halada, J.: Lexikon české šlechty I, Praha 1992, 38-39;

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Erb_da%C4%8Dick%C3%BD.jpg), nebo foto reliéfu na rodném domě čp. 41 (např. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kutn%C3%A1_Hora_-_rodn%C3%BD_d%C5%AFm_Mikul%C3%A1%C5%A1e_Da%C4%8Dick%C3%A9ho_z_Heslova.JPG)

Portrét Mikuláše Dačického z Heslova v kopii rodinné kroniky (Dačický z Heslova 1996; <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Da%C4%8Dick%C3%BD.jpg>)

Titulní strana tzv. rodinného rukopisu pamětí a zápisků Dačických z Heslova s rodovým znakem a autografem Mikuláše Dačického, 1593 (SOKA KH, AM KH; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 108; Kolář 2005, 69, obr. 1)

Ukázka z rukopisu *Pamětí* (SOKA KH, AM KH; repro Dačický z Heslova 1996, *passim*)

Historické foto rodného domu Mikuláše Dačického z Heslova, Komenského nám., čp. 41 (ÚDU AV ČR, *Sbírka fotodokumentace*, i. č. 22163)

/8/ Jan Šultys z Felsdorfu (* kol. 1560, + 21. června 1621), erbovní měšťan, konšel a primátor v Kutné Hoře, úředník mince ve Vlašském dvoře, člen stavovského direktoria popravený na Staroměstském náměstí.

Jan Šultys, rodák ze Slaného, přišel do Kutné Hory, kde přijal místo školního správce, někdy na sklonku osmdesátých let 16. století. Pedagogickou dráhu brzy opustil a už roku 1590 se výhodně oženil s vdovou Alžbětou Holoubkovou. Sňatkem získal prosperující hostinskou živnost, čímž se mu otevřela cesta k dalšímu nabývání majetku – v letech 1591 až 1616 koupil osm domů v Kutné Hoře, čtyři dvory v okolí města a šest zahrad ve městě i za hradbami – a tím i vlivu v městské samosprávě. V roce 1593 byl jmenován městským rychtářem. Řadu zpráv o Šultysově počínání zaznamenal Mikuláš Dačický z Heslova, který se s ním vedl osobní spory, což se logicky promítlo i v Dačického břitkém hodnocení Šultyse. Označení „*lakomec nenasytný*“ patří v Dačického pamětech k těm ostřejším. Šultysova kariéra pokračovala pozicí ve sboru konšelů, kterou zastával od roku 1604. V téže roce udělil císař Rudolf II. Janu Šultysovi erb a predikát „z Felsdorfu“. V roce 1612 byl povýšen mezi úředníky mince s úkolem zlepšit hospodaření stříbrných dolů, ale už po dvou letech byl z funkce odvolán. V červenci 1614 byl pak jmenován kutnohorským primátorem, čímž se jeho kariéra v městské správě završila. Úřad zastával i v době stavovského povstání. Stal se jedním ze zástupců městského stavu ve stavovském direktoriu, kde se od něj – jakožto představitele druhého nejvýznamnějšího města království – očekávalo aktivní vystupování. Šultysův vliv na činnost

direktoria byl ale nevýrazný a jeho členství bylo spíše formalitou. To ovšem nic neměnilo na tom, že kutnohorský primátor byl po porážce stavovského povstání zatčen, uvězněn a odsouzen k trestu smrti. Stětí mečem bylo vykonáno 21. června 1621 v rámci exekuce na Staroměstském náměstí v Praze. Šultysova hlava byla poté přepravena do Kutné Hory a zde vystavena – pro výstrahu současníkům i budoucím – na Kolínské bráně, kde její ostatky visely až do roku 1724. Dnes Šultysovu památku v Kutné Hoře připomíná dům čp. 173, ve kterém dle nápisu z 19. století „žil Jan Šultys z Felsdorfu, primas kutnohorský“. Renesančně upravený dům s výstavním portálem se nachází v Šultysově ulici, dříve zvané Zelný trh. Ve skutečnosti však Šultysovi patřil sousední dům čp. 174. Jeho odkaz je problematický, ale v mnohém poučný i pro dnešek. V městské správě si počínal energicky, což mu pomáhalo k hromadění majetku, a byl tvrdým kariéristou sledujícím vlastní prospěch. Jakmile se však měl zapojit do velkého politického dění, ustoupila jeho cílevědomost stranou a zůstalo opatrnické vyčkávání ve strachu z odpovědnosti. Smrt na staroměstském popravišti, vykládaná někdy jako hrdinský čin nebo dokonce akt vlastenectví, tak byla spíše smutnou ironií osudu.

Ilustrace:

Erb Jana Šultyse z Felsdorfu (např. *Nohel 1998, příl. č. 36*)

Mincmistrovská značka Jana Šultyse z Felsdorfu (*Expozice Mincovna*)

Vyobrazení popravy na Staroměstském náměstí, Eduard Herold, 1866, podle staršího vyobrazení (in: Herold, E.: *Malebné cesty po Praze*, Praha 1866, s. 59;

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:27p.png>)

Nařízení o vystavení hlavy Jana Šultyse z Felsdorfu na městské bráně, 1627 (*SOka KH, AM KH*; repro *Štroblová – Altová ed. 2000, 144*)

Foto domnělého domu Jana Šultyse z Felsdorfu, čp. 173 v Šultysově ul.

/9/ Bedřich Bridel (* 1. dubna 1619, + 15. října 1680), katolický kněz, jezuita, významný barokní spisovatel a básník, misionář, zemřel v Kutné Hoře při zaopatřování nemocných morem, pohřben v chrámu sv. Barbory.

V pobělohorské době vstoupil do Kutné Hory nový element, ovlivňující veškeré zdejší dění až do sklonku 18. století. Jednalo se o jezuitský řád, který byl oporou rekatolizačního úsilí habsburského státu. Kariéra v tomto církevním řádu byla volbou pro mnoho mladých lidí z generace narozené kolem roku 1620, kteří katolictví vnímali jako přirozenou součást svého světonázoru. Do jezuitského řádu vstoupil v roce 1637 také osmnáctiletý Bedřich Bridel, syn radního písaře ve Vysokém Mýtě. V řádovém semináři se setkal s generačním soupeřem Bohuslavem Balbínem. Vystudoval filozofii a teologii, byl vysvěcen na kněze a působil na Karlově univerzitě. Založil a řídil akademickou tiskárnu při jezuitské koleji v Klementinu. V té době byl také literárně činný. Dochovala se asi třicítka jeho děl, překladů i vlastní tvorby, zahrnující legendy, písně, básně či díla filozofická a nábožensky výchovná. Jeho ikonické dílo *Co Bůh? Člověk?* z roku 1659 je vrcholným dílem české barokní poezie. Rozsáhlá meditativní báseň je formulována jako promluva básníka k Bohu, v níž se řetězí metafory nicoty člověka tváří v tvář Boží existenci: „*Co Bůh? Člověk? / Kdokolivěk? / Co já? Co ty? / Bože svatý? / Já*

hřích, pych, lest: / tys sláva, čest. / Já hnís, vřed, puch: / tys čistý duch.“ Od šedesátých let 17. století se Bridel začal intenzivně věnovat misijní činnosti ve východních Čechách. V letech 1673 až 1680 pobýval v jezuitské rezidenci v Golčově Jeníkově, odkud byl spolu se svým synovcem Jiřím Čapkem povolán do Kutné Hory. Zde totiž řádila morová epidemie, která si od června do prosince 1680 vyžádala okolo 600 obětí. Bridel tuto charitativní misi, v jejímž rámci pomáhal ošetřovat a zaopatřovat nakažené, zaplatil životem. Dne 15. října 1680 v Kutné Hoře zemřel. Kutnohorský epilog Bridelova života připomíná mramorová pamětní deska z roku 1701, osazená v předsíni hlavního vstupu do chrámu sv. Barbory.

Ilustrace:

Misionářské působení B. Bridela mezi sedláky, kresba Jana Jiřího Heinsche (*NG v Praze*; repro *Bůžek a kol. 2010, 329*), nebo rytina J. C. Hafnera podle této kresby (in: Míka, A.: *Československé dějiny v obrazech*, Praha 1971;

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mision%C3%A1%C5%99i_obracej%C3%AD_na_katolickou_v%C3%ADru.jpg)

První strana básně *Co Bůh? Člověk?*, tisk, 1659 (https://books.google.cz/books?id=q-ZdAAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Bed%C5%99ich+Bridel%22&hl=de&sa=X&ei=jxZtVK39LZCuogSN0YHYCW&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)

Matriční zápis o úmrtí „velebného pana Pátera Frydrycha Bryderya“ (!) v kutnohorské matrice, 15. říjen 1680 (*SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 1, 1660–1697, pag. 820*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7372/418>)

Foto mramorové desky připomínající úmrtí P. Fridricha Bridelia a jeho spolubratří v roce 1680, 1701 (např. foto Vladimír Dvořák in *Škarpová a kol. ed. 2010, příl. I; Roháček 1996, 284, obr. 51, kat. č. 141; Roháček 2005, 131, obr. 3*)

/10/ Jan Kořínek (* 12. února 1626, + 12. srpna 1680), katolický kněz, jezuita, spisovatel, autor *Starých pamětí kutnohorských* (1675), prvního pojednání o dějinách města.

Jezuitský řád dal Kutné Hoře prvního dějepisce města, kterým byl kněz Jan Kořínek. Do kutnohorské koleje přišel tento rodák z Časlavi poté, co vystřídal několik působišť – jak bylo v kariérách členů řádu obvyklé – včetně funkce rektora jezuitské koleje v Litoměřicích. Z podnětu řádového kolegy Bohuslava Balbína, kterého jako první nazval „českým Liviem“, se pustil do sepisování historie Kutné Hory. Kořínkovo zpracování, vydané v roce 1675 pod názvem *Staré paměti kutnohorské*, se v mnohém liší od tehdy hojně vznikajících oslavných historických děl. Předně je třeba říci, že se nejedná o memoárovou literaturu. Kořínek se cíleně vyhýbá popisu událostí, které sám zažil, což vysvětluje v předmluvě ke čtenáři: „*Dávám ti vědět, že jsem tuto knížku Starých horokutenských pamětí titulem proto ozdobil, aby se jedenkaždý ihned dovtípil, že o věcech za našeho živobytí zběhlých jednati nemíním. A jistě kdybych byl jinak učinil, každý čtenář rozumný byl by se mi vysmál, že se s tím na krám vykládám, co on aneb sám vídal, aneb od očitých svědků slýchal a snad ještě na kolíbce v plenkách ležícímu chůva nejednou zazpívala. Všichni téměř lide, jako raději staré víno pívají a staré peníze brávají, tak také staré a neslychané věci slejchávají. Pročež žádných pamětí léto 1614 přebíhajících ode mne nečekej. Ten rok Páně psaní mého meze jest. Non plus ultra: přes něj*

nepřekročím.“ Ve své práci vycházel z děl o obecné historii a především ze starých úředních písemností a jiných archiválií kutnohorského původu. Historii města obohatil o zevrubné výklady o dolování a mincovnictví, v nichž nešetřil svéráznou dobovou terminologií, a také o líčení každodenního života. Vedle psaného slova zařadil několik vyobrazení, takže zde najdeme panorama města, které podle starší veduty Jana Willenberga překreslil Jiří Čáslavský, nebo kresbu chrámu sv. Barbory včetně půdorysu a některých důlních děl, provozů a těžních strojů. V neposlední řadě jsou Kořínkovy *Staré paměti* dílem uměleckým, bohatě využívajícím osvědčené prostředky barokní literatury a přitom výrazně individualizovaným. S jiným velkým jezuitským literátem Bedřichem Bridelem jej spojuje i závěr života. Jan Kořínek zemřel 12. srpna 1680 v pražském Klementinu, kde se nakazil při ošetřování nemocných morem. Mimořádné hodnoty jeho díla si byli vědomi již badatelé v 19. století, a tak se dočkalo několika vydání, naposledy v roce 2000.

Ilustrace:

Foto (historické nebo současné) jezuitské koleje v Kutné Hoře

Portrét Bohuslava Balbína

Frontispis „Starých pamětí...“, 1675 (ČMS v Kutné Hoře; repro Stich 2005, 153, obr. 1)

Titulní strana díla „Staré paměti kutno-horské, pod figurou dvacíti drahých rudních kamenů (jimž horníci handštány říkají) vyobrazené a vypodobněné: práci Jana Kořínka, z tovaryšstva Páně Ježíšova kněze, vytištěné v Starém Městě pražském u Jiřího Černocha Léta Páně 1675“, 1675 (ČMS v Kutné Hoře; repro Kořínek 2000, 6, obr. I)

Veduta Kutné Hory ze „Starých pamětí...“ (u s. 30), Jiří Čáslavský, 1674 (ČMS v Kutné Hoře; repro Kořínek 2000, mezi 46 a 47, obr. III)

/11/ Petr Brandl (* 24. října 1668, + 24. září 1735), malíř, jeden z hlavních představitelů vrcholného baroka ve střední Evropě, pohřben v kostele Panny Marie na Náměti.

Významnou roli sehrálo kutnohorské prostředí také v životě Petra Brandla, nejvýznamnějšího představitele vrcholně barokní malby v Čechách. Osudy umělce, pocházejícího z rodiny pražského šenkýře a vzdělaného v jezuitském gymnáziu na Malé Straně, byly plné dramatických kontrastů. Podle všeho byl nesmírně pracovitý, zároveň ale vedl nákladný bohémský život, což bylo příčinou konfliktů nejen se staroměstským malířským cechem, jehož byl od roku 1694 členem, ale i s manželkou Františkou Helenou. V letech 1728 až 1729 se osobními problémy zmítaný a těžce zadlužený umělec ocitl v klášteře Sedlci, kde se ukrýval před svými věřiteli. Během tohoto tvůrčího období, přerušeno Brandlovým pobytem v královéhradeckém vězení pro dlužníky, mu tehdejší opat svěřil několik zakázek, mimo jiné i hlavní oltářní obraz Nanebevzetí Panny Marie, umístěný dnes v kostele sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě, nebo obraz *Patronové země české s Nejsvětější Trojicí* pro konventní chrám. Po krátkém intermezzu na Kuksu, ve Slezsku a východních Čechách se Petr Brandl v létě 1734 do Kutné Hory vrátil. Zřejmě kvůli svým komplikovaným vztahům s jezuitou, kteří měli ve městě značný vliv, se dostal jen k méně významným zakázkám pro kostely Nejsvětější Trojice za městem a sv. Bartoloměje u Kolínské brány. Pro prvně uvedený v roce 1734 namaloval oltářní obraz Nejsvětější Trojice, který je dnes možno vidět v nástavci hlavního oltáře v kostele sv. Jakuba. Radní se

však zdráhali umělci za dílo náležitě zaplatit a objednali si posudek od nejmenovaného sedleckého malíře, který ve svém dobrozdání obrazu vytkl, „že noha Boha Otce krátká a tenká jest“, což bylo důvodem ke snížení honoráře. K neslavnému konci kdysi slavného malíře chyběl už jen krůček. Dne 24. září 1735 o deváté hodině večerní šestašedesátiletý umělec v osamění a chudobě umírá na dvorku hostince U Černého koníčka, v sousedství svého pronajatého bytu v domě ranhojiče Václava Šrámk. Několik dní poté mu městská rada na obecní náklady vypraví slavný pohřeb a jeho tělo nechá uložit v kostele Panny Marie na Náměti. Místo pohřbu jednoho z nejdůležitějších reprezentantů vrcholně barokní malby ve střední Evropě však bude zanedlouho zapomenuto. Až u příležitosti opožděné připomínky výročí Brandlova úmrtí v září 1842 se podaří identifikovat malířův hrob, který je od té doby označen pamětní deskou.

Ilustrace:

Autoportrét Petra Brandla (tzv. lobkovická podobizna), první a zároveň nejproslulejší z řady dochovaných podobizen, kol. 1697 (NG v Praze, i. č. O 18923;

http://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_18923; repro Prokop 2006, 31, obr. 6)

nebo

Autoportrét Petra Brandla s gestem počítání na prstech, 1722–1725 (NG v Praze, i. č. O 17424;

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Petr_Brandl_-_Autoportr%C3%A9t_s_po%C4%8D%C3%ADt%C3%A1n%C3%ADm_na_prstech_\(1725\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Petr_Brandl_-_Autoportr%C3%A9t_s_po%C4%8D%C3%ADt%C3%A1n%C3%ADm_na_prstech_(1725).jpg);

repro Prokop 2006, příl. V)

Oltární obraz Nanebevzetí Panny Marie, 1728, Vysoké Mýto, kostel sv. Vavřince (např. Prokop 2006, 73, obr. 25, příl. VIII)

nebo

Obraz Patronové země české s Nejsvětější Trojicí, 1728, Kutná Hora – Sedlec, kostel Nanebevzetí Panny Marie (např. Prokop 2006, 77, obr. 27, příl. IX;

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kutn%C3%A1_Hora,_Sedlec,_kl%C3%A1tern%C3%AD_kostel,_kape,_Brandl_01.jpg)

Obraz Nejsvětější Trojice, 1734, Kutná Hora, kostel sv. Jakuba (např. Prokop 2006, 133, obr. 54, příl. XV)

Vlastnoruční kvittance Petra Brandla s posledním dochovaným umělcovým autografem, 10. leden 1735 (SOKA KH, AM KH, Sbírka listin, listů a aktů, i. č. 15833; repro Prokop 2006, 132, obr. 53)

nebo

Matriční zápis o úmrtí Petra Brandla („Pan Petr Prandl dle kunstu svýho malířskýho druhý Apelles, stáří ... 67, toho času obyvatel zde na Horách Kuttnách, všema svátostmi et viatico et extrema unctione opatřen, pohřben k Matce Boží“) v kutnohorské matrice, 24. září 1735 (SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 3, 1732–1754, pag. 17; <http://ebadatelnasopraha.cz/d/7374/567>)

Foto dlaždice s monogramem „P B“ a vročením 1735, 1860, Kutná Hora, kostel Panny Marie na Náměti (např. Prokop 2006, příl. XVI)

nebo

Foto pamětní desky s nápisem o místě pohřbení Petra Brandla, 1863, Kutná Hora, kostel Panny Marie na Náměti (např. *Prokop 2006, příl. XVII*;

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kost. Panny Marie Na N%C3%A1m%C4%9Bti, pam%C4%9Btn%C3%AD_deska_Petra_Brandla.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kost._Panny_Marie_Na_N%C3%A1m%C4%9Bti,_pam%C4%9Btn%C3%AD_deska_Petra_Brandla.JPG))

B/ Buditelé – vědci – politici. Kutnohorské osobnosti „dlouhého“ 19. století

/1/ Jan Erazim Vocol (* 23. srpna 1802, + 16. září 1871), univerzitní profesor archeologie a dějin české literatury, kulturní historik, zakladatel české archeologie a dějin umění jako vědního oboru, kutnohorský rodák.

V 19. století sehrála Kutná Hora významnou roli v procesu, který jsme si uvykli nazývat národním obrozením. V podstatě šlo o zformování českého etnika jako svébytného politického a kulturního národa, který se cítil být rovnoprávným partnerem ostatních, v téže době se rovněž „obrozujících“ evropských národů. Jedním z kutnohorských rodáků, kteří rázně vstoupili do tohoto procesu, byl Jan Erazim Vocol. Pocházel z pekařské rodiny, přijaté do okruhu kutnohorských měšťanů teprve ve druhé polovině 18. století, a rodné město v něm odmala podněcovalo bytostný zájem o historické památky. Přes počáteční inklinaci k poezii a vlasteneckým povídkám se literárně i výtvarně talentovaný muž zralého věku, který se po mnoha letech života ve Vídni, kde předčasně ukončil studia práv a poté působil jako domácí učitel ve šlechtických rodinách, roku 1842 trvale usadil v Praze a zde se na žádost Františka Palackého stal jednatelem a později předsedou Archeologického sboru Národního muzea. Ačkoliv neměl v oboru žádné vzdělání ani praxi, vedl si od počátků velmi úspěšně a instituci zůstal věrný až do své smrti. Vytrvale organizoval její záchrannou i výzkumnou činnost, jako první navázal mezinárodní styky v oboru a stál u zrodu prvních titulů odborné i popularizační literatury. Bez nadsázky lze říci, že Vocol u nás položil základy archeologie jako vědního oboru. Zároveň byl také zakladatelem a průkopníkem dějin umění. Jako své životní dílo vydal v letech 1866–1868 první knižní přehled nejstarších dějin pod názvem „Pravěk země české“. Významná byla i jeho činnost pedagogická. V roce 1850 získal na Karlově univerzitě profesuru pravěké archeologie, první v rakouském soustátí a patrně druhou na světě, a dějin umění. Kromě toho přednášel i středověkou archeologii, dějiny české řeči a literatury, estetiku, právní dějiny, numismatiku aj. Aktivně působil též v Královské české společnosti nauk. Kutnohorskou stopu lze sledovat během celého Vocolova života. V Kutné Hoře se dvakrát oženil, nejprve v listopadu 1843 s Barborou Antonií Štětkovou, sestrou významného kutnohorského měšťana, lékaře, vlastence a pozdějšího purkmistra Josefa Jaromíra Štětky, s níž se Vocol seznámil na plese u příležitosti oslav 100 let od úmrtí Petra Brandla. Po jejím úmrtí na tuberkulózu se pak v červnu 1849 oženil s Matyldou Hovorkovou. Do revolučních událostí let 1848/49 se Vocol zapojil jako politik, žurnalista a poslanec vídeňského a kroměřížského říšského sněmu, zvolený coby zástupce Kutné Hory. K rodnému městu ho však nepoutaly jen osobní a politické vazby, nýbrž i odborný zájem; v roce 1856 publikoval ve Stuttgartu klíčovou monografickou studii o chrámu sv. Barbory. Jan Erazim Vocol zemřel 16. září 1871 ve věku 69 let v Praze. U příležitosti pátého výročí Vocolovy smrti v roce 1876 byla z iniciativy města zhotovena ozdobná kamenná pamětní deska s bronzovým reliéfním portrétem od sochaře Tomáše Seidana. Umístěna byla na domnělém, avšak nesprávném rodném domě čp. 349 v tehdejší Jateční ulici, která byla přejmenována na Vocolovu. Zde si ji lze prohlédnout dodnes, na rozdíl od skutečného Vocolova rodného domu čp. 319 na Palackého náměstí, na jehož místě dnes stojí hotel Mědínek. V roce 1877 byl v Kutné Hoře založen muzejní a archeologický spolek, který za svůj název přijal Vocolovo jméno. V roce 1934 byl na hřbitově v Kutné Hoře slavnému rodákovi, pohřbenému na Olšanských hřbitovech v Praze, slavnostně vztyčen pomník. Převážná část Vocolovy osobní pozůstalosti je dnes uložena v kutnohorském okresním archivu, menší část opatruje kutnohorské muzeum.

Ilustrace:

Matriční záznam o narození Jana Erazima Vocela, 23. 8. 1802 (*SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 8, 1784–1803, pag. 235*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7391/241>)

Portrét Jana Erazima Vocela (ČMS v Kutné Hoře; repro *Sklenář 1981, mezi 12 a 13*; *Sklenář 2010, 3*; nebo Jan Vilímek, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Jan_Erazim_Vocel.jpg)

Titulní strana nebo ukázka z díla „Pravěk země české“, 1866–1868 (viz *Sklenář 1981, obr. příl.*)

Studie o chrámu sv. Barbory, Stuttgart 1856

Ukázka z Vocelovy kresebné dokumentace (*SOka KH, OsF Vocel*)

Foto pamětní desky s reliéfním portrétem JEV na domnělém rodném domě čp. 349 ve Vocelově ulici, T. Seidan, 1876 (viz např. *Sklenář 1981, mezi 12 a 13*; *Sklenář 2010, 5-6*; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kutna_Hora_Vocelova_349_pametni_deska.JPG)

Foto pomníku JEV na hřbitově v Kutné hoře

/2/ Josef Jaromír Štětko (* 15. července 1808, + 10. dubna 1878), lékař, vlastenec, politik, představitel spolkového života a městské samosprávy v Kutné Hoře, kde také zemřel.

Předním reprezentantem období konstituování českého politického národa v Kutné Hoře je Josef Jaromír Štětko. Rodák z Liteně na Berounsku přišel do Kutné Hory v roce 1835 jako doktor medicíny a chirurgie, ale zdaleka se neomezoval jen na výkon lékařské praxe. Při univerzitních studiích v Praze byl silně ovlivněn tamním vlasteneckým kvasem, který poté pomáhal šířit do venkovských krajin. V Kutné Hoře po nelehkých začátcích postupně získával díky svým profesním i osobnostním kvalitám na váženosti a úctě a brzy se kolem něj zformovala skupina podobně smýšlejících osobností – za všechny uveďme alespoň Petra Miloslava Veselského, Josefa Kajetána Tyla či Jana Erazima Vocela. Prvním veřejným vystoupením těchto kutnohorských buditelů byla opožděná připomínka 100 let od smrti malíře Petra Brandla v září 1842. Výtěžek slavnosti byl určen k založení fondu na zřízení a financování stavby všeobecné veřejné nemocnice, která byla po několika letech shromažďování prostředků a fungování v provizoriu otevřena jako moderní zařízení s kapacitou 100 lůžek v srpnu 1868, z velké části právě zásluhou Josefa Štětky, který se zde stal prvním primářem. Kromě toho byl literárně aktivní a realizoval se ve spolkovém životě, ať již se jednalo o jím založené či vedené spolky čtenářů, zpěváků nebo divadelních ochotníků, s nimiž vystupoval až do roku 1863. Inicioval také založení městské veřejné knihovny a stál u zrodu kutnohorské vyšší reálné školy. Do otevření politického života vstoupil v roce 1848, kdy byl předsedou kutnohorské odbočky spolku Slovanská lípa a po jejím zániku Měšťanské besedy, jakési platformy pro setkávání obyvatel města nad řešením nejrůznějších problémů a páteře politického, společenského a kulturního života města. Šlo vlastně o předobraz městské samosprávy a v 60. a 70. letech se formujícími politickými stranami. Všeobecná popularita, již si získal jako známá veřejně činná osobnost pozitivně ovlivňující dění ve městě, vynesla dr. Štětku, od roku 1861 též poslance zemského sněmu za Národní stranu (staročechy), v prvních obecních volbách v roce 1864 do úřadu purkmistra, který zastával do roku 1869. Od roku 1873 až do své smrti byl pak dr. Štětko okresním starostou. Zemřel v Kutné Hoře 10. dubna 1878 jako nositel rytířského řádu Františka Josefa I., soudní a městský lékař, starosta okresního zastupitelstva, zemský

poslanec, bývalý purkmistr a celkově velmi vážený občan. Byla zde po něm pojmenována ulice a na místě úmrtí v domě čp. 49 osazena pamětní deska.

Ilustrace:

Portrét starosty Josefa Jaromíra Štětky (ČMS v Kutné hoře; https://www.cms-kh.cz/sites/default/files/images/osmicky10_l.jpg)

Historické foto všeobecné veřejné nemocnice, čp. 228, Pirknerovo nám. 5 (SOka KH, SbF; ČMS v Kutné Hoře)

Portrét starosty Josefa Jaromíra Štětky, podle fotografie kreslil Josef Mukařovský (in: *Světlozor* 12, 1878, č. 28, s. 345; <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/12.1878/28/345.png>; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Josef_Jaromir_Stetka_1878_Mukarovsky.png)

Matriční zápis o Štětkově úmrtí, 10. 4. 1878 (SOA Praha, *Sbírka matrik, Kutná Hora 56, 1877–1888, pag. 71*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7448/39>)

Foto pamětní desky na domě čp. 49 (nám. Národního odboje 2), kde JJŠ zemřel

/3/ Karel Havlíček Borovský (* 31. října 1821, + 29. července 1856), básník, kritik, novinář, zakladatel moderní české žurnalistiky, v letech 1850–1851 vydával v Kutné Hoře časopis *Slovan*, kvůli čemuž stanul před kutnohorským krajským soudem.

Zasluhou městského zastupitele Josefa Jaromíra Štětky byl v roce 1850 do Kutné Hory pozván Karel Havlíček Borovský, vyloučený student teologie s bytostným sklonem k ironii, který věnoval vrcholná léta svého života politické činnosti a především žurnalistice. Z literární činnosti nejvíce prosluly jeho epigramy, krátké veršované, výrazově úsporné texty pranýřující neduhy tehdejšího světa, často s nadčasovou platností, do historie však vstoupil především jako zakladatel moderní české žurnalistiky. V letech 1846–1848 působil jako vedoucí redaktor *Pražských novin*, tehdy jediných česky psaných novin, poté začal vydávat vlastní *Národní noviny*, v nichž viděl hlavní prostředek kultivace společnosti. Významně přispěl k vytříbení publicistického stylu, který v sobě v Havlíčkově pojetí spojoval silný živel lidové promluvy s klasickou vzdělaností, čímž pomáhal rozvíjet občanské sebeuvědomění a posilovat vůli k demokratické správě veřejných věcí. Patrné to je například z ukázky textu nazvaného „Co jest obec?“, otištěného v *Pražských novinách* v zimě 1846: „*Duch občanský, občanské smýšlení chybí v takových obcích, ve kterých občané ve správě obecní žádného podílu a hlasu nemají, o zřízení a účelech obce nic nevědí, kde se správa veřejně a všem před očima nekoná. (...) Zcela jinak stojí obec, ve které občan sám své povinnosti a práva, zřízení a správu obce zná, kde se všechno přede všemi a veřejně jedná a kde každý sám v řízení obce jistě přiměřené má účastenství. Tam panuje duch občanský.*“ Kvůli podobným názorům na postavení svobodného občana, vyjadřovaným nekompromisně, avšak vždy v rámci legality, se sotva třicetiletý národní buditel v době příchodu do Kutné Hory ocital v hledáčku tajné policie. Státním úřadům pochopitelně neunikla ani jeho veřejná činnost zde. Od května 1850 do srpna 1851 vydával dvakrát týdně časopis *Slovan*, který také z velké části sám psal (jeho jediným spolupracovníkem byl redaktor Kodým). Distribuce *Slovana* byla umístěna v domě purkmistra Floriana Hockeho. Zde otištěné církevně reformní polemiky vydal Havlíček samostatně pod názvem „*Epištoly kutnohorské*“. Za své aktivity v Kutné Hoře byl postaven

před kutnohorský krajský soud, ale po výroku poroty, jíž předsedal příznivec české strany, továrník O. Breuer, byl žaloby z podvracení státu v plném rozsahu zproštěn, nepochybně i díky výkonu obhájce Josefa Friče. Havlíčkův kutnohorský pobyt i novinářská kariéra tím ale definitivně skončily. Umlčený novinář se odstěhoval k příbuzným do Německého Brodu, kde byl v prosinci 1851 zatčen a deportován do tyrolského Brixenu. V brixenském vyhnanství pak napsal slavné elegie, rozsáhlé básnické skladby, jimž je společný sarkasmus, nadsázka a ironie. Po návratu na jaře 1855 vedl osamělý život pod policejním dohledem a teprve manifestační účast na jeho pohřbu v Praze 1. srpna 1856 ukázala, jaké autoritě se u národa těšil. V Kutné Hoře byla 26. srpna 1883 slavnostně odhalena Havlíčkova socha, dílo místního sochaře Josefa Strachovského. Na dnešním Havlíčkově náměstí proti Vlašskému dvoru tak vznikl vůbec první pomník Karla Havlíčka Borovského v Čechách a na Moravě.

Ilustrace:

Portrét Karla Havlíčka Borovského, podle dagerotypu / nebo F. Štorc, 1921 / nebo Jan Vilímek (*Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod*; repro *Zborovská 2008, obálka*; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Karel_Havl%C3%AD%C4%8Dek_Borovsk%C3%BD.jpg)

Fota pamětních desek KHB v Kutné Hoře – tiskárna, distribuce, soud

Titulní strana časopisu Slovan (např. *Zborovská 2008, 54; Česká literatura od počátků k dnešku*, Praha 2006, s. 229)

Titulní strana Epištol kutnohorských, 1851

KHB před kutnohorskou porotou, dobová pohlednice (*Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod*; repro *Zborovská 2008, obálka*)

Historické foto pomníku KHB v Kutné Hoře (*ÚDU AV ČR, Sbírka fotodokumentace, i. č. 6222*)

/4/ Josef Kajetán Tyl (* 4. února 1808, + 11. července 1856), národní buditel, dramatik, divadelní režisér a herec, překladatel, kritik, spisovatel a novinář, kutnohorský rodák, v jehož díle se objevují náměty z dějin rodného města.

Do společnosti předních národních buditelů s vazbami ke Kutné Hoře lze zařadit i Josefa Kajetána Tyla. Narodil se 4. února 1808 v Kutné Hoře a byl pokřtěn jménem Josef František. Otcem byl Jiří Tyl, vysloužilý vojenský hudebník, živící se krejčovstvím, matkou Barbora, rozená Králíková, dcera kutnohorského měšťana a mlynáře. Po předčasném ukončení studia práv se Tyl uchýlil v Praze jako úředník ve vojenské účtárně a začal se věnovat divadlu. V tomto uměleckém odvětví se uplatnil po všech stranách: byl hercem, režisérem, dramaturgem, kritikem, překladatelem i autorem divadelních her. Kromě toho se věnoval publicistice. Jako novinář vedl časopis Květy, který byl ohniskem uměleckého dění mezi Čechy, výchovné zaměření se zřetelem k venkovskému čtenáři měl Tylem redigovaný Pražský posel. Tylovou hlavní zásluhou bylo, že se česká vlastenecká věc stala prvořadou politickou otázkou, jež rezonovala v široké společnosti. Usiloval o to, aby české etnikum stálo jako svébytný a rovnocenný národ ve společnosti ostatních evropských národů, a sám svůj agitační úkol formuloval v roce 1842 slovy: „*Budit Čechy ze sna, to má denní práce!*“. Toto předsevzetí naplňoval

veškerým svým působením – publicistickým, literárním i divadelním. Se svým rodištěm udržoval kontakty i v době, kdy již byl známou a široce uctívanou osobností. Byl aktivní v kruhu místních buditelů v čele s Josefem Jaromírem Štětka a Petrem Miloslavem Veselským a podpořil řadu jejich akcí. Tyl například složil slavnostní projev, pronesený za přítomnosti významných pražských vlastenců v čele s Františkem Palackým u příležitosti slavnostní připomínky 100 let od úmrtí Petra Brandla v roce 1842. Ohlasy z historie rodného města nacházíme i v Tylově díle. V historické povídce „Dekret kutnohorský“ z roku 1841 Tyl sleduje a s ideologickým podtextem komentuje napětí mezi Čechy a cizozemci na Karlově univerzitě za vlády Václava IV. Divadelní Hra „Krvavý soud, aneb Havíři Kutnohorští“ z roku 1848 zase vyznívá jako sociální drama o boji kutnohorských havířů proti na nich páchané nespravedlnosti. Složitě rodinné poměry, nejisté příjmy z divadelní a vydavatelské činnosti a nepřízeň ze strany státních úřadů měly za následek, že Tyl prakticky celý svůj život prožil v existenční nejistotě. Poté, co v roce 1851 nedostal jako politicky nespolehlivá osoba vlastní divadelní koncesi, nezbylo mu než vstoupit do služeb kočovného divadla. Josef Kajetán Tyl zemřel uštvan poměry, šikanován policií a c. k. úřady, v chudobě a hmotné nouzi, kterou s ním trpěla celá jeho rodina, v Plzni 11. července 1856 – ve stejném měsíci a roce jako Karel Havlíček Borovský. Kutnohorská stopa se tím ovšem neztrácí. I po Tylově smrti se úřady snažily vymazat odkaz mezi lidmi populárního literáta, mimo jiné autora textu oblíbené písně „Kde domov můj“, která se později stala státní hymnou. V roce 1857 proto musela být v Kutné Hoře na příkaz okresního hejtmana odstraněna Tylova podobizna ze sálu místních divadelních ochotníků pod pohrůžkou zákazu dalších představení. Návrat k Tylovi umožnilo teprve politické uvolnění počátku 60. let 19. století – na jaře 1862 mohla být na jeho rodném domě čp. 507 v Tylově ulici slavnostně odhalena pamětní deska. Tylovo jméno nesly i kutnohorské spolky divadelních ochotníků a pěvců. Slavného rodáka dodnes ve městě připomíná především Tylovo divadlo, jež se své vlastní budovy dočkalo až po mnohaletých peripetích v roce 1933.

Ilustrace:

Matriční záznam o narození Josefa Kajetána Tyla, 4. 2. 1808 (*SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 9, 1803–1825, pag. 84*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7392/88>)

Portrét JKT, podle soudobé litografie / nebo Jan Vilímek (např. *Šamberger 2008, 50*; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Josef_Kajet%C3%A1n_Tyl.jpg; *Česká literatura od počátků k dnešku*, Praha 2006, s. 220)

Titulní strana některé Tylovy hry s kutnohorskou tematikou (Kutnohorští havíři / Dekret kutnohorský)

Plakát na uvedení Tylovy hry Paní Marjánka, matka pluku, aneb Ženské srdce ochotnickým divadlem v Kutné Hoře, 1845 (*SOka KH, SbF*; repro *Štroblová – Altová ed. 2000, 173*)

Ukázka z Tylova rukopisu prvotního znění písně „Kde domov můj“ (*SOka KH, OsF Tyl*, nebo *AM Plzeň, OsF Tyl*, i. č. 2453, *sign. 25/13*; repro *Šamberger 2008, 65-66*)

Foto Tylova rodného domu čp. 507 v Tylově ul. s pamětní deskou

Foto budovy Tylova divadla

/5/ Petr Miloslav Veselský (* 1. července 1810, + 9. července 1889), učitel, regionální historik, archivář, aktivní postava národního obrození v Kutné Hoře, autor rozsáhlého díla o kulturních dějinách Kutnohorska.

Nejvýraznější lokální postavou národně buditeckého dění v Kutné Hoře byl Petr Miloslav Veselský, blízký přítel Josefa Jaromíra Štětky, s nímž spolupracoval na mnoha projektech včetně oslav Brandlovského výročí roku 1842. Veselský byl rodákem z Nového Knína. Od devatenácti let střídal různá učitelská místa; působil nejprve v Ledči a následně ve Světlé nad Sázavou. Od roku 1836 vyučoval v Ústavu hluchoněmých v Praze a při tomto zaměstnání absolvoval studium na pražské univerzitě, zakončené v roce 1839 zkouškou pro učitele české řeči. Zároveň docházel do varhanické školy, jejíž absolutorium mu v roce 1841 umožnilo získat místo regenschoriho, tedy ředitele kostelního kůru, v Kutné Hoře. Zde se ihned zapojil do činnosti vlasteneckých kruhů. Z podstaty své profese byl zpočátku hlavně propagátorem hudebního života ve městě, takže například roku 1846 zde inicioval vznik zpěváckého spolku. Aktivní byl i jako vydavatel a také na poli literárním, na nějž vstupoval pod pseudonymy Miloslav Sekytský či Novoknínský. Do historie Kutné Hory se zapsal především jako dlouholetý městský archivář. Tuto funkci vykonával od roku 1845 až do roku 1884 a jeho zásluhou došlo nejen poprvé k uspořádání městských archiválií, ale také k přeměně archivu z dosud spíše trpěného přívažku magistrátu ve významnou kulturní instituci. Veselský zároveň začal archiválie zpřístupňovat i sám využívat k badatelským účelům a poznatky získané jejich studiem přetavil do desítek drobných časopiseckých prací i do stěžejní monografie dějin Kutné Hory. Jeho životní dílo s názvem „Královské horní město Kutná Hora. Úplný dějepis a místopis“ bylo vydáno tiskem v roce 1867. Jedná se ovšem pouze o první díl ze čtyř, ostatní zůstaly v rukopise. Během svého dlouhého a plodného života udržoval přátelské styky s mnoha předními osobnostmi své doby, mimo jiné Tylem, Havlíčkem i Vocelem. Anonymní autor zřejmě moc nenadsazoval, když na stránkách Humoristických listů jen pár měsíců před Veselského úmrtím napsal: *„Jako sen, ba jako nemožnost připadá nám, že dlí tu ještě někdo mezi námi, kdo byl spolužákem Máchovým. Muž takový je jistě nejbohatším pamětníkem, ano sám také jednou z největších památností v kruhu našem národním, neboť znal asi každého, kdo v tomto století u nás vyniknul a jehož památka nám drahá, a připojíme-li zde hned, že muž ten sám byl také literárně i jinak všestranně činný, musíme říci, že nyní nežije asi mnoho osob, které by byly o národ zasloužilejší nežli on.“* Petr Miloslav Veselský zemřel v Kutné Hoře 9. července 1889. Jeho jméno nese jedna z uliček v centru města.

Ilustrace:

Portrétní fotografie Petra Miloslava Veselského (<http://www.isabart.org/person/87079>)

Titulní strana díla „Královské horní město Kutná Hora. Úplný dějepis a místopis“, 1867

Titulní strana Humoristických listů s portrétem Petra Miloslava Veselského, 8. 2. 1889 (*Humoristické listy* 31, 1889, č. 6, s. 41; <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=HumL/31.1889/6/41.png>)

Matriční záznam o úmrtí PMV, 9. 7. 1889 (SOA Praha, *Sbírka matrik, Kutná Hora* 57, 1889–1899, pag. 39; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7449/23>)

/6/ František Stáně (* 21. srpna 1814, + 4. května 1897), lékař, spoluzakladatel a ředitel všeobecné nemocnice v Kutné Hoře, aktivní ve spolkovém životě a městské samosprávě, od roku 1861 čestný občan Kutné Hory, pohřben na hřbitově u Všech svatých.

Druhou výraznou postavou spolkového a politického života Kutné Hory druhé poloviny 19. století byl vedle Josefa Jaromíra Štětky František Stáně. Stejně jako Štětka i Stáně byl povoláním lékař, na rozdíl od Štětky byl ale představitelem konzervativních, k rakouské monarchii loajálních kruhů, které v rámci emancipace občanské společnosti zastávaly umírněnější, nikoliv nacionálně vyhrocené stanovisko. Ač byl rodákem ze Strakonice, strávil celý svůj profesní život – po studiích medicíny na pražské univerzitě – v Kutné Hoře, kam přišel jako praktický lékař začátkem dubna 1841, aby ulehčil v práci mladému lékaři Štětkovi. Vedle své lékařské praxe, k níž se brzy připojil i výkon funkce lékaře v tabákové továrně v Sedlci a c. k. báňského lékaře, se aktivně zapojil do společenského života a působil v řadě veřejných funkcí. Výčet všech jeho činností by byl velmi obsáhlý, a tak alespoň obecně shrňme, že jeho nepřeborné aktivity se odehrávaly zejména v oblasti sociální a humanitární, spolupodílel se též na formování kutnohorského školství a byl nepřehlédnutelnou osobností kulturního a spolkového života. Například v roce 1855 založil Měšťanskou besedu, vedl pěvecký spolek Tyl, založil Kutnohorský červený kříž a v prosinci 1862 stál u zrodu Sokola. Jeho aktivity v péči o kutnohorské památky daly v roce 1877 vzniknout archeologickému sboru Vocel, jemuž od roku 1879 až do své smrti předsedal a sám jeho sbírky obohatil o mnoho artefaktů. V neposlední řadě usiloval o obnovu dolování v Kutné Hoře, s čímž souvisela jeho „Historická zpráva o kutnohorském dolování ve druhé polovici devatenáctého století“ z roku 1894 i ražba tzv. kutnohorského dvouzlatníku v roce 1887. Nejvýrazněji se do paměti Kutnohořanů zapsal jako lidumil, který všemožnými způsoby pomáhal chudým, penzionovaným a postiženým katastrofami včetně poskytování bezplatných lékařských zákroků. Do jeho ordinace v domě čp. 509 na Panském (dnes Palackého) náměstí, kde rovněž bydlel, za ním docházel při svém kutnohorském pobytu Karel Havlíček Borovský. Spolu se Štětkou stál Stáně u zrodu veřejné nemocnice, jejímž byl od otevření v roce 1868 až do roku 1890 ředitelem. Jako vlivná a populární osobnost zasedal dr. Stáně, od roku 1861 čestný občan Kutné Hory, v letech 1850–1894 v obecním zastupitelstvu a v letech 1882–1886 byl dokonce starostou města. Po téměř padesáti letech lékařské služby odešel v roce 1889 na zasloužený odpočinek. Ve vlastním životopise uvádí k závěrečnému období svého života: „*V první řadě staral jsem se o svoji rodinu a co přebývalo, položil na obětní stůl dobročinnosti. Na svoje stáří jsem nemyslel a musím se nyní spokojit se skromnou pensí z milosti.*“ František Stáně zemřel 4. května 1897 a byl slavnostně a se všemi poctami pohřben na hřbitově u Všech svatých.

Ilustrace:

Portrétní fotografie Františka Stáněho (SOka KH, SbF; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 179; Provaz 2013, 21; Kremla – Petrůň 2014, obálka)

Historické foto všeobecné veřejné nemocnice, čp. 228, Pirknerovo nám. 5 (SOka KH, SbF; ČMS v Kutné Hoře; viz též u Štětky)

Titulní strana Stáněho díla „Historická zpráva o kutnohorském dolování ve druhé polovici devatenáctého století“, 1894 (repro Kremla – Petrůň 2014, 2)

Obrázek tzv. kutnohorského dvouzlatníku, 1887 (viz expozice Mincovna)

Foto domu čp. 509 na Palackého náměstí, kde FS bydlel a provozoval lékařskou praxi

Busta FS od Josefa Strachovského, 1894 (*ČMS v Kutné Hoře*; repro *Kremla – Petrůň 2014, 20*;
<https://www.cms-kh.cz/spolkovy-zivot-8-stane>)

Matriční záznam o úmrtí Františka Stáněho, 4. 5. 1897 (*SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 57, 1889–1899, pag. 630*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7449/313>)

Foto hrobu FS na hřbitově u Věch svatých

/7/ Alois Oliva (* 12. července 1822, + 21. prosince 1899), průmyslový podnikatel, velkoobchodník, politik, mecenáš, zakladatel nadace a ústavu pro výchovu zanedbaných dětí, rodák a čestný občan Kutné Hory.

Příkladem osobnosti, která sice pocházela z Kutné Hory, ale svými dalšími aktivitami byla spjata téměř výhradně s prostředím mimo své rodné město, je Alois Oliva. Narodil se v roce 1822 do rodiny pekaře a kupce Jiřího Olivy a jeho manželky Apoleny. Dříve zámožná rodina zchudla za napoleonských válek a zejména pak v důsledku požáru Kutné Hory, který v květnu 1823 zničil velkou část starého města včetně domu Olivových na Panském (dnes Palackého) náměstí. Další neštěstí následovalo v roce 1829, kdy teprve sedmiletému Aloisovi zemřel otec. Studium na německé hlavní škole v Kutné Hoře mohl absolvovat jen díky veřejným prostředkům z nadace pro „nejpokročilejší žáky v kreslení a rýsování“, založené z iniciativy místního kněze a ředitele školy Josefa Herzana. Poté, co ovdovělá Apolena Olivová prodala dům na náměstí, byl tehdy dvanáctiletý Alois poslán k příbuzným do Drážďan, kde studoval gymnázium. Po návratu do Čech v roce 1837 se usadil v Praze a nastoupil kariéru obchodního úředníka. Brzy si v pražských kruzích získal pověst solidního a erudovaného komerčního odborníka se zahraničními kontakty. Od poloviny 19. století Oliva postupně pronikal do tajů cukrovarnického průmyslu a štědré věno jeho manželky Louisy, kterou si v roce 1850 přivedl z Drážďan, mu umožnilo rozvinout vlastní podnikatelské aktivity. Po několika letech se stal velkoobchodníkem proslulým daleko za hranicemi rodné vlasti. Tak jako mnoho úspěšných podnikatelů té doby i Oliva vstoupil do veřejného života a zapojil se do politického dění, když byl v roce 1865 zvolen poslancem zemského sněmu. Aktivně působil také v pražské samosprávě. Jaksi samozřejmá byla též jeho účast na spolkovém životě, ať již v roli zakladatele, člena nebo finančního podporovatele. Zejména po roce 1884, kdy se ze zdravotních důvodů vzdal vedení obchodu, zesílily jeho aktivity dobročinné, projevující se především zakládáním nadací, například i pro chudé studující z Kutné Hory. V tomto směru se Olivovým životním dílem stalo zřízení Vychovatelny pro zanedbané a opuštěné děti, jejíž provoz byl financován z prostředků Nadace Aloise a Louisy Olivových. Motivem k tomuto ve své době ojedinělému kroku mohly být Olivovy vlastní zkušenosti s nelehkým dětstvím v Kutné Hoře i skutečnost, že jejich manželství s Louisou zůstalo bezdětné. Budova vychovatelny (později ozdravovny) v Říčanech u Prahy byla postavena v roce 1896 a dodnes je využívána jako dětská léčebna pro děti s astmatem, alergiemi a obezitou. Po zrušení nejprve nacistickým a poté i komunistickým režimem byla v roce 1990 obnovena také Olivova nadace. Ještě za svého života byl Alois Oliva, který zemřel krátce před Vánoci roku 1899 v Praze, poctěn mnoha vyznamenáními, mimo jiné v roce 1890 obdržel čestné občanství Kutné Hory. Od roku 1910 nese Olivovo jméno ulice na kutnohorském předměstí Hlouška.

Ilustrace:

Matriční záznam o narození Aloise Olivy, 12. 7. 1822 (SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 9, 1803–1825, pag. 417; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7392/420>)

Portrét AO (*Humoristické listy* 28, 1886, č. 1, s. 1;

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=HumL/28.1886/1/1.png>;

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alois_Oliva_1886_Vilimek.jpg; nebo *Provaz* 2013, 41)

Foto rodného domu AO, čp. 97 na Palackého nám.

Seznam žáků německé hlavní školy v Kutné Hoře s uvedením AO mezi žáky, kteří obdrželi podporu z veřejných prostředků, 1829 (SOA KH, Farní škola Na Hrádku, repro *Puk* 2006, 41, obr. 6)

Malířský portrét Aloise Olivy (repro *Puk* 2006, 38, obr. 1; nebo <https://www.olivovna.cz/o-nas/odkaz-manzelu-olivovych/>)

Portréty manželů Olivových (*Zlatá Praha* 7, 1889–1890, č. 32, s. 381;

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPraha/7.1889-1890/32/381.png>)

Historické foto dětské léčebny v Říčanech (např. *Zlatá Praha* 13, 1895–1896, č. 50, s. 596;

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPraha/13.1895-1896/50/596.png>;

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Olivovna_1896.png)

/8/ Gustav Adolf Lindner (* 11. března 1828, + 16. října 1887), profesor filozofie a pedagogiky, psycholog, zakladatel moderní české pedagogické vědy, působil jako ředitel učitelského ústavu v Kutné Hoře.

Gustav Adolf Lindner, rodák z Rožďalovic u Jičína, je právem považován za druhého nejvýznamnějšího českého pedagoga po Janu Amosi Komenském, kterého ctil jako svůj velký vzor. Svým celoživotním dílem, k němuž se propracoval jak teoretickým studiem filozofie, pedagogiky a psychologie, tak vlastní pedagogickou praxí a prací s budoucími učiteli, položil základy moderní české pedagogické vědy. Jeho základním východiskem byla víra v rozhodující úlohu výchovy a školství pro zlepšení lidské společnosti, jak ostatně zaznívá i z ukázky z jeho díla: „*Pedagogika je přísná, i když teprve se vytvářející věda; hlavními pilíři, z nichž před našimi zraky vyrůstá její neotřesitelná stavba, jsou psychologie a logika, tedy dvě vědy značně exaktní. Její další oblastí je potom rozsáhlá říše výchovy v pestře členěném organismu našeho školství, stejně jako v tichých prostorách domácností. Zde jde o to, aby byly uplatňovány ty principy, které jsou samy o sobě rozumné, a od jejich respektování nebo nerespektování je odvozováno zdraví následujících generací.*“ Po několikaletém působení na různých gymnáziích byl za své svobodomyšlné smýšlení poslán do štýrského města Celje (v dnešním Slovinsku), kde nedobrovolně strávil mnoho let a kde také poznal svou budoucí ženu. Po návratu z ciziny působil krátce jako ředitel německého gymnázia v Prachaticích, odkud zamířil do Kutné Hory. Zde začalo nejvýznamnější tvůrčí období jeho života. Dne 14. září 1872 byl jmenován ředitelem kutnohorského učitelského ústavu, tedy instituce, v níž získávali vzdělání budoucí učitelé. Jeho působením se učitelský ústav v Kutné Hoře zařadil k nejlepším v monarchii. Zasluhou Lindnera, ale i sponzorů jeho ústavu, mezi něž patřil například lékař František Stáně, byla ústavu dána propracovaná

vnitřní struktura, byl stabilizován učitelský sbor a zvýšen počet studentů, u nichž Lindner z pozice ředitele i pedagoga kladl důraz na praktickou průpravu a pěstování samostatného myšlení a kritického úsudku. V neposlední řadě zajistil také stavební obnovu sídla ústavu v historické budově Hrádku a jeho vybavení moderními vyučovacími pomůckami. Dr. Lindner se v Kutné Hoře také účastnil společenského života a jako schopný diskutér šířil své názory o rovnosti mezi občany i mezi národy. Po deseti letech byl povolán na Karlo-Ferdinandovu univerzitu, kde byl jmenován prvním českým profesorem pedagogiky. Když 12. října 1882 odjížděl do Prahy, na vlakové nádraží ho doprovázel celý učitelský sbor i všichni žáci. Gustav Adolf Lindner zemřel 16. října 1887 v Praze-Královských Vinohradech. V létě 1897 byla na budově Hrádku slavnostně odhalena pamětní deska na počest dr. Lindnera s jeho podobiznou. Z přebytku příspěvků, které se sešly na pořízení desky, byla založena Lindnerova nadace, z jejíž výnosů byli v následujících letech podporováni chudí studenti učitelského ústavu.

Ilustrace:

Portrét Gustava Adolfa Lindnera (*Humoristické listy* 25, 1883, č. 28, s. 229;

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=HumL/25.1883/28/229.png>;

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gustav_Adolf_Lindner_Vilimek.jpg)

Titulní strana některého z děl GAL, např. „Die pädagogische Hochschule“, Wien 1874, příp. další (dle <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/lindnr.html>)

Foto budovy Hrádku, sídla někdejšího učitelského ústavu v Kutné Hoře

Foto (historické/současné) pamětní desky GAL na Hrádku, někdejší budově učitelského ústavu v Kutné Hoře (*SOKA KH, SbF*; repro *Štroblová – Altová ed. 2000, 187*)

/9/ Josef Müller (* 3. listopadu 1834, + 26. prosince 1910), numismatik, ředitel centrální mincovny ve Vídni, autor odborných prací z oboru, politik, kutnohorský rodák.

Josef Müller se narodil v roce 1834 do rodiny kutnohorského soukeníka a majitele hospodářství Františka Müllera. Prostředí Kutné Hory s její historickou tradicí hornického a mincovního centra českého království předurčilo Müllerův budoucí profesní zájem. Po studiích na pražské technice a hornické akademii v Banské Štiavnici nějakou dobu cestoval a od roku 1858 pracoval a odborně se rozvíjel v mincovně v Benátkách. Mezinárodní zkušenosti získával také v Paříži. Z pověření rakouské vlády zřídil v Krakově pobočku mincovního a puncovního úřadu pro oblast Haliče, kterou pak od roku 1870 sám řídil. Vrcholem jeho kariéry byl přestup do centrální mincovny ve Vídni, kde vystřídal několik funkcí, až se stal v letech 1897 až 1901 jejím ředitelem. Vlastenecký časopis Světozor uvítal tuto skutečnost s neskrývaným zadostiučiněním: „*Sta let tomu již, co na Horách Kutných na královském Vlaském dvoře sídlíval mincmistr kutnohorský, nejvyšší pán hor a mince království českého. Mincmistři zašli, a konečně roku 1726 zrušena byla i slavná kdysi mincovna kutnohorská na Vlaském dvoře a roku 1857 zrušena byla i mincovna pražská, a vše co týkalo se mince, staženo bylo do Vídně. Avšak sotva několik měsíců je tomu, co v čelo tohoto říšského mincovnictví postaven byl Čech a k tomu rodák kutnohorský, kterážto okolnost již sama stačí, aby připomněla nám zmíněné doby dávno minulé.*“ Müllerův vídeňský byt se stal místem pravidelných schůzek českých intelektuálů pobývajících v hlavním městě monarchie. Zapojoval se též do politiky, když byl ve volbách v roce 1889

zvolen jako zástupce staročeků ve volebním obvodu Kutná Hora do zemského sněmu. Přetrvávající vztah ke Kutné Hoře odráželo Müllerovo angažmá v péči o památky, věnování sbírek archeologickému sboru Vocel či zájem o rekonstrukci chrámu sv. Barbory. Dodnes mají význam jeho odborné numismatické studie a nezanedbatelný je i Müllerův podíl na vytvoření české oborové terminologie. Josef Müller zemřel ve Vídni o Vánocích roku 1910.

Ilustrace:

Matriční zápis o narození Josefa Müllera, 3. 11. 1834 (*SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 10, 1825–1837, pag. 403*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7402/379>)

Portrétní fotografie Josefa Müllera (*Světobzor 31, 1896–1897, č. 31, s. 368*; <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/31.1896-1897/31/368.png>; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Josef_Mueller_1897.png)

Ukázka mince ražené za Müllerova vedení vídeňské centrální mincovny (viz expozice *Mincovna*)

Titulní strana některého z děl JM

/10/ Vratislav Výborný (* 23. září 1853, + 25. července 1877), sekretář a blízký přítel arcivévody Ludvíka Salvátora z toskánské větve Habsburků, rodák z Kutné Hory, kde je také pohřben.

Pouhých dvacet čtyři let bylo dáno žít Vratislavu Výbornému, sekretáři a blízkému příteli arcivévody Ludvíka Salvátora z toskánské větve Habsburků. Pocházel z rodu kutnohorských mlynářů a krupařů Výborných, usazených ve Spáleném mlýně čp. 81. V době studií se poznal s o šest let starším arcivévodou Ludvíkem Salvátorem, s nímž ho následně pojila i společná pracovní zkušenost na pražském místodržitelství. Jako jeden z nejbližších členů arcivévodovy družiny doprovázel Výborný Ludvíka na jeho častých zahraničních cestách, zejména po ostrovech Středozemního moře, ale i do Spojených států amerických u příležitosti světové výstavy ve Filadelfii v roce 1876. Přátelský vztah obou mladých mužů zkomponovalo až citové sblížení Výborného s chudou židovskou dívkou Magdalenou v městě Palma na ostrově Mallorca, kde měl arcivévoda jedno ze sídel. Ludvík Salvátor nechal ze žárlivosti svého sekretáře a nyní soka v lásce násilně zajmout, ten však uprchl a snažil se co nejrychleji dostat za svou milenkou. Běh v červencovém středomořském slunci se mu ale stal osudným. Zemřel na následky úpalu a vyčerpání v palmském Hotelu de Mallorca. Zpráva o Výborného úmrtí arcivévodu Ludvíka těžce zasáhla. Svému nejlepšímu příteli vystrojil pohřeb v palmské katedrále a jeho balzamované tělo poté nechal převézt do jeho rodné Kutné Hory, kde byl 12. srpna 1877 Vratislav Výborný pohřben. Arcivévoda Ludvík Salvátor, přítomný ten den v Kutné Hoře, setrval po dobu pohřebního obřadu v rodném domě zemřelého. Na hřbitově Všech svatých pak nechal Výbornému postavit přepychovou hrobku s kaplí v novogotickém stylu. V roce 1878 ji podle návrhu pražského malíře a architekta Friedricha Wachsmanna realizovala místní stavební firma Františka Hradeckého. Bohatou sochařskou výzdobu dodal Antonín Wildt. Mramorový pomník Výbornému byl arcivévodovým nákladem zřízen také v klášteře Miramar na Mallorce. Po zbytek svého života (do roku 1915) pak Ludvík Salvátor finančně podporoval Výborného rodiče i sourozence. Hrobku věnovala poslední majitelka z rodiny Výborných v 60. letech městu Kutná Hora. Stavba byla v té době značně zchátralá a její stav se dále zhoršoval. Město, které nemělo na opravu prostředky a zřejmě ani zájem, ji koncem 80. let odprodalo nové soukromé majitelce. Předtím ovšem musely být

z podzemní krypty odstraněny lidské ostatky a anonymně umístěny do hrobu v jiné části hřbitova. Kvůli chybějící evidenci nelze dnešní Výborného hrob identifikovat, v Kutné Hoře však bude jeho nešťastný osud navždy připomínat zrekonstruovaná hrobka u Všech svatých, byť ta již slouží novým majitelům.

Ilustrace:

Matriční záznam o narození Vratislava Výborného, 23. 9. 1853 (*SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 13, 1850–1854, fol. 331*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7405/334>)

Portrét Vratislava Výborného (např. *Hyka 2017, 8*;
http://www.ludviksalvator.cz/druzina_a_spolupracovnici/vratislav_vyborny/index.htm)

Matriční zápis o pohřbu VV, 12. 8. 1877 (*SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 56, 1877–1888, pag. 23*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7448/15>)

Foto Výborného hrobky na hřbitově u Všech svatých (např. *Hyka 2017, 9*;
http://www.ludviksalvator.cz/druzina_a_spolupracovnici/vratislav_vyborny/index.htm)

/11/ Felix Jenewein (* 4. srpna 1857, + 2. ledna 1905), malíř, kreslíř, dekoratér a ilustrátor, kutnohorský rodák, po němž je pojmenována místní galerie.

Kutnohorský rodák Felix Jenewein, který pocházel z rodiny úředníka v továrně na tabák v Sedlci, zůstával ve svém rodném městě dlouhou dobu pozapomenutou a nedoceněnou postavou. Budoucí výtvarník se v roce 1873 úspěšně ucházel o přijetí na pražskou akademii u profesora Antonína Lhoty, rovněž rodáka z Kutné Hory, s kresbou s kutnohorským motivem – v pohledu od svého rodného domu čp. 23 zachytil koledníky převlečené za tři krále, stojící na rohu Barborské uličky před Hrádkem. Po studiích v Praze absolvoval studijní pobyt na akademii ve Vídni, aby se poté vrátil do Prahy, kde prožil většinu svého tvůrčího života jako ilustrátor a učitel kreslení na Uměleckoprůmyslové škole. V Praze se také seznámil s kutnohorskou rodačkou Marií Stehlíkovou, která se stala jeho ženou. Do Kutné Hory zajížděli manželé Jeneweinovi jen příležitostně. Ve své umělecké tvorbě se Felix Jenewein specializoval na malbu a kresbu s historickými a náboženskými náměty nebo s vlastními symbolickými kompozicemi. Osobně však velmi trpěl nedostatkem uznání a příležitostí k realizaci svých děl. V rodném městě se měl jako malíř podílet v 80. letech 19. století na rekonstrukci Vlašského dvora podle projektu architekta Františka Schmoranze. Schválený a dlouho odkládaný projekt ale nebyl realizován, takže se Jenewein nakonec v Kutné Hoře vůbec neuplatnil. V monumentální podobě, po které celý život toužil, byly podle jeho návrhů realizovány jen nástěnné malby v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Chrudimi a v kostele Svaté rodiny na vídeňském předměstí Ottakring. Jeho osud má blízko k osudu jiného malíře spjatého s Kutnou Horou, Petra Brandla – také Jeneweinovi, jenž se uznání nejen v rodném městě dočkal až po smrti, byl vystrojen slavnostní pohřeb v kostele Panny Marie na Náměti, přestože zemřel v Brně, ve věku nedožitých 48 let. Na hřbitově u Všech svatých, kde je Felix Jenewein pohřben, byl v roce 1913 slavnostně odhalen kubistický pomník, jeden z prvních dokladů kutnohorské moderní architektury počátku 20. století, k jehož realizaci byli přizváni architekt Pavel Janák a sochař Ladislav Kofránek. Část děl z umělcovy pozůstalosti odkoupila dnešní Národní galerie v Praze, větší část (včetně korespondence a osobních předmětů) odkázala Marie Jeneweinová městu Kutné Hoře. Tato kolekce se stala po druhé světové válce základem sbírek městské galerie,

kteřá nese Jeneweinovo jméno. Po malíři byla pojmenována rovněž jedna z ulic ve městě a připomíná jej také pamětní deska s bustou na rodném domě v Barborské ulici. V plné šíři se veřejnost mohla s Jeneweinovou tvorbou seznámit až při kutnohorské výstavě v roce 1996. Při té příležitosti kunsthistorik a kurátor výstavy Roman Musil autorovo dílo nově zhodnotil a jeho základní význam shrnul slovy: „Výtvarná čistota i obsahovost Jeneweinova díla nyní nachází diváky, kteří již tvorbu tohoto umělce vnímají bez souvislostí s jeho hořkým životním údělem a oceňují ji pro ni samu v novém kontextu současné doby. Se závěrem století nastává chvíle, kdy Jeneweinovo dílo po delší odmlce a s o to větší naléhavostí souzní s atmosférou doby poznamenané pocitem ohrožení lidského osudu.“

Ilustrace:

Matriční záznam o narození Felixe Jeneweina, 4. 8. 1857 (SOA Praha, Sběrka matrik, Kutná Hora 14, 1855–1860, fol. 255; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7406/257>)

Portrét ní fotografie FJ (repro Štroblová – Altová ed. 2000, 472; Musil 1996; Světozor 32, 1897–1898, č. 50, s. 587; <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/32.1897-1898/50/587.png>; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Felix_Jenewein_1898_Mulac.png)

Reprodukce obrazu „Císař Zikmund na ústupu“, 1883, kresba (NG v Praze, i. č. K 46 497; repro Musil 1996, 233, *Soupis díla*, č. 39)

Reprodukce obrazu „Nad šachtou kutnohorskou“, 1883, kresba (NG v Praze, i. č. K 54 808; repro Musil 1996, 233, *Soupis díla*, č. 40)

Foto pomníku FJ na hřbitově u Všech svatých v Kutné Hoře, architekt Pavel Janák, sochařská výzdoba Ladislav Kofránek, projekt 1910–1912, realizace 1913 (např. Švácha 1991, 427; Musil 1996, 215)

Foto pamětní desky s bustou na rodném domě FJ v Kutné Hoře čp. 23, Barborská ul. 3, deska Otokar Španiel, busta Václav Blažek, 1931 (např. Musil 1996, 224)

C/ Učitelé – hrdinové – básníci slova i obrazu. Kutnohorské osobnosti moderní doby

/1/ Emanuel Leminger (* 25. prosince 1846, + 3. prosince 1931), středoškolský profesor matematiky a fyziky, archeolog, muzejník a historik Kutné Hory a zdejšího mincovnictví, čestný občan města.

Emanuel Leminger patří mezi kutnohorské osobnosti 19. i 20. století. Zatímco v druhé polovině 19. století vstoupil do okruhu kutnohorských intelektuálů a nadšenců pro starobylé památky, k vydání svých stěžejních odborných prací dospěl až za první republiky. Cesta rodáka z Nedvězí u Neveklova vedla do Kutné Hory přes gymnaziální studia v Litoměřicích a univerzitní v Praze. Roku 1873 byl jmenován učitelem na kutnohorské vyšší reálné škole, kde působil až do svého odchodu do důchodu v roce 1902. Jeho specializací byly matematika a fyzika, které nejen vyučoval, ale napsal k nim i učebnice. V Kutné Hoře byl výraznou postavou archeologického sboru Vocel, který se pod jeho vlivem začal věnovat sběratelské činnosti, což byl první krok k založení kutnohorského muzea. Správcem muzejních sbírek byl pak Leminger až do roku 1929. Spolu s Veselským a Štětou se podílel rovněž na záchraně kutnohorského horního archivu, který se mu stal hlavním zdrojem informací pro zásadní publikaci s názvem „Královská mincovna v Kutné Hoře“. V předmluvě k tomuto dílu z roku 1912, jež bylo v roce 1924 ještě rozšířeno o Dodatky, mimo jiné píše: „*Vzácný a bohatý materiál, v horním oddělení městského archivu kutnohorského vrchovatě nahromaděný, namnoze ještě netknutý, neprobádaný, jest v nadidlem neodolatelným; zejména pak registra verková, prostodušným a přesvědčivým tónem hovořící, vábí mocně k prozkoumání tajemných sfér svých.*“ Výsledky svého bádání Leminger uveřejnil v několika monografiích – vedle knihy o mincovně stojí za zmínku přinejmenším ještě „Umělecké řemeslo v Kutné Hoře“ z roku 1926 – a asi ve stovce studií, publikovaných zejména v časopisu Památky archeologické a místopisné a ve sbornících Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české, jejichž byl také redaktorem. Z okruhu regionálních historiků první poloviny 20. století, kam můžeme řadit ještě Otakara Hejnice či Josefa Šimka, práce Emanuela Lemingera vyčnívají svou faktografickou spolehlivostí a interpretační svěžestí a samy o sobě mají dosud platný odborný význam. Za zásluhy o poznání historie města, které sice nebylo jeho rodištěm, ale jemuž zasvětil celý svůj život, byl v roce 1913 jmenován čestným občanem Kutné Hory. Zde také začátkem prosince 1931 zemřel.

Ilustrace:

Portrétní fotografie Emanuela Lemingera (např. *Provaz 2013, 73*;
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emanuel_Laminger_\(1846-1931\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emanuel_Laminger_(1846-1931).jpg))

Foto budovy, kde sídlila vyšší reálka

Titulní strana některého z děl EL – „Královská mincovna v Kutné Hoře“, 1912, „Umělecké řemeslo v Kutné Hoře“, 1926

Foto pamětní medaile s portrétem EL a Vlašským dvorem, Anton Hám, 1932 (např.
http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P072_Katalog/072kat2501.htm;
<http://www.numismatika.cz/salova-aukce/cns-praha-67-2290>)

Foto domu čp. 378 na Palackého nám., kde EL žil a zemřel

Matriční zápis o úmrtí EL, 3. 12. 1931 (*SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 81, 1927–1936, fol. 141*;
<http://ebadatelna.soapraha.cz/d/13827/143>)

/2/ Emanuel Viktor Voska (* 6. listopadu 1875, + 1. dubna 1960), kameník, majitel kamenolomů v USA, tajný zpravodajec a spolupracovník T. G. Masaryka, aktér zahraničního odboje za první i druhé světové války, vězeň komunistického režimu, kutnohorský rodák a čestný občan města.

Jednou z nejpozoruhodnějších postav, které vzešly z Kutné Hory a zasáhly do dějin 20. století, byl Emanuel Viktor Voska, syn kameníka z kutnohorského předměstí Hlouška. Když bylo Emanuelovi šest let, zasypala jeho otce v lomu skála. Od roku 1889 studoval díky chudinským stipendiím c. k. státní kreslířskou a vzorkovací školu a poté průmyslovou školu pokračovací a ve stejné době se stal učněm u kamenického a sochařského mistra Jana Šídla. V roce 1893 obdržel od představenstva stavebních a výtvarných řemesel v Kutné Hoře list o vyučení a byl doporučen jako řádný tovaryš. Nato začal pracovat jako kamenický a sochařský pomocník v kutnohorských dílnách. Voska byl „*ctižádostivý mladík se silnou vůlí, překypující energií a neklidem ducha*“, který na kutnohorské občany působil poněkud výstředně nejen svým zevnějškem. Od roku 1894 se aktivně zapojil do sociálnědemokratického hnutí a kvůli svým radikálním názorům, za něž mu hrozilo vězení, ale i kvůli nejisté sociální situaci, neklidné mysli a touze po dobrodružství odplul v zimě 1894 – se čtyřmi dolary v kapse, jedním zavazadlem a bez znalosti angličtiny – do Ameriky. Zde založil rodinu a po řadě příležitostných zaměstnání se stal majitelem dekorativní mramorářské dílny, doplnil si vzdělání na prestižní obchodní akademii a jako provozovatel mramorových lomů se stal významným americkým podnikatelem. Finanční situace mu umožnila organizovat akce na podporu zahraničního odboje a návštěvy českých politiků v USA. Jako tajný zpravodajec s cennými kontakty byl jedním z blízkých spolupracovníků T. G. Masaryka. V čase míru po první světové válce se s ním ale dál nepočítalo do žádné významnější pozice, sám Masaryk o něm prohlásil, že „*Voska je fantasta neseřízní*“. Nejprve se věnoval charitativní činnosti (stál např. u založení Československého červeného kříže), ale ekonomicky se mu příliš nedařilo. Jeho hlavní činností bylo ježdění po přednáškách, v nichž líčil svá válečná dobrodružství. V období první republiky se kapitán Voska stal jedním ze symbolů zahraničního odboje, který se do obecného povědomí zapsal jako úspěšný vyzvědač a zakladatel československé špionáže. I proto byl v roce 1935 jmenován čestným občanem Kutné Hory, byť v té době žil na Zbraslavi. Po nástupu Hitlera se staral o uprchlé německé antifacisty, ale po březnu 1939 sám musel odejít ze země. Znovu se zapojil do špionáže v rámci zahraničního odboje, nejprve v USA a poté v Turecku. Tato zkušenost se mu stala osudnou, neboť byl v roce 1950 ve svých téměř 75 letech zatčen a v roce 1954 odsouzen komunistickým režimem v politickém procesu jako „agent amerického imperialismu“ za trestný čin vojenské zrady k 10 letům vězení. Mnoha žádostem rodiny o udělení milosti v té době již těžce nemocnému Voskovi nebylo vyhověno. Trest mu byl přerušen ze zdravotních důvodů až koncem roku 1959, o několik měsíců později, 1. dubna 1960, zemřel. Rehabilitován byl teprve v roce 1991, v roce 1998 mu prezident republiky Václav Havel udělil in memoriam řád T. G. Masaryka III. stupně. V roce 2011 bylo díky iniciativě Konfederace politických vězňů a za podpory vedení města jméno Emanuela Viktora Vosky umístěno na dosud anonymním hrobě na hřbitově u Věch svatých v Kutné Hoře, následně přibyla i pamětní deska s Voskovým portrétem.

Ilustrace:

Matriční zápis o narození Emanuela Vosky, 6. 11. 1875 (SOA Praha, *Sbírka matrik, Kutná Hora 39, 1870–1876, fol. 431*; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7431/433>)

Historické foto Voskova rodného domku v Kutné Hoře, Hlouška, čp. 14 (ČMS v Kutné Hoře, OsF Voska, i. č. AR 959; repro Hájková 2014, obr. 1)

List o vyučení EVV, 1893 (ČMS v Kutné Hoře, OsF Voska, i. č. AR 776; repro Hájková 2014, obr. 5)

Fotografie EVV (např. Provaz 2013, 98; ČMS v Kutné Hoře, OsF Voska, i. č. AR 791; repro Hájková 2014, obr. 8)

Fotografie EVV v době pařížské mírové konference, 1919 (ČMS v Kutné Hoře, OsF Voska, i. č. AR 839; repro Hájková 2014, obr. 41)

Rodinné foto EVV, 1924 (ČMS v Kutné Hoře, OsF Voska, i. č. AR 836; repro Hájková 2014, obr. 45)

Foto hrobu EVV na hřbitově v Kutné Hoře (viz Hájková 2014, obr. 48)

/3/ Oldřich Koníček (* 12. října 1886, + 17. července 1932), malíř ovlivněný impresionismem a fauvismem, člen Spolku výtvarných umělců Mánes, rodák z Kutné Hory.

Rovněž ve 20. století dala Kutná Hora českému výtvarnému umění několik svérázných osobností a jednou z nich je nepochybně Oldřich Koníček. Narodil se v roce 1886 v domě čp. 96 na Palackého náměstí jako syn dobře situovaného zemského advokáta Františka Koníčka a jeho manželky Marie. Gymnaziální studia absolvoval v Kutné Hoře a v Kladně, kde se rozhodl vstoupit na uměleckou dráhu. Začátkem nového století docházel na pražskou Akademii výtvarných umění, kde vznikla jeho raná impresionistická díla. Klíčová pro Koníčkovu další tvorbu byla návštěva Paříže v roce 1911. Tehdy se důkladně seznámil s díly Paula Cézanna či Henriho Matisse, u nichž mohl vnímat posun k modernějším proudům výtvarného umění. Do jeho osobního i profesního života zasáhla první světová válka. Nejprve musel jako důstojník rakousko-uherské armády narukovat na srbskou frontu a po návratu do tehdy vzniklé republiky byl ministerstvem obrany vyslán do Itálie, aby zde maloval významná bojiště československých legionářů. Vrchol jeho kariéry přišel ve dvacátých letech, kdy hojně vystavoval v Praze i na jiných místech v republice a také v zahraničí. Uznání se mu dostalo od takových osobností výtvarné kritiky, jako byli Karel Teige nebo Josef Čapek. Koníčkovu dílo, v němž převažují krajinomalby a figurální malba, je dnes zastoupeno v řadě domácích galerií, mezi nimi pochopitelně i v kutnohorské Galerii Felixe Jeneweina. V rodném městě ale zůstával dlouho téměř zapomenut, jak už to tak u umělců, kteří se pokoušejí v maloměstském prostředí prosazovat současné umění, bývá. Oldřich Koníček zemřel v roce 1932 v Žehuni, pohřben byl v Kutné Hoře do rodinné hrobky na hřbitově u Všech svatých za přítomnosti kolegů ze Spolku výtvarných umělců Mánes.

Ilustrace:

Matriční zápis o narození Oldřicha Koníčka, 12. 10. 1886 (SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 41, 1882–1887, fol. 346; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7433/348>)

Portrétní fotografie Oldřicha Koníčka

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Old%C5%99ich_Kon%C3%AD%C4%8Dek.jpg)

Foto rodného domu OK, čp. 96, Palackého nám.

Ukázka z tvorby OK (dle https://cs.wikipedia.org/wiki/Old%C5%99ich_Kon%C3%AD%C4%8Dek)

Foto rodinné hrobky OK na hřbitově u Věch svatých

/4/ Gabriela Preissová (* 23. března 1862, + 27. března 1946), dramatička, spisovatelka, autorka realistických črt, dramaturgyně Národního divadla, zakladatelka dobročinných nadací, kutnohorská rodačka.

Nar. 23. 3. 1862 v Kutné Hoře (roz. Sekerová), zemř. 27. 3. 1946 v Praze. Dramatička, spisovatelka, autorka realistických črt, dramaturgyně Národního divadla, zakladatelka dobročinných nadací. R. 1926 jmenována čestnou občankou Kutné Hory. V parku u chrámu sv. Barbory zasadila „lípu Gabriely Preissové“. Část Preissově pozůstalosti je uložena v SOKA Kutná Hora, kde tvoří samostatný fond (Taudyová 2012; Provaz 2013, 85–87).

Ilustrace:

Matriční zápis o narození Gabriely Preissové, 23. 3. 1862 (SOA Praha, Sbírka matrik, Kutná Hora 15, 1860–1865, fol. 189; <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/7407/191>)

Portrét GP v mladším věku (*Humoristické listy* 28, 1886, č. 38, s. 311; <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=HumL/28.1886/38/311.png>; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gabriela_Preissova_Vilimek.jpg)

Portrét GP v mladším věku (*Český svět* 1, 1904–1905, č. 10, s. 316; <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:29b97ca0-d9fe-11e4-ae4e-5ef3fc9ae867?page=uuid:19f13f90-da05-11e4-b880-005056825209>; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gabriela_Preissov%C3%A1_1905.jpg)

Titulní strana některého z děl GP

Portrétní fotografie GP v pokročilejším věku (např. *Provaz* 2013, 86; nebo ještě lépe <http://www.langhans.cz/cz/archiv/online-archiv/category/03/preissova/620/>)

Foto lípy GP s pomníkem v parku u chrámu sv. Barbory

/5/ Rudolf Krupička (* 4. prosince 1879, + 20. října 1951), dekadentní básník a dramatik z okruhu časopisu *Moderní revue*, organizátor kulturního života v Kutné Hoře, kde pracoval jako úředník v octárně.

Nar. 4. 12. 1879 ve Starkoči u Čáslavi, zemř. 20. 10. 1951 v Kutné Hoře. Dekadentní básník a dramatik z okruhu časopisu *Moderní revue*. Vystudoval nižší reálku v Kutné Hoře, kde po maturitě na obchodní akademii v Praze nastoupil do podniku (octárny) svých rodičů, kde pracoval jako úředník do jejího znárodnění. V okolí Kutné Hory pořádal přednášky, ochotnická představení a koncerty. Je po něm pojmenována ulice a po jeho básni místní časopis *Krásné město* (zal. 1938). Na jeho objednávku postavili pražští architekti Tomáš Pražák a Pavel Moravec v kubistickém stylu továrnu na ocet a

hořčici (čp. 52 ve Štefánikově ulici). Manifestačně umělecké ztvárnění ryze účelového objektu je patrně výrazem Krupičkova uměleckého cítění.

Ilustrace:

Portrétní fotografie Rudolfa Krupičky (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Krupicka_Rudolf.jpg)

Titulní strana některé z básnických sbírek RK

Foto továrny, čp. 52, Štefánikova ul.

/6/ Josef Jan Šedivý (* 14. května 1887, + 19. dubna 1956), malíř, restaurátor, správce sbírek městské galerie, malíř městských zákoutí a panoramat, autor článků v regionálním tisku.

Nar. 14. 5. 1887 v Kutné Hoře, zemř. 19. 4. 1956 v Kutné Hoře. Malíř, restaurátor, správce sbírek městské galerie, malíř městských zákoutí a panoramat, autor článků v regionálním tisku. Příslušník malířské generace Koníčkovy, jehož ale potkal jiný osud. Spolu s Koníčkem a Jaroslavem Jarešem členem Umělecké besedy a ve dvacátých letech neoficiální skupiny Mayer-Klubu, která do výtvarné tvorby prosazovala myšlenky o spravedlnosti, lásce a „ohni obrodném“ s dobově rozšířeným učením o kolektivismu. V Kutné Hoře prožil svá zralá léta, restauroval oltářní obrazy, organizoval přednášky o umění, spravoval sbírkový fond městské galerie a svůj talent „*bohužel rozmělnil v obrazech městských zákoutí a panoramat*“ (A. Pospíšil). Jeho obraz „Kutnohorské Hradčany“ daroval starosta Jaroslav Bouška prezidentu Masarykovi u příležitosti jeho přijetí čestného občanství Kutné Hory v roce 1935 (Fabiánová 1994).

Ilustrace:

Matriční zápis o narození JJŠ

Portrétní fotografie JJŠ

Ukázky z díla JJŠ

/7/ František Zelenka (* 8. července 1904, + asi 19. října 1944), architekt, grafik, jevištní a kostýmní výtvarník, přední pražský tvůrce z okruhu Devětsilu, kutnohorský rodák, oběť holocaustu.

Nar. 8. 7. 1904 v Kutné Hoře, zemř. asi 19. 10. 1944 při transportu z Terezína do Osvětimi. Architekt, grafik, autor plakátů, divadelních tiskovin a knižních úprav, jevištní a kostýmní výtvarník, přední pražský tvůrce z okruhu Devětsilu. Specialista na rodinné, činžovní a obchodní domy. Scénograf avantgardního divadla (mj. 1929–1932 šéf výpravy Osvobozeného divadla, jako scénograf spolupracoval i s Národním divadlem v Praze). V r. 1928 se zúčastnil veřejné soutěže na stavbu Tylova divadla v Kutné Hoře. I když jeho návrh nebyl vybrán, pravděpodobně se podílel na ztvárnění interiérů. Pro Jaroslava Ježka navrhl v jeho bytě v Kaprově ulici proslulý Modrý pokoj. Před okupací nestihl včas emigrovat do Anglie. Divadelním představením se věnoval i v Terezíně. Válku nepřežila ani manželka, ani syn. V Kutné Hoře po něm r. 2007 pojmenována ulice, v jejímž sousedství se nachází vila továrníka Leo Reinigera, kterou Zelenka projektoval. Více činný v Praze (Kroutvor 2002; Vlček ed.

2004, 727; Bartošová 2010; Svoboda 2016; NEČVU, 952;
<http://www.zmizelakutnahora.cz/cs/news/50-zelenkova-vila-v-kutne-hore/>).

Ilustrace:

Fotografie Františka Zelenky (např.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Franti%C5%A1ek_Zelenka_sc%C3%A9nograf.JPG;

http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/Detail/Object/Show/object_id/11571;

<https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/135951-frantisek-zelenka/>)

Ukázky z grafického díla FZ (*Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze*; dle Kroutvor 2002)

Foto vily továrníka Leo Reinigera v Kutné Hoře

/8/ Bohuslav Kouba (* 7. července 1911, + 3. května 1942), voják, účastník zahraničního odboje za druhé světové války, velitel výsadku Bioscop, v Kutné Hoře zemřel vlastní rukou pronásledován gestapem.

Nar. 7. 7. 1911 v Újezdě u Kladna, zemř. 3. 5. 1942 v Kutné Hoře. Československý voják, přes Francii utekl do Anglie, kde se zapojil do výcviku k plnění zvláštních úkolů, parašutista, velitel výsadku Bioscop. Ihned od počátku byl pronásledován gestapem, které jej v Kutné Hoře dostalo do pastí (na četnické stanici), v níž Kouba zvolil dobrovolnou smrt (*Krůta 1996/97; Neradová 2016, 134-137*).

Ilustrace:

Portrétní fotografie BK (repro *Neradová 2016, 134*;

http://www.indiannet.eu/home_resistance/fotky/part3-muzi/cz007.html)

Edvard Beneš připíná BK ve Francii válečný kříž za statečnost, 9. prosinec 1940 (repro *Krůta 1996/97, 175*)

Foto budovy, v níž sídlila četnická stanice v Kutné Hoře

/9/ Ota Ornest (* 6. července 1913, + 4. srpna 2002), divadelní dramaturg, režisér, herec, překladatel a někdejší ředitel Městských divadel pražských, kutnohorský rodák.

Nar. 6. 7. 1913 v Kutné Hoře (vlastním jménem Otto Ohrenstein), zemř. 4. 8. 2002 v Praze. Divadelní dramaturg, režisér, herec, překladatel a někdejší ředitel Městských divadel pražských (1950–1972). Druhou světovou válku prožil v exilu ve Velké Británii, kde se věnoval divadlu a rozhlasovému vysílání. Jako přesvědčený komunista stál v čele revolučních přeměn v českém divadelnictví, později se naopak začal stýkat s disidenty a byl zatčen (1977) za podíl na vývozu zakázané literatury. Byl bratrem básníka Jiřího Ortena (1919–1941) a herce Zdeňka Ornesta (1929–1990), otcem herce, režiséra, překladatele a textaře Jiřího Ornesta (1946–2017) a herečky a moderátorky Ester Janečkové (nar. 1972). Byl předsedou poroty (1993–2002) literární soutěže Ortenova Kutná Hora.

Ilustrace:

Portrétní fotografie Oty Ornesta v mladším věku (http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Ornest,_Ota)

Fotografie Oty Ornesta v pokročilejším věku

/10/ Jiří Orten (* 30. srpna 1919, + 1. září 1941), básník ovlivněný existencialismem, jehož talent se neměl šanci vinou nešťastného úmrtí rozvinout, rodák z Kutné Hory, kde je po něm pojmenováno gymnázium.

Nar. 30. 8. 1919 v Kutné Hoře (vlastním jménem Jiří Ohrenstein), zemř. 1. 9. 1941 v Praze. Básník ovlivněný existencialismem, jehož talent se neměl šanci vinou nešťastného úmrtí rozvinout. Většina díla vyšla až posmrtně, za života publikoval pod pseudonymy. Na jeho památku se koná festival Ortenova Kutná Hora se stejnojmennou literární soutěží pro mladé autory. Jeho jméno nese i kutnohorské gymnázium (*Trávníček 2003; Mareček 2015*).

Ukázka z díla: „*Krám s knížkami, podloubí, bílá kašna, / tudy jde cesta vzhůru, na Barboru, / panenka štíhlá, vysoká a strašná, / panenka havířů a pana kostelníka / v srdci mi klíčí, tiše odemyká / kamenné tajemství, kamennou Kutnou Horu.*“ (Báseň „Modlitba ke Kutné Hoře“ z básnického cyklu *Mé město*, inspirovaného Kutnou Horou, 1940; https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/91/20/82/me_mesto.pdf).

Ilustrace:

Portrétní fotografie Jiřího Ortena

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ji%C5%99%C3%AD_Orten.jpg)

Foto rodného domu JO, čp. 315, Kollárova ul.

Titulní strana některé z básnických sbírek JO

Foto budovy Gymnázia Jiřího Ortena v Kutné Hoře

/11/ Jiří Louda (* 3. října 1920, + 1. září 2015), účastník zahraničního odboje za druhé světové války, válečný veterán, vězeň komunistického režimu, knihovník, heraldik, autor státního znaku ČR, kutnohorský rodák, čestný občan města.

Nar. 3. 10. 1920 v Kutné Hoře, zemř. 1. 9. 2015 v Olomouci. Odbojář, válečný veterán, vězeň komunistického režimu, knihovník, heraldik. Autor státního znaku ČR (původní podobu navrhl již v roce 1968), dále autor znaku Olomouckého kraje a stovek obecních znaků. Jeho nejvýznamnější publikací je celosvětově proslulá kniha *Lines of Succession*, kterou napsal spolu s profesorem Michaellem Maclaganem v anglické a francouzské mutaci. Je základním dílem v oblasti genealogie evropských panovnických rodů. Pro domácí prostředí je to výpravná kniha *Království české: erby a rodokmeny vládnoucích rodů*. Byl členem Mezinárodní heraldické akademie se sídlem v Ženevě, Britské heraldické společnosti v Londýně, Francouzské heraldické společnosti a Heraldické komise českého Parlamentu. V r. 2006 obdržel čestné občanství (*Louda 2010; Provaz 2013, 143–146; GaHL 35; Štěpán 2015*).

Ilustrace:

Portrétní fotografie Jiřího Loudy v mladším věku, např. jako nadporučík v Jihlavě, 1946 (repro *Louda 2010*, 80) nebo jiná (<https://www.historickaslechta.cz/autor-pise/devadesatilety-mladik-jiri-louda/>; <https://www.olomouc.cz/zpravy/clanek/Zemrel-heraldik-Jiri-Louda-autor-statniho-znaku-a-valecny-veteran-24998>)

Fotografie JL v pokročilejším věku, např. v olomouckém bytě, 2005 (repro *Louda 2010*, 118) nebo při 90tých narozeninách v olomouckém archivu (repro *Štěpán 2015*, 187) nebo jiná (repro *Provaz 2013*, 144; <https://www.historickaslechta.cz/autor-pise/devadesatilety-mladik-jiri-louda/>; <https://www.olomouc.cz/zpravy/clanek/Zemrel-heraldik-Jiri-Louda-autor-statniho-znaku-a-valecny-veteran-24998>)

Ukázky z heraldické tvorby JL – velký/malý státní znak, standarda

Znak, který si JL navrhl v roce 1946 (repro *Louda 2010*, 121)

/12/ Radko Šťastný (* 17. října 1928, + 8. října 2013), středoškolský pedagog, literární historik, redaktor, organizátor kulturního a společenského života, kutnohorský rodák, čestný občan města.

Nar. 17. 10. 1928 v Kutné Hoře, zemř. 8. 10. 2013 v Kutné Hoře. PhDr., středoškolský pedagog, literární historik (zejm. tzv. Dalimilova kronika), „vocololog“, redaktor, aktivní v kulturní a společenské sféře. Uspořádal mj. antologii z děl kutnohorských spisovatelů (*Kutná Hora literární*, Praha 2003). Autor literárně-historických črt z Kutnohorska (*Kutná Hora a okolí*, 1968). Zde mj. objevil pravé rodiště J. E. Vocela, dnes již neexistující dům čp. 319 na hlavním (Palackého) náměstí. Od r. 2012 čestný občan Kutné Hory (*Provaz 2013*, 153–155).

Ilustrace:

Fotografie Radka Šťastného (např. *Provaz 2013*, 154)

Titulní strany nebo obálky některých z děl RŠ

/13/ Dagmar Lieblová (* 19. května 1929, + 22. března 2018), filoložka v oboru českého a německého jazyka, překladatelka z němčiny, aktivní v hnutí přeživších holokaust, kutnohorská rodačka, čestná občanka města.

Nar. 19. 5. 1929 v Kutné Hoře (roz. Fantlová), zemř. 22. 3. 2018 v Praze. PhDr., filoložka v oboru českého a německého jazyka, překladatelka z němčiny, aktivní v hnutí přeživších holokaust. Druhou světovou válkou nejtěživěji postiženou sociální skupinou v Kutné Hoře byli Židé. Již dříve byli šikanováni ze strany českých fašistů a ani veřejné mínění jim nebylo příznivě nakloněno. Němci záhy přikročili k omezování jejich svobod. Z koncentračních táborů se vrátila jen hrstka kutnohorských Židů a židovská menšina tak v Kutné Hoře prakticky zanikla. Dagmar Lieblová vězněna v koncentračních táborech Terezín, Osvětim – Březinka a Bergen-Belsen. R. 2012 jí bylo uděleno čestné občanství. R. 2016 vydala vzpomínkovou knihu (*Provaz 2013*, 151–153; *Lieblová 2016*).

Ilustrace:

Fotografie Dagmar Lieblové (např. *Provaz 2013*, 151;
http://www.pametnaroda.cz/witness/photo/id/1256?locale=cs_CZ;
https://www.lidovky.cz/lide/foto/KAS56eedd_lieblova.jpg; <http://newsletter.pamatnik-terezin.cz/zivotni-osudy-dagmar-lieblove/>)

Obálka životopisné knihy DL

Případně lze ještě zařadit:

/14/ Marie Kučerová-Herbstová (* 20. února 1896, + 8. června 1962)

Nar. 20. 2. 1896 v Kutné Hoře, zemř. 8. 6. 1962. Hudební skladatelka a pedagožka, věnovala se hudební tvorbě pro děti v žánrech opera, balet či klavírní skladby, např. dětská opera Broučci, uvedená r. 1930 v Divadle Na Vinohradech.

Ilustrace:

Portrétní fotografie MK-H

Plakát na představení

/15/ František Munk (* 26. května 1901, + 16. ledna 1999)

Nar. 26. 5. 1901 v Kutné Hoře, zemř. 16. 1. 1999 v Portlandu, USA. Ing., ekonom, politolog, ekonomický redaktor, autor prací z oboru. V roce 1939 emigroval krátce po nacistické okupaci do USA i se svou rodinou (*Munk 1993; Munk 1998*).

Ilustrace:

Portrétní fotografie FM

/16/ Miloslav Smrkovský (* 29. srpna 1926, + 12. března 2009)

Nar. 29. 8. 1926 v Kutné Hoře, zemř. 12. 3. 2009 v Kutné Hoře. Akademický malíř, sochař, řezbář a restaurátor kamenných a polychromovaných dřevěných plastik, štuků a sgrafit. V Kutné Hoře v dílně řezbáře a sochaře F. Charváta se vyučil řezbářem, poté studia v Praze. V Kutné Hoře se podílel na restaurování významných uměleckých památek (dále např. Kuks, Hořovice, Kozel, Kačina aj.). Restauroval sochařská díla pro zahraniční výstavy českého baroka. Po druhé světové válce stála Kutná Hora v popředí zájmu historiků umění i restaurátorů, kteří byli obeznámeni s moderními evropskými postupy při hodnocení a záchraně památek. Sochařské památky zde začal soustavně ošetřovat absolvent Wagnerova ateliéru pražské akademie Miloslav Smrkovský. Restaurování se mu stalo nutností, pro uplatnění volné tvorby v té době nebyly příznivé podmínky. Z díla: kopie dřevěného polychromovaného sousoší Panny Marie mezi havíři na průčelí Tylova rodného domu (čp. 507, Tylova

ul.), originál od kutnohorského barokního řezbáře Františka Martina Katterbauera st. je dnes v muzeu, na původním místě jej nahrazuje kopie od MS. Též autorem kopie gotické kultovní sochy Trůnící svatobarborské Panny Marie na oltáři sv. Kateřiny v ochozu svatobarborského chóru (originál v chrámovém depozitáři). Prováděl opravu novogotické hrobky Vratislava Výborného na hřbitově u Všech svatých (*Nejedlý 1997; Rezler 2009; NEČVU, 702–703*).

Ilustrace:

Fotografie MS

Foto některého díla restaurovaného MS

6.

MĚSTSKÁ SPRÁVA V PRŮBĚHU STALETÍ

Volně přístupná doplňková expozice na chodbách městského úřadu

Bude řešena podobně jako Kutnohorské osobnosti. Na 2 monitorech poběží program, složený z dostupných převážně obrazových dokumentů od zakládajících listin, městských privilegií, přes příběh radnice až po současnou strukturu městské správy.

Kutná Hora představuje ze správního hlediska mimořádně zajímavý úkaz, který se vymyká z kontextu ostatních českých a moravských měst. Pro své stříbrné bohatství se těšila vždy velkému zájmu ze strany panovníků, a tak zaujímal po celý středověk a raný novověk přední místo mezi královskými městy – byla druhým nejdůležitějším městem po Praze. Středověké město se vyvinulo z živelně se rozvíjející hornické osady přímo u dolů, což se projevilo i počátcích správní organizace, v níž se prolínaly prvky správy městské se správou horní. To se stalo určující charakteristikou i pro další staletí, kdy se v Kutné Hoře vyvinul jeden z nejpropracovanějších a nejsložitějších městských správních systémů v Čechách, kdy jistý stupeň vzájemné organizační závislosti horních a městských sborů zůstal zachován až do tereziánských a josefínských reforem veřejné správy ve druhé polovině 18. století.

Problematika kutnohorské městské správy bude v této části expozice prezentována na příkladech vybraných dokumentů, pokrývajících období od počátků města do josefínských reforem, jež vedly k unifikaci městských správ v rámci celého habsburského soustátí. Nepůjde tedy o z chronologického hlediska vyčerpávající přehled, nýbrž o výběrový nástin základních specifických rysů kutnohorské městské správy v období 14. až 18. století, kdy šlo o v rámci českých zemí jedinečně spravovaný městský útvar s výsadním postavením. Prezentovány budou zejména archivní písemnosti (listiny, knihy), ale také fyzické předměty (pečeť, městský znak) či místa (radnice, archiv), vše spjaté s městskou správou a jejím výkonem v minulosti.

Účel a přínos expozice:

- prezentace průřezu dějinami města Kutné Hory

Informační systém všech expozic a orientační systém provozu a bezpečnosti bude navržen v souladu s restaurovanými malbami na schodišti. Technologicky bude proveden buď technikou smaltu nebo keramického reliéfu (smaltová destička nebo kachel), graficky bude představovat lapidární stylizované ikony a názvy, inspirované restaurovanými náměty.

Výroba:

- 2x AV program – „Městská správa v průběhu staletí“
- doplňující grafika/na panelech

Technické zajištění:

- AV technika – 2x dotyková obrazovka

Technické podmínky (stavba):

- elektro a audiorozvod podle výtvarně prostorového řešení (S)

LITERÁRNÍ SCÉNÁŘE:

Městská správa ve světle archivních dokumentů

Městská správa ve světle archivních dokumentů

Kutná Hora představuje ze správního hlediska mimořádně zajímavý fenomén, který se vymyká z kontextu ostatních českých a moravských měst. Pro své stříbrné bohatství se těšila vždy velkému zájmu ze strany panovníků, a tak zaujímala po celý středověk a raný novověk přední místo mezi královskými městy – byla druhým nejdůležitějším městem po Praze. Středověké město se vyvinulo z živelně se rozvíjející hornické osady přímo u dolů, což se projevilo i počátcích správní organizace, v níž se prolínaly prvky správy městské se správou horní. To se stalo určující charakteristikou i pro další staletí, kdy se v Kutné Hoře vyvinul jeden z nejpropracovanějších a nejsložitějších městských správních systémů v Čechách, kdy jistý stupeň vzájemné organizační závislosti horních a městských sborů zůstal zachován až do tereziánských a josefínských reforem veřejné právy ve druhé polovině 18. století.

Problematika kutnohorské městské správy je v této části expozice prezentována na příkladech vybraných dokumentů, pokrývajících období od počátků města do josefínských reforem, jež vedly k unifikaci městských správ v rámci celého habsburského soustátí. Nejedná se tedy o z chronologického hlediska vyčerpávající přehled, nýbrž o výběrový nástin základních specifických rysů kutnohorské městské správy v období 14. až 18. století, kdy šlo o v rámci českých zemí jedinečně spravovaný městský útvar s výsadním postavením. Prezentovány jsou zejména archivní písemnosti (listiny, knihy), ale také fyzické předměty (pečeť, městský znak) či místa (radnice, archiv), vše spjaté s městskou správou a jejím výkonem v minulosti.

1/ Městský archiv

Ilustrace:

Pohled do archivního depozitáře, současné foto

Náhled:

x

Výklad:

Archiv v užším slova smyslu lze charakterizovat jako paměťovou instituci uchovávající, ochraňující, evidující a zpřístupňující zejména písemné, ale i jiné historické prameny vzniklé z činnosti právnických i fyzických osob, v tomto případě orgánů městské správy. Jen díky pečlivé práci archivářů proto vůbec můžeme studovat, jakým způsobem městská správa v Kutné Hoře minulých staletí fungovala, jak byla personálně zajištěna, jaké problémy řešila a řadu dalších otázek. Městský archiv byl původně součástí magistrátu a z výše vyjmenovaných úkolů sloužil v podstatě jen k uchovávání písemností. Záslouhou archiváře Petra Miloslava Veselského se z archivu ve druhé polovině 19. století stala významná kulturní instituce, kterou zůstává dodnes. Staré písemnosti, k jejichž badatelskému využití Veselský nemalou měrou přispěl, byly většinu času uloženy na radnici a spolu s ní se také stěhovaly. Svého času – od konce 19. století do roku 1970 – byly pro uložení městských archiválií využívány prostory v přízemí severního křídla Vlašského dvora. Archiv města Kutná Hora, uložený dnes v moderní budově Státního okresního archivu z roku 2001, má v rámci archivů českých měst mimořádný význam, na nějž v roce 1918 upozornil již Otakar Hejnic, další z významných kutnohorských archivářů: „*Archiv kutnohorský lze řaditi k nejbohatším archivům v království českém. Bohatý jest nejen rozsahem, nýbrž i významem listinného materiálu v něm nahromaděného.*“

2/ První doklad jména Kutná Hora

Ilustrace:

Listina z roku 1289 / RBM II, č. 2729, 1193 (*SOKA Kolín, AM Kolín*)

Náhled:

x

Výklad:

Nejstarší písemný doklad existence sídliště na místě dnešní Kutné Hory bychom našli v listině – v originále nedochované – sedleckého kláštera z 15. března 1276, kde v roli svědka vystupuje „*Gotfrid od Hory*“. Tehdy se jednalo o jednu z hornických osad živelně se rozvíjejících v souvislosti s nálezem stříbrorudných ložisek na území patřícím cisterciáckému klášteru v Sedlci, nad nímž vykonávala dohled města Kolín a Čáslav. Z kompetenčních sporů těchto dvou královských měst vzešla dodnes dochovaná a zde prezentovaná listina, jež vymezovala pravomoci Čáslavi a Kolína vůči nově se rozvíjející hornické lokalitě. Klíčovou částí této listiny, vydané 15. listopadu 1289, je stanovení rozsahu území, na němž měla jednotlivá města dohlížet nad hornickým sídlištěm a provozy. Listina je významná také proto, že se zde poprvé objevuje místní jméno Kutná Hora, a to v latinské podobě „*in Kuttis*“. Hormistr, tedy těžařský úředník, jménem Syboto sídlící v takto nazvaném sídlišti, byl jedním z vydavatelů listiny.

3/ *Ius regale montanorum*

Ilustrace:

Opis IRM v Kutnohorském právním kodexu, kol. 1410 (*SOKA KH, AM KH, kn. 1*; repro např. *Vaněk – Kapavíková 1970, příloha; Štroblová – Altová ed. 2000, 44; Indra – Procházková ed. 2003, 43–44, č. 65, obr. 22; Žemlička 2014, 373*)

Náhled:

Výklad:

V hornickém sídlišti, vzniklém sloučením starších osad v jeden celek, se začaly od devadesátých let 13. století utvářet zárodky městské správy, odvíjející se od správy horní a řídící se zásadami jihlavského právního okruhu. Vydání horního zákoníku krále Václava II. – *Ius regale montanorum* – nejspíše mezi lety 1300 až 1305 znamenalo zformování tzv. jihlavsko-kutnohorského horního práva a v důsledku vedlo mimo jiné i k přeměně dosavadního hornického sídliště („*mons*“) na právně, správně i hospodářsky stabilizované město („*civitas*“). Předpokladem vydání horního zákoníku byla mimořádně výnosná těžba stříbra v kutnohorských dolech, které v té době produkovaly asi třetinu veškerého stříbra na evropském kontinentu. K nim se také nový zákoník obracel primárně, i když bylo zřejmé, že se má stát závazným pro těžbu a zpracování drahých kovů v celém království. Ruku v ruce s organizačním změnami v hornictví šla mincovní reforma, která učinila z Kutné Hory nejen centrum těžby stříbra, ale i ražby nové mince – pražského groše. Presentovaný Kutnohorský právní kodex, chráněný jako kulturní památka, obsahuje kromě jiného právě také opis *Ius regale montanorum* z doby kolem roku 1410, který je jedním z nejstarších existujících rukopisů Václavova horního zákoníku.

4/ Kutná Hora městem

Ilustrace:

Listina z roku 1308 / RBM II, č. 2171, 937 (SOA Třeboň, Vs Sedlec, sign. 11;

<http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/VelkostatekSedlec/11/charter?q=kutn%C3%A1%20hora>)

Náhled:

Výklad:

Přesnou dobu vzniku města nelze stanovit, neboť Kutná Hora nebyla založena – na rozdíl od většiny ostatních královských měst – žádným právním aktem, ale v plnohodnotné město se postupně vyvinula z živelně se rozrůstajícího hornického sídliště. Základní rysy městského společenství však vykazovala nejpozději na sklonku prvního desetiletí 14. století. Dokladem o tom je tato listina z 16. března 1308, kterou vydávají rychtář Albert a dva přísežní v Kutné Hoře, a v níž se o zdejších obyvatelích hovoří již jako o měšťanech („*ciuis in Khuttis*“). Nedlouho poté se Kutná Hora uvádí poprvé výslovně jako město, a to v listině z 26. července 1310, kde čteme „*in civitate et Monte Cuttna*“, tedy „v městě a hoře Kutné“. Listina Jana Lucemburského z 1. listopadu 1318 pak Kutnou Horu zmiňuje jako královské město nezcitelné od české koruny, což bylo postavení, kterému se tehdy těšila pouze Praha a nově Hradec Králové. Svou zásluhu na tom samozřejmě měla bohatá stříbrná ložiska.

5/ Nejstarší městská pečeť

Ilustrace:

Pečeť rychtáře a přísežných z přelomu 13. a 14. století, doklad na listině z 16. 3. 1308 (*SOA Třeboň, Vs Sedlec, i. č. 11*; <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/VelkostatekSedlec/11/charter?q=kutn%C3%A1%20hora>; repro *Žemlička 2014, 365*)

Náhled:

Výklad:

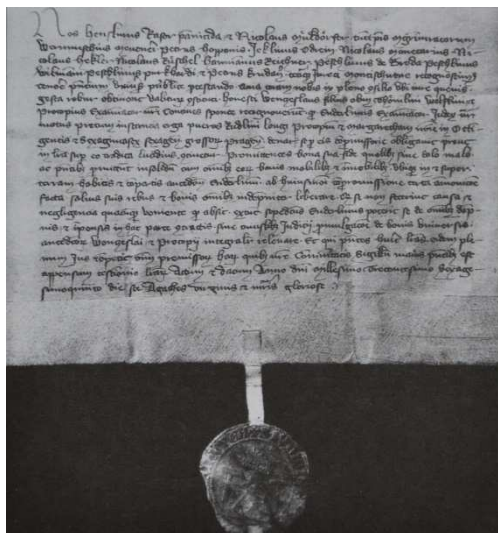
Městský charakter Kutné Hory v této době potvrzuje také existence městské pečeti, jež plnila funkci ověřovacího prostředku na právních dokumentech a zároveň byla i jakýmsi symbolem města a jeho svrchovanosti. Nejstarší výskyt kutnohorské městské pečeti se zpravidla datuje do roku 1307, ale mohla vzniknout i dříve, v každém případě někdy na přelomu 13. a 14. století. Kutnohorská městská pečeť – zde ilustrovaná pečeť přivěšenou na listině z roku 1308 – je kruhovitého tvaru o průměru 48 milimetrů. Pečetní pole je lemováno perlovcem, pečetní obraz sestává z erbu českého krále, tedy štítu s dvouocasým lvem, s klenotem v podobě přilbice s orlím křídlem. Po stranách symbolu královské moci jsou jako specifická kutnohorská erbovní znamení položena dvě havířská kladiva – mlátek vpravo a želízko vlevo. V opise pečeti gotickou majuskulou čteme: „+ S(IGILLVM) IVDICIS ET IVRATORVM IN CHVTTA“ (tj. pečeť rychtáře a přísežných v Kutné Hoře). Tato pečeť byla jako jediná městská pečeť používána až do poloviny 14. století.

6/ Městská správa ve středověku

Ilustrace:

Listina z roku 1365 (SOKA KH, AM KH; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 48)

Náhled:

Výklad:

Právní proces utváření města byl dokončen vydáním nedochovaného privilegia Jana Lucemburského z roku 1329, podřizujícího všechny obyvatele kutnohorské horní oblasti městskému soudnictví, zvyšujícího vliv konšelů na výběr šepmistrů a obecně posilujícího městskou samosprávu. V čele sídliště stál rychtář, který byl pravděpodobně zároveň i urburem (tj. nejvyšším úředníkem a panovníkovým zástupcem v oblasti horního podnikání). Rychtáři byl podřízen sbor přísedních neboli konšelů, zprvu dvanáctičlenný jako v jiných královských městech, ještě v předhusitské době ovšem rozšířený na osmnáct členů, jak tomu bývalo u privilegovaných měst. Z konšelů se vybírali dva muži, kteří sbor zastupovali a jimž byla přisouzena výkonná moc. Vždy po měsíci se tito městští úředníci, pro něž se v Kutné Hoře vžilo označení šepmistři, střídali. Městskou správu doplňovali tzv. páni obecní (zpravidla čtyři) a nejvýše třicetičlenný sbor starších z obce, který zastupoval širší obec. Tato struktura městské správy se odráží v celé řadě listin z lucemburského období, zde například v listině z roku 1365, jíž přísední dosvědčují půjčku rychtáři Enderlinovi.

7/ Městská pečeť v době Karla IV.

Ilustrace:

Městská pečeť z doby Karla IV., 1346–1378 (*SOKA KH, AM KH*; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 55; Kavka 2001, 8)

Náhled:

Výklad:

Na začátku vlády Karla IV. získala Kutná Hora od tohoto českého a římského krále a následně i císaře povolení užívat větší pečeť, na níž se nově objevila figura říšské orlice, umístěná po pravé straně. Symbolu českého království – dvouocasému lvu – byla v pečetním obraze vyhrazena levá strana. Obě heraldická zvířata hledí na sebe a předníma nohama drží císařskou korunu, zatímco v zadních třímají dvě zkřížená hornická kladiva, tradiční heraldickou symboliku Kutné Hory. Velká pečeť („*sigillum maius*“) přísežných a obce kutnohorské o průměru 73 milimetrů byla poprvé užita na listině z 8. dubna 1347.

8/ Nejstarší městský znak

Ilustrace:

Podoba městského znaku ve 14. století, foto kutnohorského erbu ze znakové galerie v Laufu (viz např. foto Vladimíra Růžka in *Šmahel – Bobková ed. 2012, 446*)

Náhled:

Výklad:

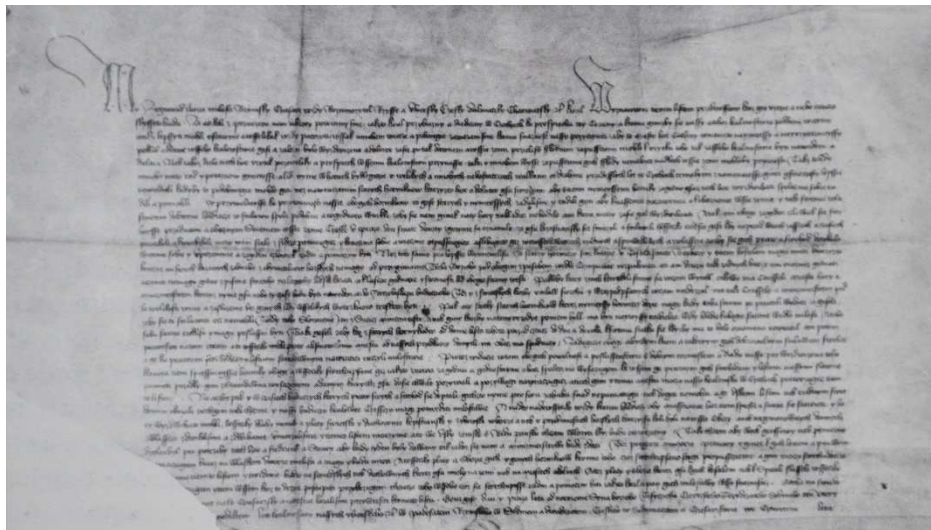
Do městského znaku přešel v modifikované podobě pečetní obraz z velké pečeti přísežných a obce kutnohorské, jejíž užívání městu povolil Karel IV. V polceném štítu byla v pravém zlatém poli jednohlavá orlice a v levém červeném poli dvouocasý lev držící císařskou korunu a hornická kladiva. Podle pozdějších dokladů bylo privilegium na městský znak uděleno Kutné Hoře králem Václavem IV. roku 1392. Kutná Hora ale znak užívala nepochybně již dříve. Jeho nejstarší a oproti pečetnímu obrazu značně odlišný doklad – červený štít se stříbrným kladivem bijícím do stříbrného nosatce – je znám ze znakové galerie české a moravské heraldiky na bavorském hradě Laufu u Norimberku, který v roce 1356 nechal na místě staršího hradu vybudovat Karel IV. Z toho vyplývá, že Kutnohorští používali ve stejné době kolem poloviny 14. století jiný městský znak a zcela odlišnou městskou pečeť. Zároveň je zjevné, že domnělé Václavovo privilegium bylo spíše než udělením práva na užívání znaku ztvrzením staršího stavu.

9/ Nejstarší dochované privilegium

Ilustrace:

Privilegium Zikmunda Lucemburského z roku 1437 / CIM III, č. 114, 194–200 (SOKA KH, AM KH, č. 6; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 67)

Náhled:

Výklad:

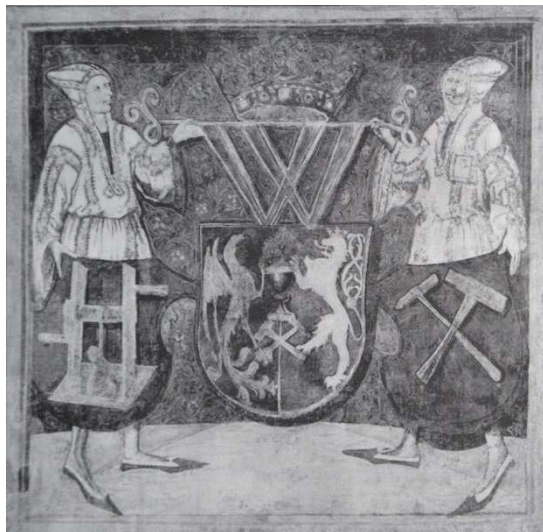
Nejstarší v originále dochovaná panovnická listina v kutnohorském městském archivu je tzv. restituční privilegium Zikmunda Lucemburského z 19. března 1437. Císař Zikmund chtěl po odeznění husitských válek pozdvihnout Kutnou Horu, „*největší a nejužitečnější poklad a klenot všeho království*“, a především znovu obnovit těžbu ve zdejších dolech, a proto na sklonku svého života vydal privilegium, jímž potvrdil smlouvu mezi „starými“ a „novými“ Horníky (tj. obyvateli Kutné Hory). Obě skupiny si mohly ponechat svou víru, přičemž katolickým obyvatelům byl pro bohoslužby vyhrazen kostel sv. Barbory. Tito „staří“ Horníci si také v lhůtě jednoho roku mohli požádat o navrácení majetku. Základní myšlenkou privilegia bylo, že staří a noví Horníci tvoří jednu obec a všem se potvrzují stejná práva, svobody a povinnosti, zaručené předchozími panovníky. Jedná se tedy o dokument, který zakládá ve městě nové právní poměry a vytváří podmínky pro náboženskou toleranci, která se v celozemském měřítku prosadila až díky kutnohorskému náboženskému míru z roku 1485.

10/ Městský znak v době poděbradské a jagellonské

Ilustrace:

Městský znak v 15. století, foto znaku města se symboly dolování v Hašplířské kapli chrámu sv. Barbory (viz např. repro *Štroblova – Altová ed. 2000, 94; Kavka 2001, 9*)

Náhled:

Výklad:

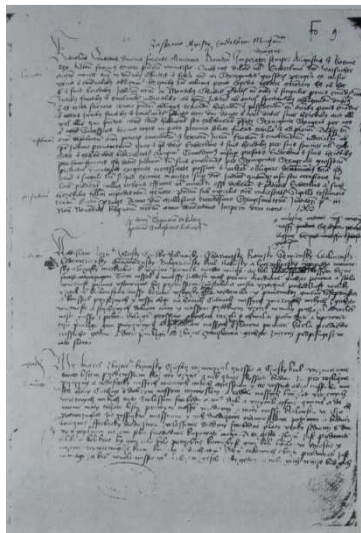
Také král Jiří z Poděbrad potvrdil v privilegii z 15. prosince 1459 Kutné Hoře mnohé dřívější výsady včetně práva užívání městského znaku. Někdy brzy poté se z iniciativy Kutnohorských do znaku města (a obdobně tak do pečetního obrazu) dostal zlatý kalich coby symbol utrakvismu, jehož vyobrazení ve znaku se objevuje poprvé v Kutnohorské bibli Martina z Tišnova z roku 1489. Kalich se pak v městské symbolice vyskytuje opakovaně. V erbu dále figurují dva havíři jako štítonoši a nad štítem je umístěn korunovaný monogram „W“ označující krále Vladislava Jagellonského. Známé je vyobrazení městského znaku v Hašplířské kapli chrámu sv. Barbory, kde štítonoši-havíři ještě navíc nesou znaky se symboly důlního náčiní. Půvabný dřevěný reliéfní polychromovaný znak z doby kolem roku 1490 je k vidění ve Vlašském dvoře, kam byl přenesen z radní síně po požáru radnice v roce 1770.

11/ Privilegium Jiřího z Poděbrad z roku 1467

Ilustrace:

Opis privilegia Jiřího z Poděbrad z roku 1467 v knize přepisů městských privilegií (Trassumpta privilegiorum, fol. 3v), 15.–16. stol. / CIM III, č. 297, 513–518 (*SOka KH, AM KH*; ukázkou zápisu viz *Vaněk – Kapavíková 1970, příloha*)

Náhled:

Výklad:

V období druhé poloviny 15. a v 16. století zažívala Kutná Hora největší hospodářský, politický a kulturní rozkvět. Dobře fungující městský organismus se opíral o propracovanou městskou správu, která navazovala na předchozí středověké uspořádání a představovala jeden z nejrozvinutějších a nejsložitějších městských správních systémů v Čechách. V pohusitské době – poté, co v roce 1467 na základě privilegia Jiřího z Poděbrad byla ukončena právní závislost Kutné Hory na Jihlavě, – začala být kutnohorská městská správa ovlivňována právními zvyklostmi jiných měst, především Starého Města pražského. Svou roli sehrál i návrh zemského zákoníku M. Brikcího z Licka, mimochodem v letech 1529–1531 právníka a městského písaře v Kutné Hoře, a především pak přijatý zákoník Koldínův. Nejpodstatnější rozdíl oproti předhusitské době spočíval v tom, že úřad městského rychtáře se přetvořil – jak bylo v královských městech v té době obvyklé – z hlavního představitele správy města v pouhého výkonného úředníka městské rady.

12/ Městské knihy

Ilustrace:

Nejstarší dochovaná kutnohorská městská kniha, Liber hereditatum antiquus, 1424–1501 (*SOKA KH, AM KH, kn. 361; Indra – Procházková ed. 2003, 32, č. 37*)

Náhled:

x

Výklad:

V praxi dobře fungující městská správa by byla nemyslitelná bez instituce městských písařů. Městská kancelář musela fungovat záhy po přerodu hornického sídliště v institucionální město, ovšem o její činnosti v předhusitské době – vzhledem k nedostatku pramenů z této doby – víme jen málo. První městský písař se připomíná v roce 1327. Dochované písemnosti, jež nás seznamují s chodem městské kanceláře a organizací městské správy ve druhé polovině 15. a v 16. století, kdy se v kutnohorské městské kanceláři vystřídalo téměř padesát písařů (pracovali zde zpravidla dva až čtyři současně), představují především městské úřední knihy. Ty se dělily do několika řad – například knihy přepisů privilegií, radní manuály, knihy pamětní, knihy trhové, kšaftů apod. Nejstarší dochovanou městskou knihou v Kutné Hoře je trhová kniha založená v roce 1424 pro zápisy prodejů opuštěných nebo zničených domů husitskými hejtmany, kteří město obsadili v červnu toho roku, novým osídlencům. Husitské války znamenaly – jak bylo naznačeno v souvislosti se Zikmundovým privilegiem z roku 1437 – výraznou demografickou proměnu města, které se v důsledku odlivu katolického německého patriciátu počestilo. I díky tomu jsou městské knihy z tohoto období psány téměř výhradně česky, případně latinsky.

13/ Knihy kostelních počtů

Ilustrace:

Knihy zádušních počtů chrámu sv. Barbory, 1512–1515, vyúčtování prací B. Rejta (*SOKA KH, AM KH*)

Náhled:

x

Výklad:

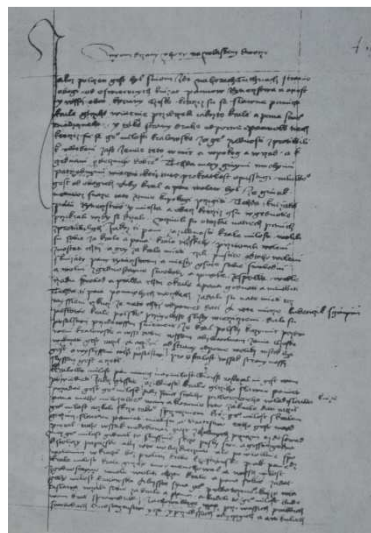
Svébytnou kategorii městských knih představují tzv. knihy počtů, tedy vyúčtování veškerých příjmů a výdajů města, ať se týkaly výběru poplatků, nákupů a prodeje zboží, provozu městských podniků, výplat zaměstnancům nebo stavební údržby jednotlivých městských objektů včetně opevnění. Tyto knihy se dochovaly v téměř souvislé řadě od poloviny 15. století. Vlastní účetní knihy vedla městská kancelář také pro jednotlivé kutnohorské i venkovské kostely, nad nimiž město vykonávalo patronátní právo. Knihy kostelních neboli zádušních účtů představují mimořádně důležitý pramen pro studium stavebních dějin církevních budov. Například v účtech chrámu sv. Barbory, dochovaných od roku 1457, můžeme sledovat téměř krok za krokem pozdně gotickou přestavbu katedrály za účasti věhlasných stavitelů Matyáše Rejska a Benedikta Rieda. Městské knihy díky pestrosti a různorodosti informací, jež obsahují, umožňují vytvořit si dosti plastickou představu o fungování pozdně středověkého a raně novověkého městského organismu.

14/ Pamětní záznamy

Ilustrace:

Kniha sentencí (Liber sententiarum), 1467–1512, zápis o volbě Vladislava Jagellonského českým králem, 27. 5. 1471 (SO_{KA} KH, AM KH, kn. 265, fol. 24; repro Vaněk – Kapavíková 1970, příloha; Kapavíková – Vaněk 1972; Indra – Procházková ed. 2003, 33, č. 40, obr. 16)

Náhled:

Výklad:

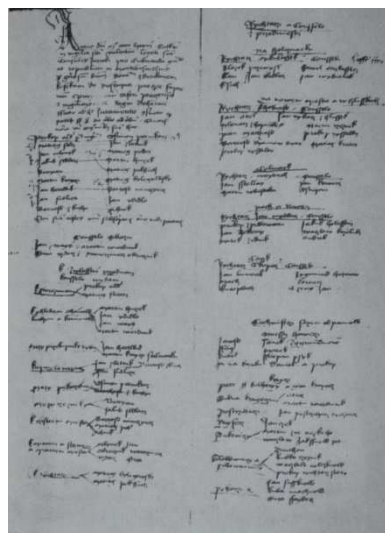
Pozoruhodná je i kniha sentencí kutnohorské městské rady z let 1467 až 1512, obsahující kromě jiného také autentický pamětní záznam s podrobným popisem volby Vladislava Jagellonského českým králem, k níž došlo v pondělí ráno 27. května 1471 ve Vlašském dvoře „na velikém pokoji nad preghauzem“. Záznamu předchází zápis o smrti krále Jiřího z Poděbrad a následují po něm body vzešlé z volebního sněmu, jež byly předloženy ke schválení novému panovníkovi. Autorem zápisu je kutnohorský městský písař Vít Tasovský z Lipoltic, přijatý do služeb města v roce 1464. Veřejné písaře té doby si ovšem nelze představovat jen jako mechanicky pracující zapisovatele, neboť se zpravidla jednalo o osoby s vynikajícím všeobecným vzděláním a právníckou erudicí. Platí to i o Vítu Tasovském, který se zabýval nejen městským, ale – z povahy svého působíště logicky – také horním právem. Je mimo jiné autorem jednoho z nejstarších českých překladů horního zákoníku krále Václava II. Téměř dvacetileté působení Tasovského ve službách kutnohorské městské obce představuje mimořádně důležité období v dějinách městské kanceláře.

15/ Obnova městské rady

Ilustrace:

Radní manuál, Registrum rubeum parvum, 1462–1478, zápis o obnově městské rady, 1468 (SOKA KH, AM KH; repro Vaněk – Kapavíková 1970, příloha)

Náhled:

Výklad:

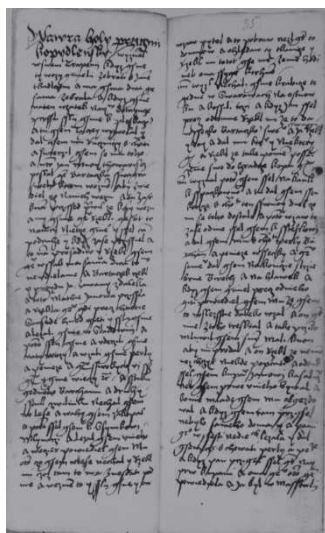
Významnou roli ve správě města hrál nejvyšší mincmistr, který z pověření panovníka prováděl tzv. obnovu městské rady, tedy každoroční jmenování městských úředníků. Jen ve výjimečných situacích prováděl obnovu sám panovník, tak jako tomu bylo v roce 1471 při první návštěvě nově zvoleného krále Vladislava Jagellonského v Kutné Hoře. V roce 1468 ale proběhla obnova městské rady standardním způsobem, provedl ji nejvyšší mincmistr Zdeněk Kostka z Postupic. Zápis v nejstarší knize ze série radních knih „libri memorabilium“ obsahuje výčet městských úředníků, předměstských konšelů a cechmistrů. Obnova městské rady byla slavnostním ceremoniálem, sestávajícím z přísně hierarchizovaných úkonů a zakončeným děkovnou bohoslužbou v chrámu sv. Jakuba, po níž následovala hostina ve Vlašském dvoře, sídle horního úřadu. Tento ceremoniál se udržel až do ustavení regulovaného magistrátu ve druhé polovině 18. století.

16/ Manuál práva útrpného (smolná kniha)

Ilustrace:

Zápis v manuálu práva útrpného (smolné knize), 1521–1571 (*SOKA KH, AM KH, kn. 270*; repro *Indra – Procházková ed. 2003, 36–37, č. 50, obr. 18*)

Náhled:

Výklad:

Kutná Hora disponovala právem výkonu hrdelního soudnictví, které získala zmíněným privilegiem Jana Lucemburského roku 1329. Řadí se tak mezi nemnoho královských měst, pro něž máme udělení takového práva výslovně doloženo, ačkoliv zejména v raném novověku náležela hrdelní pravomoc všem městům a dokonce i téměř každému městečku. Prvořadým pramenem, který podrobně dokumentuje reálný výkon hrdelní pravomoci kutnohorského městského soudu, je manuál útrpného práva, označovaný též jako smolná kniha. Záznamy z let 1521 až 1571 ukazují, jakým způsobem městský soud vyslýchal provinilce a trestal nejtěžší zločiny. Vedle vražd, loupeží, krádeží či žhářství se jednalo také třeba o čarodějnictví, rouhání nebo cizoložství. Zápisy o každém šetřeném deliktu sestávají z výpovědí vyslýchaných, podrobených mučení, a zpravidla je uzavírá stručná poznámka o uděleném trestu. Delikvent nejčastěji končil na popravišti, jen výjimečně byl omilostněn nebo vyvázl s mírnějším trestem ve formě výprasku či vypovězení z města.

17/ Městská pečeť v 15. až 17. století

Ilustrace:

Listina Vladislava Jagellonského rušící platnost čtyř městských pečetidel, 1479 / CIM III, č. 402, 677–678 (*SOkA KH, AM KH; repro Nuhlíček 1960, 200, příl. 2*)

Náhled:

x

Výklad:

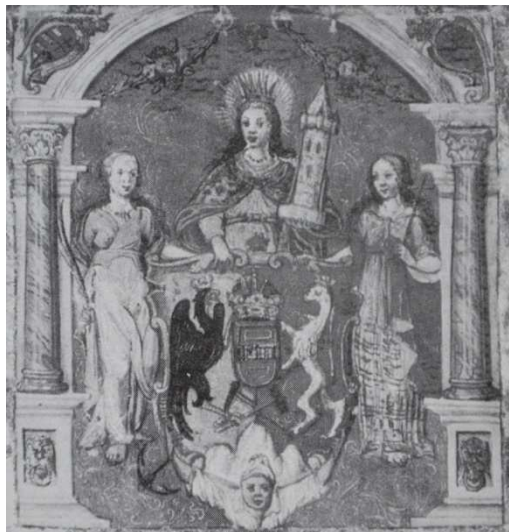
Zřejmě v době poděbradské přibyl do pečetního obrazu – pod císařskou korunu – symbol kalicha, doložený na kutnohorské městské pečetě poprvé v roce 1473. V této souvislosti stojí za zmínku pozoruhodná listina krále Vladislava Jagellonského z 10. března 1479, kterou se ruší platnost čtyř městských pečetidel. Příčinu k tomuto právnímu opatření zavedla skutečnost, že pečetidla byla před časem uloupena z radničního sklepa, tudíž bylo velmi pravděpodobné, že mohlo v mezičase dojít k jejich zneužití proti zájmům Kutnohorských. Akt zneplatnění dokládá mimořádnou důležitost pečetidla pro existenci městské obce. Rovněž vydání znakového privilegia Ferdinanda III. v roce 1641 bylo pravděpodobně motivováno ztrátou pečetních typářů při švédském drancování radnice. Městská rada si následně nechala zhotovit nový stříbrný typář s odpovídajícím pečetním obrazem uvnitř vavřínového věnečku.

18/ Úprava městského znaku v roce 1641

Ilustrace:

Znakové privilegium Ferdinanda III. s vyobrazením polepšeného městského znaku, 9. 10. 1641 (*SOKA KH, AM KH, Sbírka privilegií, č. 41; repro Štroblová – Altová ed. 2000, 151*)

Náhled:

Výklad:

Zmíněné znakové privilegium Ferdinanda III. Habsburského z 9. října 1641 nejenže potvrzuje Kutné Hoře právo užívat znak, ale zároveň znovu upravuje znakový (a tedy i pečetní) obraz. Nový znak je v privilegiu popsán i vyobrazen: husitský kalich nahradil červený štítek se stříbrným břevnem nesoucím monogram „F III“ (tj. Ferdinand III.), ve spodní části znaku se objevily tři stříbrné vrchy, na místo dvouocasého lva byl dán jednoocasý a jako štítonoši přibýly po stranách personifikace Víry a Naděje. Nahoře štít přidržuje sv. Barbora, patronka horníků, a ve spodní části jej na zádech nese horník. K další změně městského znaku došlo až po vzniku československého státu, kdy byl jako symbol města – ovšem již bez právního významu – na žádost obce schválen výnosem ministerstva vnitra z roku 1926 opět znak s husitským kalichem.

19/ Poslední confirmace městských privilegií

Ilustrace:

Konfirmace městských privilegií Josefem II., 23. 11. 1784 (*SOka KH, AM KH*)

Náhled:

x

Výklad:

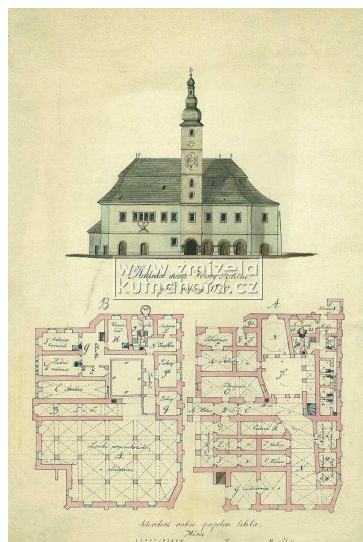
Zpravidla při nástupu nového panovníka na trůn bývala městu potvrzována stávající, případně udělována nová privilegia. Dochovala se buďto v podobě originálních listin (jako nejstarší dochované panovnické privilegium císaře Zikmunda z roku 1437), nebo ve formě opisů v za tímto účelem vedených městských knihách. Posledním panovníkem, který potvrdil Kutnohorským všechna dříve propůjčená privilegia, byl císař Josef II. Konfirmace z 23. listopadu 1784 má podobu knihy vázané v bílé kůži s pergamenovými listy, na nichž jsou opsána (tzv. inserována) jednotlivá privilegia. Kniha je opatřena panovníkovou pečetí v dřevěném pouzdře, přivěšenou na černožlutých šňůrách. Období josefinských reforem znamenalo z hlediska městské správy – nejen pro Kutnou Horu – výrazné omezení městské samosprávy v rámci procesu centralizace a byrokratizace státní správy. Orgánem postátněné městské správy se stal tzv. regulovaný magistrát, tvořený přednostou, kolegiem čtyř právnicky vzdělaných radů, magistrátním sekretářem a hospodářskou administrací sestávající z hospodářského inspektora a tří volených zástupců měšťanstva. Státem nařízená reorganizace měla za následek redukci politického vlivu měšťanů na správu města, zároveň ovšem vedla ke zkvalitnění administrativy. Stejně tak jako státní centralizací na konci 18. století zaniklo dosavadní privilegované postavení Kutné Hory, vytratila se správní unifikací i veškerá specifika zdejší městské správy.

20/ Radnice I.

Ilustrace:

Plán zaniklé budovy, v níž sídlila radnice v letech 1499-1770 (*České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. 2874.80*; repro <http://www.zmizelakutnahora.cz/cs/archiv/17-Radnice/>)

Náhled:

Výklad:

Místem zasedání a schůzek městské rady i městského soudu a stejně tak i sídlem městské kanceláře byla v Kutné Hoře – stejně jako v ostatních královských městech – radnice, která již v předhusitské době nahradila rychtu. Souhlas s jejím zřízením pochází z roku 1376, což je v kontextu ostatních královských měst velmi pozdní datum. Nejstarší známá kutnohorská radnice vyhořela v roce 1424, část jejích sklepů je dodnes zachována pod domem čp. 157 v Kollárově ulici. Městská rada pak provizorně přesídlila do budovy na dnešním Komenského náměstí. Teprve v roce 1499 obec vykoupila několik domů, z nichž přestavbou, vedenou Matyášem Rejskem, vznikla nová honosná radniční budova, která sloužila až do roku 1770, kdy podlehla požáru. Objekt radnice z let 1499 až 1770, umístěný na tzv. Panském place, dnešním Palackého náměstí, zachycuje tento plán. Součástí rozsáhlého radničního komplexu, v průběhu 16. a 17. století opakovaně přestavovaného a upravovaného a v letech 1664–1666 doplněného o novou věž s orlojem, byla i zbrojnice, vězení, krámy, dvě lékárny, obecní váha, sklady, velká síň v patře s bohatou řezbářskou výzdobou, radní a soudní síň, archiv, kancelář, kaple, byt a radniční šenk.

21/ Radnice II.

Ilustrace:

Historické foto Kamenného domu, v němž sídlila radnice v letech 1848–1896, foto Karl Bellmann (*ÚDU AV ČR, Sbírka fotodokumentace, i. č. 6047*)

Náhled:

Výklad:

Po požáru centra města v srpnu 1770 měla být radnice nejprve opravena stavitelem Hegerem, ale nakonec byla roku 1775 zbořena. Zůstal z ní snad jen zdobný pilíř v podloubí domu čp. 97 na Palackého náměstí. Poté se instituce městské správy uchýlily načas do Vlašského dvora a po roce 1820 do v Havířského domu v dnešní Lierově ulici. Od roku 1848, kdy se začalo pracovat na klíčové reformě územní samosprávy, sídlil kutnohorský magistrát domě čp. 183, tak zvaném Kamenném domě na dnešním Václavském náměstí. S nárůstem administrativy však tento původem pozdně gotický patricijský dům z konce 15. století přestal dostačovat, a tak se po necelém půlstoletí muselo znovu hledat jiné, trvalejší řešení. Koncem 19. století obec do svého vlastnictví zakoupila Vlašský dvůr, který se po radikální rekonstrukci v duchu novogotického purismu v roce 1896 stal novým sídlem městské správy, kterým je dodnes.

22/ Vznik obecní samosprávy

Ilustrace:

Portrét starosty Josefa Jaromíra Štětky, podle fotografie kreslil Josef Mukařovský (in: *Světobzor XII*, 1878, č. 28, s. 345; <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/12.1878/28/345.png>; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Josef_Jaromir_Stetka_1878_Mukarovsky.png)

Náhled:

Výklad:

Požadavek územní samosprávy podle principu, že „základem svobodného státu je svobodná obec“, byl jedním ze základních politických cílů měšťanstva v revolučním roce 1848. Počáteční rozvoj samosprávy byl však brzy omezen a státoprávní vývoj se po roce 1851 dočasně vrátil k absolutismu s byrokratickou, silně centralizovanou státní a veřejnou správou. Obecní zákonodárství tak bylo uspořádáno teprve v 60. letech 19. století se završením v roce 1864, kdy byl vydán zákon a volební řád do obcí v království Českém a také zákon o okresních zastupitelstvech jako instančním mezičlánku mezi samosprávou obecní a zemskou. Předním reprezentantem tohoto období dějin městské správy je Josef Jaromír Štětko. Do Kutné Hory přišel jako doktor medicíny a chirurgie v roce 1835, ale zdaleka se neomezoval jen na lékařskou praxi. Při studiích v Praze byl silně ovlivněn tamním vlasteneckým kvasem, který poté pomáhal šířit do venkovských krajín. V Kutné Hoře se kolem něj brzy zformovala skupina podobně smýšlejících osobností, jejichž prvním veřejným vystoupením byla opožděná připomínka 100 let od smrti malíře Petra Brandla v září 1842. Výtěžek slavnosti byl určen na založení fondu pro zřízení a financování městské nemocnice pro chudé, která byla otevřena v roce 1868, z velké části právě Štětkovou zásluhou. Kromě toho byl aktivní ve spolkovém životě, ať již se jednalo o divadelní ochotníky, zpěváky nebo čtenáře, inicioval založení městské veřejné knihovny a stál u zrodu kutnohorské reálné školy. Do otevřeně politického života vstoupil v roce 1848, kdy byl starostou kutnohorské odbočky spolku Slovanská lípa, v němž se obyvatelé města setkávali k řešení různých problémů. Šlo vlastně o předobraz městské samosprávy a v 60. a 70. letech se formujících politických stran. Všeobecná autorita vynesla dr. Štětku, od roku 1861 též poslance zemského sněmu, v prvních

obecních volbách v roce 1864 do úřadu purkmistra, který zastával do roku 1869. Od roku 1873 až do své smrti v roce 1878 byl pak dr. Štětka okresním starostou.

23/ Městská správa ve 20. století v příběhu pomníku TGM I.

Ilustrace:

Fotografie pomníku TGM před Vlašským dvorem (*ÚDU AV ČR, Sbírka fotodokumentace, i. č. 5547; příp. ze sbírek SOKA KH*)

Náhled:

Výklad:

Po zavedení kandidátek politických stran jako klíče pro volby do obecních zastupitelstev začal být výkon samosprávy významně spoluurčován vývojem politické situace v zemi. Období dvacátého století bylo na dramatické zvraty ve směřování českého, potažmo československého státu více než bohaté a je logické, že tyto turbulence kopíroval i vývoj na kutnohorské radnici. Němým svědkem a nevinnou obětí událostí byl při tom pomník Tomáše Garrigue Masaryka, prvního prezidenta samostatného státu. Diskuze o stavbě pomníku probíhala v Kutné Hoře již brzy po vzniku republiky, ale teprve v roce 1930 byl založen „Komitét pro postavení pomníku p. presidentovi T. G. Masarykovi a památníku ve světové válce padlým Kutnohořanům v Kutné Hoře“. Sdružení předsedal sociálnědemokratický starosta města Jaroslav Bouška, který po volbách předchozího roku převzal vedení města z rukou Ferdinanda Reimana a národněsociální strany. Masarykův pomník, dílo sochaře Karla Dvořáka, byl před Vlašským dvorem, sídlem městského úřadu, odhalen v předvečer dvacátého výročí vzniku Československa, tedy 27. října 1938. V době po Mnichovské konferenci vyznělo odhalení pomníku prezidentu Osvoboditeli jako poslední zoufalé gesto na obranu demokracie, které navíc prohloubilo názorový rozkol na kutnohorské radnici. Symbolické bylo i to, že původně měl záštitu nad akcí převzít prezident Edvard Beneš; ten ale již tou dobou nebyl ve funkci. Následovala německá okupace a zprvu nepřímé, posléze pak přímé podřízení městské samosprávy kontrole nacistické okupační správy, reprezentované úřadem landráta. V době okupace byla socha z pomníku TGM stržena a zničena.

24/ Městská správa ve 20. století v příběhu pomníku TGM II.

Ilustrace:

Zápis ze schůze rady MěNV o odstranění pomníku TGM, 14. 1. 1959 (SOKA KH, MěNV KH)

Náhled:

x

Výklad:

Po skončení druhé světové války, v září 1945, přijalo plénium Místního národního výboru v Kutné Hoře rozhodnutí obnovit Masarykův pomník. Přípravy se protáhly na následující tři roky, které byly z hlediska dalšího směřování země osudové. Když se v předvečer třicátého výročí vzniku Československa (27. října 1948) konalo před Vlašským dvorem slavnostní znovuožhalení pomníku, zásluhu na tom měl opět někdejší starosta a nyníjší náměstek předsedy ONV Jaroslav Bouška, který pomník odhaloval už poprvé v roce 1938. O provedení odhalení byl požádán kutnohorský rodák a tehdejší ministr techniky v Gottwaldově vládě Emanuel Šlechta. Ten sice přijel převzít čestné občanství města, zúčastnit se slavnostního aktu u pomníku TGM však odmítl. Úkol byl tedy svěřen místnímu evangelickému faráři Janu Dusovi. Už z tohoto detailu je patrné, kam se společnost po Únoru 1948 – nejen ve vztahu k první republice a jejím symbolům – posunula. Komunisté formou akčních výborů ovládli podniky, instituce i zbývající nekomunistické strany v rámci Národní fronty a krok po kroku budovali svůj mocenský monopol, který se jim podařilo udržet na příštích čtyřicet let, nejen na kutnohorské radnici. S Únorem 1948 se změnilo i postavení samosprávy, reprezentované Místním a posléze Městským národním výborem. Ten v průběhu 50. let zcela ztratil svůj samosprávný charakter a stal se pouhým vykonavatelem nařízení vyšších orgánů a stranických usnesení KSČ. Masarykův pomník na to doplatil v lednu 1959, kdy byl znovu odstraněn, tentokrát v obavě z pohoršení vládních činitelů. Z ideologických důvodů bylo nemístné, že „*před sídlem výkonného orgánu státní moci stojí stále ještě pomník T. G. Masaryka*“, který se „*nesrovnává se socialistickým děním, které se děje v našem celém státě*“. Na základě rozhodnutí rady MNV ze 14. ledna 1959 byla z pomníku odstraněna socha a deponována v muzeu. Zárok byl proveden 18. ledna a 22. ledna dodatečně schválen plenárním zasedáním MNV. Když se pak v atmosféře politického uvolnění roku 1968 někteří občané, sdružení v nově ustavené Masarykově společnosti v čele s profesorem L. Znojenským, zajímali o osudy sochy a možnosti jejího znovupostavení, zjistili, že byla před čtyřmi lety rozřezána a odvezena do sběrných surovin. Znovu se pak Kutnohorští začali o osudy sochy TGM zajímat na přelomu let 1989/1990, kdy změna politické situace v zemi vyvolala personální změny i na kutnohorské radnici. Hned v roce 1991, za starosty Jaroslava Benady, byl pomník znovu postaven z iniciativy i z prostředků obyvatel města. Jméno prvního prezidenta na něm ovšem chybělo.

ODDECHOVÁ ZÓNA A EXPOZICE „LETEM KUTNOHORSKÝM SVĚTEM“

Návštěvnické centrum, zázemí pro personál i návštěvníky

Místnosti 208a, 209, 201, 212 a chodba 211 budou určeny k základní obsluze a rozšíření a doplnění návštěvnického komfortu, k realizaci doplňkových služeb a aktivit.

Návštěvník se sem dopraví hlavním schodištěm z nádvoří do arkádové chodby nebo výtahem. Hlavní pokladna a návštěvnické centrum budou umístěny v místnosti 208a spolu s prodejem merchandisingových a upomínkových předmětů.

Místnost 209 bude sloužit jako oddychová a relaxační zóna s informacemi „Letem kutnohorským světem“. Vybavení návštěvnického centra, relaxačního interaktivního sálu, bude komponované z funkčního a zároveň jednoduchého/čistého/hygienického designového mobiliáře (sedací nábytek a prvky, pololehací prvky, pro rodiny s dětmi i lehací prvky, malé stolky) k relaxačním a občerstvovacím aktivitám (tak, aby bylo možno integrovat drobný automatový prodej občerstvení, nevyhnutelnou samozřejmostí je možnost blízkého sanitárního zázemí). Několik dotykových monitorů s populárně naučnými programy a hrami návštěvníky informuje a naviguje pro návštěvu dalších památek, možnost multimediálního „listování“ kutnohorskými reáliemi (památky, osobnosti regionu – odkaz na expozici v chodbě 147, historické mapy, historická ikonografie). Prostory jsou zařízeny v „ostrovních“ kompozicích, oddělených sedacími a odkladovými prvky (věšákové zástěny a paravány, ...). Některé z nabídek budou kreativně relaxační (kreslení, bastlení, hry s „chytrými“ hračkami, stavění, např: architektonické stavebnice – postav si klenební oblouk apod., viz Techmánie Plzeň, muzeum Třebíč). Na stěnu této místnosti bude přemístěn a nově instalován velkoplošný obraz „Žižka před Kutnou Horou.“

Místnost 210 bude určena k realizaci nabídky edukativních programů, tématicky navazujících na obsah expozic, zejména Královské mincovny a Královského paláce. Místnost bude vybavena kvalitní podlahovou krytinou pro možnost práce na zemi, s barvami, možnost rychlého úklidu (např. baletizol). Vybavení (stolky s možností skladebných kombinací, sedací prvky) bude mobilní, lehké, hygienické, štosovatelné. Místnost bude ambulantně členitelná lehkými zavěšenými posuvnými prvky a stejným principem zatemnitelná (promítání).

Veškeré zázemí pro obsluhující personál (manažer, pokladní, animátoři-průvodci/kustodi, edukativní asistenti), materiál, pomůcky a technické vybavení bude situováno v místnosti 212, kde je možnost/nutnost napojení na sítě (voda, odpady protažením přes stěnu z místnosti 222. Současně zde bude zřízena možnost ambulantního sanitárního zázemí pro nejmenší návštěvníky – přebalovací pult, mytí, koutek pro matky s kojenci (možnost ohřátí kojenecké stravy).

Chodba 211 s arkádovými okny bude sloužit jako komunikace mezi jednotlivými prostory (některé edukativní programy v edukativní místnosti 210 budou časově uzavřené). Na chodbě poblíž oddechové zóny bude instalována interaktivní schematická kubická maketa celého areálu Vlašského dvora. Návštěvníka bude seznamovat s problematikou a prostorem, informovat ho a navigovat do jednotlivých částí expozic. Interaktivní maketa prezentuje kompletní skladbu jednotlivých expozic, nabízí jednak základní informaci o obsahu celé expozice, jednak základní orientační systém vzájemných prostorových návazností. Pohledem z arkádových oken do dvora si návštěvník ověří dostatečnou orientaci v reálném prostoru.

Účel a přínos expozice:

- poskytování návštěvnického a servisu, nabídka návštěvy dalších památek, rozšíření informací o dějinách města Kutné Hory
- nabídka a realizace edukativních programů tematicky navazujících na obsah expozic

Výroba:

- 8x informační panely, grafika (208, 209)
- interaktivní maketa Vlašského dvora (211)
- interaktivní tématické hračky/skládačky (209)
- program „Letem kutnohorským světem“ pro monitory (209)

Vybavení:

- pokladna/prodejna (nábytek, IT technologie) (208a)
- relaxační sedací nábytek (vaky) 9ks, stolky 3ks, věšákové zástěny 4ks, studijní dvojstolky s monitory 2ks, židle 4ks, dětský hrací koberec (209)
- ambulantní zatemnění a členění prostoru, sedací prvky 30ks (210)
- vybavení zázemí pro personál (212)
- vybavení dětského sanitárního koutku (přebalování, mytí, kojení)(212)

Technické zajištění:

- AV technika – 2x monitor a klávesnice (209)
- IT technologie kasy a zázemí (208a, 212)

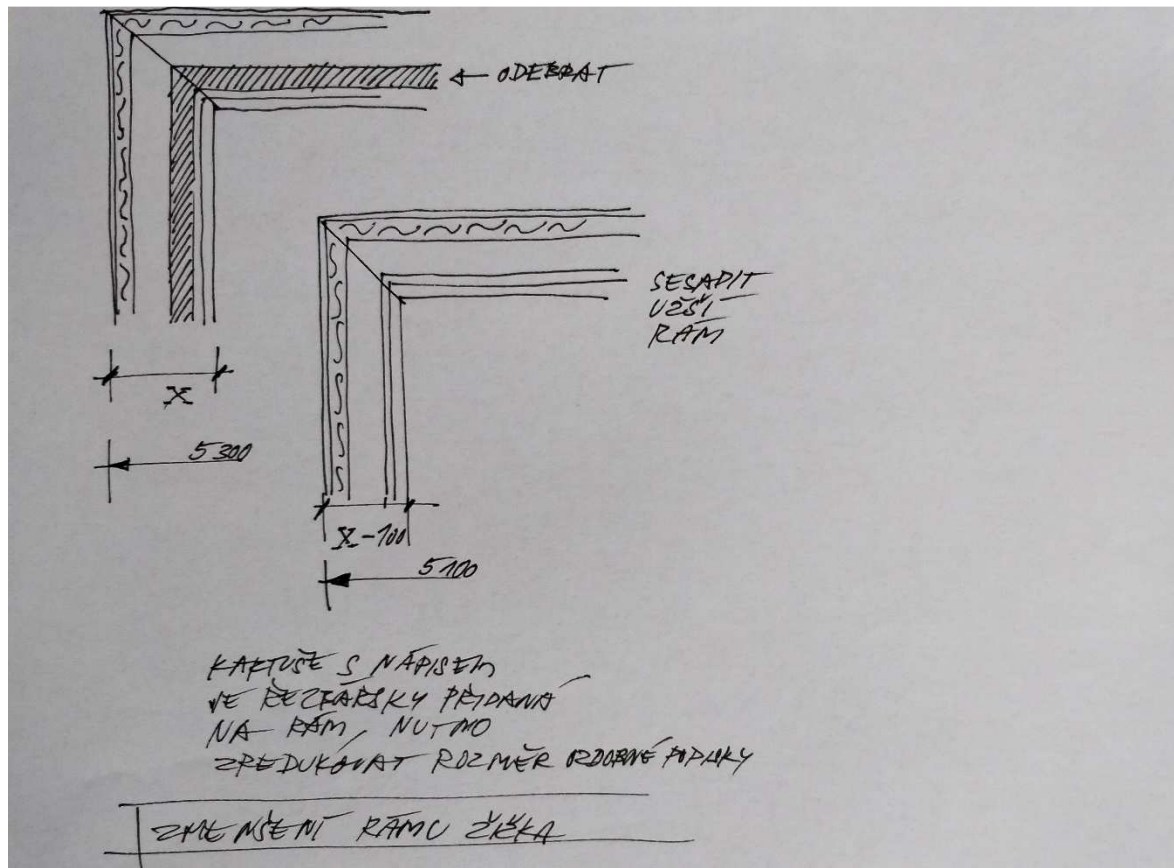
Technické podmínky (stavba):

- lektorozvody podle výtvarně prostorového řešení (S)
- voda a odpad (212 – protažením z 222)
- zazdění předního průchodu mezi 209-210
- podlaha 210

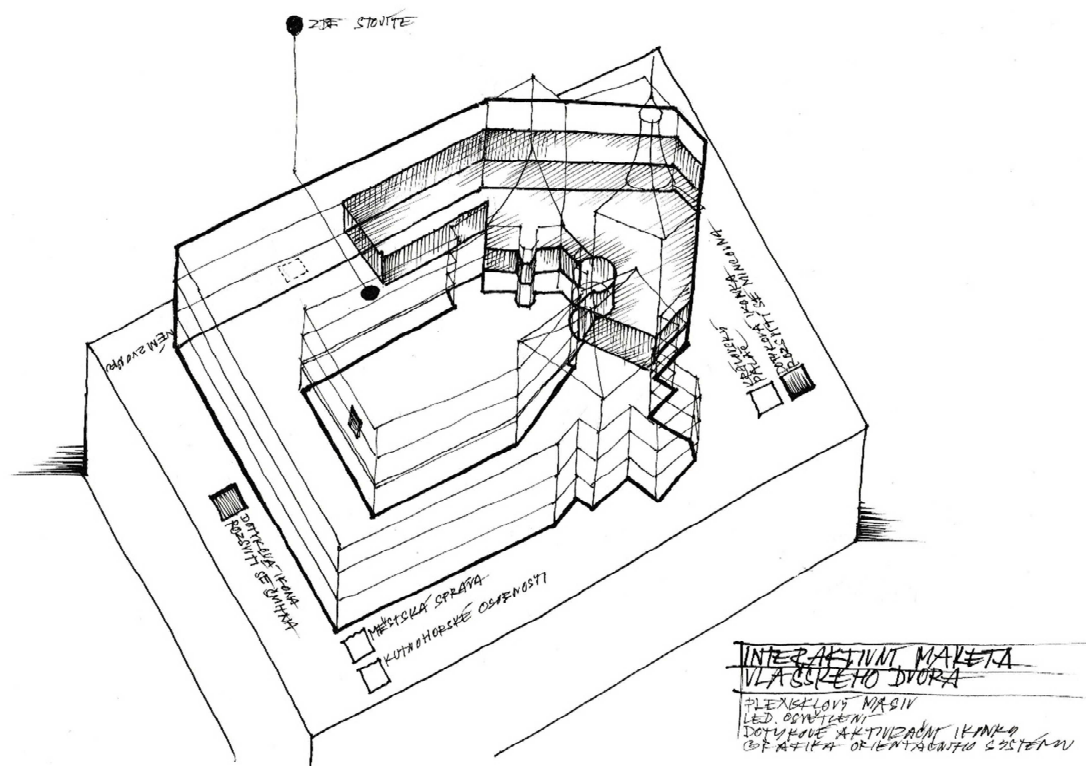
LITERÁRNÍ SCÉNÁŘE:

- 209 Redukce rámu obrazu
- 211 Interaktivní maketa VD
- 210 Edukativní pomůcky
- 210 Rozcestník

209 Redukce rámu obrazu

211 Interaktivní maketa VD

210 Rozcestník

Úvodní strana rozcestníku bude mapa Kutné Hory (podklad např. podle mapy.cz nebo plánu města), kde budou barevnými kolečky vyznačeny místa zajímavých míst. Šest kategorií (muzea, galerie, památky církevní, památky světské, ostatní, zážitkové hry) bude rozlišeno barevně, v rámci jednotlivých kategorií místa budou číslována. Po rozkliknutí jedné kategorie se zobrazí do příslušné barvy laděná strana se seznamem míst. Pod jednotlivými odkazy v seznamu budou buď linky na webové stránky, pokud existují, anebo fotografie místa (zdroj buď autorská fotografie nebo kopírovatelná fotografie z internetu).

MUZEÁ

České muzeum stříbra Kutná Hora

<https://www.cms-kh.cz/>

Tylův dům - rodný dům Josefa Kajetána Tyla

<https://www.cms-kh.cz/tyluv-dum-expozice>

Hrádek - České muzeum stříbra a středověký stříbrný důl

<https://www.cms-kh.cz/hradek-muzeum-a-stredoveky-dul>

Kamenný dům - stálé expozice

<https://www.cms-kh.cz/kamenny-dum-expozice>

Dačického dům – interaktivní expozice o Kutné Hoře a UNESCO

www.dacickehodum.cz

Vlašský dvůr

<http://www.vlassky-dvur.cz/>

Muzeum odhalení temné tváře Kutné Hory

www.MuzeumB.cz

Muzeum kutnohorských pověstí, duchů a strašidel

www.MuzeumB.cz

Galerie Felixe Jeneweina města Kutné Hory – Sankturinovský dům

<http://gfj.kh.cz>

Muzeum alchymie

<http://www.alchemy.cz>

Muzeum kostek Kutná Hora

<https://www.muzeumlega.cz/muzeum-kutna-hora>

Čokoládovna a muzeum čokolády - Čokoládovna a muzeum Kutná Hora

www.chocomuseum.cz/

Muzeum tabáku, Kutná Hora

<http://www.pmi.com>

GALERIE

GASK – Galerie Středočeského kraje

<http://www.gask.cz>

Spolkový dům – galerie

PAMÁTKY CÍRKEVNÍ

Chrám sv. Barbory

Kaple Božího těla

Jezuitská kolej

Kostel sv. Jakuba

Kostel Panny Marie Na Náměti

Kostel Všech Svatých

Býv. voršílský klášter a kostel Nejsvětějšího srdce Páně

Evangelický kostel

Kostel sv. Bartoloměje

Kostel sv. Jana Nepomuckého

Husův sbor - býv. synagoga

Výklenková kaplička (N 49°56.59255', E 15°16.39790')

Výklenková kaplička (N 49°56.32190', E 15°15.44232')

Kaplička (N 49°57.50737', E 15°15.81892')

Výklenková kaplička (N 49°57.53995', E 15°16.21937')

Kaple Na Studních

Chrám Nanebevzetí Panny Marie a sv. J. Křtitele (Sedlec)

Kostnice – Hřbitovní kostel Všech svatých (Sedlec)

Cisterciácký klášter (Sedlec)

PAMÁTKY SVĚTSKÉ

Kamenná kašna

Roveňská šachta

Štola Bylanka

Menhir u Kutné Hory

Zámek Sedlec

Býv. pivovar (Sedlec)

OSTATNÍ

Vyhlídky na chrám sv. Barbory (N 49°56.42752', E 15°16.03763')

Vyhlídky (N 49°56.62010', E 15°15.92070')

Geologická expozice Lom Práchevna

Sady dr. Milady Horákové

Park Sklenářův dolík

Seifertovy sady

ZÁŽITKOVÉ HRY V REÁLNÉM PROSTŘEDÍ

Hunter Games

hunter.games/cs

Rebus Games - Tajemství architekta

rebus.games.cz

Mikulášovy patálie

www.vyletyzasiframi.cz/trail/patalie

210 Edukativní pomůcky

ARCHITEKTURA

Arhitektonické prvky – cihly, klenební kameny, trámky. Materiál měkké dřevo (zmenšené měřítko, např. 1: 12,5) nebo elastickým textilem potahovaný polystyrén (1:1)

Edukace: podle vzorů složit různé cihlové vazby, klenební oblouk, roubení, klenbu

Cena stavebních prvků 150 000,-

MECHANICKÉ HRAČKY

Inspirace detailů a tvarování bude vybrána z Kutnohorské Iluminace: ozubené soukolí – skládací model žentouru, klikový převod – skládací model rumpálu, kolo – skládací model kolečka na transport rudy, páka – model pákového razicího stroje (razítku papírové střížky)...Materiál tvrdé dřevo, polyuretan.lak

Edukace: sestavit zjednodušený funkční model

Cena jednoho mechanického souboru 15 000,-

RAZNICE

Dřevěná raznice – dvoudílná, materiál tvrdé dřevo, voskováno

Edukace: z modelovací hmoty vymáčknout zvětšený model mince, možnost vytvrzení v mikrovlnce

Cena páru raznice 5 000,-

VÝTVARNÉ POMŮCKY

Pastelky 12 barev 10 souprav, křídly 24 barev 5 souprav, fixy 24 barev 5 souprav, nůžky 10 ks dětské, 20 ks větší na papír, lepidla na papír(kores), termopistole 5ks/100ks tyčinky, barevné fólie 10 souprav, barevné papíry 20 souprav, hadříky odstřížky z divadelní krejčovny (1 bedna), provázky (různé síly), korálky (dřevěné, skleněné,...), kamínky, kolážové zásoby (prošlé obrázkové kalendáře, barevné časopisy,...), papíry na kreslení (80g 1000ks, čtvrtky A/3,A/4 po 500 ks, balicí papír (role nebo archy 80x120 200ks), modelovací hmota 10 barev 20 balení,...

Cena spotřebního materiálu 30 000,- na rok (50 dětí denně)

Pracovní destičky 30 ks, zástěry nebo trička (různé velikosti, á 20 ks 3 velikosti/barvy), ručníky,...

Cena 15 000,-

Doprovodné programy

Vernisáž

V předvečer otevření expozic pro veřejnost.

Pozvánky (guestlist MÚ), pozvánky na tiskovou konferenci, tisková zpráva, pozvánky pro média (regionální TV, rozhlas), fotograf, dokumentarista.

Program – zodpovědná osoba MÚ, hudební vstup (Cantica Kutná Hora), občerstvení pokud možno ve středověkém stylu, historické oděvy – lokální ochotníci (náklady: lokální sponzoři), zajištění parkování, zajištění noclehů pro VIP, ...

Edukační programy

Výchovně vzdělávací kreativní programy pro tři věkové skupiny vždy do 20 dětí. Na více jak 10 dětí pedagog a asistent.

- předškoláci (90 minut): hravý program s pohybovou a výtvarnou složkou. Předchází návštěva Záhady ztraceného stříbra.

- mladší školní věk (120 minut): hravě kreativní program se společenskou soutěživou hrou, s výtvarnou složkou a kvízem. Předchází návštěva Královské mincovny 110.

- starší školní věk (180 minut): kreativní program s výtvarnou složkou (architektura, reliéf – navrhni vlastní minci z modelovací hmoty), interaktivní beseda a soutěž. Předchází návštěva celé expozice Královské mincovny.

- SŠ (180 minut): kreativní vstup do historie, interaktivní společenská hra (na osobnosti), písemná reflexe (dopíš krátce začátek příběhu), relaxace (prohlídka jiné části expozic), zhodnocení – symposium. Předchází návštěva Královského paláce.

Dětská trasa

- 1. stupeň ZŠ: pracovní sešit formou omalovánek, stejný autor jako komiks v „Záhadě“, 8 str. A/5, tisk 2x A/4, 80g, černá oboustr., šití 2 drátky. Rozdávat zdarma (cena obsažena ve vstupence)

- 2. stupeň ZŠ: pracovní sešit formou komiksu, stejný autor jako komiks v „Záhadě“, 8 str. A/5, tisk 2x A/4, 80g, černá oboustr., šití 2 drátky. Rozdávat zdarma (cena obsažena ve vstupence)

Koncerty

V preghausu, zajišťuje a organizuje speciální kulturně edukační pracovník.

Přednášky, projekce

Ve spolupráci s týmem kulturně edukačních programů, nabídku možností koordinuje s dlouhodobým programem.

Ve variabilním edukačním sále 210, možnost zatemnění, projektory budou vybavením edukativního zázemí.

Videomaping na fasádu VD

Součástí tradičních akcí města Kutné Hory jako je např. Královské stříbření (poslední víkend v červnu), Slavnosti sv. Václava (mše v kapli, která je zasvěcená sv. Václavovi, 28. září), Dny evropského kulturního dědictví, Muzejní noc, Advent ad...

Unikátní tematická projekce pro konkrétní příležitosti. Pro úspěšnou realizaci programu je nutná tma.

Komunikace s návštěvnickou veřejností

- kapesní kalendář (velikost vizitky – 90x50, křída 120g, 5+1, rozdávat zdarma, cena zahrnuta ve vstupence).
- informační list – plánek expozic s klíčovými hesly (DL, křída 120g, 5+1, oboustr. tisk, rozdávat zdarma, cena zahrnuta ve vstupence).
- letáky (skládačka A/4, křída 80g, oboustr, 5+1, DL formát)
- upomínkové plakáty k prodeji 3 druhy, jedinečná fotografie, luxusní grafika (A/2, A/1, křída 120-160g, 5+1, rolovat do pvc roury)
- katalog – reprezentativní publikace dokumentující celý soubor expozic, prodávat, nebo rozdávat jako reprezentativní VIP pozornost (MÚ nákup za výrobní cenu).
- merchandising: upomínkové předměty k prodeji – turistická vizitka, pohlednice 5 druhů, notýsek A/6, větší sešit – blok A/4, placky, odznáčky, tužky, propisky, pastelky, plechové krabičky, hračky, hrnky, textilní tašky s potiskem, trička s potiskem, utěrky s potiskem, nástěnný kalendář, ...

Plán propagace expozice

Internetová propagace: vlastní webové stránky Vlašského dvora s přímým propojením na web Města Kutná Hora (www.kutnahora.cz), web Průvodcovské služby Kutná Hora (pskh.cz), na cestovatelské portály, sociální sítě apod.

Public Relation: tiskové zprávy o otevření nových expozic v regionálním a místním tisku (Kutnohorské listy, Kutnohorský deník, www.svoboda.info), v odborných (Numismatické listy, Zprávy památkové péče) a specializovaných časopisech (COT, TTG, 100+1, Výlety, History, Epoque, Travel). Tiskové zprávy budou rovněž nabídnuty ČTK.

Prezentace nové expozice: cílené oslovení vybraných cestovních kanceláří formou direct mailingu, prezentace na veletrzích cestovního ruchu (v rámci Středočeského kraje, památek UNESCO, Středočeské centrály CR), spolupráce s oddělením cestovního ruchu a marketingu města Kutná Hora, agenturou Czech Turism apod., cílené oslovení škol v regionu s nabídkou výchovně vzdělávacích programů

Marketingové akce: eventy pro cestovní kanceláře, novináře a influencery; slevové karty; zapojení do síťových aktivit (Otevřete 13. komnatu, Klíč k památkám)

Placené reklamy: regionální TV, rozhlasové stanice, inzeráty (tisk, inzertní plochy, bannery apod.)

LITERÁRNÍ SCÉNÁŘE:

Dětská trasa (1.stupeň)

Dětská trasa

Téma: průvodce dětí budou **hornické myšky**. V průběhu prohlídek všech sedmi expozic se bude objevovat v různých situacích, s různými atributy a v různých významových konotacích. Jednou jako zábavné překvapení, jindy bude úkolem dětí ji vypátrat a zeptat se jí na klíčovou informaci a zejména bude děti provázet a vysvětlovat dětem srozumitelně, co zrovna starší sourozenci a rodiče procházejí a vidí.

Děti ji spatří už na začátku v prolézačce (012) – **myška s ořechem** je v jedné z bočních uliček, má v tlamičce stříbrný ořech: Když horníci dolují stříbro, já aspoň objevila stříbrný ořech. Asi sem zapadl z vánočního stromku...

Komiksová myška utíká, když dochází k násilí na Vlaších. Nechce být svědkem krutostí (014).

V královské mincovně (105) bude **myška strážkyně** hlídat poklad, děti ji mohou pochválit skrze mříž.

V expozici 110 děti objeví na různých místech **3 myšky dělnice**, které se pletou dělníkům stříbra pod nohy. Budou mít za úkol stručně dětem objasnit o čem tu kráčí. Děti je objeví v tajných skryších zezadu kulis a na dvířkách jejich skryší budou mít obrázkové vysvětlivky.

V královském paláci budou **4 královské myšky** trůnit tajně u každé kulisy a budou představovat dobroty, které mají z královských hostin nejraději.

Ve 13. komnatě bude speciální **bonusová myška**, která nebude jen tak k objevení, rozjímat o smyslu myšího života.

U každého monitoru Osobností a Městské Správy (5 minitorů) budou **myšky vzdělané** (5), každá bude mít pro děti zajímavou otázku.

16 myšek bude představeno i na omalovánkách/pracovních listech, které děti budou během prohlídky vyplňovat. V oddychové zóně Letem kutnohorským světem si děti můžou omalovánky dokončit.

Poznámky k realizaci

Výstavní fundus

Bude zcela nově pořízen, v zásadě se jedná o atypický fundus. Musí vyrábět jedna specializovaná firma s prokazatelnými zkušenostmi s realizací výstav, neboť kovářské, truhlářské, sklenářské práce a jednotlivé fáze výroby a návaznost profesí jsou na sobě úzce závislé. Specifické odborné profese budou subdodavatelé této firmy.

Výjimečně

Scénické prvky

Domečky v expozici Mincovna (110), filmové kulisy v Královském paláci (205, 215, 216, 217 218), rekvizity, kostýmy, obrazy – musí vyrábět specializovaná firma s prokazatelnými zkušenostmi s divadelní nebo filmovou dekorací, neboť kovářské, truhlářské, kašérské, malířské a patinační práce, jakožto jednotlivé fáze výroby a návaznost profesí jsou na sobě úzce závislé. Specifické odborné profese budou subdodavatelé této firmy.

Autorská a reprodukční práva

Poskytnutí autorských a reprodukčních práv musí být ošetřeno standardně podle zákona formou smluv s příslušnými poskytovateli.

Poskytnutí reprodukčních práv na použití Kutnohorské iluminace bude ošetřeno s GASK formou speciální Smlouvy.

Instalace

Bude probíhat v následujících fázích, v koordinaci se stavbou. Nevyhnutelné z důvodu pracovních kapacit a jejich ekonomického časového využití bude, aby instalace jednotlivých expozic a jejich součástí probíhala na všech místech najednou. Samozřejmostí je, aby byla dokonale ukončená a předaná stavební připravenost.

SOUPIS LITERATURY

Královský palác

Bobková, Lenka – (Bartlová, Milena). *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 4/a-b. 1310-1402*, Praha 2003.

Borovský, Tomáš. *Adventus Regis in unruhigen Zeiten: Sigismund und die Städte in Böhmen und Mähren*, in: Kaiser Sigismund (1368-1437): zur Herrschaftspraxis eines europäischen Monarchen, Wien 2012, s. 367-384.

Čornej, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 5. 1402-1437*, Praha 2000.

Čornej, Petr. *Zikmund Lucemburský*, in: Čeští králové, Praha 2008, s. 223-236.

Čornej, Petr. *Vladislav II. Jagellonský*, in: Čeští králové, Praha 2008, s. 273-285.

Čornej, Petr – Bartlová, Milena. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 6. 1437-1526*, Praha 2007.

Fajt, Jiří ed. *Europa Jagellonica 1386-1572: umění a kultura ve střední Evropě za vlády Jagellonců. Průvodce výstavou*, Praha 2012.

Hlaváček, Ivan. *Václav IV.*, in: Čeští králové, Praha 2008, s. 209-221.

Charvátová, Kateřina. *Václav II.: král český a polský*, Praha 2007.

Charvátová, Kateřina. *Václav II.*, in: Čeští králové, Praha 2008, s. 117-129.

Jan, Libor. *Václav II.: král na stříbrném trůnu*, Praha 2015.

Kapavíková, Marie – Vaněk, Lubomír ed. *Volba Vladislava Jagellonského českým králem. Edice pamětního zápisu v kutnohorské knize sentencí z roku 1471*, Kutná Hora 1972.

Kavka, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně. Králem uprostřed revoluce*, Praha 1998.

Kavka, František. *Královské město Kutná Hora za vlády Lucemburků*, Dějiny a současnost 23, 2001, č. 1, s. 6-11.

Kubík, Viktor ed. *Doba jagellonská v zemích České koruny (1471-1526)*, Praha – České Budějovice 2005.

Macek, Josef. *Jagellonský věk v českých zemích. Díl 1. až 4.*, Praha 2001-2002.

Ryantová, Marie – Vorel, Petr ed. *Ceští králové*, Praha 2008.

Sommer, Petr – Třeštík, Dušan – Žemlička, Josef ed. *Přemyslovci: budování českého státu*, Praha 2009.

Spěváček, Jiří. *Václav IV. (1361-1419): k předpokladům husitské revoluce*, Praha 1986.

Šarochová, Gabriela V. *České země v evropských dějinách. Díl první (do roku 1492)*, Praha 2006.

Šmahel, František – Bobková, Lenka ed. *Lucemburkové: česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012.

Štroblová, Helena – Altová, Blanka ed. *Kutná Hora*, Praha 2000 (= Dějiny českých měst).

Vaníček, Vratislav. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 3. 1250-1310*, Praha 2002.

Záruba, František. *Vlašský dvůr*, Castellologica Bohemica 11, 2008, s. 233-286.

Záruba, František. *Hrady Václava IV. a Petr Parléř*, in: Ve službách českých knížat a králů. Kniha k poctě profesora Jiřího Kuthana, Praha 2013, s. 249-274.

Záruba, František. *Hradní kaple II. Doba lucemburská*, Praha 2015, s. 121-133.

Žemlička, Jan. *Království v pohybu. Kolonizace, města a stříbro v závěru přemyslovské epochy*, Praha 2014.

Žemlička, Jan. *Do tří korun. Poslední rozmach Přemyslovců (1278-1301)*, Praha 2017.

Kutnohorské osobnosti

Obecně: *Biografický slovník českých zemí*, encyklopedie *Kdo byl kdo* (nakl. Libri), *Ottův slovník naučný* a dále různé tematické slovníky – architektů a stavitelů (Vlček ed. 2004), archivářů a historiků, historiků umění, spisovatelů, výtvarných umělců atd.

Bartošová, Lada. *Výstava Františka Zelenky v Českém muzeu stříbra*, in: *Omnibus fiebat omnia: kontexty života a díla Fridricha Bridelia SJ (1619-1680)*, Praha 2010, s. 299.

Bělohávková, Petra. *Projekt Bridelius a Kutná Hora*, in: *Omnibus fiebat omnia: kontexty života a díla Fridricha Bridelia SJ (1619-1680)*, Praha 2010, s. 285-286.

Boček, Jan. *Nadace a nadační fondy ve Středočeském kraji*, Praha 2010.

Bouchal, Hynek – Říman, Aleš ed. *K. H. B. – Karel Havlíček Borovský (1821-1856)*, Petrkov 2011.

Cach, Josef. *Gustav Adolf Lindner – klasik české pedagogiky propagátorem a uskutečňovatelem modernizace vyučování. (Učitelský ústav v Kutné Hoře v letech 1872-1882)*, in: *K dějinám didaktických pomůcek na českých školách*, Přerov 1988, s. 14-16.

Cach, Josef. *Gustav Adolf Lindner. Život a dílo zakladatele pedagogiky*, Praha 1992.

Cach, Josef. *Velký Lindner a menší (ne malé) postavy regionální*, in: *František Slaměník (1845-1919). Sborník příspěvků z konference*, Přerov 1997 (= *Minulost Přerovska 1996*), s. 55-58.

Cach, Josef. *Cesta od jičínského gymnázia k vrcholům vědy*, in: *Minulost, současnost a budoucnost gymnaziálního vzdělávání*, Semily 2000 (= *Z Českého ráje a Podkrkonoší, supplementum 5*), s. 195-198.

Český časopis historický 37, 1931, č. 3-4, s. 667 (nekrolog E. Lemingera; dostupné in:

<https://kramerius.lib.cas.cz/client/index.vm?page=doc#uuid:ba4a9091-45b9-11e1-1431-001143e3f55c>).

Čevonová, Jana. *Architektonická tvorba Matěje Rejska z Prostějova – přehled dosavadního výzkumu. K 500. výročí smrti předního stavitele české pozdní gotiky*, *Vlastivědný věstník moravský* 58, 2006, č. 4, s. 337-351.

Dačický z Heslova, Mikuláš. *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova*, ed. Antonín Rezek, Praha 1878-1880 (dostupné in: <https://archive.org/details/pamtikvydnup00daicuoft>).

Dačický z Heslova, Mikuláš. *Paměti*, ed. Miloslav Novotný, Praha 1940 (dostupné in:

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:94ee8bc0-ab67-11e4-a7a2-005056827e51?page=uuid:2bf30600-ae19-11e4-a7a2-005056827e51>).

Dačický z Heslova, Mikuláš. *Paměti*, ed. Jiří Mikulec, Praha 1996.

Đurčanský, Marek. *Kolektivní paměť měst? Narativní prameny městské provenience, jejich autoři a vztah k pramenům diplomatické povahy na příkladu středních Čech v první polovině 17. století*, in: *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526-1740)*, České Budějovice 2006, s. 375-388.

Fabiánová, Veronika. *Velký kutnohorský malíř. (Josef Jan Šedivý)*, *Krásné město* 4, 1994, č. 1, s. 17-19. *Genealogické a heraldické listy* 35, 2015, č. 3, s. 123 (nekrolog Jiřího Loudy).

Hájková, Dagmar. *Emanuel Voska: špionážní legenda první světové války*, Praha 2014.

Haubelt, Josef. *Ad Jana Kořínska Staré paměti kutnohorské*, *Studie z dějin hornictví* 33, 2004, s. 76-80.

Hejnic, Otakar. *Petr Brandl. Část všeobecná*, Praha 1911 (dostupné in:

<https://kramerius.lib.cas.cz/client/index.vm?page=doc#uuid:44fb7631-435e-11dd-b505-00145e5790ea>).

Hyka, František. *Vratislav Výborný a jeho kutnohorská hrobka*, *Krásné město* 2/2017, s. 8-10.

Kolář, Jaroslav. *Tři glosy o Mikuláši Dačickém*, in: *Kutná Hora v době baroka*, Praha 2005, s. 67-70.

- Kořínek, Jan. *Staré paměti kutnohorské*, ed. Alexandr Stich – Radek Lunga, Praha 2000.
- Kotyk, Jiří. *Havlíčkovy „Kutnohorské epistoly“ s odstupem času. (K dvojímu havlíčkovskému výročí roku 2006)*, in: Mezi Hradcem Králové a Plzní: Východočeši na českých univerzitách. Sborník in memoriam prof. PhDr. Zdeňku Mackovi, CSc., Ústí nad Orlicí 2007, s. 99-103.
- Kraus, Bahuslav. *Mistr české gotiky Matěj Rejsek z Prostějova. Život a dílo*, Prostějov 1946.
- Kremla, Josef. *Komnata pana Jana Smíška*, in: Omnibus fiebat omnia: kontexty života a díla Fridricha Bridelia SJ (1619-1680), Praha 2010, s. 296-297.
- Kremla, Josef – Petráň, Zdeněk. *MUDr. František Stáně 1814-1897*, Kutná Hora 2014.
- Krmíčková, Helena. *K nápisům na klenbě chóru kostela svaté Barbory v Kutné Hoře*, *Studia historica Brunensia* 60, 2013, č. 1-2, s. 143-156 (dostupné in: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/132823/1_StudiaHistoricaBrunensia_60-2013-1_14.pdf?sequence=1).
- Kroupa, Jiří K. *Bridelovsko-čapkovské variace I*, in: Kutná Hora v době baroka, Praha 2005, s. 75-95.
- Kroutvor, Josef. *František Zelenka – čtvrtý mušketýr Osvobozeného divadla*, in: V mužském mozku. Sborník k 70. narozeninám Petra Wittliche, Dolní Břežany 2002, s. 97-107.
- Krůta, Václav. *Život a smrt parašutisty Bohuslava Kouby z britského roje Bioscop*, *Středočeský sborník historický* 22-23, 1996/97, s. 163-178.
- Lieblová, Dagmar. *Přepsali se, tak jsem tady. Příběh Dagmar Lieblové*, ed. Marek Lauermann, Praha 2016 (první vyd. 2013).
- Louda, Jiří. *Svým dějinám neutečeme*, ed. Miloš Doležal, Praha 2010.
- Malura, Jan. *Dvě literární reprezentace jednoho města: Kutná Hora Mikuláše Dačického z Heslova a Jana Kořínka*, *Česká literatura. Časopis pro literární vědu* 61, 2013, č. 1, s. 5-28.
- Mareček, Zdeněk. *Česky píšící židovští autoři*, in: Přednášky a besedy ze 48. ročníku Letní školy slovanských studií, Brno 2015, s. 110-120.
- Marek, Jindřich. *Sám ve vteřině smrti*, *Přísně tajné!* 6/2012, s. 80-94.
- Morkes, František. *G. A. Lindner – Evropan 19. století*, in: Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C-6, Pardubice 2000, s. 319-324.
- Munk, František. *S Benešem v Chicagu*, *Střední Evropa* 9, 1993, č. 30, s. 103-106.
- Munk, František. *Z Kutné Hory k Tichému oceánu*, in: *Židovská ročenka*, Praha 1998, s. 154-176.
- Musil, Roman. *Felix Jenewein 1857-1905*, Praha 1996.
- Nejedlý, Vratislav. *Miloslav Smrkovský sochař, restaurátor*, *Krásné město* 1/1997, s. 9.
- Neradová, Jitka. *Doskočiště Protektorát*, Praha 2016.
- Neumann, Jaromír – Steckerová, Andrea ed. *Petr Brandl*, Praha 2016.
- Nohel, Roland. *Kutnohorské erbovní rody*, Kutná Hora 1998.
- Nuhlíček, Josef. *Havlíčkův boj s reakcí ve světle kutnohorských procesních spisů*, *Středočeský sborník historický* 1, 1957, s. 149-189.
- Pokorný, Jiří. *Gutenberg-Kuttenberg*, *Gutenberg-Jahrbuch* 66, 1991, s. 76-85.
- Pokorný, Jiří. *Kutnohorský rodák, který se proslavil*, in: *Čechy a Evropa v kultuře 19. století*, Praha 1993, s. 108-111.
- Prokop, Jaroslav. *Petr Brandl. Životní a umělecký epilog (1725-1735)*, Praha 2006.
- Prokop, Jaroslav. *Petr Brandl. Život a dílo v archivních pramenech a starší odborné literatuře*, Praha 2016.
- Provaz, Lukáš. *Čestní občané města Kutná Hora*, Kutná Hora 2013.
- Puk, Miroslav. *Alois Oliva – jméno, které se z encyklopedií vytratilo*, *Res Musei Pragensis* 12, 2002, č. 7-8, s. 15-21.

- Puk, Miroslav. *Mecenáš A. Oliva a jeho odkaz*, (Říčany u Prahy) (2006?).
- Rezler, Aleš. *Miloslav Smrkovský – kutnohorský sochař a restaurátor monumentů*, Kutnohorské listy 4/2009, s. 3.
- Roháček, Jiří. *Nápisy města Kutné Hory*, Praha 1996.
- Roháček, Jiří. *K epigrafice Kutné Hory v 17. a 18. století*, in: Kutná Hora v době baroka, Praha 2005, s. 125-143.
- Rousová, Andrea – Klouza, Radomil. *Petr Brandl – mistr barokní malby*, Praha 2013.
- Rýdl, Karel. *K filosofickému základu pedagogiky G. A. Lindnera*, in: Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C-6, Pardubice 2000, s. 325-328.
- Seifert, Ondřej – Mottlová, Naděžda. *Kutnohorské sochy světců*, Kutná Hora 2014 (dostupné in: <https://biblio.hiu.cas.cz/media-viewer?rootDirectory=513&back=https%3A%2F%2Fbiblio.hiu.cas.cz%2Fdocuments%2F355723>).
- Siegl, Jaromír red. *MUDr. Josef Jaromír Štietka, lidumilný lékař a národní buditel. 1808 až 1878*, Kutná Hora 1938.
- Sklenář, Karel. *Jan Erazim Vocel, zakladatel české archeologie a dějin umění*, Genealogické a heraldické listy 30, 2010, č. 4, s. 2-10.
- Sklenář, Karel. *Jan Erazim Vocel. Zakladatel české archeologie*, Praha 1981.
- Stich, Alexandr. *Jan Kořínek – velký a živý barokní prozaik*, in: Kutná Hora v době baroka, Praha 2005, s. 151-166.
- Svoboda, Jan E. *Architekt František Zelenka známý i neznámý*, Za starou Prahu 46 (17), 2016, č. 2, s. 43-51.
- Šalanda, Bohuslav. *Lindnerovy sociálně psychologické úvahy*, in: Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C-6, Pardubice 2000, s. 329-332.
- Šamberger, Zdeněk. *Působení a dílo J. K. Tyla ve světle pramenů*, Středočeský sborník historický 34, 2008, s. 47-136.
- Šandera, Martin. *Zapomenutá oběť staroměstské exekuce*, Přísně tajné! 4/2012, s. 29-35.
- Štěpán, Jan. *Odešel přední český heraldik Jiří Louda*, Olomoucký archivní sborník 13, 2015, s. 187-188.
- Štroblová, Helena. *Jan Kořínek badatel. (Ke vzniku Starých pamětí kutnohorských)*, Středočeský sborník historický 21, 1995, s. 106-112.
- Švácha, Rostislav. *Kutnohorská architektura období historismu a moderny (1851-1918)*, Umění 39, 1991, č. 5, s. 402-436.
- Taudyová, Hana. *Básniřka, která tak milovala světly život: zpráva o osobní pozůstalosti Gabriely Preissové v LA PNP*, in: Autor a jeho archiv 44, 2012, s. 261-270.
- Trávníček, Jiří. *Poznámky k existencialismu (zejména u Ortena)*, Česká literatura 51, 2003, č. 6, s. 709-714.
- Vaněčková, Jana. *Jan Erazim Vocel ve světle archivních dokumentů ve Státním okresním archivu Kutná Hora*, in: Po stopách svatého Vojtěcha, Praha – Kutná Hora 2014, s. 242-244.
- Vichita, Jiří. *Středočeský původ Josefa Kajetána Tyla*, Středočeský sborník historický 35, 2009, s. 209-223.
- Víšek, Zdeněk. *Jan Šultys z Felsdorfu (1560? – 21. červen 1621)*, Slánský obzor 17, 2009, s. 97-113.
- Vlasák, Emanuel. *Jezuitský historik kutnohorský*, Středočeský sborník historický 8, 1973, č. 2, s. 221-232.
- Vlček, Pavel ed. *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

Vlčková, Jitka. *Výzdoba Smíškovské kaple v kutnohorském chrámu sv. Barbory a otázka náboženského vyznání Michala v Vrchovišti*, in: In puncto religionis: konfesní dimenze předbělohorské kultury Čech a Moravy, Praha 2013, s. 117-136.

Voit, Petr. *Encyklopedie knihy*, Praha 2006.

Vorel, Petr. *Koncese na hledání pokladů u Kutné Hory pro Jana Vyskytenského z Vyskytné z roku 1538*, Numismatické listy 67, 2012, č. 2, s. 67-75.

Zborovská, Zina – Jedlička, Jiří ed. *Karel Havlíček Borovský. Životopis – epigramy – články*, Havlíčkův Brod 2008.

Městská správa v průběhu staletí

Bahlcke, Joachim – Eberhard, Winfried – Polívka, Miloslav ed.. *Lexikon historických míst Čech, Moravy a Slezska*, Praha 2001, s. 275-282.

Bílek, Jaroslav. *Několik poznámek k původu a vývoji názvu Kutné Hory*, Kutnohorsko 6, 2002, s. 1-12.

Bisingerová, Marie. *Správa města Kutné Hory v 15. a 16. století a instituce městských písařů. (Shrnutí dosavadních poznatků)*, Acta Universitatis Carolinae: Philosophica et historica 1/1992, s. 47-51.

Bisingerová, Marie. *Pečeti Kutné Hory*, Numismatické listy 56, 2001, č. 5/6, s. 162-165.

Bisingerová, Marie. *Úřad královského rychtáře v Kutné Hoře a jeho písemnosti*, Sborník Národního muzea v Praze. Řada A – Historie 61, 2007, č. 1-2, s. 81-86.

Bisingerová, Marie. *Osmisoudcovský úřad v Kutné Hoře*, Středočeský sborník historický 34, 2008, s. 37-46.

Bisingerová, Marie – Bisinger, Zdeněk. *Kutnohorský manuál práva útrpného (smolná kniha) 1521-1571*, Kutná Hora 1987.

Borková, Angelika. *Dějiny archivu v Kutné Hoře v letech 1352-1960*, Bakalářská práce na FF Univerzity Pardubice, 2010 (dostupné in:

http://dspace.upce.cz/bitstream/handle/10195/36300/BorkovaA_D%20jiny%20archivu_MM_2010.pdf;jsessionid=0673093A080F23A34BE70A08873D0ED1?sequence=1).

Borovský, Tomáš. *Správa města a radní vrstva v předhusitské Kutné Hoře*, in: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996, Hradec Králové 1997, s. 59-83.

Hejnic, Otakar. *Archiv Kutnohorský I. Historický vývoj*, Praha 1918 (dostupné in:

<http://www.digitalniknihovna.cz/svkk/view/uuid:78ce6aa5-73e3-4d6b-928e-f2eebd9974b2?page=uuid:b61d3c27-d6a3-11e4-aaf1-005056b5ed69>).

Hledíková, Zdeňka – Janák, Jan – Dobeš, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

Indra, Bořivoj – Procházková, Eva ed. *Z pokladů středočeských archivů 1166-1990. Katalog výstavy*, Praha 2003.

Jelínek, Jan – Provaz, Lukáš. *Historie Městského národního výboru Kutná Hora v letech 1945-1990*, Kutná Hora 2003 (dostupné in: <https://biblio.hiu.cas.cz/media-viewer?rootDirectory=110&back=https%3A%2F%2Fbiblio.hiu.cas.cz%2Fdocuments%2F75752>).

Kapavíková, Marie. *Nové umístění Okresního archivu v Kutné Hoře*, Archivní časopis 21, 1971, č. 1, s. 46-48.

Kapavíková, Marie. *Kutnohorské radní knihy z let 1462-1527 a městská správa v tomto období*, Sborník archivních prací 23, 1973, č. 1, s. 106-155.

Kapavíková, Marie. *Příspěvek k organizaci městské správy v Kutné Hoře v 16. století*, Středočeský sborník historický 16, 1981, s. 57-76.

- Kapavíková, Marie – Vaněk, Lubomír ed. *Volba Vladislava Jagellonského českým králem. Edice pamětního zápisu v kutnohorské knize sentencí z roku 1471*, Kutná Hora 1972.
- Kapavíková, Marie – Vaněk, Lubomír. *Kutnohorští městští písaři 15. a 16. století (písaři městských knih)*, Kutná Hora 1984.
- Král, Karel. *K ikonografii Kutné Hory v 17. a 18. století*, in: *Kutná Hora v době baroka*, Praha 2005, s. 71-74.
- Kuča, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 3. díl*, Praha 1998, s. 282-305.
- Majer, Jiří. *K nejstarším právním dějinám Kutné Hory*, *Právněhistorické studie* 4, 1958, s. 131-152.
- Nuhlíček, Josef. *O pečetích a erbu Kutné Hory*, *Příspěvky k dějinám Kutné Hory* 1/1960, s. 147-202.
- Podlaha, Antonín – Zahradník, Isidor. *Jana Willenberga Pohledy na města, hrady a památné stavby král. Českého z počátku XVII. století*, Praha 1901.
- Příbyl, Alois – Liška, Karel. *Znaky a pečete středoeckých měst*, Praha 1975, s. 86-89.
- Šíblo, Václav. *Masarykův pomník a tradice v Kutné Hoře*, in: *Tomáš Garigue Masaryk: osobnost a tradice*, Kutná Hora 1991, s. 18-24.
- Šimůnek, Robert red. *Historický atlas měst České republiky. Sv. 22. Kutná Hora*, Praha 2010.
- Štroblová, Helena. *Kutnohorská městská správa a úřad mincmistra (nejvyššího mincmistra)*, in: *Ústřední moc a regionální správa*, Břeclav 1994, s. 191-195.
- Štroblová, Helena. *Úřad mincmistra (nejvyššího mincmistra) a Kutná Hora*, *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická* 163, 1994, č. 3-4, s. 73-80.
- Štroblová, Helena. *Barokní Kutná Hora – krizové peripetie stříbrného města*, in: *Kutná Hora v době baroka*, Praha 2005, s. 197-204.
- Štroblová, Helena – Altová, Blanka ed. *Kutná Hora*, Praha 2000 (= *Dějiny českých měst*).
- Vaněk, Lubomír – Kapavíková, Marie. *Okresní archiv v Kutné Hoře. (Městské archivy v Kutné Hoře a v Čáslavi). Průvodce po archivních fondech a sbírkách*, Kutná Hora 1970.
- Vaněk, Vojtěch. *Barokní Kutná Hora na originální kresbě Friedricha Bernharda Wernera*, in: *Kutná Hora v době baroka*, Praha 2005, s. 205-213.
- Vaněk, Vojtěch. *Státní okresní archiv Kutná Hora*, *Středočeský sborník historický* 34, 2008, s. 302-306.
- Volf, Miloslav. *Popis městských archivů v Čechách*, Praha 1947, s. 76-77.
- Volf, Miloslav. *Městský archiv v Kutné Hoře*, *Archivní časopis* 1, 1951, č. 4, s. 117-121.